

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
† ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
1938

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΓ' ΤΟΜΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

Εὐριπίδου Σούρλα : Κώστας Γραμματικός	Σελ. 1— 80
Κ. Δ. Μέρτζιου : Ἡ ἐπανάστασις Διονυσίου τοῦ Φιλοσόφου	» 81— 90
Τοῦ αὐτοῦ : Ἀνέκδοτα ἡπειρωτικὰ μνημεῖα :	
α) Ὀλόκληρος ἡ διαθήκη τοῦ ἐκ Δελβίνου Σ. Ρίζου	» 91—102
β) Διαθήκη Χαΐδως Γλυκῆ	» 103—109
γ) Ἐπιφάνιος Ἡγούμενος - Νικηφόρος Πριγγελεὺς καὶ ἡ Σχολὴ Ἰωαννίνων	» 110
δ) Τῆς διαθήκης τοῦ Ἰωάννου Ἱερομνήμονος ἐνδια- φέροντα ἀποσπάσματα	» 111
ε) Ἡ Σχολὴ τοῦ Γγιόνμα	» 112—113
στ) Τρίτον καὶ τελευταῖον παράρτημα τῶν παρὰ Νικο- λάω Γλυκὲ τῶ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκδόσεων	» 114—116
ζ) Ἡ ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων	» 117—122
Β. Πυρσινέλλα : Τὰ ἀρπαγέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κτή- ματα τῶν Βρετιῶν	» 123—141
Ἀγγέλου Ν. Παπακώστα : Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς Ἱερο- μάρτυς καὶ ἐθναπόστολος (1714 - 1779).	» 142—150

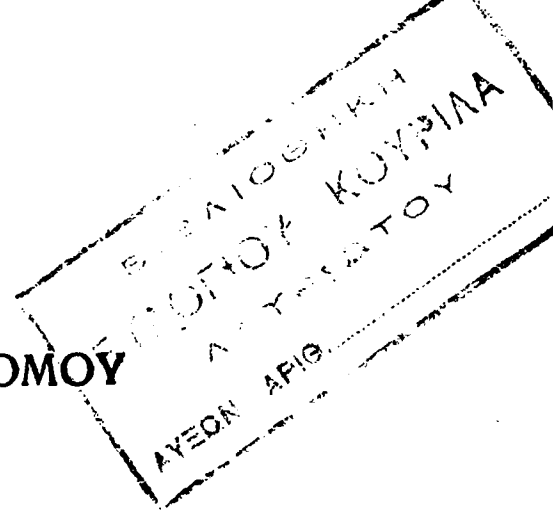
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Κωνστ. Δ. Στεριοπούλου : Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτης (Συνέχεια καὶ τέλος)	» 151—190
--	-----------

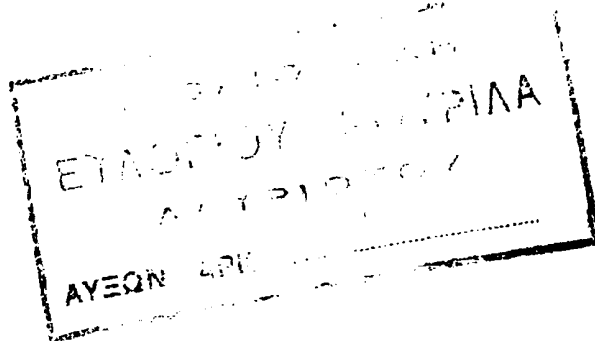
ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Χρ. Ι. Σούλη : Δημήτριος Σάργος	» 191—196
--	-----------

Πίναξ ὀνομάτων τοῦ ΙΓ' τόμου	» 197
---	--------------

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ
ΕΝΟΣ ΕΚΛΕΚΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ

Κώστας Γραμματικός

ΥΠΟ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ

«Οἱ Γραμματεῖς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Σπύρος Κολοβός, Κώστας Γραμματικός, Μάνθος Οἰκονόμου καὶ λοιποὶ μὲ τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἔπαιξαν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἑθνικῆς συνειδήσεως· συνεπῶς ἐξησφάλισαν δικαιωματικῶς τὴν θέσιν των εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος.»

A. BORPE¹⁾

Α'

Ὅσον ὀπισθοδρομεῖ κανεῖς πρὸς λησμονημένα πράγματα, λέγει ὁ Καμπούρογλου²⁾, τόσον περισσότερα ἐφόδια πρέπει νὰ ἔχη γιὰ τὴν μελέτην, τὴν κατανόησιν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν μιᾶς ζωῆς ποὺ ἔφυγε.

Περὶ τῶν Γραμματέων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μετεδόθησαν σποραδικῶς πληροφορίαι τόσον ἀπὸ ἰδικούς μας³⁾ ἐρευνητὰς ἐπιστήμονας Ἡπειρωτογρά-

1) A. Borpe, l'Albanie et Napoléon, Paris 1914 σελ. 276. «..... par leur rôle a la cour du Pacha, ils ont contribué au maintien et au développement de la Conscience Nationale Hellenique.»

2) Καμπούρογλου Γ. Δ. Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι, Τόμ. Α' σελ. 276.

3) Σπ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνημίων Τόμ. Ε' 78, I 377 καὶ ΙΓ' 298. Πρβλ. ὡσαύτως.

Περραιβοῦ Χ. Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ Ἀθῆναι 1836 Τόμ. Α' σελ. ΙΙ.

Κρέμου Γ., Ἱστορικὰ Ἐπανορθώματα Παρνασσὸς 1883 Τόμ. Ζ' σελ. 950—979 καὶ Τόμ. Η' σελ. 150—152.

Ἀραβαντινοῦ Π., Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, Ἀθῆναι 1895 σελ. 460—461 καὶ 285—295.

Γούδα Α., Παράλληλοι Βίοι Τόμ. 7 σελ. 334.

Λαμπρίδης Ι., Ὁ Τεπελενλῆς Ἀλῆ Πασᾶς, Ἀθῆναι 1887 Τεύχ. Β' σελ. 52.

Τοῦ σὺ τοῦ, Ζαγοριακά, Ἀθῆναι 1889 Τεύχ. Β' σελ. 25—30.

Φραντζῆ, Ἱστορία Ἀναγεννήσεως Ἑλλάδος Τόμ. Α' σελ. 54—55.

Περραιβοῦ, Σύντομος Βιογραφία τοῦ αἰοιδίμου Ρήγα Φεραίου 1860 σελ. 43.

Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐπίκρισις εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Πρωτοσυγκέλου Φραντζῆ, Ἀθῆναι 1840 σελ. 17.

φους καὶ διαφόρους λογίους, ὅσον καὶ ἀπὸ ξένους¹⁾ περιηγητὰς καὶ κατὰ καιροὺς ἐπισκέπτας τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Αἱ πληροφοροὶαι ὅμως ποὺ μετεδόθησαν γύρω ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας Γραμματεῖς καὶ Μυστικοσυμβούλους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶναι δυστυχῶς ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντιφατικά, δεδομένου ὅτι ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων ἐσκιαγραφῆθησαν ὡς ἥρωες καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως ὡς προδότες, ἄλλοι ὡς ἄξιοι Ἑθνικῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἄλλοι ὡς ἄξιοι κατάρτας, ἄλλοι ὡς ἀλιτῆριοι καὶ Χριστιανομάχοι καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως ὡς μεγάλοι Ἡπειρώται.

Καὶ ἔτσι μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα ὑποκειμενισμῶν, παθῶν, μεροληπτικῶν κρίσεων καὶ προσπαθείας συγκαλύψεως τῆς ἀληθείας, ὁμολογοῦμεν πῶς μᾶς ἐφάνη πολὺ σωστὴ καὶ δικαία ταῦτοχρόνως ἡ μέθοδος ἐρεῦνης τοῦ περιφήμου Γερμανοῦ *Ludwig Emil*, ἀποφεύγοντος νὰ ἀναγνώσῃ τὰ ὅσα ἐγράφησαν ὑπὸ ἄλλων ἐπὶ ἐνὸς θέματος καὶ προσπαθοῦντος διὰ τῆς ἀναγνώσεως πηγῶν καὶ *μόνον πηγῶν πρωτοτύπων* — ἐφόσον βέβαια ὑπάρχουν — νὰ μορφώσῃ ὁ ἴδιος γνώμην ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε θέματος.

Δυστυχῶς ὅμως μία τοιαύτη μέθοδος ἐρεῦνης δὲν εἶναι πάντοτε ἐφαρμοσίμος.

Εἰς τὴν προκειμένην μελέτην μας δὲν πρόκειται νὰ πραγματευθῶμεν γενικῶς τὸ θέμα περὶ ὅλων τῶν Γραμματέων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ ἐκ Βουρμπιάνης τῆς Κονίτσης καταγομένου *Κώστα Γραμματικοῦ*²⁾, οὗτινος ἡ ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τοῦ θανάτου του συμπίπτει μὲ τὸν χρόνον καθ' ὃν χαράσσονται καὶ αἱ ὀλίγαι αὐταὶ γραμμαὶ αἱ σκοποῦσαι νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀδίκηθεισαν μνήμην ἐνὸς ἐκλεκτοῦ τέκνου τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Εὐτυχῶς καὶ αἱ πρόσφατοι ἱστορικαὶ ἐρευναι αἱ ὁποῖαι ἔρχονται εἰς φῶς ἐπὶ τῇ βάσει μελέτης τῶν διαφόρων Ἀρχείων τείνουν νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὡς πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν Γραμματέων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἡ δὲ γνώμη τοῦ *Borpe*, τὴν ὁποίαν καὶ προετάξαμεν ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον πλεόν ἢ εὐγλωττον.

1) *Borpe L'Albanie et Napoléon*, Paris 1914 σελ. 276 πρβλ. ὡσαύτως:

Alfonse de Beauchamp, *Vie d'Ali Pacha visir de Janina. Surnommé Aslan ou le Lion*, Paris 1822 σελ. 155.

Thomas Smart Hughes, *Voyage a Janina en Albanie par la Sicile et la Grèce*. Paris 1821 Τόμ. 3 σελ. 35.

Leake Marton William, *Travels in Northern Greece* Τόμ. IV London 1835.

Holland Henry, *Travels in The Jonian Isler*, London 1815 σελ. 95—175 καὶ 435—526.

Pouqueville, *Histoire de la Régénération de la Grèce* Paris σελ. 315.

2) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 208—249.

Β'

Εἰς τὸ Οἰκογενειακὸν ἡμῶν Ἀρχεῖον περιεσώθη μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μεταξὺ ἄλλων ἱστορικῶν ἐγγράφων καὶ ἓν χειρόγραφον—ἐν εἵδει ἐνθυμήσεων—γραμμένον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κώσταν τὸν Γραμματικόν¹⁾).

Φέρει τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «*Ὁ χαλασμός μου*» καὶ περιγράφει λεπτομερῶς τὴν περιουσίαν του τὴν ὁποίαν τοῦ ἀφήρπασεν ὁ περίφημος *Σιληχτὰρ Πόδας*, ὅταν κατὰ Ὀκτώβριον 1826 μετὰ 150 περίπου Τουρκαλβανῶν ἐπολιόρχησε τὸ σπῖτι του—τὸ γνωστὸν ὡς «*Παλάτι τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ*» στὴν Βούρμπιανη.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφον ἀποτελούμενον ἐκ 58 σελίδων μικροῦ σχήματος εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμον, γιατί μπορούμεν νὰ ἀντλήσωμεν διὰ μέσου τῶν σελίδων του πληροφορίας σχετικὰς γύρω ἀπὸ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, νὰ συμπληρώσωμεν σκοτεινὰ σημεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς στενωτέρας του Πατρίδος Βουρμπιάνης, νὰ προσδιορίσωμεν χρονολογίας ἀναφερομένας εἰς τὰς ἐρημώσεις χωρίων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης λόγῳ τῶν Ἀλβανικῶν ἐπιδρομῶν, νὰ ἀρυσθῶμεν πολῦτιμα στοιχεῖα γύρω ἀπὸ ζητήματα τῆς Ἡπειρωτικῆς λαϊκῆς τέχνης, νὰ ἀναπλάσωμεν εἰκόνας παλαιότερου τρόπου ἐνδυμασίας καὶ διακοσμήσεως, νὰ ἀποσαφηνίσωμεν παλαιότερων ἐποχῶν νομισματικῆς φύσεως προβλήματα, καὶ γενικά, νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐνθυμήσεων τῶν σχετιζομένων πρὸς πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς Ἐπαρχίας, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφον εἶναι—οὔτε πολὺ οὔτε λίγο—ἓνας μικρὸς *Κουβαράς* πολῦτιμος, ὡς συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Διὰ νὰ ὑποβοηθῇσωμεν ὅμως τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν βαθυτέραν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τοῦ Χειρογράφου καὶ κατανόησιν τοῦ περιεχομένου του θὰ προσπαθῇσωμεν νὰ συστηματοποιήσωμεν τὰς ἐγκατεσπαρμένας ἐν αὐτῷ εἰδήσεις, ἐξαιρόντες τὰ σπουδαιότερα σημεῖα καὶ ἀναπλάσσοντες τὰ ἱστορικώτερα.

Μὲ τὴν δημοσίευσιν δὲ ἐπιπροσθέτως εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς πραγματείας μας καὶ ἱστορικῶν ἐγγράφων ἐκ τοῦ ἡμετέρου Οἰκογενειακοῦ Ἀρχείου καὶ ἄλλοθεν γύρω ἀπὸ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, ἐλπίζομεν νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς μνήμης μιᾶς ἐξαιρετικῆς Ἡπειρωτικῆς φυσιογνωμίας ἣ ὅποια ἀδίκως καὶ ἐμπαθῶς ἐχαρκτηρίσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του καὶ ὑπὸ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ.

1) Τὸ πλήρες ὄνομά του ἦτο :

«Κώστας ἢ Κώνστας Παπανικολάου ὁ Γραμματικός».

Γ'

Ἐν πρώτοις θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποσαφηνισθῇ τὸ γεγονὸς τὸ ἀνεπίδεκτον ἄλλως τε ἀμφισβητήσεως ὅτι ὁ Κώστας ὁ Γραμματικὸς ὑπηρετεῖ ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τρόπον τινα ὡς ὁ ἐπίσημος Ὑπουργός¹⁾ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἔτσι δὲ δικαιολογεῖται καὶ ἡ πρόσκλησίς του²⁾ εἰς Κωνσταντινούπολιν στὰ 1822 διὰ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον λεπτομερῇ λογαριασμὸν περὶ τῶν θησαυρῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς³⁾ καταστάσεως τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Ὁ Κώστας κατὰ τὴν περίοδον τῶν πολυταράχων χρόνων τῆς Γραμματείας του παρὰ τῷ Ἀλῆ Πασᾶ, συνεδέετο καὶ μὲ ὅλους τοὺς ὑπολοίπους⁴⁾ Γραμματεῖς τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ, ἰδιαιτέρως ὅμως φαίνεται ὅτι εἶχεν ἑξαιρε-

1) Λοιδωρὶς Α., Ἀπομνημονεύματα «Ἐν τῇ αὐλῇ ὑπῆρχεν εἶδος Ὑπουργείου, ἀποτελούμενον ἀπὸ τοὺς Μάνθον Οἰκονόμον, Σπύρον Κολοβὸν καὶ Κώσταν Γραμματικὸν ἐκ Κονίτισης, οἵτινες εἰργάζοντο ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἐσπέρας εἰς ἓν δωμάτιον ἐντὸς τοῦ Σεραγίου».

Προβλ. ὡσαύτως Π. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ σελ. 461.

2) Κώστα Γραμματικοῦ, Ὁ Χαλασμός μου σελ. 30 (χειρογράφου) «1822 Ὀκτώβριος. Ἐκίνησα διὰ τὴν Πόλιν ζητημένος».

3) Καταγραφὴν τῆς περιουσίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶχεν ἐνεργήσῃ ὁ Κώστας καὶ πρὸ τῆς πολιορκίας τῶν Ἰωαννίνων, ταύτης δὲ τὸ ἀποτέλεσμα εἶχεν ὑπ' ὄψει καὶ ὁ Ἰσμαὴλ Πασᾶς. Προβλ. Κρέμον Γ. Ἱστορικὰ Ἐπανορθώματα, Παρνασσὸς 1883 Τομ. Η', σελ. 150—152.

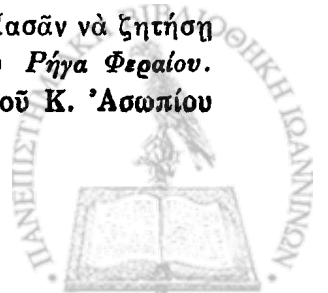
«Ὁ Πασο-Ἰσμαὴλ Πασᾶς εἶχε τὰς ἀκριβεστέρας περὶ τῆς περιουσίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶς πληροφορίας, ἐπειδὴ τοῦτος εἰσέτι εἰς Ἰωάννινα εἶχε λάβει διακεκριμένον κατάλογον παρὰ τοῦ Σαράφη Ραφαήλ Λαρισσαίου καὶ Κώστα Γραμματέως, οἵτινες πρὸ τῆς πολιορκίας ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μάνθου διορισθέντες ὑπὸ τοῦ Τυράννου κατέγραψεν ὡς καὶ τὴν σκάφην».

4) Κατὰ τὸν Σπ. Λάμπρον («Ν. Ἑλληνομνήμων, Τόμ. Ε', 1908), Γραμματεῖς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἦσαν «ὁ Κωνσταντῖνος Βουρμπιανίτης, ὁ Ἀθανάσιος Λοιδωρῆς, ὁ Στέφανος Δούκας, ὁ Ἀναγνώστης Καρπενησιώτης. ὁ Σπυρίδων Κολοβὸς καὶ ὁ Μάνθος Οἰκονόμος».

Ὁ Περιεργὸς (Ἐπίκρισις εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Πρωτοσυγγέλου Φραντζῆ, Ἀθήναι 1840, σελ. 17), συγκαταλέγει εἰς τοὺς καρδιογνώστας (sic) τοῦ Ἀλῆ τοὺς ἑξῆς:

«Μάνθος ὁ Γραμματικὸς, Κώστας ὁ Γραμματικὸς, ὁ διδάσκαλος Ἀθανάσιος Ψαλίδας, ὁ Δημήτριος Ἀθανασίου, ὁ Ἀλέξιος Νούτζου, ὁ Κωνσταντῖνος Μαρίνου, ὁ Γεώργιος Τουρτούρης καὶ ὁ Νικόλαος Λασπᾶς».

Ἐπίσης ὁ αὐτὸς Περιεργὸς (Σύντομος Βιογραφία τοῦ αἰοδίου Ρήγα Φεραίου 1860 σελ. 43) ἀναφέρει ὡς Γραμματεῖς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τὸν Κ. Δούκαν τὸν Κωφὸν περὶ τοῦ ὁποίου μάλιστα φρονεῖ ὅτι εἰσηγήθη εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου τὴν εἰς Ἰωάννινα ἀποστολὴν τοῦ Ρήγα Φεραίου. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐπικαλεῖται καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κ. Ἀσωπίου (αὐτόθι σελ. 43).

τικὰς σχέσεις μὲ τὸν Σπῦρον Κολοβόν¹⁾, ὅστις ἐξετέλει χρέη διερμηνέως λόγῳ τῆς κατοχῆς ξένων γλωσσῶν, ὁ Κολοβὸς δὲ ἦτο ἐκεῖνος ὅστις κατὰ τὸ 1809 ὑπεδέχθη εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τὸν Βύρωνα²⁾.

Ὁ ἴδιος ὁ Κώστας ἀναφέρει πῶς ὁ Κολοβὸς τοῦ εἶχε δωρήσει καὶ πολὺτιμα κιχριμπαρένια κομβολόγια.

Στενὴν ὁμῶς συνεργασίαν εἶχεν ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους Γραμματεῖς καὶ μάλιστα κατὰ τὸ 1817 ἀπέβη κάπως στενωτέρα ἢ συνεργασία τῶν ἐπὶ οἰκονομικῆς φύσεως προβλημάτων.

«1817 ἢ πρωτύτερα ἢ ὕστερότερα, λέγει³⁾ ὁ Κώστας, δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὸν χρόνον, εἶχαμεν πάρεϊ ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, ἡλιζάμι τὰ σκαλῶματα τῆς Τζαμουργιάς, τὸ Ἰβάρι Βωθρωτοῦ.... καὶ τὸ Κουμέρκι Ἰωαννίνων καὶ λοιπὰ δι' ἓνα χρόνον, ὁ Νικόλαος Γιάνκου Καλαρρυτιώτης καὶ Γεώργιος Τουρτούρης Καλαρρυτιώτης καὶ κύρ Ἀλέξιος Νούτζου καὶ Μάνθος Γραμματικὸς Ζαγορήσιος καὶ ὁ κύρ Σπῦρος Κολοβὸς Ἰωαννίτης καὶ ἐγὼ καὶ ἔδωσαν ἄρκετὸν κέρδος καὶ δὲν μᾶς ἔδωσαν τίποτες, νὰ ἐμβῇτε σύντροφοι καὶ εἰς τὴν δευτέραν χρονιὰν ὅπου τὰ ἐκράτησε μόνος του καθὼς διαλαμβάνουν τὰ εἰς χεῖρας του συντροφικὰ γράμματά μας καὶ σημειῶ τὴν ὑπόθεσιν διὰ ρέγουλαν τῶν παιδιῶν μου· μάλιστα ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπειδὴ δὲν τοῦ εἶχε ξεπληρώσει τὸ συμφωνητικὸν ἡλιζάμι τῆς δευτέρας χρονιάς, εἶχε φυλακώσει τὸν εἰρημένον Νικόλαον Γιάνκου⁴⁾, ἔπειτα ἦλθεν ἡ πολιορκία καὶ ὁ χαλασμός τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ ἔμειναν ἔτσι».

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς περιφήμου πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ, ὁ Κώστας ἐπαιξε καὶ ρόλον διπλωματικὸν ἀποσταλὲς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ πρὸς διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, οἵτινες εἶχον ἀποφασίσει νὰ συμμαχήσουν μὲ τὸν Ἀλῆ, δεδομένου δὲ ὅτι ἡ συνεννόησις ἔπρεπε νὰ γίνῃ μὲ μεγάλην ταχύτητα, μὲ ἄκραν μυστικότητα καὶ μὲ πλείστας ἐπιφυλάξεις γιατί ὁ Ἰσμαὴλ Πασᾶς παρηκολούθει καὶ τὰς παραμικρότερας κινήσεις τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. «Ὁ Γραμματικὸς Κώστας⁵⁾, προσθέτει ὁ Περραιβός, χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ εἰσελθὼν εἰς τὸ φρούριον διὰ νυκτὸς ἐγνωστοποίησεν ὅλα εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, ὅστις τὰ ἐδέχθη προθύμως καὶ ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν».

Ἐπίσης καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ πρὸς τὸν Περραιβὸν ὅταν ἀνε-

1) Ὁ Ibrahim Manzour Effendi χαρακτηρίζει τὸν Κολοβὸν ὡς «αἰσχρὸν καὶ πανοῦργον».

2) Atehley, Βίος καὶ δραῖσις τοῦ Βύρωνος ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1919 σελ. 13.

3) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ Χαλασμός μου (σελὶς 41).

4) Εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς παρούσης πραγματείας δημοσιεύονται σχετικὰ ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἡμετέρου Ἀρχείου ἐξ ὧν καταφαίνονται ἡ ἐντιμότης τοῦ Κώστα εἰς τὰς συναλλαγὰς του.

5) Περραιβοῦ Χ. Ἀπομνημονεύματα πολεμικά, Τόμ. Α', Ἀθῆναι 1836. σελ. 11—13.

τέθη εἰς τὸν τελευταῖον ὑπὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, εὐρισκόμενον εἰς τὸ Σοῦλι νὰ διεξαγάγῃ συνεννοήσεις μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν εἶναι συντεταγμένη ἀπὸ τὸν Κώστα, καθὼς ἔχομεν σοβαροὺς λόγους νὰ πιστεύωμεν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ὅλης τεχνοτροπίας καὶ τοῦ ὕφους τῆς ἐπιστολῆς.

Ὁ Περραιβὸς θαυμάζει τὴν φρόνησιν¹⁾, μεθ' ἧς ὁ Κώστας διεξήγαγε τὴν ἀνατεθειᾶσαν αὐτῷ ἐντολήν²⁾.

Διαρκούσης τῆς πολιορκίας ἠὺτομόλησεν ὄντως ἀργότερον καὶ ὁ Κώστας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Χουραϊτ ὅπως ὁ ἴδιος σύντομα καὶ χαρακτηριστικὰ περιγράφει τὴν περιπέτειαν αὐτήν.

«1820 Νοεμβρίου 20—λέγει³⁾ ὁ ἴδιος—τὸ Ὁθωμανικὸν Δεβλέτι ὠργίσθη τὸν Βεζύρ Ἀλῆ Πασᾶν Τεπελενιώτην εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δούλευσιν ἤμην ἐγὼ Γραμματικός.

Ἐμεῖς εὐγῆκαμεν ὑπήκοοι εἰς τὸ Βασιλικὸν στρατόπεδον, ὁ εἰρημένος Ἰσμαήλ Πασᾶς ἐβουλήθη νὰ χαλάσῃ ἐμὲ καὶ τὸν κὺρ Ἀλέξιον Νούτζου, καθὼς προλαβόντως ἐσκότωσαν καὶ τὸν Μάνθον Γραμματικόν, ἐπήραμεν εἴδησιν καὶ ἐφύγαμεν».

Ἀλλ' αἱ πληροφορίες τοῦ χειρογράφου εἶναι τόσον πολλὰς ὥστε νὰ μποροῦμεν μὲ τὴν προδιαγραφεῖσαν μέθοδον ἐρεύνης—ὅσον εἶναι δυνατόν—νὰ ἀνασυνδέσωμεν καὶ ἀναπλάσσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερα στοιχεῖα γύρω ἀπὸ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον του.

Δ'

Ὑπάρχουν ἴσως πολλοὶ καλοὶ ἐρευνηταὶ ἀνεξάρτητα καὶ χωριστὰ ἐργα-

1) Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Γ. Οἰκονόμου, Γραμματέως τοῦ Ἰσμαήλ Πασό-μπεη (τὸ ὁποῖον ἐναπέκειτο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πειραιῶς ἀλλὰ δὲν εὐρίσκεται πλέον) καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Γ. Κρέμος (πρβλ. Παρνασσὸς 1883 Τόμ. Ζ' καὶ Η') ὑπάρχουν δριμεῖς χαρακτηρισμοὶ κατὰ τοῦ Κώστα ὡς «Χριστιανομάχου», ραδιούργου, ἀπατεῶνος «κ.λ.π.» θὰ ἦτο ὁμως παράδοξον ἐφόσον προέρχεται ἀπὸ τὸν Γραμματέα τοῦ Πασό-μπεη, τοῦ ἀμειλίκτου δηλονότι ἐχθροῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, νὰ ὑπάρχουν ὕμνοι καὶ εὐθεῖς χαρακτηρισμοὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Πάντως ὁμως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Οἰκονόμου ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ Κώστας ἦτο *εὐφνης, ἔμπειρος* καὶ ὅτι εἶχε λάβει καὶ μυστικὴν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ Πασόμπεη κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (Αὐτόθι σελ. 972) δηλαδή ἀναγνωρίζει ἐμμέσως ὁ ἴδιος πὼς δὲν ἦτο Χριστιανομάχος ἐφόσον συνειργάζετο μὲ ἐχθροὺς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὡς π. χ. τοὺς Σουλιάτας.

Ὁ Ἀραβαντινὸς ἐπίσης (Πρβλ. χρονογραφία τῆς Ἡπείρου 1856 σελ.) χαρακτηρίζει τὸν Κώστα ὡς «ἀλιτήριον».

Πὼς ὁμως θὰ συμβιβάσωμεν τὴν συνεργασίαν τοῦ Κώστα μὲ ἀπεσταλμένους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ὡς π. χ. τὸν Περραιβὸν ὡς καὶ τὴν μύησίν του εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν;

2) Δημῶν του Ἰωάννου, Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ Τόμ. 9ος σ. 108.

3) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ Χαλασμός μου (σελ. 55).

ζόμενοι. Χωρίς όμως συστηματικήν ἐργασίαν γύρω ἀπὸ τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν δὲν μπορούμεν νὰ καταλήξωμεν σὲ κάτι τι ὁλοκληρωτικὸν καὶ ἐπιστημονικῶς συνθετικόν.

Πρέπει νὰ συλλάβωμεν τὸ ὅλον τῆς προσωπικότητος καὶ τὸ κέντρον ἑνὸς ἀνθρώπου ἐὰν πρόκειται νὰ χαρακτηρίσωμεν ἀντικειμενικὰ καὶ νὰ ἀξιολογήσωμεν πραγματικὰ τὰς διαφόρους πράξεις καὶ ἐνεργείας του.

Ἀσήμαντοι πολλάκις λεπτομέρειαι κέκτληνται παμμεγίστην ψυχολογικὴν σημασίαν καὶ συνεπῶς μόνον ἡ ἐπισκόπησις τῶν μερῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ὅλον ποιεῖ νὰ μᾶς δώσῃ τὸ ποθούμενον.

Ἡ παραπάνω μεγάλη Παιδαγωγικὴ ἀλήθεια ἔχει ἀνάγλυφον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχύν της προκειμένου καὶ περὶ ἱστορικῶν ἐρευνῶν καὶ περὶ βιογραφικῶν ἀπεικονίσεων.

Ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρούσης πραγματείας δημοσιευομένου χειρογράφου ποὺ ἐπέχει θέσιν ἐνθυμήσεων καὶ τμήματος Ἀπομνημονευμάτων, συνάγεται ὅτι ὁ Κώστας εἶχε ἀνεπτυγμένον εἰς μέγαλον βαθμὸν τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα δεδομένου ὅτι εἶχεν ἀνατραφεῖ εἰς περιβάλλον οἰκογενειακὸν κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικόν.

«Στὰ 1817, ἀναφέρει¹⁾, εἶχεν ἀγορασμένα ὁ Πατέρας μου Ἀγία Λείψανα διὰ γρόσια 1000 καὶ μᾶς τὰ ἐπῆρεν ὁ Παπᾶ-Ζήσης ἀπὸ τὴν Καστιάναν με τὴν δύναμιν τοῦ Πέγη τους Κιαβογιαούμπεη ὄντος Μουσελίμη τότες, ἐπὶ Ἀλῇ Πασᾶ τὰ ἐπῆρα ἐγὼ με τὴν δύναμιν τοῦ Σουλεϋμάνμπεη Γκαβοῦ».

Ὁ ἴδιος ὁ Κώστας ἐχρησιμοποίησε μεγάλα ποσὰ διὰ νὰ κτίζῃ²⁾ Ἐκκλησίας εἰς τὴν στενωτέρη του Πατρίδα Βούρμπιανην, εἰς δὲ τὸ σπίτι του τὰ Παλάτια του, ὅπως ἔλεγον οἱ συντοπιῖτες του ὑπῆρχε πλῆθος πολυτίμων θρησκευτικῶν καὶ ἱερῶν κειμηλίων.

(Φανερώνω καὶ τὰ ἀσημικά, γράφει³⁾ ὁ ἴδιος εἰς τὸ πολυθρύλητον χειρόγραφον τοῦ «Χαλασμοῦ του».

1 Εὐαγγέλιον ζυγισμένον μέγαλον ἀγορασμένον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πατρατζηκιοῦ.

1 Θυματὸ μέγαλο τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας.

5 Σταυροὶ μεγάλοι ἁγιασμένοι, ὁ ἕνας εἶχε καὶ μερτζιάνια καὶ τίμιον ξύλον».

Ἐπὶ πλέον ὁλόκληρον τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ σπιτιοῦ του ἀπετελεῖτο ἀπὸ πολυτίμους εἰκόνας ἀγορασθείσας ἀπὸ τὸ Ἀγιον Ὅρος⁴⁾.

1) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ Χαλασμός μου (σελ. 36).

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι (σελ. 25) «1823 Αὐγουστος ἐφτιάσαμεν τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους καὶ ἔγιναν με τὸ ψωμί γρόσια 5650 καὶ ἐρρίξαμεν ἀλλῆλ χισάπι εἰς τὸ δευτέρῳ τοῦ Αὐγουστήσιου τῶν 1826 γρόσια 1650».

3) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι (σελ. χειρογρ. 2).

4) Τοῦ αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 8 «1 εἰκὼν παλαιὰ Ἀγιορείτικη δυσέρετη ἀγορασμένη ἀπὸ τὸ Καραγιαννάτικον ἀρχοντικόν».

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπίπλωσις καὶ ὁ διάκοσμος τοῦ σπιτιοῦ του ἔμοιαζε πρὸς μίαν ἐγκατάστασιν πρωτοτύπου Μουσείου, ὅπου συνδυάζεται ἡ Ἑπειρωτικὴ καὶ ξένη Λαϊκὴ Τέχνη μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν πολυτέλειαν.

Καθρέπται πολῦτιμοι καὶ ἀπαστράποντες ἐστόλιζον τοὺς ὀντάδες¹⁾ καὶ τοὺς διαδρόμους.

Ἡ ἐπίπλωσις τοῦ γυναικωνίτου μὲ προσκέφαλα ἐκ Σύρου καὶ Σμύρνης καὶ μὲ κιλίμια καὶ γιάμπολες ἀπὸ τῆ **Βλαχιά**.

Τὰ κρεββάτια τοῦ ὕπνου ἄλλα σιδερένια²⁾ εὐρωπαϊκὰ καὶ ἄλλα ξύλινα τῆς Μάλτας.

Τὰ ἐπιτραπέζια³⁾ σκεύη ὅλα ἀσημένια τεχνοτροπίας Γιαννιώτικης, ἀγορασθέντα ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸν τοῦ Βουλοδήμου μὲ τὸν ὅποιον συνεδέετο ἰδιαιτέρως.

Γυαλικά Βενέτικα καὶ Ἰσπανικά συνεπλήρωνον παραλλήλως καὶ ἐπλούτιζον τὴν συλλογὴν τῶν ἀσημένιων ἀντικειμένων.

Τὰ μαγειρικὰ σκεύη ἐπίσης Λαϊκῆς Τέχνης: Σαχάνια τέχνης Καρπενησίου ἄλλα καὶ τεντζερέδες ταῦτοχρόνως Κωνσταντινοπολίτικοι, δῶρα, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει εἰς τὸ χειρόγραφόν του, ἀπὸ φίλους του Μπέηδες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Λεγένια καὶ Ἰμπρίκια Κωνσταντινοπολίτικα ἄλλα ταῦτοχρόνως καὶ Λαμπίκοι Βενετίας δυσεύρετοι.

Οἱ τοῖχοι ἀπὸ τοὺς ὀντάδες τοῦ σπιτιοῦ του στολισμένοι ἐπίσης μὲ ὅπλα πολῦτιμα, ὅλα ἀσημένια.

«1 τουφέκι ἐγκλέζικον ἀσημένιον

1 ζευγάρι κουμπούραις μεγάλες

1 ζευγάρι πιστόλαις Ἀρβανίτικες πέρα-πέρα

1 μπὲλ χαντζάρι

1 ζευγάρι παλάσκαις ἰδικαῖς μου

1 σπαθὶ ἀσημένια τὰ κομμάτια».

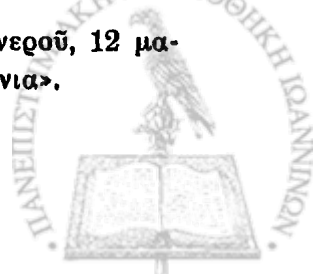
Καὶ τὸν ὥραϊον καὶ πολυτελεῖ αὐτὸν διάκοσμον τῶν ἀψύχων συνεπλήρωνεν ἡ αἴγλη καὶ ἡ φαντασμαγορία τὴν ὁποίαν προσέδιδε τὸ ἀρχοντικὸν ντύσιμο τῆς γυναίκας του, τῶν κοριτσιῶν του, τῆς νύφης του καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

1) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ Χαλασμός μου» (σελ. 12). «Τὰ σπίτια μου ὅπου τὰ ἔκαυσαν ὀντάδες 6 καὶ δύο ντιβάνια πρὸς 85 ποδάρια μάκρος τὸ 1 καὶ 3 δύπατα ὅλα ταβανισμένα καλὰ ἀλιά». Ἡ ἀξία τῆς οἰκίας του ἀνῆρχετο εἰς 25.000 γρόσια τῆς ἐποχῆς.

2) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι (σελ. 6). «1 κρεββάτι σιδερένιον φράγκικον τοῦ ὕπνου δομένον ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων».

3) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι (σελ. 3) «53 ζάρφια ἀσημένια, 16 τάσια νεροῦ, 12 μαχαιροπήρουνα τῆς τραπέζης ἀσημένια, 12 χουλάρια τῆς τραπέζης ἀσημένια».

4) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι (σελ. 2—3).

Ἡ Δέσπω, ἡ γυναῖκα του, ντυμένη¹⁾ με τζομπέδες βαρύτιμους, με λιμπαντέδες ἀπὸ ἀτλάζι, με ντουλαμάδες χρυσοκέντητους ἀπὸ σεβαγὶ Ἰνδικῆς προελεύσεως καὶ με κροσσοὺς τέχνης λαϊκῆς τῆς Ρουμανίας, με γοῦνες καὶ ποδιές κεντημένες ἐπίσης με χρυσοτσάπαρα καὶ ὀτρὲς χρυσές, με μπέντια ἐπὶ τοῦ στήθους λεπτῆς κεντητικῆς λαϊκῆς τέχνης τῶν Γιαννίνων²⁾, με δακτυλίδια διάστικτα ἀπὸ ζαφίρια, διαμάντια, ρουμπίνια καὶ ζομπρούτια, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐνώτια φλωρένια καὶ μαργαριταρένια με λίθους πολυτίμους ἀπὸ ἀμέθυσσον διαμάντια, ρουμπίνια καὶ ζομπρούτια.

Ἄλλα ἐπίσης ζεύγη σκουλαρίκια τέχνης Καλαρρυτικῆς με μερτζάνια καὶ ἄλλα φτιασμένα ἀπὸ ζομπρούτια με πολυτίμους λίθους.

Ἡ ζώνη³⁾, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε τὴν μέση της ἐπίσης ἀσημένια καὶ διάστικτη ἀπὸ ἀλμάζια καὶ ρουμπίνια.

Καὶ ἡ ἀρχοντικὴ, ὠραία, ἐπιβλητικὴ καὶ ἀπαστράπτουσα στολὴ τῆς γυναικὸς του συνεπληροῦτο ἀπὸ τὸ φανταχτερό, φαντασμαγορικὸ καὶ παραμυθένιο ντύσιμό τῶν κοριτσιῶν του Σαββοπούλας⁴⁾ καὶ Εἰρήνης⁵⁾ καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς νύφης του Γιαννάκενας⁶⁾ ἀπὸ τὴν Κόνιτσαν.

Τζομπέδες ὀλόχρυσοι, Σάλια⁷⁾ Τουνέζικα καὶ Τυρνάβου Θεσσαλίας, ἀρμάθες μαργαριτάρια, φέσια καπλατισμένα με φλωριὰ Βιεννέζικα⁸⁾ καὶ με μαργαριτάρια, δακτυλίδια με ρουμπίνια ζαφίρια καὶ διαμάντια ὀλοτρόγυρα, σκουλαρίκια φλωρένια καὶ με μαργαριτάρια. Σιάλια λιαχοῦρ ὀλοκαίνουργα ἀπὸ τὴν Μισύρην⁹⁾ σιάλια Εὐρωπαϊκὰ¹⁰⁾ σερβέτα¹¹⁾ Τυρνάβου με κροσσοὺς ἀπὸ μετάξι καὶ ἀρμάθια ὀλόκληρη ἀπὸ 43 φλωριὰ πὺρ στόλιζε τὸ

1) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ χαλασμός μου», (σελ. 4—6).

2) Τὰ πλεῖστα εἶχον ἀγορασθῇ ἀπὸ τὸν Μανούσην Γούναρην ἔμπορον Ἰωαννίνων (πρβλ. αὐτόθι σελ. 7).

3) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ χαλασμός μου» (σελ. 2—3). «1 ζευγάρι θυλικώματα τῆς οἰκοκυρᾶς μου, εἶχαν καὶ ἀλμάζια καὶ ρουμπίνια».

4) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 4, «3 δακτυλίδια διαμαντένια καὶ μαργαριτάρια ἀρμάθια ἐμμανέτι τῆς Σαββοπούλας μαζί με ἓνα τζομπὲ ὀλόχρυσον γρόσια 1000».

5) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 6. «Τὰ φορέματα τῆς θυγατρὸς μου Εἰρήνης χρόνων 16 τῆς ἐτοίμαζα καὶ τὰ τῆς ὑπανδρείας γρόσια 4000».

6) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 6. Τὰ φορέματα τῆς νύμφης μου παρμένην ἀπὸ Κόνιτζαν γρ. 5000 Πρβλ. ὡσαύτως (αὐτόθι σελ. 5). «5 δακτυλίδια τῆς τριῶν μηνῶν νύμφης μου Γιαννάκενας διαμαντένια γρ. 1000, 1 φέσι τῆς ἰδίας καπλατισμένον με μαργαριτάρια καὶ 43 φλωριὰ τετράγωνα τῆς Βιέννης γρ. 1.500».

7) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 8.

«1 λιαχοῦρ σιάλι ἀλιὰ φερμένον ὁ Λαγίσσης γρ. 750».

8) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 5 «43 φλωριὰ τετράγωνα τῆς Βιέννης».

9) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι, (σελ. 8). «1 σιάλι λιαχοῦρ ἀπὸ τὰ νέα Μισηριοῦ δομέ-
νον ὁ Νοῦσα Χρυσός».

10) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 8. «6 σιάλια τακλὴτ λιαχοῦρ φράνκικα».

11) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 8. «1 σερβέτα Τουρναβήτικη μεταξένια γραμμένη καὶ με κλόσια Ἑβραϊκὰ μεταξένια».

νυφιάτικο φέσι τῆς Γιαννάκενας, ἰδοὺ μερικὰ ἀπὸ τὰ στολίδια ποὺ ξεχώριζαν στὸ ντύσιμο τῶν κοριτσιῶν καὶ τῆς νύφης του.

Καὶ ἔτσι «ἡ Ἑπειρωτοποῦλα τῶν παραμυθιῶν» ζοῦσε στὴν πραγματικότητα σὲ μιὰ ἀπόμερη γωνιὰ τῆς *Ἐπαρχίας Κονίτσης*. Ἡ ἀνάμνησίς της μὲ μιὰν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν ἢ καλλίτερον μὲ ἓν ἐπιβεβλημένον καθῆκον γύρω ἀπὸ τὴν μνήμην ἐξεχουσῶν μορφῶν τοῦ παρελθόντος ἀφυπνίζει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας νοσταλγικὰς διαθέσεις γύρω ἀπὸ μιὰν Ζωὴν ἢ ὁποία μᾶς ἐξέφυγε ὀριστικὰ καὶ ἡ ὁποία ἀνήκει πλέον στὸν κόσμον τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς *Πατριδογνωσίας*...

Καὶ ἀνάμεσα σὲ ἓνα κόσμον τέχνης καὶ ὁμορφιάς, σὰν τὸν παραπάνω, ποὺ μόνον ἀδρομερῶς προσεπαθήσαμε νὰ σκιαγραφήσωμεν, προσδίδει αἰγλην ὁ ἴδιος ὁ *Κώστας ὁ Γραμματικὸς* μὲ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, μὲ τὸ ἄρρενωπὸν ὕψος του, μὲ τὴν ἐξωτερικὴν στολὴν του καπλατισμένην μὲ ἀτλάζια καὶ χρυσᾶ τσαπάρια, πλαισιουμένην ἀπὸ τζουμπέδες καὶ λιμπαντέδες πολυτιμούς, συμπληρουμένην δὲ μὲ ντουλαμάδες Ἰνδικούς, καὶ μὲ κριμιζὶ ἐπανωφόρι¹⁾. Στὰ χέργια του ἀστράφτει τὸ περίφημον δαχτυλίδι τοῦ ἀπὸ ἀμέθυσον ποὺ ἐχρησίμευεν καὶ ὡς σφραγίς, γραμμένον, ὅπως λέγει²⁾ ὁ ἴδιος, τὸ ὄνομά του, φλορένιον μὲ δύο μεπερλιάντια εἰς ταῖς ἄκραις καὶ φκιασμένον ὁ κὺρ Σταῦρος Ἰωάννου εἰς *Βιέναν*», καὶ ὡς ἐπιστέγασις τῆς ὅλης ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως κιτριμπαρένια κομπολόγια, δῶρα τοῦ φίλου του συναδέλφου του Κολοβοῦ, χρυσᾶ ὥρολόγια³⁾, ἀσημένεες ταμπακέλιες καὶ στὴ μέση—τὸ σύμβολον τοῦ ἐπαγγέλματός του—τὸ ἀσημένιο *καλαμάρι* του.

Ἄλλ' ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς περιβολῆς ἀποκορυφοῦται εἰς τὴν ἔφιππον στάσιν του ἐπάνω στίς ἐπίχρυσες σέλλες τῶν ἀλόγων ποὺ ἐπὶ τοῦτο συνετήρει διὰ τὰ διάφορα ταξίδια του εἰς τοὺς σταύλους τοῦ *Ὀμηρικοῦ*⁴⁾ σπιτιοῦ του.

Στὴν ἔφιππο δὲ στάσι τοῦ ποὺ ἐπέτρεπε νὰ ἀνεμίζωνται ἡ ἄσπρη φλοκάτα του καὶ τὸ κριμιζὶ ἐπανωφόρι του διεκρίνοντο πάντοτε καὶ οἱ ἁχώριστοι φίλοι τοῦ στολιδιοῦ του, δυὸ ἀσημένιαις⁵⁾ κομπούραις ποὺ τοῦ εἶχε δωρήσει ὁ Κωνσταντῖνος Ράδος ἀπὸ τὰ Γιάννενα.

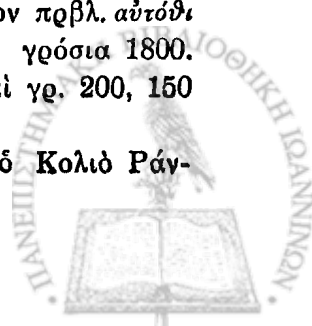
1) Κώστας Γραμματικοῦ, ὁ Χαλασμός μου σελὶς 6. «1 καπότι κρημιζὶ ἀλιά μὲ τὴν κατζούλα του διὰ δρόμον καβάλα».

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 4.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 7. «ὥρολόγια τοῦ κόλπου, τὰ τρία δυσεύρετα, ρεπετέτζιον, φλορένια».

4) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελὶς 9. «1 καροῦτα δρένια, δυσκολόφιακτη πολὺ μεγάλη». 15 βαγένια μεγάλα, 4 ἀμπάρια μεγάλα καὶ 1 μικρόν». Ἐπὶ πλέον πρβλ. αὐτόθι σελὶς 9, «60 φορτώματα σιτάρη καὶ κριθάρη πρὸ 20 ἡμερῶν φερμένο γρόσια 1800. 40 φορτώματα κρασί γρ. 2000, 120 ὄκ. Βούτυρο γρ. 300, 200 ὄκ. ρακὶ γρ. 200, 150 ὄκ. τυρὶ γρ. 300».

5) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 9, «καὶ δύο κομπούραις δομέναις ὁ Κολιὸς Ράγτος Ἰωαννίτης».

Καὶ ὅλαι αἱ παραπάνω καλλιτεχνικαὶ προτιμήσεις συνεπληροῦντο ἀπὸ παρομοίας πνευματικᾶς.

Ἡ βιβλιοθήκη του πολύτιμος καὶ μὲ σπάνια χειρόγραφα «353 κομμάτια βιβλία», ὅπως μᾶς λέγει¹⁾ ὁ ἴδιος.

Ἐκυριάρχουν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπῆρχον πολύτιμα χειρόγραφα καὶ σπάνιαι ἐκδόσεις Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ Λεξικῶν.

Ὑπῆρχον ἐπίσης χάριται γεωγραφικοὶ πολύτιμοι, τὰ ἔργα τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καὶ τοῦ Σουγδουρῆ ἢ Γεωγραφία τοῦ Μελετίου, ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τῆς Βυζαντίδος καὶ σπάνιαι ἐκδόσεις τῆς Γραμματικῆς τοῦ Γαζῆ, σὲ τρόπον ὥστε ὁ θαυμασμός²⁾ τοῦ Ἐπισκόπου Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Ἰωσήφ³⁾ διὰ τὴν πολύτιμον αὐτὴν πνευματικὴν συλλογὴν νὰ εἶναι δίκαιος καὶ ἐπιβεβλημένος.

Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴν εἶναι ἔκδηλος καὶ πηγαῖος ὁ θαυμασμός τοῦ Ἐπισκόπου, ὅταν ἀντίκρουσε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Κώστα μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν Χάρταν⁴⁾ τοῦ Ρήγα Φεραίου φυλασσομένην ὥς πολύτιμον κειμήλιον;

Καὶ ὅμως:

Αὐτὸς ὁ ὑπέροχος συνειδητὸς Ἕλλην, ὁ μεμνημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ διατηρῶν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτον καὶ μὲ ἄλλους ἄνδρας τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπεκλήθη «ἀλιτήριος, πνεῦμα μοχθηρίας, Χριστιανομάχος».

Κακόμοιρη καὶ τσαλαπατημένη ἀλήθεια !

Ε'

Ἀπὸ τὴν παραπάνω ἀμυδρὰν σκιαγραφίαν ποὺ προσεπαθήσαμε νὰ δώ-

1) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ χαλασμός μου», σελ. 10. «353 κομμάτια βιβλία ἢ βιβλιοθήκη μου τὰ πολλὰ Ἑλληνικά».

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 11. «Τοῦτο μόνον σᾶς λέγω, ὅτι ἄλλη παρομοία βιβλιοθήκη δὲν ἦτο εἰς ταῦτα τὰ μέρη ὁ προκομμένος Γραμμενιάτης Ἰωαννίδης ὅπου τὴν εἶχεν ἰδεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Βελλᾶς κὺρ Ἰωσήφ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς διδάσκαλος Κονίτζης, ὅπου τὴν εἶδον, ἔμειναν ἐκστατικοὶ καὶ ἄς ἐροτηθῶσι. Ἡ βιβλιοθήκη ἐστοίχιζε γρ, 15.000 (πρβλ. αὐτόθι σελ. 11).

3) Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Σάρδεων, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1937 σελ. 29—30. «Ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Πωγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ 1818—1839. Ἰωσήφ ὅστις προστασία καὶ ἐπεμβάσει τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, εἰσεπήδησεν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βελλᾶς, παροραθέντων ἀνωτέρων», ὡς ἔγραφεν αὐτῷ. Πατριάρχης Χρῦσανθος ἀπὸ 4 8)βρίου 1824. Πρὸς τὸν εἰρημένον Ἐπίσκοπον Βελλᾶς καὶ Κονίτζης ἦλθεν εἰς ρῆξιν καὶ ὁ Κώστας Γραμματικὸς διὰ τὰς παρὰ νόμους ἐπεμβάσεις του εἰς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ Μετόχιον τῆς Βελλᾶς. Πρβλ. Σούζλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1922 Τευχ. Γ' σελ. 208.

4) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ χαλασμός μου. σελ. 11 «1 χάρτα Ρήγα».

σωμεν πρὸς ἀνάπλασιν¹⁾ μιᾶς ζωῆς ἢ ὅποια μᾶς ἔφυγε καὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μνήμης ἑνὸς ἐκλεκτοῦ Ἑπειρώτου, συνάγεται ὅτι ὁ Κώστας ὁ Γραμματικὸς εἶχεν ἀνεπτυγμένον τὸ *Θρησκευτικόν*, τὸ *Πατρικόν*, τὸ *ἄλτρουϊστικόν*, τὸ *Πατριωτικόν* καὶ τὸ *Πατριδογνωστικόν* συναίσθημα εἰς μέγαν καὶ ζηλευτὸν βαθμόν, γιατί ἂν καὶ διετήρει ἀκίνητον περιουσίαν καὶ στὰ Γιάννενα²⁾ καὶ στὴν Κόνιτσαν³⁾ καὶ ἀλλαχοῦ⁴⁾ μὲ τὸν πλοῦτον ποῦ εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τῆς ἰδίας του ἱκανότητος καὶ ἐργατικότητος, ἐν τούτοις παρὰ τοὺς προφανεῖς κινδύνους ἀπὸ τὰς Ἀλβανικὰς ἐπιδρομὰς καὶ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας λεηλασίας καὶ τοὺς συχνοὺς χαλασμούς του, ἐπέμεινε νὰ βρίσκεται στὴ *Χώρα του*, ὅπως ἔλεγε τὸ χωργιό του, τὴ στενώτερη πατρίδα τὴν Βούρμπιανη, γιατί ἡ ζωὴ του εἶχε στενώτατα συνυφανθῇ μετὰ τοῦ πατρίου ἐδάφους.

«*Ἡ ψυχὴ του ἦταν πάντοτε στὰ ψηλῶματα, ὅπως λέγει κάπου καὶ ὁ Παπαδιαμάντης γιὰ τὸν ἑαυτό του.*

Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί ἐξώδευε πάντοτε μεγάλα ποσὰ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς στενωτέρας του Πατρίδος, συνεχῶρει καὶ εὐηργέτει ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθροὺς του καὶ γενικὰ τὰ πάντα διεκινδύνευε γύρω ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς στενωτέρας πατρίδος προσπαθῶν νὰ διατηρῇ πάντοτε ἀλώβητον τὴν θέρμην τῆς πατρικῆς ἐστίας.

Ἡ πατρικὴ του ὁμως αὐτὴ ἐστία, τὴν ὅποιαν εἶχε μεταστρέψει εἰς ἓν εἶδος Πατριδογνωστικοῦ Μουσείου, τὰ περίφημα παλάτια του στὴ Βούρμπιανη, μὲ τὴν πολυτέλειαν ποῦ ἐνέκλειον καὶ τὴν αἴγλην ποῦ προσέδιδον, ὑπέστησαν ἐπανειλημμένας ἐπιδρομὰς ἀπὸ Τουρκαλβανούς.

Ἡ πρώτη ἐπιδρομὴ ἦ καλύτερον γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ζωντανὴν φρασεολογίαν τοῦ Κώστα, ὁ *πρῶτος χαλασμός του*, ἐγίνε τὴν 26 Νοεμβρίου 1820 ἐκ μέρους τοῦ Ἰσμαὴλ πασᾶ⁵⁾ ὁ δεῦτερος χαλασμός του εἰς τὰς 16 Ὀκτωβρίου 1824⁶⁾, καὶ τρίτος ὁ καὶ τὰ μάλιστα ἐξοντωτικὸς, τὸν ὅποιον περι-

1) Ὁ Παπαρηγόπουλος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Ἱστορία δὲν εἶναι ξηρὰ ἀφήγησις, ἀλλὰ «ἀναπαράστασις παρωχημένων χρόνων». Καὶ ἔχει ἀπόλυτα δίκαιον, γιατί μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ μιλήσῃ βαθύτερα στὴν ψυχὴ μας.

2) Κώστα Γραμματικοῦ, «Ὁ χαλασμός μου» σελ. 53—54. «Σημειῶ ὅσα ὑποστατικά ἔχω ἔξω ἀπὸ τὴν χώραν μου». 1 σπίτι εἰς Ἰωάννινα, ἦταν τοῦ Μανούση Περιστέρη Γούναρη Ἰωαννίτου εἰς τὸν μαχαλὰ καμάρες».

3) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 64. «1 μπαχτζὲ μέγαν διὰ σπιτότοπον εἰς τὸ Βαρόσι τῆς Κονίτζης Ποράτζανη ὀνομαζόμενον ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν υἱὸν Ντελῆ Τζένε Κονιτζιώτη, 1 χάνι φτιασμένον ἐκ θεμελίων εἰς τὸ Παζάρι Κονίτζης, 1 ἐργαστήριον σαρτζήτικον, ὁμοίως, 1 ὁμοιον ναλπάνικον ὁμοίως».

4) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι (σελ. 53). «1 τζιφλίκι εἰς Γρεβενὰ ὀνομαζόμενον Τζερκοβίτζα καὶ ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν υἱὸν Λογοθέτη Λιώτα Γρεβενίτην μὲ δύο σπίτια καὶ ἀχυρῶνες (ἐπίσης παρόμοια εἰς Ἀνασελίτσαν κτλ.» πρβλ. αὐτόθι σελ. 53).

5) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐν «Ἑπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 217.

6) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 217—218. Πρβλ. ὡσαύτως Κώστα Γραμμα-

γράφει¹⁾ ὑπέροχα ὁ ἴδιος μέ τὸν μεγαλύτερον ψυχικὸν σπαραγμὸν εἰς τὰς 9 Ὀκτωβρίου 1826.

Μετὰ τὸν τρίτον χαλασμόν, μόλις διασωθεὶς ἀπὸ βέβαιον θάνατον ἤναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ ἀντικρύζων κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμήν τῆς νυκτερινῆς φυγῆς του ὡς ἄλλος *Αἰνείας*, ἀπὸ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ *Σαρανταπόρου*, καὶ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σέλτζης τὰς φλόγας τῆς πυρποληθείσης²⁾ ὑπὸ τῶν Τουρκαλβάνων οἰκίας του καὶ τοὺς καπνούς, οἱ ὁποῖοι ἀνεδίδοντο ἀπὸ τὰ ἐρειπωθέντα παλάτια του.

Ἀπεμακρύνθη μέ τὸν σπαραγμὸν ἐκεῖνον ποὺ νοιώθει ὁ ξεριζωμένος ἀπὸ τὴν γῆν τῶν πατέρων καὶ παπούδων του, ἀπὸ τὴν γῆν ὅπου πρωτοχάρηκε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀπὸ τὴν γῆν ποὺ ἀπετέλει τὸ θέατρον τῆς χαρᾶς καὶ τῶν πόνων του.

Ἐβάδισε τὸν δρόμον τῆς αὐτοεξορίας³⁾, πάντοτε ὅμως ἐλπίζων καὶ οὐδέποτε ἀπελπισθεὶς.

Καὶ ἐπανῆλθεν πράγματι πάλιν, μετὰ πάροδον χρόνου, εἰς τὴν γῆν ἣτις τὸν ἐξέθρεψεν.

Μεταξὺ ὅμως ἐκείνων οἵτινες συνήργησαν εἰς τοὺς χαλασμούς του συμπεριλαμβάνοντο καὶ συγχωριανοὶ καὶ συντοπιταὶ του, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν ἠνείχοντο ὡς *Προεστὸν* εἰς τὴν Βούρμπιανην.

Τὰ γεγονότα ἰδίως τῶν ἐτῶν 1815 καὶ 1816 δὲν ἀφήνουν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν διαθέσεων τῶν ἀντιπάλων του.

τι κοῦ ὁ χαλασμός μου σελ. 41. «1824 Ὀκτωβρίου μέ ἐφυλάκωσεν ὁ Οὐμέρ Πασᾶ Βρυώνης. Τὴν φυλακὴν τὴν εἶχαν ὁ Μίτζι Ἀμπάζης καὶ Λιάμτσε Ταχῆρ Ἀμπάζης καὶ μέ ἔβαλαν εἰς τὸν ἄλυσον καὶ μέ ἐφοβέριζαν νὰ μέ σκοτώσουν καὶ ἔκαμα τζαρὲν καὶ τοὺς ἔδωσα γρόσια 5000 μοῦ ἐπῆραν καὶ μίαν ὁμολογίαν χρεωστικὴν γρόσια 5000 μοῦ ἐπῆρεν καὶ ὁ ἐξάδελφός τους Λιάμτλε Σάκο Λιουζάτης μίαν ὁμολογίαν εἰς τὸν ἴδιον ἄλυσον γρ. 5000. Τὰ ἐσημείωσα νὰ ξεύρουν τὰ παιδιά μου». Πρβ. ὡσαύτως τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 32. «1824 Ὀκτωβρίου 16 μέ ἐφυλάκισεν ὁ Οὐμέρ Πασᾶ Βρυώνης καὶ ὁ Σουλεῦμάν πεγῆ Κονίτζας, ἦταν εἰς τὰ Γιάννινα καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Σαλαῶραν καὶ μοῦ ἐπῆρεν τὸ ἄλεῦρι μου ὀκ. 1000, ἔστειλε καὶ εἰς τοὺς Κουκουλιούς καὶ ἐπῆρε τὸ καλαμπόκι μου ὀκ. 4300 γρ. 3150. Τῇ αὐτῇ ὁ ἴδιος Σουλεῦμάν πέγης ὅπου μέ ἔπιασαν ἔπιασε καὶ τὰ ἀνεψίδια μου *Ζήσην Κύρκα* καὶ *Δημήτριον Κούση* καὶ ὅλους τοὺς χισμεκιαρέους καὶ μᾶς ἐπῆρεν ὅτι μᾶς εὔρηκαν ἐπάνω μας ἄσπρα, ἄρματα καὶ φορέματα».

1) Σοῦρλα Εὐρυπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 32.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 218. «.... ἔκαυσαν τὰ σπίτια μου, ἐσχότωσαν τὸν ἀνεψιόν μου καὶ τὴν γυναῖκα μου, ἐπῆραν σκλάβον τὸν υἱόν μου καὶ τὸν χισμεκιάρην μου, ἐπῆραν καὶ ὅλο τὸ βιός μου κινητὸν καὶ ἀκίνητον, ἐγὼ μόνον ἐγλύττωσα μέ τὸ πουκάμισο καὶ τὸ γέλεκι...»

3) Ἡ παράδοσις τὸν φέρει ὡς φιλοξενηθέντα ἐπὶ ἐξάμηνον εἰς Φιλιάτες καὶ Πρεμετή.

«Εἰς τοὺς 1815—λέγει¹⁾ ὁ Κώστας στὸ χειρόγραφό του — μᾶς ἐπρόδωσαν εἰς τὸν Ἀλῆν Πασᾶν, ὁ Ζήσης Κυπαρίσης καὶ ὁ Ριζούλης Κύρκας Ρίζου²⁾ καὶ μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ προεστηλήκι καὶ ἐμπήκαν αὐτοὶ Προεστοί».

Καὶ ἀλλαχόῃ :

«1816 Ἰούλιος.—Ἐγιναν προεστοὶ ὁ Ζήσης Κυπαρίσης καὶ ὁ Ριζούλης Κύρκας, ἔπιασαν τὰ παιδιὰ μου, τὰ ἐφυλάκωσαν καὶ τὰ ἐτζερεμέτισαν μὲ γρόσια 2500».

Ἐπίσης³⁾

«1815 Αὐγούστος.—Ὁ ἴδιος Ριζούλης Κύρκας ἔλαβε μεσίτην τὸν Παπαζήσην Τζοτζόπλου, τὸν Παπαχαρίσην Τζότζου καὶ τὸν Χαρίσην Ντούρβαρη λέγοντας «*νὰ μοῦ δώσῃ ἄσπρα ὁ Γραμματικὸς καὶ νὰ ἀγαπηθῶμεν*», καὶ νὰ γυρίσω τὴν προδοσίαν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν *νὰ μὴ τοὺς πειράξῃ* καὶ ἐγὼ εἶπα ἃς τὸ κάμω διὰ νὰ ἀπεράσω αὐτὴν τὴν κακὴν ὥραν καὶ τοῦ ἔδωσα εἰς τρεῖς φορὰς γρόσια 2500. Αὐτὸς καὶ τὰ ἄσπρα ἐπῆρε καὶ *ταῖς κακίτεραις προδόσαις* ὕστερα ταῖς ἔκαμε καὶ ἔβαλε εἰς τὸν ἄλυσον τὸν ἀδελφόν μου Παπαρῖζον».

Καὶ ἀκόμη λεπτόμερέστερον⁴⁾.

«1816 Ἰανουάριος.—Οἱ ἴδιοι Ζήσης Κυπαρίσης καὶ Ριζούλης μᾶς ἐπρόδωσαν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν καὶ ἔβαλε εἰς τὸν ἄλυσον τὸν ἀδελφόν μου Παπαρῖζον μῆνας 4 καὶ μᾶς ἐπῆραν γρόσια 15000».

Καὶ ἐν τούτοις . . .

Καὶ ἀνάμεσα ἀκόμη στὴν δίνην αὐτὴν τῶν παθῶν καὶ τῶν συκοφαντιῶν ὅπως ζωντανὰ διευτυπώθησαν παραπάνω, ὁ Κώστας διετῆρει τὴν ψυχραιμίαν του συγχωρῶν μὲ χριστιανικὴν ἀνεξικακίαν καὶ δανεῖζων καὶ εὐεργετῶν μὲ ἀνυστεροβουλίαν καὶ πατριωτισμὸν ὅχι μόνον τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαρχίαν ὁλόκληρον.

Ἐὰν πρόσέξῃ τις τὸν ἀριθμὸν τῶν χωρίων ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν ποὺ εἶχον γίνει τσιφλίκια⁵⁾ εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, θὰ ἴδῃ πὼς ὁ μικρότερος ἀριθμὸς ὑπάρ-

1) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ χαλασμός μου σελ. 26.

2) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 218. «Μαζὶ μὲ τοὺς Ἀρβανίτες (εἰς τὸν τρίτον χαλασμόν του) ἦταν καὶ οἱ κάτωθι Ρωμαῖοι Βουρμπιανῖτες . . . τὰ παιδιὰ τοῦ Ζήσης Κυπαρίση».

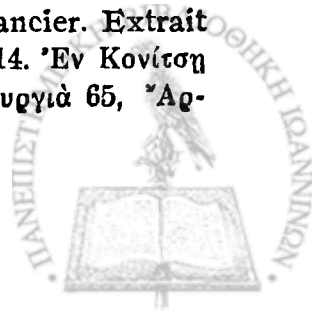
3) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 218 «Κολαούζηδες δὲν ἦτον . . . καὶ ὁ Ριζούλης Κύρκας».

4) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ χαλασμός μου σελ. 33.

5) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 34.

6) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 32.

7) Andreades, Ali Pacha de Tebelin. Economiste et Financier. Extrait de la Revue des Etudes Greques Τόμ. XXV, Paris 1912 σελ. 11—14. Ἐν Κονίτῃ π.χ. τσιφλίκια 11, ἐνῶ εἰς Κούρεντα 42, Παλαιοπυγώνιον 35, Τσαμουργιά 65, Ἀργ-
ταν 28 κ.τ.λ.

χει στήν ἐπαρχία Κονίτσης, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα τμήματα Ἑπειρωτικά.

Δὲν εἶναι δὲ δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ τις ὅτι μόνον εἰς τὴν πατριωτικὴν ἐπέμβασιν καὶ τὴν δεξιότεχνον διαχείρισιν ζητημάτων ἐκ μέρους τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ πρὸς τὸν Ἀλῆν ὀφείλεται ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης χωρίων ποὺ ἔγιναν τσιφλίκια ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ μίαν τοιαύτην εὐεργεσίαν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης ὀφειλομένην εἰς εἰσηγήσεις του πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, παρελαύνει καὶ ἡ ἀτελεύτητος σειρὰ τοῦ δανεισμοῦ χρημάτων πρὸς ἀντιπροσώπους καὶ προεστῶτας τῶν πλείστων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Τὰ Καβάσιλα, ἡ Μπριάζα, ἡ Μόλιστα, ἡ Σταρίτσιανη, τὸ Κεράσοβον, ἡ Φούρκα, τὸ Κάντισικον, ἡ Σέλτζη, ἡ Στράτσιανη, ἡ Φετόκω, ἡ Ζέρμα, ἡ Κροτίνιστα, τὸ Πλικάτι, οἱ Χιονάδες καὶ ἡ Βούρμπιανη, ἰδοὺ μερικὰ ἐκ τῶν χωρίων τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸ δημοσιευόμενον εἰς τὸ Βον μέρος τῆς παρούσης μελέτης χειρόγραφον τοῦ Χαλασμοῦ του.

Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐξικνεῖτο ἡ δανειακὴ του πόλιτική.

Τὸ Πρεμέτι, τὸ Μπουρμπουτσικό, τὸ Ζουπάνι, ἡ Πρέβεζα, οἱ Καλαρῶνται, ἡ Ἄρτα, τὸ Τεπελένι, τὸ Ζαγόρι καὶ τὰ Γιάννινα φέρονται ἐπίσης εἰς τὸν κατάλογον τῶν δανεισθέντων.

Μένει τις μὲ τὴν ἐντύπωσιν πὼς ὁ ρόλος αὐτὸς τοῦ Κώστα τοῦ Γραμματικοῦ ἔμοιαζε μὲ τὴν προᾶξιν μιᾶς ἀνεπισήμου Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐρχομένης ὡς βοηθοῦ μὲ ἐλάχιστον τόκον εἰς ἀνάγκας τῆς ἀτομικᾶς καὶ τὰς γενικωτέρας κοινοτικᾶς τῶν διαφόρων χωρίων τῆς ἐπαρχίας.

Ἐπὶ πλέον μεταξὺ τῶν δανεισθέντων φέρονται καὶ ὁ Μητροπολίτης¹⁾ Κονίτσης, πλεῖστοι Χριστιανοί²⁾ καὶ Ἀλβανοὶ Μπέηδες³⁾ Κονίτσης, μηδὲ τοῦ Βελῆ Πασᾶ⁴⁾ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐξαιρουμένου.

1) Κώστα Γραμματικοῦ, ὁ χαλασμός μου σελ. 15. «Ακολουθεῖ καὶ ἡ λεπτομερὴς καταγραφή τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν λοιπῶν κρεδητῶν μου, ὅσα ἤμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ ἐκ νοός,... 1 ὁμολογία τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς δι' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, 1823 Μαΐου 1 πρὸς ἄσπρα 100 ἢ χιλιάς Γρ. 3555. 1 ὁμολογία ἄλλη τῆς ἰδίας Ἐπισκοπῆς 1823 Δεκεμβρίου 11 πρὸς γρόσια 1 ἢ χιλιάς γρόσια 2500.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 17. 2 ὁμολογίαις τοῦ Γεωργάκη καὶ Νικόλα Σπύρου Βασιλείου Κονιτζιώτων γρ. 2500 καὶ 500. 1823 Ἰούνιος τὰ 10 : 11 γρόσ. 3000. 1 ὁμολογία τοῦ Πότζα Μίχου Κονιτζιώτου. 1808 Νοεμβρίου πρὸς γρ. 1 χιλιάς γρόσια 300, 1 ὁμολογία τοῦ Γόση Πενέλου καὶ τῶν παιδιῶν του Κονιτζιωτῶν 1817 Σεπτεμβρίου 11 τὰ 10 : 11 γρόσια 615 κ.τ.λ.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 15. 1 ὁμολογία τοῦ Ἰσμαήλ Πέγη τοῦ Ζεϊνέλπεγῃ Κόνιτζα 1817 Ἀπριλίου 28 τὰ 10 : 11 γρόσια 2095 κ.τ.λ.

4) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 21. «1819 Σεπτέμβριος ἐμέτρησα τοῦ Βελῆ Πασᾶ γρόσια 1000 καὶ μοῦ ἔδωσε ταβήλι νὰ τὰ λάβῃ ἀπὸ τοὺς Ντεντζιώτες ἀπὸ ξεχειμαδιάτικα ὁποῦ εἶχαν εἰς τὰ μαντριά του, καὶ ἐπειδὴ ἔγινε φερμανλῆς ὁ Ἀλῆ Πασᾶς

Παρ' ὅλην ὅμως τὴν εὐεργετικὴν καὶ πατριωτικὴν δρασὶν τοῦ ἐντίμου αὐτοῦ τέκνου τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης οἱ ἀντίπαλοί του δὲν ἐφησύχαζον.

Οἱ χαλασμοὶ του δὲν ἦσαν δι' αὐτοὺς ἀρκετοί. Τὸ ὄνομά του καὶ ἡ φήμη του τοὺς ἐτάρασσε. . . .

Ὁ υἱὸς του Νικολάκης κατώρθωσε¹⁾ ἀργότερα νὰ ἀποσπάσῃ μέρος τῆς συληθείσης περιουσίας τοῦ πατρός του μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ²⁾ τῶν Ἰωαννίνων καὶ διὰ ἐγκυκλίων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων τοῦ Μητροπολίτου Κόρυτσᾶς³⁾ καὶ Καστορίας⁴⁾ πρὸς τὰ χωρία Κολωνίας καὶ Πρεμετιοῦ, ὁπόθεν εἶχον στρατολογηθῇ οἱ ἄτακτοι Τουρκαλβανοὶ τοῦ Σουλχαντάρη.

Ὁ Κώστας ὕστερα ἀπὸ τὴν μεγάλη μπόρα τοῦ χαλασμοῦ του καὶ τὴν διάλυσιν τῆς συκοφαντικῆς κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείας τῶν ἀντιπάλων του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν στενωτέραν του πατρίδα Βούρμπιανην. Προσελήφθη δὲ ἀργότερον ὡς Γραμματεὺς παρὰ τῷ Ρούμελῃ—Βαλεσὶ Κιοσσὲ Ἀχμέτ Πασᾶ⁵⁾, προσκληθεὶς ἐν τῷ μεταξύ κατὰ τὸ 1830 δι' ἐπιστολῆς καὶ εἰς Μοναστήριον ὑπὸ τοῦ Στρατάρχου Μεχμέτ Ρεσίτ⁶⁾ Πασᾶ, μετὰ τοῦ ὁποίου εὕρισκετό εἰς

καὶ τὰ παιδιὰ του, μοῦ ἔμειναν, καὶ τὸ ταβήλι ἐκεῖνο ὡς καὶ τὰ ἄλλα, μοῦ τὸ ἔχει ὁ Σουλχαντάρης».

1) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 2 4. Πρβλ. ἐπίσης τὰς εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς παρούσης μελέτης δημοσιευομένας ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ μας Ἀρχείου ἐνθυμήσεις τοῦ Νικολάκη Γραμματικοῦ, ἐν σχέσει μὲ τὴν προσπάθειάν του πρὸς ἐπανάκτησιν τῆς συληθείσης περιουσίας τοῦ πατρός του. «Δευτέρῃ τῶν Κολωνιάτων ὅπου μᾶς ἄρπαξαν τὸ βίος μας ὅταν μᾶς ἐμπάστισαν εἰς τοὺς 1826. 1836 Ἀπριλίου 20 Ἐρσέκα Κολωνίας».

2) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 223.

3) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 219—220.

4) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 221—222.

5) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 216. Πρβλ. ἐπίσης. Ἀραβαντινοῦ Π. Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, 1856 τομ. Α' σελ. 401.

6) Τοῦ Αὐτοῦ σελ. 220. «Βεζύρ Μεχμέτ Ρεσήτ Πασᾶς. Χαήρ, Ντουατζή μου Κώστα Γραμματικέ, σᾶς χαιρετῶ καὶ σᾶς φανερόνω ὅτι θὰ κατέβω μόνος μου εἰς αὐτὰ τὰ μέρη νὰ βάλω εἰς τάξιν καλὴν τὰ πράγματα καὶ νὰ δώσω μίαν γενικὴν ἡσυχίαν πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους φουκαράδες αὐτῶν τῶν μερῶν διὰ νὰ ἡσυχάσουν ἀπὸ τὰ τοσαῦτα μεγάλα καὶ ἀνυπόφορα δεινὰ ὅπου ἐδοκίμασαν καὶ χάλια δοκιμάζουν τώρα τόσα χρόνια διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα καὶ κινῶ τώρα διὰ τὸ Μοναστήρι—Μπιτόλια ὅθεν μόλον ὅπου καὶ προλαβόντος μὲ εἶχες γράφει καὶ δὲν ἔλαβα καιρὸν διὰ νὰ σοῦ ἀποκριθῶ, τώρα ἔλαβον καὶ τὸ ἄλλο γράμμα σου, λοιπὸν σοῦ λέγω ὅτι λαμβάνοντας τὸ παρόν μου νὰ κινηθῇ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Μοναστήρι ἐπειδὴ καὶ σὲ χρειάζομαι διὰ νὰ σὲ ὁμιλήσω ἔτι λοιπὸν ἀκολουθεῖ καὶ θεόθεν ὑγίαινε. 1830 Ἰουνίου 6, Στρατάρχης, Ἀδριανούπολις». Τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς τοῦ Ρεσήτ Πασᾶ πρὸς τὸν Κώσταν διευκρινίζεται, ιδίως ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τῶν δεινῶν καὶ τῶν συμφορῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ ἐπαρχία Κονίτισης, ἐκ μιᾶς ἐνθυμήσεως ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τοῦ υἱοῦ τοῦ Κώ-

ἐπικοινωνίαν δι' ἄλληλογραφίας.

Γ'

Πέρασαν ἄρκετὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χαλασμοῦ... Μίαν ὁμι-
χλώδη καὶ παγερὰν πρωτὴν τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1837 ὁ Κώστας ξεκίνησε
ἀπὸ τῆ χώρα του γιὰ νὰ πάγῃ στὸ Μοναστήριον.

Τὸν ἤθελεν ὁ Ἀχμέτ Πασᾶς.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ δὲν ἀρματώθηκε οὔτε μὲ πολύτιμας κουμπούραις
οὔτε μὲ ἐπίχρυσες σέλλες.

Ἐνα ἀπέριττον ἱματοφυλάκιον καὶ ὀψοφυλάκιον ὅπως μᾶς περιγράφει¹⁾
ὁ ἴδιος σ' ἓνα τελευταῖο σημείωμά του, ποὺ περιεσώθη καὶ αὐτὸ ἀνάμεσα
στὰ κειμήλια τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ καὶ μὲ ἓνα βιβλίον εἰς τοὺς μποξά-
δες «Τὰ Καθήκοντα», ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Βούρμπιανην²⁾.

Δὲν τοῦ χρειαζόνταν ἴσως τίποτε ἄλλο στὴν ἡλικία ποὺ βρισκόντανε καὶ
ὕστερα ἀπὸ τέσ μπόρες ποὺ πέρασε.

Τὴν συνείδησίν του τὴν εἶχεν ἀναπαυμένην.

Πήγαινε νὰ διαφωτίσῃ τοὺς Πασάδες, πήγαινε νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ
καὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν εὐνοίαν των γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἐπαρχίας, πήγαινε... νὰ
ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του.

Ἔτσι εἶχε διαρρεύσει ἡ Ζωὴ του στὸ παρελθόν.

Τὴν φιλίαν τῶν ἰσχυρῶν τὴν ἐχρησιμοποιοῖ γιὰ πατριωτικοὺς καὶ ἐθνι-
κοὺς σκοποὺς.

στα Γραμματικοῦ, τοῦ Νικολάκη «τὰ ἀπομνημονεύματα», τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται
συμπληρωματικῶς κατωτέρω εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς παρούσης. Πρβλ. Νικολάκη
Κώστα Γραμματικοῦ «Ἰδιώματα ποὺ μᾶς ἄρπαξαν οἱ Κολωνιάτες Ἑρσέκα—Κολωνίας
1836 Ἀπριλίου 20. «Καθὼς ἦλθον καὶ μᾶς ἐμπάστησαν εἰς τοὺς 1830 καὶ ἔδωκεν τὴν
γενικὴν ἡσυχίαν ὅλου τοῦ κόσμου, ἔδωσε νὰ καταλάβουν καὶ τῶν Ἀρβανητῶν ὅτι ἔχο-
μεν κραταῖδον Δεβλέτι, τοὺς ἔκοψεν καὶ τὰ ἀρπάγματα καὶ σκοτώματα ὅπου ἔκαμναν
τοῦ κόσμου, ἔδωσε καὶ γενικὴν προσταγὴν ὅπου ὅποιος Ἀρβανίτης ἄρπαξεν, ἔκλεψεν,
ἐσκότωσεν τοὺς βασιλικοὺς ραγιάδαις, νὰ λαμβάνουν τὸ δίκαιόν τους ἀπὸ τοὺς Μου-
σελημάδες ὅπου εἶχεν στείλει. Τότες ἐπῆγα καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς ὀπισθεν ζορμπάδες καὶ
τοὺς εἶπα διὰ τὸ βίός μου καθὼς τὸ εἶχεν πάρει καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ἀργήσῃ ὁ πάγε-
μός μου τοῦ ἦλθεν ἰδησιν τοῦ Σατραζάμη καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Σκόν-
τρα, καὶ εὐθὺς οἱ Κολωνᾶτες ἔκαμαν ἀποστασίαν μαζὺ μὲ τὸν Συληχιάρη καὶ ἐπῆγαν καὶ
ἔδιωξαν τὸν Μουσελήμην ἀπὸ τὴν Κοριτζᾶν ὅπου εἶχεν βαλμένον ὁ Σατραζάμης ἔκα-
ψεν καὶ ταῖς κούλαις τῆς βασιλικᾶς ὅπου ἦτον φκιασμέναις εἰς τὸ Κιάρι. Ἦλθαν εἰς
τὸ Βιλαέτι μας καὶ ἔκαμαν πολλὰ κακά. Πρβλ. ἐπίσης Σούρλα Εὐριπίδου, Ἐπαρχία Κο-
νίτσης καὶ Ἀλβανοὶ Μπέηδες ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1937 σελ. 151—156.

1) Κώστα Γραμματικοῦ, Δευτέρι τῶν ἰδιωμάτων ποὺ παρέλαβον στὰ Μπι-
τόλια, Βούρμπιανη 1837.

2) Ὁ Κώστας συνηθέστατα γράφει Βούρμπιανη καὶ σπανίως Βούρμπιανη.

Ὅταν αἱ Ἀλβανικαὶ ὁρδαὶ ἐληλάτουν τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης καὶ ἐπέφερον πανταχοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν στὰ *Γιάννενα* μέσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ *συνεκροτεῖτο «ἡ Ἱερὰ Συμφωνία¹) τῶν Προεστώτων τῶν πέντε κύκλων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης»*, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ *Γιάννη Σούρλα²)* μιᾶς ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς δουλείας τὰ μάλιστα ἐξεχούσης φυσιογνωμίας διὰ τὰς πολυτίμους πατριωτικὰς καὶ ἐθνικὰς ὑπηρεσίας του πρὸς ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης.

Ἡ ἔνωσις³) ἐκείνη ἡ Ἱερὰ, ἡ ὁποία ἐθεώρει ὡς ἐχθρὸν τῆς Πατρίδος κάθε ἀντιτιθέμενον εἰς τὰς ἀποφάσεις της καὶ καθένα «*ποὺ δὲν ἐπορεύετο μὲ τὴν γνώμην ὅλης τῆς συντροφιάς⁴)*», ἀπετέλει τὴν πλέον πρωτότυπον ὁργάνωσιν αὐτονόμου τρόπου τινὰ Διοικήσεως καὶ τῶν 46 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Ὑψηλὸς ὅμως προστάτης τῆς Ἱερᾶς ἐκείνης ἐνώσεως ἦτο ὁ Κώστας ὁ Γραμματικὸς ὅστις συνυπέγραψε⁵) καὶ τὰ συμφωνητικὰ ἔγγραφα παρὰλλήλως πρὸς τοὺς Προεστώτας⁶) τῶν πέντε κύκλων ὅπως ἐλέγοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν χωρίων Πυρσογιάννης, Βουρμπιάνης, Στράτσιανης, Πάδες, Παληοσελίου.

Ὅταν κάποτε ὁ φίλος του Ἐπίσκοπος Κονίτσης Ἰωσήφ διήρπαξε⁷) τὰς προσόδους τοῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς⁸) καὶ ἄλλων Μοναστηρίων τῆς Ἐπαρ-

1) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης : ἐν Ἑπειρωτικοῖς Χρονικοῖς> 1929 σελ. 213.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 28—225. Ὁ Γιάννης Σούρλας ἦτο προπάμπρος τοῦ γράφοντος τὰς γραμμάς ταύτας καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 212. «Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ γράμματος δηλοποιοῦμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι ὡς πρὸς τοὺς πρωτερινούς ἀπερασμένους χρόνους ὁποῦ ἦτον εἰς ἀνυποταγὴν τὰ μέρη ταῦτα, διὰ τὰ ἐτρεξαν πολλὰς κατάχρησεις, μεγάλα ἔξοδα καὶ πολλοὶ χαλασμοὶ εἰς τὸ Βιλαέτι μας καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤχαμεν προλάβει νὰ ἡμεθα ἠνωμένοι εἰς ἓν σῶμα δὲν ἠμπόρουμε νὰ γίνῃ καμία ἀπάντησις εἰς τὰ εἰρημμένα δεινά.»

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 207.

5) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 213.

6) Οἱ Προεστοὶ πέντε χωρίων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης ἀντιπροσώπευον τὴν γνώμην ὅλης τῆς ἐπαρχίας καὶ ἦσαν ἐξουσιοδοτημένοι νὰ ἀποφασίζουσιν καὶ λύουσιν ὅλας τὰς διαφοράς. Ἐλέγοντο δὲ ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἱστορικῶν ἐγγράφων «*Προεστώτες τῶν πέντε κύκλων*».

7) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, ἐν <Ἑπειρωτικοῖς Χρονικοῖς> 1929 σελ. 208.

8) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 235—238. Πρβλ. ὡσαύτως. Λαμπρίδου Ἰ. Περί τῶν ἐν Ἑπιρῷ Ἀγαθοεργημάτων, 1880 σελ. 124—125 καὶ 76—77. Τοῦ Αὐτοῦ, Ἑπειρωτικὰ Μελετήματα, Κουρνετσιακὰ καὶ Τσαρκοβιστικὰ 1888 σελ. 59—62. Ἀρabanτινοῦ Π. Χρονογραφία τῆς Ἑπείρου 1856 Τομ. Β' σ. 237. Εὐαγγελίδου Δ., Ἡ Βόρειος Ἑπείρος σελ. 28. Rouqueville, Voyage en Crète Τομ. 1. σελ. 169.

χίας, ὁ Κώστας δὲν ἐδίστασε νὰ καταγγεῖλῃ τὰς παρανομίας τοῦ Δεσπότη καὶ νὰ καυτηριάσῃ μάλιστα τὴν στάσιν του σ' ἓνα γράμμα ποὺ ἔστειλε στὰ 1835 ἀπὸ τὰ Μπιτόλια στὸ γαμβρόν του *Γιάννην Σούρλαν*¹⁾ προσθέτοντας μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν περίφημον ἐκείνην φράσιν του.

«Δὲν ἔχω καμίαν αἰτίαν νὰ μὴν ἀγαπῶ τὸν Μητροπολίτην μας Βελλᾶς, πλὴν ἡξεύρετε ὅτι εἶμαι φιλόπατρις καὶ ἀγαπῶ τὴν Πατρίδα²⁾ πρὸ τῶν φίλων».

Καὶ ἐν τέλει;...

Ἕνα ἀπόγευμα τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1837 ὕστερα ἀπὸ ταξίδι κοπιαστικὸ ἀρκετῶν ἡμερῶν εἶχε φθάσει στὰ Μπιτόλια.

Ξεπέζεψε, ξεσκόνισε τὶς μπότες του³⁾, ἄλλαξε τὸν βρεγμένο τζουμπέ⁴⁾ του μὲ τὴν βαρύτιμη γοῦνα, καθάρισε τὰ γυαλιά του,⁵⁾ φόρεσε τὸ ἐπίσημο μεγάλο Τουνέζικο⁶⁾ κόκκινο φέσι του καὶ μὲ τὸ καλαμάρι στὴν ζώνη τράβηξε στὸ *Σεράγι* νὰ συναντήσῃ τὸν Ἀχμέτ Πασᾶ.

Δὲν εἶναι γνωστὸν τί εἶδους κουβέντες ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν εἰς τὰς ἐπανειλημμένας συναντήσεις τῶν...

Ὁ Πασᾶς ὅμως ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνας τοῦ ἔκοψε⁷⁾ τὸ κεφάλι καὶ τὸ ἔστειλε στὰ *Γιάννινα* στὸν Μουσταφᾶ Πασᾶ...

Καὶ ἔτσι:

Αὐτὸς ποὺ ταξίδεψε καὶ ὠδοιποροῦσε μὲ μοναδικὸν ὄπλον στὰ χέρια του «*Τὸ Καθῆκον*» σὰν μιὰ ὑπέρτατη φιλοσοφικὴ κατηγορικὴ προσταγή,

1) Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης: ἐν «Ἑπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 σελ. 208.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 208—209. «...Διὰ τοῦτο σᾶς γράφω νὰ ἀγρυπνῆτε μὲ τοὺς Προεστώτας τῶν πέντε κύκλων τῆς Ἐπαρχίας μας... μὴν ἀμελήσετε τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ὅτι μᾶς γίνεται καὶ ζημία μεγάλη καὶ ἀτιμία ἀξιοκατάκριτος...» Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ πρὸς τὸν *Γιάννην Σούρλαν*. Καὶ ἐρωτᾶται: Ποῦ ἔγκειται τὸ ἀλιτῆριον τοῦ ἀνδρὸς ὅπως τὸν ἐχαράκτηρισεν ὁ Ἀραβαντινός;

3) Κώστα Γραμματικοῦ, Δευτέρι τῶν ἰδισμάτων ὁποῦ ἔλαβον στὰ Μπιτόλια, Βούρμπιανη 1837 «1 ζευγάρι ποδήματα μαῦρα».

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι «4 τζουπέδες ρούχινοι μὲ γοῦνες».

5) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι «3 ζευγάρια ματογυᾶλια».

6) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι «3 φέσια Τουνέζικα μεγάλα κόκκινα».

7) Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἑπείρου 1856 Τομ. 1 σελ. 401.

«...Ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἀπέστειλε τῷ ρηθέντι Κιοσὲ Ἀχμέτ Πασᾶ πλαστό-γραφα τινὰ γράμματα τοῦ ρηθέντος Βουρμπιανίτου, δι' ὧν ἐλέγετο ὅτι αὐτὸς συνεννοεῖτο μετ' ἐχθρῶν τῆς βασιλείας καὶ ὥς ἐκ τούτου ἔπρεπε τερπιές. Εἰς τὸν αἰμοβόρον ἐκεῖνον Στρατάρχη οὐκ ἦν ἀνάγκη πλείονας πληροφορίας καὶ ἐξελέγξεις, διὸ καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀποστείλας δέσμιον ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ δειλαίου (;) ἐκείνου Χριστιανοῦ ἐν *Μπιτωλλοῖς* καὶ πρὸς χαρὰν τοῦ θέσει ἀδελφοῦ του Μουσταφᾶ Πασᾶ τὴν ἔστειλε εἰς *Ἰωάννινα*».

ἔσφαγγε σὺν ἄρσιν μιὰ νύχτα τοῦ 1838¹⁾ στὰ Μπουντρούμια τοῦ Τουρκικοῦ Διοικητηρίου στὰ Μπιτόλια....

Ἐὰν ὅμως τὰ ἀνθρώπινα πάθη συνεμάχησαν μὲ τοὺς χαλασμοὺς καὶ τοὺς κλυδωνισμοὺς τοὺς ὁποίους ὑπέστη ἡ ἡρωϊκὴ μορφή Του, ὁ Χρόνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἀποκαταστήσῃ διὰ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης τὴν Ἀληθειαν, γύρω ἀπὸ τὴν πραγματικῶς πατριωτικὴν, ἀλτροῦστικὴν καὶ Ἐθνικὴν δρᾶσιν Του.

Εὐτυχῶς ἡ Ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τοῦ θανάτου Τὸν εὗρίσκει ἐξαγνισμένον μπροστὰ στὸ κριτήριον τῆς Ἱστορικῆς ἀληθείας.

Καὶ ἂν ἡμεῖς εὐλαβεῖς Προσκυνηταὶ τῆς Μνήμης Του χύνομεν θαλερὸν δάκρυ πρὸ τοῦ ἀγνώστου καὶ λησμονημένου Τάφου Του, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὸ ἀκέφαλον σῶμα του μὲ τὰς τιμὰς ποὺ ἀπέδωκε ὁ πιστὸς συνοδὸς του στὸ στερνὸ ταξίδι του, ὁ ὑπηρέτης του Γιῶργος, ποὺ ἐξεπλήρωσε κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμὴν τῆς παραλαβῆς τοῦ αἰμοφύρτου πτώματος τοῦ αὐθέντου Του καθήκοντα, μάνας, συζύγου, ἀδελφῆς, Μοιρολογίστρας, Παπᾶ, ψάλτη, νεκροθάφτη, τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» τὸ μοναδικὸ καὶ σοβαρὸ ὄργανο τῶν μελετῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴν μας Ἱστορίαν, τὰ «Χρονικά» ποὺ ἀπετέλεσαν πρωτοπορίαν μιμηθεῖσαν πολλαπλῶς μέσα στὴν ἱστοριοδιφικὴ κίνησιν κατὰ τὰ τελευταῖα 15 χρόνια, τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» ἐπαναλαμβάνομεν τὰ ὁποῖα διευθύνει ὁ διαπρεπὴς καὶ θερμοῦργος Ἱεράρχης Σπυρίδων, ἀποκαθιστοῦν πλήρως τὴν μνήμην Του, δημοσιεύοντα καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς ἐπετείου τῆς Ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου Του, πᾶν ὅ,τι φυλάχθηκε ζηλότυπα στὸ Οἰκογενειακόν μας Ἀρχεῖον καὶ ἀλλαχοῦ μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, γύρω ἀπὸ τὴν Μνήμην Ἐκείνου, ποὺ ἦτο μεμνημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ποὺ τηροῦσε εὐλαβικὰ στὴν Βιβλιοθήκη Του τὴ Χάρτα τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου, ποὺ ἀλληλογραφοῦσε μὲ τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτας στὰ χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ποὺ εἰργάσθη διὰ τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως, ὅπως λέγει ὁ Γάλλος Ἱστορικὸς Borpe καὶ Ἐκείνου ποὺ μὲ λίγα λόγια :

» Ἀγαποῦσε τὴν Πατρίδα πρὸ τῶν φίλων»

Ἀθῆναι—Αὐγούστος 1938

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΓΛΑΣ

1) Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία ὥς πρὸς τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει τὸν Μάρτιον τοῦ 1838 ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπιβεβαιοῦται ἀναντιρρήτως διὰ ἐγγράφων πηγῶν ἢ ἄλλοθεν.

Β'.

ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΜΟΥ

*Τὸ πρῶτον δημοσιευόμενος¹⁾ ἐκ χειρογράφου τοῦ
Οἰκογενειακοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα.*

Α'

Α^{ος} ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΜΟΥ

Ἐδῶ σημειῶ τὸν χαλασμόν ὅπου μοῦ ἔκαμεν ὁ Ἰσμαήλ Πασᾶς, Ἰωαννίτης εἰς μνήμην καὶ ῥέγουσαν τῶν υἱῶν μου.

1820 Νοεμβρίου 20. Τὸ Ὄθωμανικὸν Δεβλέτι ὠργίσθη τὸν Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶν Τεπελενιώτην εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δούλευσιν ἤμουν ἐγὼ Γραμματικός, λοιπὸν τὸ Δεβλέτι ἔπεμψε τὸν εἰρημένον Ἰσμαήλ Πασᾶν καὶ ἄλλους πολλοὺς Βεζυράδες καὶ ἐπολιόρχησαν τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, ἡμεῖς εὐγῆκαμεν ὑπήκοοι εἰς τὸ Βασιλικὸν στρατόπεδον, ὁ εἰρημένος Ἰσμαήλ Πασᾶς ἐβουλήθη νὰ χαλάσῃ ἐμὲ καὶ τὸν κύριο Ἀλέξιον Νοῦτσον, καθὼς καὶ προλαβόντως ἐσκότωσαν καὶ τὸν Μάνθον Γραμματικόν, ἐπήραμεν εἵδησιν καὶ ἐφύγαμεν, αὐτὸς ἔπεμψε καὶ ἔπιασε τὸν ἀδελφόν μου Παπαρίζον καὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὸν ἄλυσον, τὴν δὲ γυναῖκα μου καὶ κορίτζια μου ἔπεμψε νὰ φυλάττωνται χάψι²⁾ εἰς Γρεβενά, τὸ δὲ βιός μου ὅλον εὗρισκόμενον εἰς Βούρμπιανην καὶ Κόνιτζαν τὸ ἐπῆρε κινητὸν καὶ ἀκίνητον.

Τὶ νὰ πρωτογράψω δὲν ἱξεύρω, ταχμινᾷ³⁾ ἀνεβαίνει⁴⁾ εἰς Γρόσ. 100.000⁵⁾.

1) Εἰς τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» τοῦ 1929 Τευχ. Γ' σελ. 217 ἐδημοσιεύθη μόνον ἡ ἐνθύμησις τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ περὶ τοῦ Χαλασμοῦ Του χωρὶς ὅμως νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ἐξιστόρησις περὶ τῆς συληθείσης περιουσίας του ὑπὸ τοῦ Τουρκαλβανοῦ Συληχτάρι Πόδα.

2) Εἰς τὴν φυλακὴν, ὑπὸ ἐπιτήρησιν.

3) Περίπου.

4) Ὑπολογίζεται.

5) Ἡ ὅλη περιουσία του κινητὴ καὶ ἀκίνητος μὲ τὰς ὁμολογίας κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κώστα εἰς τὸ δημοσιευόμενον χειρόγραφον ἀνῆρχετο εἰς 272,709 γρόσια τῆς τότε ἐποχῆς.

Ἐπῆρε τζερεμέ καὶ ἀπὸ τὸν εἰρημένον φυλακισμένον ἀδελφόν μου Παπαρίζον γρόσια 16.500.

Συνεργοὶ εἰς τὸν ἄνωθεν χαλασμόν μου ἦτον:

Ὁ Τζότζος Παπαγιάννης καὶ ἀδελφοὶ του, ὁ Χουσεῖν μπέης καὶ ὁ Ἐλμπάζμπεης καὶ ὁ Χότζας Μπεμπρήμπεης Κονιτζιώτης, ὁ Κατῆς τῆς Κονιτζῆς καὶ ὁ Νότης Σκουμπουρδῆς Κονιτζιώτης.

Βος¹⁾ ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΜΟΥ

1824 Ὀκτωβρίου 16

Μὲ ἔπιασεν ὁ Ὁμέρ Πασιᾶ Βρυώνης μετὰ τῆς γυναικός μου καὶ μᾶς ἐφυλάκησε μὲ ἀπόφασιν νὰ μὲ φονεύσῃ. Ἐπῆρεν ὅλον τὸ βιός μου κινητὸν καὶ ἀκίνητον καὶ ὅλον τὸ ἀσιμικόν μου τάχμινᾳ²⁾ ἕως γρόσια 25.000.

Ἐπῆρε καὶ τὸ σεπετάκι μου ὅπου εἶχον τὰ ἄσπρα³⁾, βενέτικα⁴⁾, μαντζάρικα⁵⁾ καὶ φουντούκια καὶ ρουμπιέδες⁶⁾ 3000 λογαριαζόμενα πρὸς γρόσια 19 τὸ βενέτικον καὶ ἀναλόγως ἡ ἄλλη μονέδα ἔστησαν Γρ. 52.500
Ἡ ὀπισθεν σοῦμμα » 72.500
μοῦ ἔκαμε χαβαλὲ⁷⁾ εἰς τὸν Δρόσον καὶ Νῆκον Θεοῦ⁸⁾ ἡλτιζαμτζάδες⁹⁾ Σκαλωμάτων¹⁰⁾ κοὶ ἔλαβα » 5.000

ὑπόλ. Γρ. 72.500

Μοῦ ἔλεγαν ἔρχεσαι μαζί μου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ σοῦ δίδω καὶ τὰ ἐπίλοιπα καὶ μὲ ἐβαστοῦσαν φυλαγμένον καὶ ἔφυγα διὰ νυκτός καὶ ἡλευθερόθην.

Συνεργοὶ εἰς τὸν ἄνωθεν χαλασμόν μου ἦταν ὁ Θανάσης Δεσποτόπουλος Κραβαρίτης Γραμματικὸς του καὶ ὁ Κυριάκος Σεπεριώτης Γραμματικὸς τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ καὶ ὁ Ἡλιάδ Σιλιχτάρης Πονταλῆς καὶ ὁ Μπεκῆρ Τζογαδῶρος καὶ ὁ Ταχῆρ Ἀμπάζης Τραγοτινὸς καὶ ὁ Μωσὲ Νταβῆς σαράφης του Ἑβραῖος Ἰωαννίτης ὁ ὁποῖος ἄρπαξεν εἰς τὸ σπῆτι μου ἓνα τάσι ἀσιμένιον καὶ ἄλλα ἀσιμικά· αὐτὸς ἔγινε αἰτία καὶ ἐκράτησεν καὶ τὰ ἄσπρα μου ὁ Ὁμέρ Πασιᾶς

1) «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1929 Τευχ. Γ'. σελὶς 217.

2) Περίπου

3) Εἶδος νομίσματος

4) Ὁ Κώστας ὑπολογίζει πρὸς 19 γρόσια τὸ ἓν, ἀντιθέτως ἄλλοι (Πρβλ. Ἑστίαν 1877) πρὸς 13—16 γρόσια.

5) Εἶδος νομίσματος πρὸς 14 γρόσια τὸ ἓν.

6) Εἶδος νομίσματος πρὸς 3 γρόσια ὁ εἷς (Πρβλ. Ἑστίαν 1877).

7) Μοῦ ἀνέθεσε, μὲ ἐπεφόρτισε.

8) Νίκος Θεοῦ (Θεοδόσιος) Πρβλ. Ἑπετηρὶς Συλλόγου Παρνασσοῦ 1914 σελ. 213.

9) Ἡ ἐνοικίασις τῆς δεκάτης, φόρος.

10) Βουθρωτός.

λέγωντάς του «βάστατα νὰ πληρώσωμεν τοὺς ὀλοφέδες¹⁾ καὶ ἔπειτα τοῦ τὰ δίδομεν.

Γος²⁾ ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΜΟΥ

1826, Ὁκτωβρίου 9 ἡμερόνοντας Σαββάτῳ περὶ τὰς 6 ὥρας τῆς νυκτός, κοιμώμενος ἐγὼ καὶ ὁ ἀνεψιός μου Ἰωάννης Παπα-ρίζου καὶ ὁ υἱός μου Νικολάκης καὶ ἡ γυνή μου Δέσπω κοὶ ἓνας χισμηκιάρης μου ὀνομαζόμενος Γεώργιος Κοτότζης, μὲ ἐπλάκωσαν 130 ἄνθρωποι σταλμένοι ἀπὸ τὸν Πονταλῇ Ἡλιάζ Συληχτάρη καὶ μὲ ἐχάλασαν.

Μπημπασιάδες εἶχε στείλει τὸν Μάνω Μπέντζον Ζαμπονίκα, τὸν Νοῦρε Κόιτρασι καὶ τὸν Τασούλαν Σουλιώτην.

Ἦταν καὶ οἱ κάτωθι Ρωμαῖοι:

ὁ Μήτζη Παπαγιάννης, ὁ Ζηκούλης Παπαζήκου, τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Τζόλα Παγούνη, τὰ παιδιὰ τοῦ Ζήση Κυπαρίση, ὁ Ζῆκο-Μαῦρος καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Λάμπρου Τζομπάνου καὶ ὁ Γεώργης Τζήλας.

Κολαουτζήδες³⁾ δὲ ἦτον: ὁ Νικόλα Τζήλας μὲ τὰ ἀδελφία του καὶ τὰ παιδιὰ του, ὁ Ζήση Νίτζκας, ἓνα παιδί τοῦ Ζούνη Μάτζακα καὶ ὁ Ριζούλης Κύρκα.

Λοιπὸν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἐσχότωσαν τὸν εἰρημένον ἀνεψιόν μου κύρ Ἰωάννην, τὴν γυναῖκα μου, ἐπῆραν σκλάβον τὸν υἱόν μου καὶ τὸν χισμηκιάρην μου, ἔκανσαν τὰ σπήτια μου, ἐπῆραν καὶ ὅλον τὸ βίός μου κινητὸν καὶ ἀκίνητον ἐγὼ μόνον ἐγλύτωσα μὲ τὸ πουκάμισον καὶ γελέκι, ὅπου ἐκοιμώμουν.

Καὶ κάμω δευτέρῃ τὸ βίός ὅπου μοῦ ἐπῆραν, ὅσον ἤμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ.

ΚΩΣΤΑΣ Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΛΗΘΕΙΣΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

«Ἐπῆραν καὶ ὅλον τὸ βίός μου
κινητὸν καὶ ἀκίνητον».

Κώστας Γραμματικός⁴⁾

Β'

1 κιμέρι μάλινον γραμένον κόκινον μὲ βενέτικα, μαντζάρικα, ντούπιας⁵⁾ καὶ ροπόνια, εἶχε καὶ πούσουλα μέσα, τοὺς μονέδες πρὸς γρόσια 27 τὸ βενέ-

1) Μισθούς.

2) Πρβλ. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» Τεῦχος Γ' σελ. 218.

3) Καταδότης, προδότης.

4) Κώστας Γραμματικὸς, Ὁ χαλασμός μου.

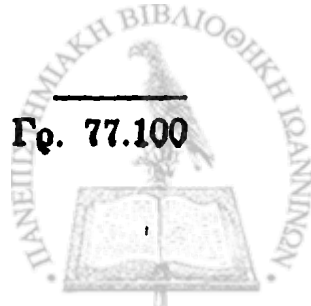
5) Εἶδος νομίσματος.

τικον λογαριασμένον ἀναλόγως καὶ αἱ ἄλλαι μονέδες, ἦτον τὸ ὅλον διὰ γρό- σια.	50.000
1 κιμέρι παρδαλὸν μεταξένιον μικρότερον μὲ ὁμοίαις μονέδες καὶ πούσουλα μέσα	25.000
1 κιμέρι μάλινον τοῦ υἱοῦ μου Νικολάκη	1.000
1 μουσαμᾶς τοῦ κοριτζιοῦ μου Εἰρήνης	500
1 σακοῦλα πάνινι μὲ λιανοπαράδες	600

«Φανερόνω καὶ τὰ ἀσημικὰ»

- 1 ἐγκώλιον μεγάλον φλοροκαπνισμένον μὲ δύο ἀλύσους χον-
τροὺς καὶ μακρεῖς καὶ μὲ ἀλυσάκια μὲ τετραμίδες εἰς τὸν μπάτον
- 2 ἐγκώλια μικρὰ ὁμοίως
- 1 Εὐαγγέλιον ζυγιασμένον μεγάλον ἀγορασμένον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν Πατρα-
τζηκιοῦ.
- 1 θυμιατὸς πολὺ μέγας τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας.
- 5 Σταυροὶ μεγάλοι ἀγιασμοῦ, ὁ ἓνας εἶχε καὶ μερτζάνια καὶ τίμιον ξύλον.
- 1 τουφέκι μου ἐγκλέζικον ἀσημένιον.
- 1 ζευγάρι κομπούραις μεγάλαις.
- 1 ζευγάρι πιστόλαις ἀρβανίτικαι πέτρα-πέτρα.
- 1 ὁμοια μονή.
- 1 μπέλ-χαντζάρι ὁμοιον.
- 1 ζευγάρι παλάσκαις ἐδικαῖς μου.
- 5 ζευγάρια μαχαίρια ζωναρίου μὲ τὰ φικάρια τοὺς ἀσημένια.
- 1 σπαθί, ἀσιμένια τὰ κομάτια.
- 1 ζωνάρι ζενὲ ἀρβανίτικον ἀσημένιον ὀλοτρόγυρα.
- 1 ζευγάρι θυλικώματα τῆς οἰκοκυρᾶς μου εἶχαν καὶ ἀλμάζια καὶ ρομπήνια.
- 1 ζευγάρι θυλικώματα σκέτα.
- 1 ζευγάρι θυλικώματα ἐμμανέτι τῆς Σαββοπούλας.
- 3 ζευγάρια σκουλαρίκια Καλαριώτικα τὸ 1 μὲ μερτζάνια.
- 6 ζευγάρι θυλικώματα τῆς θυγατρὸς μου Εἰρήνης.
- 16 Τάσια νεροῦ.
- 1 καφὲ τακίμι καὶ ἡμπρίκι καὶ ζάρφια ἀσημένια.
- 53 ζάρφια ἀσημένια μονὰ χωρὶς τακίμι.
- 4 λήμπες τοῦ γλικοῦ μὲ τὰ χουλιάρικα τοὺς.
- 1 Χοκᾶς μέγας τοῦ γλυκοῦ μὲ τὸ καπάκι του καὶ ἡ λίμπα μέσα ὀγτισμένη.
- 9 σαντάνια μεγάλα καὶ μικρά.
- 5 ταμπακέλαις ἀσιμένιαις διάφορες.
- 1 λαδοφωτιὰ μεγάλη ἀσημένια.

ἢ ἔναντι σοῦμμα μετρητῶν Γρ. 77.100

- 2 χουλιάραις μεγάλαις μανέστρας ἄσιμέναις.
 12 μαχαιροπήρουνα τῆς τραπέζης ἄσιμένα.
 12 χουλιάρια τῆς τραπέζης ἄσιμένα.
 1 καλαμαριὰ μεγάλη ἄσημένα.

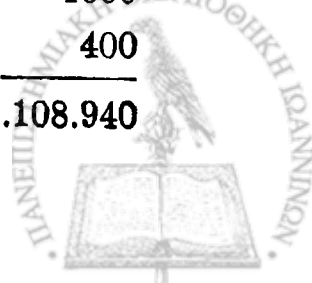
Ἀκολουθοῦν τὰ ἄσιμηκά.

«εἶναι καὶ ἄλλα ἄσιμηκά διάφορα τῶν ἄδυνάτων εἶναι νὰ
 τὰ ἐνθυμηθῶ ὅλα, πλὴν τὰ εἶχα γραμμένα ὅλα εἰς τὸ δευτέρου
 καὶ τὸ δευτέρου τὸ ἔχει ὁ Σιλιχτάρης καὶ ἃς κοιταχθῇ, ἱξεύρω ὅμως
 ὅπου τὰ εἶχα ζυγιάσει πολλὰς φορὰς εἰς ἓνα σεπετάκι καὶ ἦταν 35
 ὀκάδες πρὸς παράδες 60 τὸ δράμι φέρουν 21.000

«Ἀκολουθοῦν καὶ τὰ τζουβαῖρικά».

- 1 δακτυλήδι ἐδικόν μου εἰς ἀμέθυσον γραμμένον τὸ ὄνομά μου
 φλορένιον μὲ δύο μπερλιάντα εἰς τὰς ἄκρας φκιασμένον ὁ κύρ
 Σταῦρος Ἰωάννου εἰς Βιένναν Γρ. 500
- 1 ἄλλο ὅμοιον ἐδικόν μου εἰς ζαφίρι » 130
- 1 ὅμοιον τῆς γυναικός μου μπερλιάντι » 800
- 2 ὅμοια τῆς ἰδίας μὲ διαμάντια » 260
- 1 ὅμοιον τῆς ἰδίας ζαφίρι καὶ διαμάντια ὀλοτρόγυρα . . . » 350
- 1 ὅμοιον τῆς ἰδίας ρουμπίνι μικρὸν » 130
- 1 ὅμοιον τῆς ἰδίας ζομπρούτι » 90
- 3 ὅμοια διαμαντένια καὶ μαργαριτάρη ἀρμάθα ἐμμανέτι τῆς Σα-
 βοπούλας μαζί μὲ 1 τζουμπὲ ὀλόχρυσον » 1.000
- 1 ζευγάρι σκουλαρίκια τῆς γυναικός μου ζομπρούτια μεγάλη
 καὶ μὲ πέτρες καλὰς ὀλοτρόγυρα » 3.000
- 1 μπέντι τῆς ἰδίας διὰ τὸ στήθος φλορένιον στολισμένον μὲ
 διαμάντια μικρά, ρουμπίνια καὶ ζομπρούτια, ἀγορασμένον ἀπὸ
 τὴν Μανούσεναν Γούναρη Ἰωαννήτισαν » 500
- 2 ζευγάρια σκουλαρήκια φλορένια καὶ μὲ μαργαριτάρη . . . » 230
- 5 δακτυλήδια τῶν τριῶν μηνῶν νύμφης μου Γιαννάκενας δια-
 μαντένια » 1000
- 1 φέσι τῆς ἰδίας καπλατισμένον μὲ μαργαριτάρη καὶ 43 φλωριά
 τετράγωνα τῆς Βιέννης » 1500
- 1 ζευγάρι σκουλαρήκια εἰς ζομπρούτι » 1000
- 5 δακτυλήδια φλορένια » 400

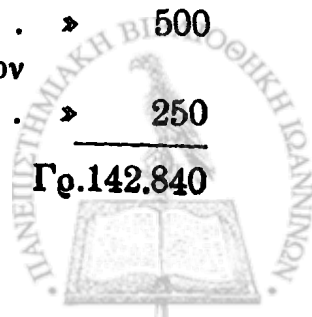
Σοῦμμα Γρ. 108.940

ἡ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ.108.940

6	κάτια φορέματα ἰδικά μου, δύο μπινήσια φίνα, τὸ 1 καπλα- τισμένον μὲ ἀτλάζι καὶ μὲ χρυσὸ τσαπάρι, κοζῶκα, τζουμπέ- δες διάφοροι κοῦρκες, κακόμια, ναφέδες καὶ ζινζάπια καὶ τὸ σαμοῦρ κιούρκι τοῦ Βελήμπεη Γιάτζε δομένον ἀπὸ τὸν Χου- σεῖπεγην, κοντογούνια καὶ λιμπαντέδες διάφοροι, ντολαμάδες χήνδικοι τζοτεροὶ χίνδηκοι, Σιάμι, Ἀγνᾶς χακίρι καὶ πέλα καὶ ἓνα καπότι κριμιζὶ ἄλιὰ μὲ τὴν κατσούλα διὰ δρόμον καβάλα	»	5.000
6	κάτια φορέματα τῆς γυναικὸς μου μὲ ὁμοιες γοῦνες, ντουλα- λαμάδες χρυσοῦ βοργοί, ἀπὸ σαβαγὶ χρυσὸ χίνδηκον, γάντζα βλάχικα σκέτα τζαταριά καὶ τὰ ἐξῆς, ὅλα στολισμένα βαριά μὲ χρυσοτσάπαρα καὶ ὀτρὰ χρυσῇ, καὶ λιμπαντέδες ἀτλάζι καὶ πο- διές αἰμογέρι ἄλικον	»	6.500
	Τὰ φορέματα τοῦ υἱοῦ μου Γιαννάκη ὁσμαντλήτικα καὶ ἄρ- βανίτικα 3 μηνῶν γαμβρὸς	»	1.500
	Τὰ φορέματα τοῦ υἱοῦ μου Νικολάκη	»	1.000
	Τὰ φορέματα τῆς θυγατρὸς μου Εἰρήνης χρόνων 16 τῆς ἐτοι- μαζα καὶ τὰ τῆς ὑπανδρείας	»	4.000
	Τὰ φορέματα τῆς νύμφης μου παρμένην ἀπὸ Κόνιτζαν . . .	»	5.000
1	κρεβάτι σιδηρένιον φράγκικον τοῦ ὕπνου μεγάλον, δομένον ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων	»	500
1	ὁμοιον ξύλινον τῆς Μάλτας	»	130
	στρώματα, παπλώματα 20 σινδόνια, μαξιλάρια ὀλονῶν μας	»	1.500
6	ὠρολόγια τοῦ κόλπου, τὰ τρία δυσεύρετα ρεπετιτζιὸν φλορέ- ρένια, ξυπνιτήρι, ἄλλο ἄλιὰ δομένον ὁ Μεμιζ ἐφένδης καὶ τὸ κλειδὶ καὶ ἄλυσος φλορένια καὶ τὰ λοιπὰ καλὰ ὅλα.	»	2.000
1	Μπασ' ὄντᾶς στὸ σελιαμλήκη, ντουσετισμένος καὶ 4: εἰς τὸ χαρέμι ὁμοίως, μιντέρια, μακάτια προσκέφαλα τζατμίγια, Συ- ραζιώτικα καὶ Σμυρνείκα καὶ ρούχινα καὶ κιλίμια σαρκισῇ καὶ μισὴρ ψάθες 6 καὶ μπερντέδες καὶ μπουχαροποδιές, ὅλα ἕως	»	5.000
6	γιάμπολες τεφτίκι ἄλιὰ	»	400
15	γιάμπολες κατώτερες καὶ βλάχικες	»	220
5	σιντζατέδες μεγάλοι	»	150
2	τακίμια τῆς Τραπεζῆς σοφρὰ μπέζια καὶ πισκήρια καὶ για- γλήκια καὶ ντουβαέλια καὶ μαхраμάδες διάφοροι	»	250
2	φουρνιμένα Τραπεζῆς τῆς Μάλτας ἀγορασμένα διὰ μέσον Κολοβοῦ	»	500
1	σεπέτι γιαλικά καλὰ ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Χριστόδουλον Μαρίνον	»	250

Σοῦμμα Γρ.142.840

ἡ ἔναντι σοῦμμα Γρ.142.840

1	ὄμιον ἀπὸ Νικόλαον Μίχου	»	250
1	καναβέτα μεγάλη φίνα ἀπὸ Μαρίνον	»	250
1	καναβέτα μαύρη μὲ γιαλιὰ ὀρδινάρικα Βενετίας	»	130
1	καναβέτα μικρὴ μὲ ἄσπρα γιαλιὰ Ἰσπανίας	»	100
1	μπεσταχιᾶς καθρέπτῃς λιώκινος μὲ τὰ ξηράφια, ψαλήδια καὶ σογιάδες φερμένον ὁ Μαρίνος	»	80
1	μπελμπέλ τακίμι σουτμαβλ πεσκήρι καὶ ὁμούζι βαρυκεντισμέ- νον, σταλμένον ὁ Κονιτσιώτης Ἰμαήλ μπες τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ μου τὸ ἐχάρισεν ἔμένα μαζὺ μὲ 1 Μποχιζαλήκι	»	500
1	λιαχοῦρ σάλι ἄλια φερμένον ὁ Λαρίσσης	»	750
1	ὄμιον μικρότερον τῆς γυναικός μου	»	500
1	σιάλι λιαχοῦρ ἀπὸ τὰ νέα Μισηριοῦ δομένον ὁ Νούσια Χρυσὸς	»	120
6	σιάλια τακλήτι λιαχοῦρ Φράγκικα		270
1	σιάλι ἄλικον Τούνεζης του παιδιοῦ μου		30
1	σερβέτα Τυρναβήτικα μεταξένια γραμμένα καὶ μὲ κλόσια Ἑβραϊκὰ μεταξένια		80
2	κομπολόγια κεχριμπάρι φερμένα ὁ Καμινάρης καὶ ὁ Κολοβὸς		80
1	φλιτζάνι ἔσκλ μαντέρη ἀγορασμένον ἀπὸ ἀρχοντικὸν Μπαλα- δήμα Ἰωαννίτου	»	150
1	εἰκὼν παλαιὰ Ἀγιορήτικη δυσεύρετη ἀγορασμένη ἀπὸ τὸ Κα- ραγιαννάτικον ἀρχοντικὸν		150
5	μέρη Ἀγίων Λειψάνων Χαραλάμπους, Τρύφωνος, Θεοδώρου Στρατηλάτου, Ἀναστασίας Φαρμακολυτρίας		1.000
60	φορτ. σιτάρι καὶ κριθάρι πρὸ 20 ἡμερῶν φερμένον		1.800
120	ὀκάδες βούτυρον ὁμοίως		300
150	τυρὶ ὁμοίως		112
40	φορτώματα κρασί ὁμοίως		2.000
200	ὀκάδ. ρακὶ ὁμοίως		200
1	καροῦτα δρένια δυσκολόφιαστη πολὺ μεγάλη		87
15	βαένια μεγάλα		350
4	ἀμπάρια μεγάλα καὶ 1 μικρὸν		250
Τὰ μπακιρικά μου διάφορα, ἰδοὺ ὅσα ἐνθυμοῦμαι, καζάνι με- γάλον, καὶ δύο μικρότερα, τεντζερέδες πολὺ μεγάλοι πόλεως μὲ 12 καπάκια τους σταλμένα ὁ Χουσὲν μπέης, σαχάνια τζάρη ἰοὶ μὲ τὰ καπάκια τους. σαχάνια Καρπενησιώτικα 24: λεγένι, ἡμπρίκια Πόλεως 3: τεν- τζερέδες μαγειρίου 6: γκιούμια κακάβια, τιγάνια καὶ τὰ ἐξῆς καίλαμπρηκος μεγάλος Βενετίας δυσεύρετος			

500

Σοῦμμα Γρ.153.979

ἡ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ.153.979

σιδηρικά, τζεκούρια, δυκέλια, τζαπιά, κασμάδες, φκιάρια, λο-	
στὸς καὶ ἄλλα	150
1 ἡντήζι μου	500
ἡ σέλα μὲ ὄλα τὰ τακήμια καὶ 2 κομποῦρες δομένες ὁ Κολιό-	
Ράντος Ἰωαννίτης	180
1 ἄτι τοῦ παιδιοῦ μου μὲ τὴν σέλαν του ὁμοίως	500
1 ἡντίκζι τοῦ σκοτωμένου ἀνεψιοῦ μου κὺρ Ἰωάννου	400
2 μουλάρια τοῦ ιδίου	600
353 κομάτια βιβλία ἡ βιβλιοθήκη μου, τὰ πολλὰ Ἑλληνικά,	
ἰδοὺ ὅσα ἐνθυμοῦμαι 25 μεγάλοι Τόμοι Ἑλληνικῆς Βυζαντί-	
δος μὲ τοὺς χάρτες καὶ νομίσματα διαφόρων εἰδότην.	
Τὰ ἅπαντα Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Ἰσοκράτους, Ξενοφῶν-	
τος, Σωκράτους, Θουκυδίδους, Ἰπποκράτους, Γαλινοῦ, Βασι-	
λείου, Ἰ.Χρυσοστόμου, Γρηγορίου, Ἀθανασίου, <i>Ι. Δαμασκη-</i>	
<i>νοῦ</i> , Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, δύο ἐκδόσεις, παλαιὰ καὶ νεώτε-	
ρη, Σειρὰ τῶν Πατέρων, Ἀδολεσχία, Ἑκατονταετηρίς, <i>παρ-</i>	
<i>τίον</i> , <i>Σκενδέρ</i> , Κυριακοδόμια Θεοτόκη, Βούλγαρης, Ὁρθόδο-	
ξος Διδασκαλία Πλάτωνος <i>Μόσχας</i> , Τόμοι <i>Ρολίν</i> , <i>Ἱστορίαι</i> ,	
<i>Ἑλλάδος Κίνας</i> , Ἀμερικῆς καὶ ἄλλων ἀνδρῶν, <i>Γαιογραφία</i>	
<i>Μελετίου</i> καὶ ἄλλων, <i>Πηδάλιον</i> , ἐξηγητικὸν Ἀγαθαγγέλου	
διὰ τύπου εἰς τὴν ἀποκάλυψιν, λεξικά, <i>Βαρῖνος Σκληβάριος</i>	
<i>Γεώργιος</i> , <i>Βλάχος</i> καὶ ἄλλα: ἐτοιμολογικόν, Γραμματικά,	
<i>Θεοδώρου Γαζῆ</i> , <i>Κατηφόρου</i> , <i>Βυσαρίωνος</i> , λασκάρεως, Ἀθα-	
νασίου Πάριδος, Εὐγενίου, Νικηφόρου, <i>Σουγδουρῆ Καμινά-</i>	
<i>ρη</i> , Κλισουριώτου, Καραγιάννη <i>χειρόγραφος</i> καὶ ἄλλων.	
Μαθηματικά Μπαλάνου, Μησιόδακος, ἐπιστολάρια Κορυδαλέως	
καὶ ἄλλων, Πέτρα σκανδάλου, κατὰ <i>Βολτέρου</i> , βιβλίον πα-	
λαιότατον διδασκαλία καὶ σύστημα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων	
ὄντων ἔτι ἐν τῷ κόσμῳ.	
Τὰ ἅπαντα Λουκιανοῦ, Αἴσωπος, Ἀγαπίου, Ἐφραῖμ τοῦ <i>Τύ-</i>	
<i>ρου</i> , <i>Σειράχ</i> , Παλαιὰ Διαθήκη Νικοδήμου Παροναξίου ἐξη-	
γητικὸν εἰς τὰς καθολικὰς ἐπιστολὰς Πέτρου καὶ Ἰακώβου	
Θέατρα πολιτικά 2, Τρόπαιον Ὁρθοδοξίας, <i>Μηνιάτης</i> , Ἀνα-	
στασίον <i>Σιναΐτου</i> παλαιὸν <i>χειρόγραφον</i> , ἂλ <i>κοράνι</i> ἐξηγητικὸν	
<i>εἰς τὸ ἀπλοῦν</i> , ἱστορία Μεγάλου Πέτρου, καὶ ἄλλα πολλά:	
Ἀγαπητοὶ Ἀναγνώσται, ποῖον νὰ πρωτοενθυμηθῶ, τοῦτο μόνον	
σᾶς λέγω ὅτι ἄλλη παρομοία <i>Βιβλιοθήκη</i> δὲν ἦτον εἰς τοῦτα	
τὰ μέρη, ὁ προκωμένος <i>Γραμμενιάτης</i> Ἰωαννίδης ὁποῦ τὴν	

Σοῦμμα Γρ.156.309

ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ.156.309
 εἶχεν ἰδεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Βελλᾶς κὺρ Ἰωσήφ¹⁾ καὶ ὁ Ἑλ-
 ληνικὸς διδάσκαλος Κονίτζης ὁποῦ τὴν εἶδον ἔμενον ἐκστατι-
 κοὶ καὶ ἄς ἐρωτηθῶσι 15.000

Γρ.171.309

1 χάρτα Ρήγα

1 » Ἀνθίμου Γαζῆ

1 » Ἑγκλέζικη

1 » Ἀτλαντας παλαιὰ Λατινιστὶ

1 Ἀτλαντας θαλάσσιος Μεσογείου Μεγάλος Ἰταλιστὶ

1 ὁμοῖος Ὠκεανῶν

1 Ἰχνογραφία Πετρονπόλεως

7 ὅλες 500

3 ντουλμπήνια, μέγαλον πολὺ, μεσιακὸν καὶ μικρὸν 400

Γρ.172.209

Τὰ σπήτια μου ὁποῦ τὰ ἔκαυσαν ὀντάδες 6 καὶ 2 ντυβένια πρὸς
 85 ποδάρια μᾶκρος τὸ 1 καὶ 3 : δύπατα ὅλα ταβανιασμένα
 καλὰ ἀλιᾶ 25.000

Ἡ ἀχυρῶνα μου πολὺ μεγάλη τὴν ἔκαυσαν καὶ αὐτὴν γεμάτην
 ἄχυρο καὶ χορτάρι. 500

Γρ.197.709

ὅλαις αἱ ὁμολογίαις καὶ δευτέραις καὶ σενέτια μου ὑποστατικά
 μου τζιφληκιοῦ μου καὶ χανιοῦ μου, τὸ φερμάνι ὁποῦ ἐγύρισα
 ἀπὸ τὴν Πόλιν καὶ τὸ Βεζὺρ μεκτούσι καὶ καϊμέδες τοῦ Χου-

1) Γερμανοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας.

Ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1937 σελ. 29—30

«Ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Παγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ 1818—1839 Ἰωσήφ ὅστις «προ-
 στασία καὶ ἐπεμβάσει τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἰσεπήδησεν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βελλᾶς, πα-
 ροραθέντων ἀξιωτέρων» ὡς ἔγραφεν αὐτῷ ὁ Πατριάρχης Χρῦσανθος ἀπὸ 4 Ὀκτω-
 βρίου 1824».

Πρβλ. ὡσαύτως

Κώδ. ΙΕ' 229

Δελικάνη Κ. Πατριαρχικά ἔγγραφα, Τομ. Γ' 546, 550, 559, 584, 605. Πρὸς
 τὸν εἰρημένον Ἐπίσκοπον Βελλᾶς, Κονίτσης ἦλθεν εἰς ρῆξιν καὶ ὁ Κώστας ὁ Γραμ-
 ματικός διὰ τὰς παρανόμους ἐπεμβάσεις εἰς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ μετόχιον τῆς Βελλᾶς.

Πρβλ. Σούρλα Εὐριπίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας
 Κονίτσης.

ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» 1929 Τευχ. Γ', σελ. 208.

ἢ ὅπισθεν σοῦμμα Γρ.197.709

σνίμπεη *Ζαρμχανέ*, τοῦ *Ντεφτεντάρ* ἐφένδη, τοῦ *Χομπονμ-
πὰτ ναζιρῆ* Ἀλήμπεη, τοῦ *Ταχσίν Χασάν* ἐφένδη, τοῦ *Ριζᾶ*
Ἐφένδη *μαλκιανέ Καλφασί*, τοῦ *Μπαγτατλῆ Μεχμέτ* ἐφέντη
Ζημίρ Καλφασί, καὶ ἄλλων, ὅλα τὰ χαρτιά μου ὁμολογίαις
καὶ λοιπὰ τὰ ἔχει ὁ *Συληχτάρης*, ἔτσι εἶχε συμφωνήσει μὲ τὸ
ἄσκέρι του, ὅλον τὸ βιὸς θὰ τὸ πάρητε ἐσεῖς, τὰ δὲ χαρτιά
εἶναι ἐδικά μου καὶ τοῦτα ἐπῆγαν ὅλα σῶα, καὶ εἶναι ταχ-
μινᾶ ἕως » 75.000

Γρ.272.709

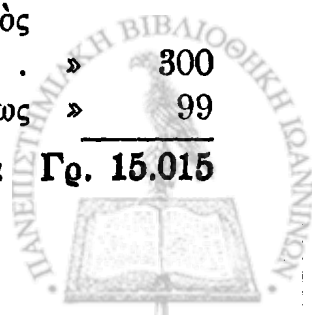
ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Γ'

Ἀκολουθεῖ καὶ ἡ λεπτομερὴς καταγραφὴ τῶν ὁμολογιῶν καὶ
τῶν λοιπῶν κερδητῶν μου, ὅσα ἤμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ ἐκ νοός.

- 1 ὁμολογία τῆς Κοινότητος Κονιτζῆς 1811 Ἰουνίου 1 χιλιάς
1 γρόσι Γρ. 1.500
- Καὶ ὅσα ταβήλια μου εὐγάλουν νὰ πιάνωνται εἰς τὸν λογαρια-
σμόν τοῦ διαφόρου.
- 1 ὁμολογία τῆς Ἐπισκοπῆς *Βελλᾶς* δι' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν,
1823 Μαΐου 1 : πρὸς ἄσπρα 100 ἢ χιλιάς » 3.555
- 1 ὁμολογία ἄλλη τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς 1823 Δεκεμβρίου 11
πρὸς γρόσια 1 ἢ χιλιάς » 2.500
- 1 ὁμολογία τοῦ *Νικόλα Τράλιου* Κονιτζιώτου 1817 Αὐγού-
στου 28 πρὸς γρ. 1 ἢ χιλιάς » 350
- 1 ὁμ. τοῦ *Γόση Πενέλου* καὶ τῶν παιδιῶν του Κονιτζιώτων,
1817 Σεπτεμβρίου 15 τὰ 10 : 11 » 615
- 1 ὁμ. τοῦ *Γιάννη Γόσι* Πενέλου 1814 Νοεμβρ. 1 τὰ 10 : 11 » 100
- 1 ὁμολογία τοῦ *Ἰσμαήλ-μπεη* τοῦ *Ζεῖνέλμπεη* Κόνιτza 1817
Ἀπριλίου 28 τὰ 10 : 11 » 2.096
- 1 ὁμ. τοῦ *Ἀναγνώστου Μπότζου Ταμπακτζῆ* Κονιτζιώτη 1820
Ὀκτώβριος τὰ 10 : 11 » 900
- 2 ὁμολογίαι τοῦ *Γεωργάκη καὶ Νικόλα Σπείρου Βασιλείου* Κο-
νιτζιώλων γρ. 2500 : καὶ 500 : 1823 Ἰουνίου τὰ : 11 . . » 3.000
- 1 ὁμ. τοῦ *Πότζου Μίχου* Κονιτζιώτου 1808 Νοεμβρ. 27 πρὸς
γρ. 1 ἢ χιλιάς » 300
- 1 ἄλλη τῶν παιδιῶν Πότζου Μίχου 1813 Μαρτίου 1 ὁμοίως » 99

Σοῦμμα Γρ. 15.015

ἡ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 15.015

- 1 ὁμ. τοῦ *Πεῖκόμπεη Μουράμπη Τζίτζα* 1806 Ἰουλίου 13
10 : 11 » 120
- 1 ὁμ. τοῦ *Τζάτζη καὶ Ζήκου Καβαλιώτων* 1812 Μαΐου 24 τὰ
10 : 11 » 144
- 1 ἄλλη τῶν ἰδίων ὁμοίως 1812 Μαΐου 25 » 380
- 1 ὁμολ. τῶν *Παδιότων* κοινῶς 1816 Αὐγούστου 1 τὰ 10 : 11 » 1.000
- 1 ὁμολ. τῶν *Πραζιότων* κοινῶς 1816 Αὐγούστου 1500)
- 1 ὁμολ. ἔτι τῶν ἰδίων » 1817 » 1500 { τὰ 10:11
- 1 ὁμολ. ἔτι τῶν ἰδίων » 1818 Σ/βριος 3500 { τὰ 10:11
- 1 ὁμολ. τῶν *Μοληστινῶν* κοινῶς 1823 Ἰούνιος τὰ 10 : 11 » 1.000
- 1 ὁμολ. τοῦ *Τζήμου Χ. Κώστα Μόλιστα* 1817 Ἰανουαρίου
τὰ 10 : 11 » 250
- 1 ὁμολ. τοῦ *Κώστα Γιώτη Μοληστινοῦ* 1816 Νοεμβ. 2 τὰ
10 ; 11 » 450
- 1 ὁμολ. τοῦ *Τζήμου Τζαπάρη Μόλιστα* 1826 Σεπτεμβρίου 10
τὰ 11 : 11 » 500
- 1 ὁμολ. τῶν *Σταριτζότων* κοινῶς 1816 Αὐγούστου 7 τὰ 10:11 » 1.000
- 1 ὁμολ. τοῦ *Ζήση Τέλη Κερασοβίτη* 1826 Σεπτ. 14 τὰ 10:11 » 150
- 1 ὁμολ. τοῦ *Χρίστου Μπαέλα Κερασοβίτη* 1826 Σεπτεμβρίου
14 τὰ 10 : 12 » 30
- 1 ὁμολ. τῶν *Φουρκιότων* κοινῶς εἰς χεῖρας *Σαλήων* καὶ *Ἀδά-*
δάμου Δημητρίου προεστώτων 1821 Μαΐου τὰ 10 : 11 . . » 150
- 1 ὁμολ. τοῦ *Ἀδάμου Δημητρίου* καὶ με *τεσχερέδες* του διὰ τὸν
ἑαυτὸν του 1812 Ταχμινᾶ τὰ 10 : 11 » 350
- 1 ὁμολ. τοῦ *Γεώργη Παπᾶ καὶ Νικόλα Μούσιου Φουρκιότων*
1803 Σεπτεμβρίου 6 τὰ 10 : 11 , » 60
- 1 ὁμολ. τοῦ *Παπαδημήτρι, καὶ Μήτρου Κανιτζώτων* ἀπὸ τοὺς
1817 Ὀκτωβρίου 1 τὰ 10 : 11 » 1.000
- «Μοῦ χρεωστοῦν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τὸ *Κάντζικον*, ἀπὸ ὁμο-
λογίαις μαντριῶν μουσαλάρι καὶ ἀπὸ λογαριασμοὺς τῶν
ἰδίων μαντριῶν καὶ *τῆς χώρας τους*, καὶ νὰ μοῦ κάνουν ὄρ-
κον ὁ Παπαδημήτρις καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀλέξη καὶ Δήμου
καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Γιώργου καὶ νὰ χωρισθῶμεν».
- 1 ὁμολ. τῶν *Σελιτζότων* κοινῶς διὰ γρόσια 405 : 30 ἐλογαρι-
άσθησαν με τὸν υἱόν μου *Γιαννάκη* ἕως 1824 φτρ. 3. καὶ
ἔλαβεν ἀκόντοκαὶ ἔμειναν ἀπὸ τοὺς 1824 φτρ. 3 καὶ ἔπειτα
τὰ 10 : 11 » 174
- 1 ὁμολ. τοῦ *Παπαγεώργη Νικόλα Σελιτζιώτου* 1817 Σεπτεμ-

Σοῦμμα Γρ. 28.273

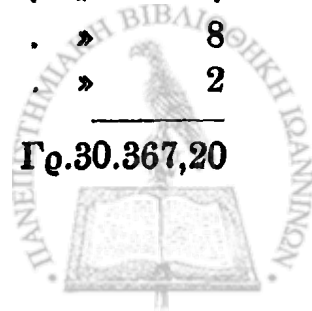

	ἡ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ. 28.273	
βρίου 19 τὰ 10 : 11	»	150
1 ὁμολ. τοῦ Νάσιου Ἀντρωνᾶδες Σελτζῶτη 1817 Ὀκτωβρίου		
16 τὰ 10 : 11	»	35

Ἀκολουθοῦν καὶ αἱ ὁμολογίαι τῶν χωραφῶν
τῆς Σέλτζης εἰς τὸν Κρέτζον.

1 ὁμολ. τοῦ Μίχου Τζότζου διὰ τὰ δύο χωράφια του εἰς Κρέτζον 1817 Ὀκτωβρίου 17 τὰ 10 : 11.	»	100
1 ὁμολ. τοῦ Δημήτρη Μαργαρίτη Ἀντρωνᾶδες ἀπὸ 1818 Αὐγούστου 20 ὁμοίως	»	60
1 ὁμολ. κοινῶς ὅλης τῆς Σέλτζης διὰ τὸ χωράφι Μιχάλη Ἀντρώνη 1820 Ἀπριλίου 26 ὁμοίως	»	50
1 ὁμολ. τοῦ Γεώργη Χοντρογιάννη καὶ ἀνεψιῶν του καὶ Γιάννη καὶ Μήτρου καὶ Τζόλα ὁμοίως	»	360
1 ὁμολ. τῆς Θῶμος ὁμοίως	»	10
1 ὁμολ. τοῦ Ἀντώνη καὶ Νικολοῦ Δημήτρη Ἀντρωνάη ὁμοίως	»	80
1 ὁμολ. τοῦ Γιάννη Νικόλα Χοντρογιάννη διὰ τὰ τρία χωράφια του ὁμοίως	»	180
1 ὁμολογ. τοῦ Φώτη Τζήμου διὰ τὰ δύο χωράφια εἶναι καὶ ἓν τοῦ Μαργαρίτη ὁμοίως	»	50
1 ὁμολ. τοῦ Μιχάλη Ζήση Σώχη ὁμοίως	»	100
1 ὁμολ. τοῦ Θανάση Ἀντρωνᾶδες	»	120
Τὰ ἄντικρυς εἰρημένα χωράφια εἰς Κρέτζον Σέλτζης τὰ ἀγόρασα μὲ σκοπὸν νὰ τὰ φυτεύσω ἀμπέλι, ἔβαλα λοιπὸν εἴκοσι ἐργάτες μὲ πληρωμὴν καὶ ἐστρεμάτιζαν καὶ ἔπειτα ἐπῆγαν οἱ Σελιτιῶτες μαζὶ μὲ τὸν Βελήκο καὶ Ἐλμάξ Ἀτζέμη Κολωνιάτες καὶ ἔδειξαν καὶ ἔδειοξαν τοὺς ἐργάταις λέγωντάς τους δὲν τὰ δίδομεν καὶ περιπαίζοντας ἔλεγον διὰ τὴ μᾶς ἐχαλάσατε τὰ σύνορα καὶ γράφω τὰ ἔξοδά τους :		
823 μεργιᾶτικα πρὸς παράδες 20 Γρ.	»	412,20
εἰς τὸ γιεμακλήκι τους	»	30
εἰς τὸ γειόμα τους	»	300
εἰς τὸ κρασί τους	»	30
ἡ ρακή τους	»	10
ἀλάτι	»	7
σφαχτὸν	»	8
ψάρια	»	2

Σοῦμμα Γρ.30.367,20

		ἡ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 30.367
	ἓνα σκεπάρι τῶν ἐργάτων τοὺς τὰ ἐπῆραν »	3
	ἓνα τροβᾶ ὁμοίως »	3
40	ὁκ. γεήπ τῶν μαστορ-Σελτζιότων διὰ τὸ μπέντι »	20
	ἡ ἄγορᾶ τῶν φυτῶν εἰς Κόνιτζαν καὶ φέρσιμον »	50
	Τοῦ Λόλου Κούση Ρίζον ἐπιστάτου »	150
1	ὁμολ. τοῦ Δημήτρη Σουρίδα Σελτζιώτη, 1812 Ἰουλίου 1 τὰ 10 : 11 »	236
1	ἄλλη τοῦ ἰδίου . . . 1813 Ἰανουαρ. 10 »	51
1	ὁμολ. τοῦ Πούλιον καὶ Μάνθου Φουρκιότων, 1819 Ὀκτωβ. 18 τὰ 10 : 11 »	119
1	τῆς Χρίστενας Σουρίδα Σέλτζης 1804 Μαΐου 15 »	26
1	ὁμολ. τοῦ νεότερου Γεώργου Ζίντρα ὁποῦ ἐκάθετο εἰς τὴν Φετόκον καὶ τώρα κάθεται εἰς τὴν Ζέρμαν 1812 Ἀπρίλ. τὰ 10 : 11 »	100
1	τοῦ Κώστα Σκόρδα Ζερμοτινοῦ φευγάτου εἰς Σέλτζην ἡ Μπογατσικόν, 1815 Ὀκτωβρ. 6 τὰ 10 : 11 »	90
	Τὸν εἶχαν βερίλην καὶ εἰς τὰ μαντριὰ Μουσαλάφα, Κουτάφι καὶ λιγαριὰ καὶ Ριτζούνια καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λογαριασμοὺς μοῦ χρεωστῶ ἕως γρόσια 5000, 1817 Μάρτιος καὶ ὅταν λάβω εἰς χεῖρας μου τὰ δευτέρια νὰ ζητήσω τὸν λογαριασμὸν καὶ τὰ ἄσπρα μου.	
1	ὁμολ. τῆς χώρας Μπορμποτζικοῦ κοινῶς, 1816 Σεπτεμβρίου 13 τὰ 10 : 11 »	576
1	τῶν ἰδίων ὁμοίως, 1819 Ἰουν, 5 10 : 11 »	1033
1	τοῦ Ἀναγνώστη Γκαβομιχάλη, 1814 Ὀκτωβρ. 14 ὁμοίως . . . »	900
1	τοῦ Γκαβομιχάλη καὶ Σπανοῦ καὶ παιδιῶν τοῦ Κουρσουμλῆ τοὺς ἔδωσα καὶ ἐπλήρωσαν τὸ παλαιοκριμῆνι χειμαδιόν, 816 Ἰουνίου 29 10 : 11 »	300
	Ἔχομεν εἰς τὸ Μπορμποτζικόν καὶ τὰ βερσεδία τῆς χρονιαῖς ὁποῦ τὰ εἶχαμεν ἡλιτζάμι ἐγὼ καὶ ὁ Κώστα Σούρλας καὶ ὁ Σπῆρο Ράκος, καὶ ἐπειδὴ ἔδικά μου δευτέρια ἐπάρθηκαν εἰς τὸν χαλασμόν, ἡμπόρεϊ νὰ τὰ ἔχουν γραμμένα ὁ Κώστα Σούρλας καὶ ὁ Παπαζήσης Γεώργη Τζοτζόπλου καὶ νὰ κοιταχθοῦν.	
	1819 Σεπτέμβριος ἐμέτρησα τοῦ Βελῆ Πασᾶ γρόσια 1.000 καὶ μοῦ ἔδωσε ταβήλι νὰ τὰ λάβω ἀπὸ τοὺς Ντενιτζῶτες ἀπὸ ξεχειμαδιάτικα ὁποῦ εἶχαν εἰς τὰ μαντριὰ του, καὶ ἐπειδὴ ἔγινε φερμανλῆς ὁ Ἀλῆ πασᾶς καὶ τὰ παιδιὰ του,	

ἢ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ. 33.727

μοῦ ἔμειναν καὶ τὸ ταβήλι ἐκεῖνο ὥς καὶ τὰ ἄλλα μοῦ τὸ ἔχει ὁ <i>Συληχτάρης</i>	»	1.000
1 ὁμ. τῶν <i>Πλικατήδων</i> κοινῶς, 1815 Ὀκτωβρ. 2 10 : 11 .	»	260
1 ὁμ. τοῦ <i>Θανάση Γιώργη Πλικάτι</i> , 1817 Σεπ)βριος 12 ὁμοίως	»	700
1 τοῦ <i>Τάσου Σταύρου Πλικάτι</i> , 1812 Ὀκτωβρ. 17 10 : 11 .	»	1644
1 ἔτι τοῦ ἰδίου, . . . 1814 Ὀκτωβρ. 22 ὁμοίως	»	50
1 ἔτι τοῦ ἰδίου, 1815 Ἰουλίου 2 ὁμοίως	»	50
1 ἔτι τοῦ ἰδίου, 1815 Φεβρουαρίου 15 ὁμοίως	»	104
1 ἔτι τοῦ ἰδίου, 1815 Ἰανουαρίου 4 ὁμοίως	»	39
1 ἄλλη τοῦ ἰδίου, 1815 Φεβρουαρίου 15 ὁμοίως	»	55
1 ὁμολ. τοῦ <i>Γιάννη Σταύρη</i> ἀδελφοῦ του, 1814 Ἰουλίου 2 .	»	95
1 τοῦ <i>Τζάτζου καὶ Τάσε</i> , 1815 Σεπτεμβρίου 9 ὁμοίως . .	»	21
1 τοῦ <i>Νάσιου Πλικαδίτη</i> , 1819 Σεπτεμβρίου 30 ὁμοίως . .	»	52
Μοῦ χρεωστῶ ἄσπρα καὶ ὁ <i>Ἀπόστολος Πλικαδήτης</i> μὲ τὰ παι- διά του ἀπὸ λογαριασμὸν <i>Μαντρῶν Ναυπάκτου</i> καὶ νὰ κάμη ὄρον καὶ νὰ χωρισθῶμεν. <i>Ὁ Νάσης Πλικαδίτης</i> μοῦ ἐκράτησεν τὰ πρόβατα εἰς τὸ κλει- σιμον τοῦ <i>Ἀλῆ Πασᾶ</i> , μοῦ χρεωστῶ καὶ ἄσπρα καὶ νὰ μοῦ κάμη ὄρον καὶ νὰ χωρισθῶμεν. Τὰ ὀπισθεν γρόσια 260 καὶ ὁμολογίαι τῶν <i>Πλικαδήκων</i> κοι- νῶς, τὰ εἶχα δώσει εἰς χεῖρας τοῦ <i>Βασίλη καὶ Τζήζτο Γκέρο</i> . 1 ὁμολ. τοῦ <i>Κότα τῆς ἄσπρης Χιοναδίτη</i> ἀπὸ 1810 Μαΐου 15 ἢ χιλιάς ἔν γρόσι	»	100

Ἀκολουθοῦν καὶ αἱ ὁμολογίαι Βούρμπιανης

1 ὁμολ. τοῦ <i>Τζότζου Παπαγιάννη</i> καὶ ἀδελφῶν του ἀπὸ 1811 Αὐγουςτος τὰ 10 : 11	»	650
1 ὁμολ. τῶν παιδιῶν <i>Λάμπρου Χαρίση Τζομπάνου</i> , 1826 Σε- πτέμβριος 10 : τὰ 10 : 11	»	500
Ὅσα τοὺς ἐχάρισα ἀπὸ τὴν παλαιὰν ὁμολογίαν τοὺς μὲ λόγον νὰ ἔλθουν πίσω εἰς τὴν Πατρίδα, μεσίτης ὁ <i>Ζῆκο Τζούκαλης</i> , <i>Χαρίση Ντούβαρης</i> , <i>Παπασωτήρης</i> καὶ ἄλλοι καὶ αὐτοὶ μετὰ εἴκοσι ἡμέρας ἦλθαν καὶ μᾶς ἐσκότωσαν	»	750
1 ὁμολ. τοῦ <i>Κότα</i> καὶ <i>Γιάννη Κύρκα Ρίζου</i> , 1822 Ὀκτώ- βριος τὰ 10 : 11		
1 ὁμολ. τοῦ <i>Δήμου Νάτσου</i> καὶ ἀδελφῶν του, ἐπλήρωσα τὸ δευτέρῳ του τὸ μεγάλο ὅπου ἐριξεν ὁ <i>Τζιότζιος</i> , 1821 Ἰούν. »	»	430

Σοῦμμα Γρ. 40.354

	ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 40.354	
1: ἐδάνεισα τοῦ πατέρα του 1811 Σεπτέμβριος »	43	
1: τοῦ <i>Γιάννη Τζήλι</i> , 1826 Σεπτεμβρ. 10 : 11 »	100	
1: τοῦ Λιόλη Πανταζῆ ὁμοίως »	100	
1: τοῦ Παπαθεοδώρου Παπακαλούδη, 1807 Ἰούνιος 10 : 11 . . »	500	
1: τῶν παιδιῶν Παπαθεοδώρου, ὁ <i>χσβαλὲς τοῦ Νίκου Θεοῦ</i> , 1824 Αὐγούστος 10 : 11 »	500	
1: τοῦ <i>Χρίστου Ροῦμπου</i> , τὰ ἐπῆραν ἐπάνω τους τὰ παιδιὰ τοῦ <i>Παπαζήση Κικέλη</i> ὁποῦ ἐπῆραν τὸ σπῆτι του καὶ τὰ μούλκια του ἀπὸ 1809 Αὐγούστος 10 : 11 »	250	
1: δευτέρῃ τοῦ ἰδίου, δευτέρῃ ἀπὸ τὸν λογ(μ)ὸν <i>Ταμπακόμιλου</i> . . »	100	
1 ὁμ. τῶν παιδιῶν <i>Δήμου Γγίνη Κότα</i> καὶ <i>Κούση</i> , 1813 Αὐ- γούστος 10 : 11 »	130	
1 ὁμ. τοῦ <i>Γιάννη Νούτζη</i> , 1816 Μαρτίου 10 τὰ 10 11 . . . »	1060	
1: Τὸ μουλάρι τοῦ ἔδωσα 823 Ἰούνιος »	180	
1: Τὰ <i>τομάρια</i> τῆς <i>χαρᾶς Γιαννάκη</i> , 1826 Ἰουνίου »	45	
1: τῶν παιδιῶν <i>Τζήμον Ζαμάνη</i> , 1814 Αὐγούστος 5 τὰ 10 : 11 . »	130	
1: τῶν παιδιῶν <i>Παπατζήμου Μπίζιου</i> ὁμοίως »	130	
1: 1813 Ὀκτώβριος ἐπλήρωσα τὸ δευτέρῃ τοῦ <i>Παναγιώτη Βλά- χου Ἐξάρχου</i> καὶ θὰ τὰ πληρόση τὸ παιδί τοῦ <i>Ζήκου Νι- κόλα</i> ὁποῦ ἐμπῆκε γαμβρὸς εἰς ὄλον τὸ βίός του »	250	
1: τοῦ <i>Χαρισούλη Μανέση</i> μοῦ τὰ ἔκαμαν καλὰ οἱ <i>Πατέοι</i> καὶ τὸ παιδί τοῦ <i>Γεώργη Μανέση</i> , 1826 Αὐγούστος »	62	
1: τοῦ <i>Γεώργη Μανέση</i> ὁμοίως »	32	
1 ὁμ. τοῦ <i>Τζάνη καὶ Ρίζου</i> παιδιῶν τοῦ <i>Γεώργη μας</i> , 1826 Σεπτέμβριος 20 τὰ 10 : 11 »	380	
1: μὲ 3 ὁμ. <i>Τζήμον</i> , <i>Λάμπρου</i> καὶ <i>Νικόλα</i> καὶ <i>Γκοτόντζη</i> <i>Λέξη</i> , 1810 »	550	
1: 1826 Αὐγούστος ἐδάνεισα τὴν <i>Λάμπρεναν Λέξη</i> . . . »	54	
1 ὁμ. <i>γαμβροῦ Κεραμήδα</i> μοῦ ἔχει <i>ἐμμανέτι</i> καὶ τὸν <i>κῆπον</i> του εἰς <i>Βαρβάραν</i> , 1825 τὰ 10 : 11 »	180	
1: 1821 Ἰουλ. ἐπλήρωσα τὸ μέγανον δευτέρῃ τοῦ <i>Νικόλα Πα- παχαρίση</i> τὰ 10 : 11. »	658	
1: <i>δταν</i> ἐδιώρισα <i>κυρατζήμ-πασῇ</i> τὸν <i>Ζήση Νίτζκα</i> εἰς τὸ <i>ἀσκέρι</i> τοῦ <i>Ὁμέρ πασᾶ Βρυώνη</i> , τὸν ἐδάνεισα εἰς <i>Καρβασαρά</i> , 1823 Αὐγούστος τὰ 10 : 11 »	105	
1826 Σεπτέμβριος 5, ἔκαμα λογαριασμὸν μὲ τὸν <i>Παπαζήσην</i> » <i>Γεώργου Τζοτζόπλου Κασιμάλη</i> τῆς <i>Βούρμπιανης</i> δι' ὅσα <i>εἶχα</i> δώσει εἰς <i>χρείας</i> τῆς <i>Χώρας</i> μέσα ἀπὸ τοὺς 1824 Μάρ-		

Σοῦμμα Γρ. 45.893

ἢ ὅσισθεν σοῦμμα Γρ. 45.893

τιος ὁποῦ ἐβγάλαμε τὸν *Μουχτάρ* Γιοῦπε καὶ εὐγῆκα νὰ λαμβάνω γρ. 2994· καὶ μοῦ τὰ ἔκαμε καλὰ νὰ τὰ λάβω ἀπὸ τοὺς κάτωθεν οἰκοκυρέους ἀπὸ τὸν *μπεκαγιέ τους*.

Ἀπὸ <i>Παπαχαρίσην Τζοῦτζον</i>	»	213
» <i>Νικόλα Τζήμου Ντάλα</i>	»	92
» <i>Νικόλα Παπᾶ Χαρίση</i>	»	220
» <i>Παπαζήση Γ. Τζοιζόπλου ἀπὸ τὸ Σούλη</i>	»	750
» <i>Νίκο Γεώργη μας</i>	»	260
» <i>Κίτζο Κοντογιάννη</i>	»	300
» <i>Νικόλα Κοντογιάνη</i>	»	229
» <i>Χρίστο Ζῆκο Μπάρκος</i>	»	461
» <i>Τζαμένοι</i>	»	459
1823 <i>Αὐγουστος ἐφκιάσαμε τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους καὶ ἔγι- ναν μὲ τὸ ψωμί γρ. 5650 καὶ ἐρίξαμεν ἀλλῇ χισάπι εἰς τὸ δευτέρῃ τὸ Αὐγουστήσιον τῶν 1826</i>	»	1.650
<i>Τὸ Προεστιλήκη τῆς χώρας Βούρπιανης</i> ριγμένον εἰς τὸ Αὐ- γουστήσιον δευτέρῃ τοῦ 1826 τὸ ὁποῖον συνάζουν δύο <i>Κα- ψιμαλέοι, ὁ Γιάννης Κουλούρης καὶ ὁ Χαρίση Σιόμπος</i> . .	»	500
1 ὁμ. τὰ ἄσπρα μας τὰ παλαιὰ ὁποῦ εἶχαμεν εἰς τὴν χώραν καὶ εἰς τοὺς 1815 ὁποῦ μᾶς ἐπρόδωσαν εἰς τὸν Ἀλῆ Πα- σᾶν ὁ Ζήση Κυπαρίσης καὶ ὁ Ριζούλης Κύρκα Ρίζου καὶ μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ Προεστιλήκη καὶ ἐμπῆκαν αὐτοὶ Προεστοὶ	»	3.500
1826 Μάρτιος ἐπῆρα ἡλιτζάμι τὰ τσιφλήκια τῆς Μεγάλης Λά- κας εἰς Ἀρταν καὶ ἄφησα τὸν Δημήτρη Κούση Ρίζου καὶ νὰ κοιτάξῃ καὶ νὰ ἔχῃ νὰ πέρνῃ ἀπὸ τὸ κέρδος εἰς τοὺς πέντε παράδες ἕναν παρὰν καὶ τοῦ ἐμέτρησα εἰς χεῖρας του	»	4.002
1826 Ἀπρίλιος, ἐδάνεισα τὸν Γεώργην Κούση Τζιτζῆ ὅπου ἐδούλευεν εἰς τὸ Κασαπιλήκη Πρεβέζης	»	2.000
Τοῦ ἔδωσα καὶ κριάρια μου 150 μὲ χέρι Γεωργάκη καὶ Θανά- ση Σαρακατζάνων πρὸς γρόσια 11	»	1.650
1808 Σεπτέμβριος ἔδωσα τοῦ Γιάννη Παπαδημᾶδες λεγομένου Τζομπάνου μὲ ὁμολογίαν καὶ ἀγόρασε μουλάρι, καὶ ἔχει νὰ τὰ πληρώσῃ ὁ Κούσης Τζιτζῆ ὅπου ἔκαμε ζάπτι τὸ σπῆτι τοῦ τὰ 10 : 11	»	150

Ἀκολουθοῦν ὁμολογίες διάφορες

1 ὁμ. τοῦ Κώστα Σούρλα, 1810 τὰ 10 : 11 » 500

Σοῦμμα Γρ. 62.929

ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 62.929

- 1 ὁμ. τῆς *Κροτίνιστας* εἰς τὸ μερικὸν τοῦ *τσιφληκίου* τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶναι ἀκέρια διὰ γρόσια 3.000, ὅμως τὰ ἔχω λάβω γρόσια 2.750 καὶ ἔμειναν γρόσια 250, τὰ ἱξεύρει καὶ ὁ Χρῖστος καὶ οἱ λοιποί, 1815 Μάρτιος τὰ 10 : 11 » 250
- 1 ὁμολ. τοῦ *Μακρυγιάννη* Κροτινιστιώτη, 1813 Ἰανουάρ. 20 : τὰ 10 : 11 » 61
- 1 ὁμολ. τοῦ *Χριστοδούλου Μαρίνου* καὶ Ἀναστάση *Μπακόλα* καὶ *Γεωργίου Κοντοῦ* Προεστώτων *Ζαγορίου*, 1826 Ἰούνιος 10 : 11 » 1.500
- 1 ὁμολ. τοῦ *Κουτζοπάνου* καὶ *Σπείρου* καὶ Ἀναστάση *Γγίνου*, τοὺς ἄφησα ἔμμανέτι μετρητὰ καὶ αὐτοὶ μοῦ τὰ ἐχάλασαν ἀπὸ τοὺς 1817 Σεπτέμβριος τὰ 10 : 11 » 6.3000
- 2 ὁμολ. τοῦ *Νάσιου Κυραζίνας* Ἰωαννίτης 1807 Σεβριος 10 : 11 » 500
- 1 ὁμολ. ὑπογραμμένη εἰς τὸ ἴδιον δευτέρῳ τοῦ *Γεώργη Γιαννάκου* *Καλαῤῥουτιώτη* γραμμένον μὲ χέρι *Ραντάνη* *Καλαῤῥουτιώτη*, 1817 Μάρτιος τὰ 10 : 11 » 6.3000
- 1 ὁμολ. τοῦ *Νικόλα Γιαννάκου* *Καλαῤῥουώτου* ἀπὸ τοὺς 1815, Αὐγουστος, τὰ 10 : 11 » 2.000
- 1 ὁμολ. τοῦ *Θύμιου Παλταδώρου* Ἀρτινοῦ, μοῦ τὴν ἔδωσεν ὁ *Μπεκὴρ Τζογαδῶρος* ὁποῦ μοῦ χρεωστοῦσεν ἀπὸ *καλαμπόκι* ὁποῦ τοῦ εἶχα δώσει : γραμμένη ἦ αὐτὴ ὁμολογία μὲ χέρι *Θεοχαράκη* Ἀρτινοῦ, 1825 Ἀπρίλιος τὰ 10 : 11 . . . » 3.000
- 1 ὁμολ. εἰς τὴν *Νιάραν* τῆς *Μεγάλης Λάκας* τῆς Ἀρτας χρέος του. ἀνδρὸς τῆς *ψυχοπαίδας* μου Γρ. 160 καὶ τῆς ἐχάρισα τὰ 60 : 1826 Μάρτιος, τὰ 10 : 11 » 100
- Ἀπὸ 1807 καὶ ἔπειτα εἰς διάφορες φορὲς μὲ ὁμολογίες καὶ χωρίς, ἐδάνεισα τὸν κύρ *Κωσταντὴν Μόσχον* *Πρεβεζᾶνον*, καὶ ἂν γένη καλὰ καὶ πλουτήσῃ νὰ μοῦ τὰ δώσῃ εἰ δὲ νὰ τοῦ εἶναι *χαρισμένα* » 750
- 1 ὁμολ. τῆς *Σιατίστης Κοινῶς*, Ἰούνιος, τὰ 10 : 11 » 1.250
- 1 ὁμολ. τοῦ *Δημήτρη Χατζῆ* *Κώστα Πλατζιώτη* *Γραμματικοῦ* ποτὲ εἰς τὸν *Μουχτὰρ Πασᾶν*, 1805 Ἀπρίλιος τὰ 10 : 11 . . . » 500
- 1825 Αὐγουστος κατὰ τὸν *λογαριασμὸν* ὁποῦ μοῦ ἔφερεν ὁ ἀνεψιός μου *Ἰωάννης Στέργιου* μοῦ ἔμεινε *χρεώστης* ὁ *Μητίζος Σίμου* *Γραμματικὸς* τοῦ *Βελῆ-ἁγᾶ*. » 137
- Ὁ *Κολωβὸς Μεσάρης* μου ἀπὸ τὸ *Κοτζκὸν* μὲ 2 ὁμολογίαις καὶ 1 ὁμολογίαν ὁποῦ χρεωστοῦσα πρὸς τὸν *Μᾶλκον Κιῶ-ρην* *Τεπελένι* καὶ τὰ ἐπλήρωσα καὶ ἐγώ, αὐτὸς ἔφυγε καὶ

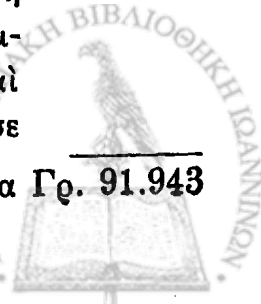
Σοῦμμα Γρ. 84.477

ἡ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ. 84.477

- πῆγεν εἰς τὰ *Βίντζα* εἰς 1 τζιφλήκι τῶν παιδιῶν *Μουχουρ-
τὰρ Ποῦτζα 1817, Αὐγουστος, μοῦ ἐπῆρε καὶ ὄλους τοὺς
πόρους, λοιπὸν ὅλα ἕως. » 500*
- 1 ὁμολ. τοῦ Ἡστιάμπεη Χρουπίστι . . . 1805 τὰ 10 : 11 . . . » 130
- 1 ὁμολ. τοῦ *Ζήσο καὶ Μανόλη* προεστώτων Χρούπιστας ἀπὸ
1806 Αὐγουστος τὰ 10 : 11 » 150
- 1 ὁμολ. τοῦ *Τζιτζικλή καὶ Μπεκιάρη* καὶ λοιπῶν προεστώτων
Ζοπανιοῦ, τοὺς ἔσφυξεν εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁ *Ταχῆρ Ἀμπάζης*
καὶ τοὺς φυλάκωνε διὰ πόρτζι καὶ τοὺς ἐδάνεισα 1816 Αὐ-
γουστος τὰ 10 : 11 » 160
- 1 ὁμολ. τοῦ *Γκαμαλέτζη Βλάχου* διὰ τὰ χειμαδιὰ *Τζαμουριάς*,
1813 Σεπτέμβριος τὰ 10 : 11 » 2.000
- 1 ὁμολ. τῆς ἀδελφῆς *Γεωργάκη Σαρακατζάνου*, εἶνε κεφίλης
ὁ Γεωργάκης ἀδελφός της, ἐκάμαμεν λογαριασμὸν μὲ τὴν
παλαιὰν ὁμολογίαν ὅπου ἦτον γραμμένη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Γεωργάκι καὶ ἔγιναν κεφάλι: 300 καὶ διάφορον 304 ἕως 1826
Αὐγούστου 20 : καὶ τοῦ ἐχάρησα τὸ διάφορο μὲ αὐτὸν τὸν λό-
γον νὰ μοῦ δώσῃ τὰ ἄσπρα εἰς τὸ προσερχόμενον Παζαρό-
πουλον, 1826 Σεπτεμβρίου 14· καὶ ἐπειδὴ δὲν μοῦ τὰ ἔδωσε
νὰ τὰ πάρω ὅλα μὲ τὸ τρεχούμενον διάφορον ἀπὸ 1826
Αὐγούστου 20 : τὰ 10 : 11 νὰ τὰ λάβω ἀπὸ τὸν Γεωργάκην » 604
- 1 ὁμολ. ἔμεινεν εἰς τὸν *Γεωργάκην Σαρακατζάνον*, 1826 Αὐ-
γούστου 20 τὰ 10 : 11 » 72
- 1 ὁμολ. τοῦ *Θανάση Μουλαρογιάννη* ἀδελφοῦ τοῦ ἄνωθεν Γε-
ωργάκη *Σαρατζάνου*, 1820 Σεπτέμβριος 29, τὰ 10 : 11 . . . » 550
- 1 ὁμολ. τοῦ *Λαδιᾶ Σαρακατζάνου* γαμβροῦ τῶν ἄνωθεν 1816
Αὐγουστος τὰ 10 : 11 » 450
- 1 ὁμολ. τοῦ *Τέγα Κουτζομπίνα*, 1813 τὰ 10 : 11 » 150
- 1 ὁμ. *Δελβίνακηότων κοινῶς*, 1823 Ἰούνιος τὰ 10 : 11 . . . » 1.700
- 1 ὁμολ. *Ἑλλὰ φειῖζοῦ καὶ Βελῆκο Γιᾶτζε Γκοροσιάνη* τοὺς
ἐδάνεισα ὅταν τοὺς ἔριξεν ὁ *Ἀλῆ Πασᾶς*, τὸ ἡμτάτι τῆς Πάρε-
γας, 1819 Σεπτέμβριος τὰ 10 : 11 » 1.000
- 1822 Ὀκτώβριος *ἐκίνησα διὰ τὴν Πόλιν ζητημένος καὶ εἶχα*
μίαν ὁμολογίαν τῶν βυζασκιάρηδων Παλταδώρων, Πήμα,
Τοπάλ Σωτήρη καὶ λοιπῶν διὰ γρόσια 4000 : καὶ ἐπειδὴ
τὴν εἶχαμεν κοινὴν μὲ τὸν κύρ Εὐθύμιον Δούκα ποτὲ Γραμ-
ματικὸν τοῦ Βελῆ Πασᾶ τοῦ τὴν ἄφησα, νὰ τὰ συνάξῃ καὶ
νὰ δώσῃ τὰ ἥμισυ εἰς τὸ σπήτι μου καὶ αὐτὸς δὲν ἔδωσε

Σοῦμμα Γρ. 91.943

ἢ ἔναντι σοῦμμ Γρ. 91.943

τίποτες, λοιπὸν τὰ ἥμισυ	»	2.000
1824 Ἰούνιος τοῦ ἄφησα μίαν ὁμολογίαν τοῦ κυρ Ἰωάννου Παπαρίζου διὰ ἓνα κασάπην Πριμετινὸν διὰ γρ. 860 νὰ μᾶς συνάξῃ τὰ ἄσπρα διὰ τὰ πρόβατά μας ὅπου τοῦ εἶχαμεν δώσει, αὐτὴ τὰ ἐσύναξε καὶ τὰ κρατᾷ	»	860
1 ὁμολ. τῆς Σέπερης, ἀπὸ χέρι Ἀναστιάση Χρίστου Ράκου Προεστῶτος χωρίου Τεπελενίου, 1825 Μάρτιος τὰ 10:11	»	250
1: τῶν δύνοντ' ἄνθρωποι χωρίου Τεπελενίου ἀπὸ χέρι Παπαγκίκα προεστῶτος τὰ 10:11 ὁμοίως	»	250
Τοπογιόβας ὁμοίως ἀπὸ χέρι Θανάση Προεστῶτος	»	150
1 ὁμολ. Κόνιτσας ὁμοίως ἀπὸ χέρι Παπαλέκα Προεστῶτος	»	200

Σοῦμμα Γρ. 95.653

Αὐταῖς ταῖς ὁμολογίαις ἐνθυμήθηκα ἐκ στήθους
καὶ ἔκαμα τὸ παρὸν δευτέρῃ

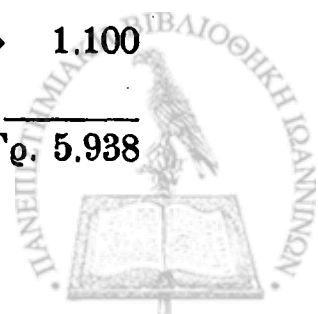
ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Δ'

Σημειῶνω καὶ ἀπὸ ποῖον ἔχω νὰ λαμβάνω μὲ δευτέρῃ καὶ ὄχι ὁμολογίαις.

Ὁ Χουσένπεγης, ὁ Χασάνπεγης καὶ Σεάτπεγης παιδιά τοῦ Σούλιον Χασάνπεγη Κόνιτσα ἀπὸ τὸ ἡλιτίζαμι ἐπήραμεν συντροφικῶς ἀπὸ τὸν Ὁμέρ Πασᾶ τῶν χωρίων Γότζιστα, Κοσοβίτσα, Προζκόλι, Κράπι καὶ Ντερβενίστα τὸ $\frac{1}{8}$ μοιράδιόν μου, 1823 Αὐγούστου τὰ 10:11	»	1.000
Οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὰ Βασταβένιτσια ὁμοίως	»	500
1820 Σεπτέμβριος ἐδάνεισα τοῦ Σουλεϊμάνπεγη τοῦ Γιαούπεγη Κονίτσα, ὅταν ἀπὸ τὴν Ζέλοβαν τὸν ἐκίνησαν οἱ Βεζυρᾶδες καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς Μπεράτι, παρὼν μάρτυρας καὶ ὁ Χατζῆ Μπῆρος Σαμαρινιώτης	»	213
1820 Δεκέμβριος 1 μοῦ ἔκανε ζάπτι τὸ εἰς Κόνιτσαν χάνι μου ὁ Σουλεϊμάνπεγης τοῦ Γιαούπεγη καὶ ἐπῆρε τὸ νοῖκι ἕως		
1822 Ἰούνιος πρὸς γρ. 1250 τὸν χρόνον μῆνες 30	»	3.125
1826 Ὀκτώβριος μὲ ἐχάλασεν ὁ Συληχτάρης καὶ πάλιν ὁ ἴδιος Σουλεϊμάνπεγης μοῦ ἔκανε ζάπτι τὸ ἴδιον χάνι μου καὶ ἐπῆρε τὸ νοῖκι διὰ 1 χρόνον 1100 καὶ χάλια τὸ βαστᾷ, ἐδῶ μόνον 1 χρόνον γράφω	»	1.100
1824 Ὀκτωβρίου 16 μὲ ἐφυλάκωσεν ὁ Ὁμέρ Πασᾶς Βενώ-		

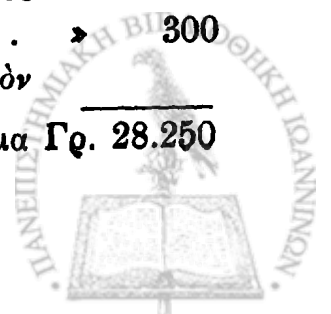
Σοῦμμα Γρ. 5.938

ἡ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ.5.938

- νης καὶ ὁ Σουλειμάνπεγης Κόνιτζας ἦτον εἰς τὰ Γιάννινα καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Σαλαχώραν καὶ μοῦ ἐπῆρε τὸ ἀλεῦρί μου ὀκ. 1.000 καὶ τὸ κριθάρι μου ὀκ. 1000 ἔστειλε καὶ εἰς τοὺς Κουκουλιούς καὶ ἐπῆρε τὸ καλαμπόκι μου ὀκ. 4.300 » 3.150
- Τῇ αὐτῇ ὁ ἴδιος Σουλεϊμάνπεγης ὅπου μὲ ἔπιασεν ἔπιασε καὶ τὰ ἀνεψιήδιά μου Ζήσην Κύρκα καὶ Δημήτριον Κούση καὶ ὅλους τοὺς χισμικιαρέους μου καὶ μοῦ ἐπῆρεν ὅ,τι μᾶς ἰεὺ-
ρῆκεν ἐπάνω μας ἄσπρα, ἄρματα καὶ φορέματα ὁμοίως καὶ τὰ τοῦ Κωσταντῆ Παπαθεοδώρου, ὁ Ζήση Κύρκας τὰ ἔχει δευτέρῃ τὶ μᾶς ἐπῆραν.
- 1811 Σεπτέμβριος εὗγαλεν ἡ χώρα μας εἰς τὸ μεζάτι τὸ πορ-
τζιλειμένον σπῆτι τοῦ Χρίστου Ζούμη καὶ τὸ ἀγόρασα ἀπὸ
τὸ κοινὸν μὲ ὁμολογίαν κοινήν » 1.500
- 1807 Ἀπρίλιος τὸν εἶχα δανείσει τὸν Χρίστον Ζούμην μὲ ὀμ.
τὰ 10:11 καὶ ἐκλείσθη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ σπη-
τιοῦ μὲ τὸ διάφορόν τους ἕως 1811 χρόνοι 4 » 1.112
- Διὰ τόσα (γρ. 2.612) ἀγόρασα τὸ σπῆτι καὶ τὰ ὑποστατικά
καὶ τὸ ἐχάλασα τὸ σπῆτι ὡς ἄχρηστον δι' ἐμέ.
- 1816 Ἰούλιος ὅπου ἔγιναν Προεστοὶ ὁ Ζήση Κυπαρίσης καὶ
ὁ Ριζούλης Κύρκα ἔπιασαν τὰ παιδιὰ μου τὰ ἐφυλάκωσαν
εἰς τὸν Γκοῦτζε Λιουζάτην Σούμπασην καὶ τὰ ἐτζερεμέτι-
σαν λέγοντας διὰ τὶ ἐχαλάσατε αὐτὸ τὸ σπῆτι » 2.500
- Τῇ αὐτῇ οἱ ἴδιοι μὲ τὸν ἴδιον Σούμπασην ἐφυλάκωσαν τὰ παι-
διὰ μου καὶ ἔβαλαν καὶ ἀγόρασα τόπον τοῦ Τζαμένου διὰ
τὸν αὐτὸν νταβᾶ Χρίστου Ζούμη » 250
- Ἔπειτα ἔκαμα ζάπτι πίσω τὸ ἄνωθεν σπῆτι καὶ μούλκια καὶ
κατεβαίνουν » 1.500
- Αὐτὰ μοῦ ἐπῆραν ἀδίκως παίροντας καὶ μὲ τὸν Γκοῦτζε
Σούμπασην τὰ σενέτια τῆς ἀγορᾶς τοῦ ὀσπητίου καὶ τὴν
χρεωστικὴν ὁμολογίαν
- 1816 Ἰανουάριος οἱ ἴδιοι Ζήση Κυπαρίσης καὶ Ριζούλης μᾶς
ἐπρόδωσαν εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν καὶ ἔβαλαν εἰς τὸν ἄλυσον
τὸν ἀδελφόν μου Παπαρῖζον καὶ μᾶς ἐπῆραν » 15.000
- 1816 Αὐγούστος ὁ Ριζούλης Κύρκα ἐχάλασε τὸ ἐργαστήρι μου
ἐμπρὸς τοῦ Ρίζου Ραύτη καὶ ἔφκιασεν ἐδικόν του, τὸ νοικί
μου ὅπου ἔπερνα ἕως εἰς τοὺς 1822 ὅπου μοῦ τὸ ἔδωσε
χρόνους 6: πρὸς 50 » 300
- 1815 Αὐγούστος ὁ ἴδιος Ριζούλης Κύρκα ἔβαλε μεσίταις τὸν

Σοῦμμα Γρ. 28.250

ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 28.250

- Παπαζήσην Τζοτζόπλου, τὸν Παπαχαρίσην Τζούντζου καὶ τὸν Χαρίσην Ντούρβαρη* λέγοντας νὰ μοῦ δώσῃ ἄσπρα ὁ Γραμματικός καὶ νὰ ἀγαπηθῶμεν, καὶ νὰ γυρίσω τὴν προδοσίαν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ νὰ μὴ τοὺς πειράξῃ· καὶ ἐγὼ εἶπα ἃς τὸ κάμω διὰ νὰ ἀπεράσω αὐτὴν τὴν κακὴν ὥραν καὶ τοῦ ἔδωσα εἰς τρεῖς φορεῖς γρ. 2.500. Αὐτὸς καὶ τὰ ἄσπρα τὰ ἐπῆρε καὶ ταῖς κακίτεραις προδοσίαις ὕστερα ταῖς ἔκαμε καὶ ἔβαλε εἰς τὸν ἄλυσον τὸν ἀδελφόν μου Παπαρίζον καὶ γράφω τὰ ἄσπρα » 2.500
- 1824 Αὐγουστος ἐξόδευσα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὡς κατ' ὄνομα φαίνονται ὅλα τὰ ἔξοδα καὶ τὸ ξεχωριστὸν πρωτομάστορα ἦταν ὁ Μαστουρογεώργης Χαρίση Μάνου, χάκι, ψωμί, περονικά καὶ ἄλλα γρόσια 5650
- Κατεβαίνουν ὅσα ἐρίχθησαν εἰς τὸ δευτέρῳ τοῦ Αὐγούστου 1826 καὶ ἔχω νὰ τὰ λάβω ἐκεῖ γρ. 1650 » 4.000
- Ἀπὸ 1803 καὶ ἔπειτα σὰν ἀραβώνιασα τὴν θυγατέρα μου Ἀγῶρον μὲ τὸν Νικόλα Παπαχαρίσην, ἐξόδευσα εἰς αὐτὸ τὸ σπῆτι μὲ τὸν λόγον καὶ γράμματα τοῦ Παπαχαρίση, καὶ τοῦ παιδιοῦ του Δημήτρι καὶ Ἀναστάση καὶ μερικὰ εἶχον δώσει εἰς τὸ χέρι τοῦ πατρός των Τζήμη Τζοτζόπλου, καὶ εἶναι καὶ ὁμολογίαις καὶ νὰ ἔχω νὰ τὰ ζητῶ ἀπὸ τὸν Παπαχαρίσην καὶ παιδιὰ του καὶ ὅχι ἀπὸ τὸν γαμβρόν του Νικόλον, ἀνάθεμα ἔστω ὅποιος περράξῃ τὸν γαμβρόν μου διὰ ταῦτα » 2.500
- 1820 Αὐγουστος ὁ Μήτρο Γκαγκαράτζας εἶχε τὰ πρόβατά μου, καὶ σὰν ἐκλείσθη ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐδιάλεξε τὰ καλὰ κεφάλια 150: τὰ ἐπῆρε καὶ ἔφυγε πρὸς γρόσια 11 » 1.650
- 1823 εἶχαν τὰ πρόβατά μου τὰ παιδιὰ τοῦ Γιάνκου Κουτζομπίνα ὁ Λάμπρος καὶ λοιπά, καὶ νὰ μοῦ κάμουν ὄρκον, τόσον διὰ τὰ ἔδικά μου, ὡσαύτως δι' ἐκεῖνα ποὺ μοῦ ἔδωσεν ὁ Ὅμερ Πασᾶς, ὅτι θὰ μοῦ ἔχουν χιλὲν ἢ νὰ μοῦ πληρώσουν » 1.000
- 1817 ἢ πρωτύτερα ἢ ὕστερότερα δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὸ ἔτος, εἶχαμεν τὸν Θανάσην Ἀποστόλην Πλικαδίτην εἰς τὰ χειμαδιὰ Νεμπάχτου, καὶ μᾶς ἔχει ἀξεπλήρωτους καὶ ἢ νὰ μοῦ κάμῃ ὄρκον ἢ νὰ μοῦ πληρώσῃ » 1.000
- Εἶχεν ἀγορασμένα ὁ πατέρας μου ἅγια λείψανα διὰ γρόσια 1.000 καὶ μοῦ τὰ ἐπῆρεν ὁ Παπαζήσης ἀπὸ τὴν Καστάνιανην μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Πέγη τους Γκαβογιαούπεγη ὄντος μουσελίμη τότες, ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ τὰ ἐπῆρα ἐγὼ, μετὰ χρό-

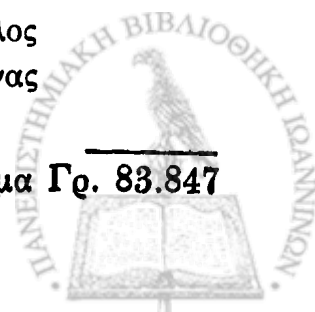
Σοῦμμα Γρ. 40.900

ἢ ὀπισθεν σοῦμμα Γρ. 40.900

- νοὺς μοῦ τὰ ἐπῆραν πῶσω μὲ δύναμιν τοῦ Σουλεϊμάνμπεη
Γκαβοῦ, λοιπὸν ἢ νὰ μοῦ τὰ δώσουν τὰ ἅγια λείψανα οἱ
Καστανιανῖτες ἢ τὰ γρόσια » 1.000
- Ἔχομεν διαφορὰν μὲ τὸν Ζῆκον Μίχου Σαμαρνώτην ἀπὸ
τοὺς Ματέους ὡς ἀκολούθως, ἐγὼ καὶ ὁ Χατζῆ-μῖχος Χα-
τζῆ Ζήση, καὶ ὁ Χατζῆ Μπῆρος καὶ ὁ Ζῆκος Μίχου Μάτη
εἵχαμεν πάρει συντροφικῶς τὰ χειμαδιὰ Δομενίκοι ἡλιτζάμι
εἰς τοὺς 1819· ὁ ρηθεὶς Ζῆκος ὄχι μόνον ἐκράτησε καὶ τὸ
μοιρὶ καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ σὰν ἔγινε φερμαν-
λῆς γρ. 25.000 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Κιάρι δὲν μᾶς ἔδωσε πα-
ρᾶν καθὼς τὰ ἱεῦρει καλὰ ὁ Χατζῆ μπῆρος καὶ κάμνει τὸ
ἀνάλογόν μου ἀπὸ τὸ Κιάρι » 3.500
- Ἀπὸ 1805 καὶ ἔπειτα ἕως 1820 εἶχα δανεισμένον τὸ σπῆτι
τοῦ Μανούση Γούναρη Περιστέρι Ἰωαννίτη καὶ μὲ ὁμολο-
γίαις καὶ μὲ χωρὶς ὁμολογίαις διάφοραις φοραῖς, καὶ ἐκάηκε
τὸ σπῆτι του καὶ μοῦ ἔμειναν » 2.500
- Εἰς τοὺς 1817 ἔβαλα καὶ ἔφκιασα τὸ σπῆτι του, μέσα ἐπειδὴ
αὐτὸς μόνον τὸ Καραγιαπὴ εἶχε φκιάσει καὶ ἐκάθομον
μέσα καὶ ἐγὼ καὶ ἡ φαμιλιά του ἕως 1820 ὅπου ἡκολούθη-
σεν ὁ πόλεμος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ ἐφύγαμεν καὶ ἐξόδευσα
εἰς τὴν οἰκοδωμὴν του » 3.500
- 1820 Νοεμβρίου 20 εὗρισκόμενος εἰς Μηλιγγὸν ἔδωσα τοῦ
Χρηστάκη καὶ Ἀποστόλη Πρεβεζάνων Γραμματικῶν τοῦ
Συληχτάρι, Βενέτικα 1.000 » 30.000
- 1823 Αὐγούστος μὲ λόγον μου ἐπῆρεν ὁ Νικὸς Θεὸς Ἀγρα-
φιώτης ἀπὸ τὸν Χουσένπεγη Κονίτζα ἀπὸ τὸ ἡλιτζάμι Βα-
σταβετζιῶν σιτάρι καὶ τὸ ἐπλήρωσα ἐγὼ τοῦ Χουσένπεγη
1.700. Μὲ ἔκαμε καλὰ ὁ Νίκος νὰ λάβω ἀπὸ τὸν Κωσταντῆ
Παπαθεοδώρου γρ. 500 » 1.200
- Τὸ ἀγαλῆκι τῶν πέγιδων μας εἶναι ριγμένον εἰς τὸ Αὐγουστή-
σιον δευτέρῃ 1826 : ἕως τότες καὶ ἡμεῖς τὸ ἔχομεν πληρω-
μένον ἕως Μάρτην ὅτι ἐλάβαιναν χρεῖαις οἱ μπέγιδες μῆνες 7 » 1.247
- 1823 Αὐγούστος εἵχαμε πάρει ἡλιτζάμι ἀπὸ τὸν Ὁμέρ Πασᾶν
τὰ ἡμιλιὰκ τζιφλήκι τῆς Τζερκοβίστας νηχάε τῶν Ἰωαννίνων
συντροφικῶς μὲ τὸν Ταχῆρ Ἀμπάζην Δραγοτινὸν καὶ ἐλμέξ
Μέτζε Μπόνον Τεπελενιώτην καὶ μοῦ ἔβγαλάν εἰς τὸ τέλος
διὰ ἀνάλογόν μου γρ. 4.000 τὰ ἥμισυ νὰ μοῦ δώσῃ ὁ ἓνας
καὶ τὰ ἥμισυ ὁ ἄλλος ὡς ἀκολούθως :

Σοῦμμα Γρ. 83.847

ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ. 83.847

Ὁ Ταχῆρ Ἀμπάζης γρ. 2.000

1825 Φεβρ. μοῦ ἔδωσε 50 ἀτλιέ 600

Ὁ Ἐλμάζ Μέτζες 2.000

1826 Ἀπρίλιος μοῦ ἔκαμε καλὰ καὶ ἔλαβα ἀπὸ τὸ δευτέρου

Ἄρτας 1000 » 2.400

1820 Νοέμβριος 25. Ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὴν καταδρομὴν τοῦ

Ἰσμαήλ Πασᾶ Γιαννιώτη, ὁ Χότζιας τοῦ Μπεμπρήπεγῃ Κο-

νιτζιώτη, ἦλθεν καὶ ἐμπῆκεν εἰς τὸ σπῆτι μου καὶ μοῦ ἐπῆ-

ρε πολὺ βιὸς ἢ νὰ μοῦ κάμῃ ὄρκον ἢ νὰ μοῦ πληρώσῃ . » 2.000

Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Κατῆς Κονίτζης . . . ἐφένδης εἰς τὸν ἴδιον και-

ρὸν ἢ νὰ μοῦ κάμῃ ὄρκον ἢ νὰ μοῦ πληρώσῃ » 2.000

1826 Ἰούνιος ἦλθεν εἰς Κόνιτζαν Μουσελίμης ὁ Σολνεϊμάν

Ταχῆρ Ἀμπάζης καὶ ἐπίασε τὸν ἀνεψιὸν μου Ἰωάννην Πα-

παρίζον λέγωντας πὼς πηγαίνει εἰς μίαν γυναῖκα Κονιτζιώ-

τισα καὶ τὸν ἐτξερεμέτισε » 1.500

1826 Ἀπριλίου εἰς Ἄρταν ἐδάνεισα τὸν Πέτρον Μάργαρη

Γραμματικὸν ἀτλιέδες 10 πρὸς γρ. 13 » 130

Σοῦμμα Γρ. 91.877

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Ε'

1824 Ὀκτωβρίου 16 μὲ ἐφυλάκωσεν ὁ Ὁμέρ Πασᾶ Βριώνης,

τὴν φυλακὴν τὴν εἶχαν ὁ Μέτζε Ἀμπάζης καὶ Λιάμτζε Τα-

χῆρ Ἀμπάζης καὶ μὲ ἔβαλαν εἰς τὸν ἄλυσον καὶ μὲ ἐφοβέ-

ριζαν νὰ μὲ σκοτώσουν, καὶ ἔκαμα τζαρὲν καὶ τοὺς ἔδωσα

γρ. 5000 μοῦ ἐπῆραν καὶ μίαν ὁμολογίαν Χρεωστικὴν » 5000

Μοῦ ἐπῆρεν καὶ ὁ ἐξάδελφός τους Λιάμτζε Σᾶκο Λιουζάτης

μίαν ὁμολογίαν εἰς τὸν ἴδιον ἄλυσον γρ. » 5000

Τὰ ἐσημείωσα νὰ ἰξεύρουν τὰ παιδιά μου

1817 ἢ πρωτύτερα ἢ ὑστερώτερα δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὸν χρόνον εἶχαμε πάρει ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ ἡλτιζάμι τὰ σκαλώματα Τζαμουριᾶς, καὶ τὸ Ἰβάρι Βοθρωντὸν καὶ Γεφύρα καὶ τὸ Βάλτιον τῶν βοϊδιῶν, καὶ τὸ βοῖβονταλήκι καὶ Κουμέρκι Ἰωαννίνων καὶ λοιπὰ διὰ 1 χρόνον ὁ Νικόλαος Γιάνκον Καλαρρυτιώτης καὶ Γεώργιος Τουρτούρης Καλαρρυτιώτης καὶ ὁ Ἀλέξιος

Νούτζου καὶ Μάνθος Γραμματικὸς Ζαγορήσιος καὶ ὁ κὺρ Σπεῖρος Κολωβὸς Ἰωαννίτης καὶ ἐγὼ καὶ ἔδωσάν ἄρκετον κέρδος καὶ δὲν μᾶς ἔδωκε τίποτες λέγων-
τας νὰ ἔμβητε σύντροφος καὶ εἰς τὴν δευτέραν χρονίαν, ὅπου τὰ ἐκράτησε μόνος
του, καθὼς διαλαμβάνουν τὰ εἰς χεῖρας του συνδροφικὰ γράμματά μας, καὶ
σημειῶ τὴν ὑπόθεσιν διὰ ρέγουλαν τῶν παιδιῶν μου: —μάλιστα ὁ Ἀλῆ Πα-
σᾶς ἐπειδὴ δὲν τοῦ εἶχε ξεπληρώσει τὸ συμφωνητικὸν ἡλιτίζαμι τῆς δευτέρας
χρονιᾶς, εἶχε φυλακώσει τὸν εἰρημένον Νικόλαον Γιάνκου, ἔπειτα ἦλθεν ἡ
πολιορκία καὶ ὁ χαλασμός τοῦ Ἀλήπασα καὶ ἔμεινε ἐτιζι.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Φέρω τὴν ὀπισθεν σοῦμμα τῶν ὁμολογιῶν ὥς φαίνεται

εἰς τὰ φύλλα 31 93.593

Ἐνθυμήθην¹⁾ ἔτι καὶ τὰς κάτωθεν

1 ὁμολογία τοῦ Λιάμτζε Γλάβα Τόσκα καὶ ἀδελφῶν του τοὺς ἐδάνεισα ὅταν ἀγόρασαν τὸ τζιφλήκι τους εἰς Μολήσι, 1815 Σεπτεμβρίου τὰ 10.11 γρόσια τζήρα »	850
1 ὁμολ. τῶν ἰδίων ὅταν ἀγόρασαν τὸ χωράφι ἀπὸ τὸν Μου- σᾶ Γλάβα ὁμοίως »	150
1 ὁμολ. τοῦ Μπήλιο Μουράτ Τάτζη Κολώνια τὸν ἐδάνεισα ὅταν ἀγόρασεν ἓνα χωράφι, 1812 Αὐγουςτος δὲν ἐνθυμῶ- μαι καλὰ τὸ ἔτος τὰ 10:11 »	150
1 ὁμολ. τοῦ Τάσω Μουρζίνα μοῦ τὴν ἔδωκε ὁ πεθερός μου καὶ τοῦ ἔδωσα ὅτι ἔλαβεν ἀνάγκην 1780 Αὐγουςτος, τὰ 10:11 »	120
1 τῶν Φετοκίτων Λαπέων φευγάτων εἰς Παραμυθίαν, ὁμοίως »	100
1 τῶν Περιβολίτων χρέος πρὸς τὸ Λιάμτζε Γκλάβα 1817 Αὐ- γουςτος, τὰ 10:11 »	250
Σοῦμμα Γρ. 95.213	

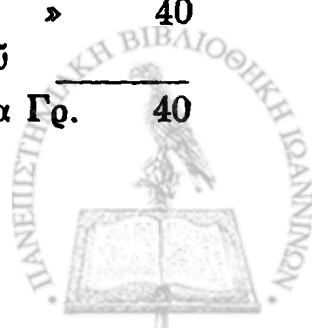
ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Ὁ Σινὰν Φίκα Ἡμέρης καὶ ὁ Φετὶς ἐξάδελφός του Κολωνίτες

Νὰ δώσουν

1820 Σεπτέμβριος ὅσα τοὺς ἔδωσα ἐπὶ χεῖρας »	40
1820 Νοέμβριος 15 ὅσα τὸ μουλάρι μου τὸν Μαρκούλην ὅπου	
Σοῦμμα Γρ. 40	

1) Συμπληρωματικὴ καταγραφὴ ποσοῦ ὁμολογιῶν

	ἢ ἔναντι σοῦμμα Γρ.	40
μού ἐπῆραν, καὶ ποῖος ἱξεύρει τὶ ἄλλο ἐπῆραν καὶ ἔφυγαν »		250
1821 Ἰούνιος 20 ὅσα τοὺς ἔδωσα μὲ χέρι Κούση Γερορίζου		
Πολήτικα 20 πρὸς γρ. 11 »		220
	Σοῦμμα Γρ.	510

Ν ἂ λ ἄ β ο υ ν

1820 Σεπτέμβριος 15 ὅσα τοὺς ἔκαμα ἓνα γράμμα μου διὰ νὰ καθήσουν εἰς τὸ σπῆτι μου εἰς τὴν Βούρπιανην νὰ τὸ φυλάξουν καὶ νὰ ἔχω νὰ τοὺς πληρώσω μὲ τὴν ἀντάμωσίν μας λοφέδες 5 πρὸς γρ. 20 διὰ ὅσους μῆνας κρατήσουν τὸ σπῆτι μου.

1829 Νοέμβριος 10 σὰν ἠθέλησεν ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς νὰ μὲ χαλάσῃ καὶ ἔφυγα, ἔστειλε τὸν Φέκα Τζάκο καὶ τὰ παιδιά του, καὶ τὸν Χότζα Μπεμπρήπεγη Κονιτζιώτην νὰ λεμουριάσουν τὸ σπῆτι μου, οἱ ἄνωθεν Σινανης καὶ Φετῆς δὲν τὸ κράτησαν, ἀλλὰ ἔγιναν ἓνα μὲ τοὺς ἀπεσταλμένους, καὶ ἐπῆραν ὅλον τὸ βίός μου καὶ ἔφυγαν. Λοιπὸν ἐστάθηκαν μέσα μῆνες δύο καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ λάβουν γρ. 200.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Γ'

Σημειῶ ὅσα ὑποστατικά ἔχω ἔξω ἀπὸ τὴν χώραν μου¹⁾

1 Τζιφλήκι εἰς Γρεβενὰ ὀνομαζόμενον Τζερκοβίτζα καὶ ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν υἱὸν Λογοθέτη Λιώτα Γρεβενίτην, μὲ δύο σπήτια καὶ ἀχυρώναις, ὅπου δουλεύουν τέσσαρα ζευγάρια.

1 μπάσινα μεγάλη εἰς τὸ ἴδιον τζιφλήκι ὀνομαζομένη τοῦ Μπαῖμποτλῆ καὶ ἀγορασμένη ἀπὸ τὸν Ἀχμέτπεγη καὶ Βελήαγα Γρεβενιώταις.

1 τζιφλήκι ἔτι εἰς Γρεβενὰ ὀνομαζόμενον Κοσκὸν καὶ ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Μᾶλκον Κιῶρ Τεπελένα, ὅπου δουλεύουν ζευγάρια τρία.

1 μπάσινα εἰς τὸ ἴδιον τζιφλήκι ὀνομαζομένη τῆς Ἀλεξάνδρας καὶ ἀγορασμένη ἀπὸ τὴν θυγατέρα της καὶ ἀπὸ τὸν γαμβρόν της Πᾶνον ὅπου δουλεύει ζευγάρι ἓνα.

Εἰς τὸ ἄνωθεν τζιφλήκι τοῦ Μάλικου ἔβαλα εἰς τὸ τρίτον μοιρήδιον καὶ τὸν ἀδελφόν μου Στέργιον $\frac{1}{3}$.

1 Τζιφλήκι εἰς Ἀνασελίτζαν ὀνομαζόμενον Πέτζανη καὶ ἀγορασμένον ἀπὸ τόνι . . . Πλαζομίτην φευγάτον καὶ κατοικημένον εἰς Βέρροϊαν, δουλεύουν ζευγάρια πέντε.

1 χάνι ἔφιασά καινούριο εἰς αὐτὸ τὸ τζιφλήκι, τὰ ὅποια τζιφλήκι καὶ χάνι

1) ἐννοεῖ τὴν Βούρπιανην (στενωτέραν Πατρίδα του).

μοῦ τὰ ἔκαμε *ζάπτι κάποιος ντερβις ἡμπραχίμης Πλαζομήτης* εἰς τοὺς 1815·
τὰ αὐτὰ τζιφλήκι καὶ χάνι τὰ ἔχομεν εἰς τὴν μέσην μὲ τὸν ἀδελφόν μου
Στέργιον.

1 χάνι μου μεγάλον, φκιασμένον ἐκ θεμελίων εἰς τὸ Παζάρι Κονίτζης.

1 ἐργαστήρι Σαρτζήτικον ὁμοίως.

1 ὅμοιον μπακαλικὸν ὁμοίως.

1 ὅμοιον ναλμπάνικον ὁμοίως.

Ἔχω δώσει εἰς τὸ τζαμὶ τῆς Κόνιτζας νὰ δίδω κατ' ἔτος γρ. 25 διὰ λάδι.

1 μπαχτζὲ μεγάλον διὰ σπητότοπον εἰς τὸ Βαρόσι τῆς Κονίτζης. Πορά-
τζανη ὀνομαζόμενον ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν υἱὸν Ντελῆ Τζένε Κονιτζιώτην.

3 χωράφια εἰς τὸν κάμπον Κονίτζης εἰς τὴν Λεῦκα εἶναι τὰ τρία ζεψιαῖς 12:

1 Σπῆτι εἰς Ἰωάννινα, ἦτον τοῦ Μανούση Περισιτέρι Γούναρη Ἰωαννίτη
εἰς τὸν Μαχαλᾶ Καμᾶρες.

1 ἀχούρι διὰ χορτάρι εἰς τὴν κορφὴν ἀπὸ τὸ μποστανι τῆς Καστρινῆς εἰς
τὸν μαχαλὰ Ἀγίου Νικολαου.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Γ'

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

Α'

ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΔΕΥΤΕΡ¹⁾ ΚΑΛΑΣΜΟΥ ΣΥΛΗΧΤΑΡΙ

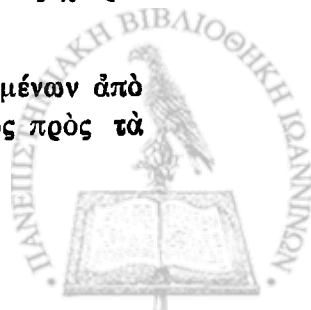
Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα

1826. Ὀκτωβρίου 9. Μὲ ἐμπάστισαν. 130 Ἀρβανίτες εἰς τὰς 6 ὥρας τῆς νυκτός, μὲ ἐχάλασαν, μοῦ ἐπῆραν ὅλον τὸ βίος μου, δύο κεμέρια μὲ φλωρία λογαριασμένα τὰ βενέτικα πρὸς 30 γρόσια, ἥτοι πουγγία 150. Εἶχαν καὶ πούσουλαν μέσα διὰ τὴν μονέδαν καὶ τζεβαϊρικά διάφορα καὶ ἄσημικὰ διάφορα εἰς ὀκάδες 33 καὶ μουχαλιφάτι πολλὰ πλούσιον, ἔβαλαν φωτιάν καὶ ἔκαψαν τὰ μεγάλα ὀσπρία μου, ἐσκότωσαν τὴν γυναῖκα μου, τὴν ἔκαψαν μέσα, ἔσφαξαν καὶ τὸν ἀνεψιόν μου, ἐπῆραν καὶ τὸν Νικολάκη υἱόν μου σκλάβον.

Μαζὺ μὲ τοὺς Ἀρβανίταις ἦταν καὶ οἱ κάτωθι Ρωμαῖοι Βουρμπιανίταις, τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Ζήση Κυπαρίσση, τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Νικόλα Παγούνη, ὁ Ζηκούλης τοῦ Γεώργου Παπαζήκου, τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Λάμπρου Χαρίση Τζομπάνου, τὸ παιδί τοῦ Ζήκου Μαύρου Γκινάκου καὶ ἓνα Μαντζακόπουλον καὶ ὁ Νικόλα Τζίλας μὲ τὸν ἀδελφόν του καὶ μὲ τὰ παιδιὰ του.
1828 Αὐγουστος

Ἦρθεν εἰς τὴν Βούρπιανην ὁ) . . . Κολωνιάτης, καὶ μὲ ἐρώτησε τί λογίων μονέδες εἶχες εἰς τὰ δύο κιμέρια νὰ μοῦ δείξης: Τοῦ εἶπα μὴ μὲ ἐρωτᾷς ἔτι σκοτεινά, μόνον εἶπές μοι τὶ μεράμι ἔχεις, ὀρκίζωντάς τον εἰς τὸ πολὺ ψωμί, ὅπου εἶχε φάγει εἰς τὸ σπήτι μου, καὶ εἰς τὴν γνωριμίαν μας μοῦ ἀπεκρίθη *μάταμ* καὶ μὲ ὥρκισε νὰ σοῦ δείξω, μὲ ἔστειλαν τὸ παιδί τοῦ φεήμπεη καὶ ὁ *Ἀϊντίνης*; τοῦ Μέτζιο σκρέτο Γιονξλήδες νὰ σὲ ἐρωτήσω, ἐπειδὴ μαζὶ μὲ τὸν Μπεχλιούλην ἐπῆραν τὰ κεμέρια σου, καὶ ὁ Μπεχλιούλης φοβοῦντας νὰ μὴ τοὺς ἔκρυψε, τότε τοὺς εἶπα δὲν ταῖς ἐνθυμοῦμαι ξεχωρι-

1) Πρόκειται περὶ Χρονικῶν Σημειωμάτων ἐν ἔδει ἐνθυμήσεων γραμμένων ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κώσταν καὶ τὰ ὁποῖα διευκρινίζουν πολλὰ σημεῖα ἰδίως ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα μετεῖχον εἰς τὴν ἀφαρπαγὴν τῆς περιουσίας του.

στὰ ταῖς μονέδαις μόνον εἶχα καὶ στὰ δύο πούσουλαις γραμμένην τὴν κάθε μονέδαν, καὶ εἶπές τους νὰ χαλέψουν ταῖς πούσουλαις, καὶ μὲ αὐτὸ τὸ τζεβάπι πῆγεν.

1832 Αὐγουστος 25.

Ὁ Μουχαρέμη Τάτζης ἦρθεν εἰς τὴν Γραμματιζίαν μας εἰς τὰ Μπιτόλια καὶ μοῦ εἶπεν οἱ Γιοντζλῆδες, ὁ Μπεχλιούλης καὶ τὸ παιδὶ τοῦ Φεήμπεη, καὶ ὁ Ἀϊντίνης τοῦ Μέτζι σκρέτο ἔπесαν σὲ μαραζὰν¹⁾ εἰς τὸ μοίρασμα τῶν φλωρίων τῶν δύο κιμεριῶν, καὶ ἐμπῆκαν φίλοι τους εἰς τὴν μέσην καὶ ἔσιασαν, καὶ τοὺς ἔδωσεν ὁ Μπεχλιούλης καὶ δύο ἄλλονων πουγγία 50.

1832 Αὐγουστος 28

Ὁ Τέμψε Ψάρης ἦλθεν εἰς τὴν Γρομματιζίαν μας²⁾ καὶ μοῦ εἶπε ἦλθεν ὁ Μπεχλιούλης νὰ ἀνταμωθῇτε; δὲν ἦλθε τῷ εἶπα· ἀπεκρίθη ἀλάχ μπελιάβερσου,³⁾ νὰ εἶχεν ἔρθει νὰ σοῦ ἔλεγε τούτα ἔχω, τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἐχάλασα, εἶχε κάμει καλῆτερα τὴν δουλειάν του· τοῦ εἶπα ἀλάχ μπιλάρ καλῆτερα τὴν εἶχε κάμει· ἀπεκρίθη, τὸ ἔχει σὲ χέρι ἀπὸ τὸν Μπέζην; τοῦ εἶπα ἐγὼ τὸ πέρνω αὐτὸ τὸ βάρος:

1832 Αὐγουστος 29

Ὁ Λεσκοβικλῆ⁴⁾ Μεχμέτμπεγης ἦλθεν εἰς τὴν γραμματιζίαν⁵⁾ μας καὶ μοῦ εἶπε τί ἔκαμες μὲ τὸν μπεχλιούλην; ἀπεκρίθην τίποτες ἀκόμη· τεβατούρι⁶⁾ ἔγινεν εἰς τὸν κόσμον ὅπου ὁ Μπεχλιούλης τὰ πῆρεν, καὶ ἐγὼ τὸ ἤκουσα αὐτὰ ἱξεύρω ὅπου τὰ εἶπαν δύο φίλοι του, μὴ τὰ χαλνᾷς τὰ ἄσπρα, μόνον βουλωσαίτα⁶⁾ καὶ ἄς κάθωνται, αὐτὸς καὶ ἀπεκρίθη τὰ πῆρα, ὁ Σνλιχτάρης νὰ ζήσει, τί θὰ μοῦ κάμη.

1832 Αὐγουστος 29

Ὁ Ἐμίνης τοῦ Τζένη Σρανταπόρη ἦρθεν εἰς τὴν γραμματιζίαν καὶ μοῦ εἶπε: σήμερον ἦτανε εἰς τὸ κονάκη τοῦ Ὄσμὰν μπέη, Τούση καὶ ἦλθεν ὁ Μπεχλιούλης ἐκεῖ, καὶ τοῦ εἶπεν, ἀμὲν πῶς νὰ κάμω; τοῦ ἀπεκρίθη, καθὼς τὰ ἐπῆρες δῶστα· εἶπε δὲν ἐπῆρα, τῷ ἀπεκρίθη, ἂν δὲν τὰ ἔπερνες, μὲ τί ἔκαμες τόσα σουλτανάτα; εἶπεν ἀλήθεια ἐπῆρα, ὅμως ὄχι τόσα, καὶ ἐχάλασα

1) φιλονεικίαν.

1) Γραμματείας κατάστημα, ἰδιαιτέρον γραφεῖον τοῦ Γραμματέως.

2) Νὰ τὸ βρῇς ἀπὸ τὸν Θεόν!!

3) Ὁ ἐκ Λεσκοβικίου καταγόμενος.

4) Γραφεῖα Γραμματείας μας.

5) Συζήτησις ζωηρά.

6) Σφράγισέ τα.

πολλά· τῷ ἀπεκρίθη, ἐὰν ἐχάλασες, *κάμε τὸν τζαρέν¹⁾* καὶ εὔρετα, δύο ἄλλοι Κολωνιάτες ὅπου ἔλαχαν ἐκεῖ τῷ εἶπαν, ὅταν σοῦ ἐλέγαμε ἡμεῖς μὴ τὰ χαλ-
νῆς δὲν μᾶς ἤκουγες μπακσοὺς σοῦ εἶπαμεν αἴντε νὰ πᾶμε εἰς τὸν Κώστα
νὰ σιαστῆς δὲν ἐθέλησες· τοῦ εἶπεν ὁ Ὅσμὰν πέγης ἄλλο δὲν καταλαβένω
ἐγὼ παρὰ τοῦτο, νὰ μεσιτεύσωμεν ὥς φίλοι εἰς τὸν Κώστα νὰ σὲ ἰσιάσωμεν.

1832 Σεπτέμβριος 13

Ἦλθεν ὁ Μέτο Στάργιας Μπαρουκτζῆς εἰς τὴν Γραμματιτζίαν καὶ μοῦ
εἶπε τί ἔκαμες μὲ τὸν Μπεχλιούλην; ἀπεκρίθη τίποτες ἀκόμη· ὅλοι τὸ ἱξεύ-
ρομεν ὅπου αὐτὸς τὰ ἐπῆρε, *χάτα εἰς τὸν μαραζάν²⁾* ὅπου ἔκαμαν ὅταν τὰ
μοίραζαν ἔδωσε τοῦ Ἀϊντίνι 30 πουγγία, ἃς μὲ ἐρωτήσῃ ὁ μπέγης νὰ τοῦ
τὰ διηγηθῶ ὅλα.

1832 Σεπτέμβριος 17

Ἦρθεν ὁ Μουσᾶ Κουρτέσης εἰς τὸ Κονάκι μου καὶ μοῦ εἶπεν τί ἔκα-
μες μὲ τὸν Μπεχλιούλην; Ἀπεκρίθη τίποτες ἀκόμη· εἶπε τεβατούρι³⁾ ἔγινε
καὶ ἐγὼ τὸ ἤκουσα ὅπου αὐτὸς ἐπῆρε τὰ ἄσπρα καὶ τὸ μαρτυρῶ· ἶδα καὶ
σὲ ἓναν ἄλλον νισάνι⁴⁾· ἀπερνῶντας ἀπὸ τὴν Κολώνιαν ἔγινα μουσαφίρης⁵⁾
εἰς τὸ Σελιαμλίκι τοῦ Νούρε Κότραση, ἐκεῖ ἦρθεν ὁ Τζαντὰν Τζόγκος Τα-
τζλῆς, ἔβαλε μίαν φλωρένιαν ταμπακέλαν καὶ ἐπῆρε ταμπάκον, τοῦ εἶπεν
ὁ Νούρης. Μωρὲ Φακετζῆ ἐσὺ ἔκαμες ὄρκον εἰς τὸ καλιαμουλάχι, διὰ τί δὲν
ἐφανέρωσες εἰς τὸ χαράτζι; Ἀπεκρίθη Ἀλαχισεβέρσε, ἄφησέ την τέτοιαν
κουβένταν μὴ τὴν κρένεις⁶⁾ ἀκόμη ἡξεύρω καὶ ἓνα ἄλλο τεβατούρι. Κάποιος
Ζαποκιώτης παιδί τοῦ Σούλιο Τάρε ἔχει πάρει ἀσημικά σου καὶ τζεβαῖρικά
σου, εἰπὲς τοῦ μπέγῃ νὰ κράξῃ κατ' ἰδίαν τὸν Σαλῆκον Νότζην νὰ τὸν ἐρω-
τήσῃ, νὰ τὸν πάρῃ μὲ τὸ καλὸν ἢ μὲ τὸ κακὸν διὰ νὰ τοῦ μαρτυρήσῃ ὅλα.

1832 Σεπτεμβρίου 18

Ἦρθεν ὁ Μάνε Μπέντος εἰς τὸ κονάκι μου καὶ μοῦ εἶπε τεβατούρι
ἔγινεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὅτι ὁ Μπεχλιούλης ἐπῆρε τὰ κεμέρια σου μὲ τὰ
φλωριά . . . εἰς τὸ χαράτζι δὲν εὐγῆκαν μήτε τὰ φλωριά σου μήτε τὰ τζε-
βαῖρικά σου, μήτε τὸ ἀσιμικόν, τὸ τεβατούρι⁷⁾ αὐτὸ τὸ ἤκουσα καὶ ἐγὼ καὶ

1) Φρόντισε.

2) φιλονεικίας.

3) Σφοδρὰ καὶ ζωηρὰ συζήτησις, διεδόθη.

4) Σημεῖον.

5) Ἐφιλοξενήθη.

6) Μὴ τὸ συζητεῖς.

7) Εἶδῃσιν.

τὸ μαρτυρῶ, μάλιστα αὐτὸς ὁ Μπεχλιούλης ἦταν φουκαρᾶς¹⁾ καὶ μπιριτὲν ἔγινε μαλντάρης καὶ ἔβγαλε τόσα σαλτανάτια²⁾ φαίνεται ὅπου ἐπῆρε καὶ ἄλλο βίος σου καὶ τὸ παιδὶ τοῦ Σούλιος Τάρε Ζαπονίκα, ὅτι φουκαρᾶς ὢν μπιρντὲν ἔπειτα ἔκαμε ἄρματα καὶ ἄλλα σαλτανάτια, ἀκόμη ἱξεύρω ὅπου καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Νούρε Κότρασι ἔχεις τὸ φλωροκαπνισμένον τζάφτι τῆς κουμπύρας σου.

1832 Ὀκτώβριος 7

*Ἦρθεν ὁ Χουσεῖν μπέης Καβάξης μουσελίμης Κολώνιας, εἰς τὴν γραμματοτζίαν μας καὶ χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῶ ἐγὼ τίποτες με ἐρώτησε μόνος του «Τὶ ἔκαμες με τὸν Μπεχλιούλην καὶ τοῦ εἶπα τὸν ἔμαθες καὶ ἡ ἀφεντιά σου; μοῦ εἶπε πῶς δὲν τὸν ἔμαθα αὐτὸς δὲν ἦτο μουσαχός του, ἀλλὰ μὲ ἄλλον ἕναν διαν ἐπῆραν τὰ κιμέρια σου με τὰ φλωριά, αὐτὸς ἦτον ἕνας φουκαρᾶς με ἕνα πουκάμισον σχισμένον, καὶ τώρα ἔγινε κοτζᾶ ἀγᾶς³⁾ νὰ ἦχες ἔλθει εἰς ἐμένα νὰ ἦχες κάμει νταβᾶ σοῦ τὰ εἶχα βγάλει.

1832

*Αχμέτ μπεϊκόβα, Τάρε νοβοσέλια, Μάνκε Γγούτζη, Αἰντὶν Γγτούντζε, Μπεχλιούλην. . . , - ὁ Μπαῦκο χοῦσος σκλενίτζα καὶ ὁ Καγιᾶ κιώρης ὄρκον με εἶπεν ὁ σκλήκο ντζούτζης εἰς τὸ κονάκι μου Σεπτέμβριος 20: 1832 Μοναστήρι με εἶπε νὰ γράψῃ ὁ μπέγης τῶν ἄνωθεν νὰ τοὺς κράξῃ ὁ μουσελίμης νὰ τοὺς εἰπῇ νὰ δείξουν, ἀκόμη με εἶπεν ὅτι ὁ Ἀχμέτ Μπεϊκόβας ἔχει πάρεει τὰ ἀσημικὰ τὰ καφὲ τακίμι καὶ λοιπά, καὶ κάμποσα φλωριά κωσταντινάτα, —καὶ ὁ Βελῆκος ἀνεψιὸς τοῦ Νούρι κότρασι ἐπῆρε ταῖς κομπούραις ταῖς ὁποῖαις ταῖς ἐφόρεσε φῶρα, καὶ τί ἄλλο δὲν ἱξεύρω :

1832

Εἰς τοὺς⁴⁾ 1827: Τὸ καλοκαίρι ὁ Μπεχλιούλης ἔβαλεν πενήντα μαστόρους Πρυσογιανίτες⁵⁾ καὶ ἔφκιασε σπήτια σαράγια, καὶ εἰς τὸ τελείωμα ὅπου ἐπλήρωνε τὰ χάκι⁶⁾ τῶν μαστῶρων, τοῦ εἶπαν οἱ μαστῶροὶ παλαιὰ φλωριά ἔχεις Μπεχλιούλμπεγη, τοὺς ἀπεκρίθη νὰ ζήσῃ ὁ Κώστας ὁ Γραμματικὸς ὅπου μέκαμε τζιράκι.

1832

*Ὁ Συληχτάρης εἶχε βάλει Σούμπασην εἰς τὴν Στρατίζανην⁷⁾ τὴν τζατ-

1) Πτωχός.

2) Ἔκαμε τόσας ἐπιδείξεις.

3) Μεγάλος Ἀφέντης.

4) Ἐννοεῖται χρόνους.

5) Κωμόπολις ἀπέχουσα 7 ὥρων τῆς Κονίτης.

6) κόπον.

7) Χωρίον ἐπαρχίας Κονίτης ἀπέχον Κονίτης περὶ τὰς 5 ὥρας.

ζάν μέρος τάτξην ὃ ὁποῖος ἔλεγεν παρὼν ὅλοι οἱ Στρατζανίτες ὁ Μπεχλιούλης ἔγινε τζιράκι ἐγὼ ἐπῆρα κάμποσα πλάτζικα¹⁾ καλὰ καὶ τὰ εὔγαλεν εἰς τὸ Μεσοχώρι διὰ πούλημα, ἔξη ὥραις ἓνα χαϊχάλι μὲ μαργαριτάρι δέκα πέντε δακτυλήδια ἀντίκες²⁾ δεμέναις σὲ φλωρὶ καὶ ἄδεταις.

Β'

ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΕΚΥΡΩΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΚΕΙΜ

(Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα)

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακεὶμ ἐπιβεβαίωσις

Οἱ ὑποφαινόμενοι Κύριος Νικόλαος Σπύρου Κονιτζιώτης ἔχων καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς αὐταδέλφης του Κυρίας Σωσάνης ποτὲ συζύγου τοῦ Μακαρίτου Ἰωάννου Κώστα Γραμματικοῦ ἐπιτροπιακὴν πληρεξουσιότητα δυνάμει τοῦ Ἐπιτροπικοῦ ἐγγράφου ὑπὸ ἡμερομηνίαν τῶν 22 Ἰουλίου 1838 καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου ἀνεψιοῦ του Βασιλάκη, καὶ Νικόλαος Κώστα Γραμματικοῦ Βουρμπιανίτης, συνελθόντες σήμερον εὐχαρίστως καὶ ἀβιάστως πρὸς θεώρησιν καὶ ἀποπεράτωσιν γενικῶς κάθε λογαριασμοῦ καὶ δοσοληψίας συμβάσης μεταξὺ τῆς μιᾶς μετὰ τῆς ἄλλης οἰκίας ἄχρι σήμερον, δηλαδὴ δοσοληψίας καὶ λογαριασμοὺς τοὺς ὁποίους εἶχον ὁ ρηθεὶς Κύριος Νικόλαος Σπύρου καὶ μακαρίτης αὐτάδελφός του Γεώργιος μετὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου, προΐκαν τὴν ὁποίαν ἡ ρηθεῖσα Σωσάνη εἶχεν ἐμβάσει εἰς τὸ ὀσπήτιον τοῦ ρηθέντος Κώστα Γραμματικοῦ ὑπανδρευθεῖσα τὸν υἱὸν του εἰς ἱμάτια, χρηματικὰς δωρεάς, καὶ ἄλλα πολλὰ, τὴν ζωοτροφίαν καὶ λοιπὰ ἔξοδα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποβαλεώς της ἐκ τῆς πενθερικῆς οἰκίας ἄχρι τῆς ἐπισήμου συζεύξεώς της καὶ ὅποιανδήποτε ἄλλην δοσοληψίαν γενικὴν ἢ μερικὴν ἔλαβεν πρὶν ἢ μετὰ, ἢ μία οἰκία μετὰ τῆς ἄλλης ἄχρι τοῦδε, ἐθεώρησαν μετ' ἀκριβείας ὅλα αὐτὰ καὶ εὐρεθέντες κατὰ πάντα σύμφωνοι μεταξὺ των ἔλαβεν ὁ Κύριος Νικόλαος Σπύρου παρὰ τοῦ κυρίου Νικολάου Κώστα Γραμματικοῦ καὶ ὅσα ζητήματα καὶ δικαιώματα εἶχεν τόσον αὐτὸς καθὼς καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπιτροπευόμενα πρόσωπα καὶ γενικῶς ὅλη τὴν ἢ οἰκία, τὴν πληρωμὴν εἰς μετρητὰ μέχρι ψιλοῦ λεπτοῦ, ἀναθεωρήσαντες δὲ πάλιν, πολλάκις καὶ ἐπεξεργασθέντες ὅλους τοὺς λογαριασμοὺς, δοσοληψίας καὶ διαφορὰς των καὶ εὐρεθέντες σύμφωνοι καὶ συνά-

1) Λάφυρα.

2) Παλαιὰ-δηλαδὴ ἀξίας.

δοντες καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐξώφλησαν τελείᾳ ἐξοφλήσει ποιήσαντες μεταξύ των καὶ τὸ ὥς Ὅθωμανικὸν ζημίτητους *ἱμπρὰ ἰσκά ἀμαγνηδεβαδάν* (;) εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐξώφλησις ἐννοεῖται καὶ ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου Νικολάκη πρὸς τὸν Κύριον Νικόλαον Σπύρου καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν συμφώνως καὶ τὰ δύο ἐξοφληθέντα μέρη ἀναιροῦσι τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ὁποιωνδήποτε ἔγγράφων τὰ ὅποια ἤθελον εὑρεθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης οἰκογενείας κηρύττοντες αὐτὰ εἰς λευκὸν χάρτην. Περιπλέον ἐπειδὴ ὡς προείπομεν καὶ οἱ ρηθέντες ἐξώφλησαν καὶ διὰ τὸν ἑαυτοῦ τους καὶ δι' ὅλην τὴν οἰκίαν των δηλαδή μ' ἄλλας λέξεις ἢ οἰκία Σπύρου Βασιλείου ἐξώφλησεν μετὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ Βουρμπιανίτου, ὑπόσχονται οἱ ρηθέντες πρὸς ἀλλήλους ὅτι ὁψέποτε καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο οἰκιῶν ζημιῶνει κανένα νὰ ἀποζημιοῖ εἰς τὸν ἄλλον, ὡς λαβὼν ὁ εἰς παρὰ τοῦ ἄλλου τὸ ὅτι τὸν ἀκαρτεροῦσε δίκαιον.

Ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο δύο παρόμοια ἐξοφλήσεως ἔγγραφα διὰ νὰ βαστᾷ ὁ καθεὶς ἀνὰ ἓν ἔχοντα τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης.

Καὶ ὑποφαίνονται.

Τὴν Αὐγούστου 1838 Ἰωάννινα.

Νικόλαος Σπύρου Ἐπιτροπικῶς ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν μου Σοσάνα καὶ ἀνήλικον ἀνεψιόν μου Βασιλάκη καὶ ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἴδιον ὑπόσχωμαι.

Νικόλαος Κώστα Γραμματικὸς ὑπόσχωμαι
Γιόργη Κούσης μαρτυρῶ
Χριστόδουλος Ν. Γεωργίου παρὼν μαρτυρῶ
Ἀναστάσιος Καστρινοῦ μαρτυρῶ
Γεώργιος Παράσχος μαρτυρῶ

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ ἐπιβεβαιοῖ

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν μετὰ τῶν ὑποφαινομένων ἐμπόρων τῆς ἐπαρχίας μας συμπαρעהφθέντων τῇ ἡμετέρᾳ ἐκλογῇ κατὰ τὴν ἐννοιαν τοῦ ὑποσημειωμένου συνυποσχετικοῦ τῶν διαφορομένων κυρίων *Γιανᾶκη Νικολάου Γιάγκου* ἐνάγοντος καὶ *Νικολάου Κώστα Γραμματικοῦ* ἐναγομένου, περὶ πατρικῶν αὐτῶν λογαριασμῶν συνελθόντες πολλάκις ἐθεωρήσαμεν τὴν μεταξύ αὐτῶν διαφορὰν, πηγάζουσαν ἀπὸ ἀναλογισθεῖσαν ζημίαν συντροφικῶν σκαλωμάτων Τζαμουργιάς τῶν χρόνων 1816 καὶ 1817 εἰς βάρος τοῦ ποτὲ Κώστα Γραμματικοῦ, ὡς συντρόφου ὄντος τότε εἰς αὐτὰ μετὰ τοῦ Νικολάου Γιάγκου κατὰ τὰς διὰ λόγου προτάσεις τοῦ κυρίου Γιανᾶκη Νικολάου Γιάγκου, ἠκούσαμεν μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς τοὺς λόγους καὶ τὰς διαφορὰς παραστάσεως τῶν δύο μερῶν καὶ ἐπὶ τέλους λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸ προσφερόν παρὰ τοῦ Κυρίου Νικολάου Κώστα Γραμματικοῦ *ἐμμάρτυρον*

ἐξοφλητικὸν ἔγγραφον ὅλων τῶν μεταξὺ τοῦ Νικολάου Γιάγκου καὶ Κώστα Γραμματικοῦ διαφορῶν, χρονολογούμενον τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1834. παρετηρήσαμεν ὅτι ὁ κὺρ Γιαννάκης Νικολάου Γιάγκου μαρτυρεῖ εἰς αὐτό· τὴν γενικὴν ἐξόφλησιν ὅλων τῶν λογαριασμῶν τοῦ πατρός του μετὰ τοῦ ρηθέντος Κώστα Γραμματικοῦ γεγονυίαν κατὰ τὸ 1820 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Γιαννάκη εἰς Ζέλοβαν¹⁾ ἐπιβεβαιουῦντος καὶ γνωρίζοντος συγχρόνως ὡς νόμιμον αὐτὴν καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὡς κληρονόμου του. Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τούτου ζητήσαντος παρ' αὐτοῦ καὶ λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἐζήτησεν ἓν τοιοῦτον ἔγγραφον δὲν θεωρεῖ ἥδη τελειωμένην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ρηθέντος ἐξοφλητικοῦ, ἠκούσαμεν ὅτι ἐπαπειληθεὶς τότε ἅψ' ἑνὸς μέρους παρὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ καὶ δελεασθεὶς ἅψ' ἑτέρου παρὰ τοῦ ἰδίου ἀπὸ ὑποσχέσεως του μελλουσῶν εὐεργεσιῶν καὶ ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν ἰδίαν ἐξομολόγησιν τοῦ ἐνάγοντος ἐπραγματοποίησεν ἀκολούθως, ὠφελήσας, προστατεύσας καὶ εὐεργετήσας αὐτὸν πολυτρόπως, ἔδωκε ἐκεῖνο τὸ ἔγγραφον τότε χωρὶς νὰ προηγηθῇ πραγματικῶς καμμία ἐξόφλησις, καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν λόγων του ἐπρόσθεσεν ὅτι εἰς τὴν ρηθεῖσαν ἐποχὴν τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ πατρός του εἰς Ζέλοβαν, αὐτὸς ἦταν πολιορκημένος μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸ Νησί Ἰωαννίνων, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μέχρι τέλους. Διὰ νὰ λάβωμεν λοιπὸν ἡμεῖς θετικωτέρας πληροφορίας εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Κυρίου Γιαννάκη Νικολάου Γιάγκου, ἐζητήσαμεν τὰς ἀνηκούσας μαρτυρίας· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνάγων μετ' ὀλίγον διέλυσεν αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν μὲ τὴν ἀναιρετικὴν ἐξομολόγησίν του, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο τότε μετὰ τῆς οἰκογενείας του συμπολιορκημένος εἰς τὸ Νησί. Διὸ θεωρήσαντες ὡς ψευδῆ τὰ κατὰ τῆς ἐξοφλήσεως προβλήματα του, ἀνηρημένα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων, συσκεφθέντες ἀπεφασίσαμεν ὅτι τὸ ἐξοφλητικὸν αὐτὸ ἔγγραφόν του, τὸ μαρτυροῦν καὶ βεβαιοῦν τὴν ἐξόφλησιν τοῦ πατρός του Νικολάου Γιάγκου μετὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ εἶναι τακτικὸν καὶ νόμιμον, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ Νικολάου Γιάγκου δὲν ἠμποροῦν πλέον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ τὸ παράπαν, καθότι οἱ ἀποθανόντες γονεῖς των ἀποδεικνύονται ἐξωφλημένοι κατὰ πάντα.

Διὸ ἐγένετο ἡ παροῦσα ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις καὶ ἐδόθη τῷ Κυρίῳ Νικολᾷ Κώστα Γραμματικῷ εἰς ἔνδειξιν διηγετικῆ καὶ ἀφάλειαν.

1838 Ἰουνίου 26 Ἰωάννινα

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ ἀποφαίνεται

Δημήτριος Χρίστου

Χριστόδουλος Οἰκονόμου

Γιαννούλης Δ. Ζώης

Ἀναστάσιος Γ. Καστρινός

1) Χωρίον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων ἀπέχον περὶ τὴν ὥραν περίπου.

Γ'

ΝΙΚΟΛΑΚΗ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ¹⁾

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα

Ἰδίσματα ποὺ μᾶς ἄρπαξαν οἱ Κολωνιάτες²⁾

(Ἐρσέκα—Κολώνιας 1836 Ἀπριλίου 20)

«Μουσελήμης³⁾ ὁ Χατζῆ Μαχμουτ ἀγᾶς καὶ Κατῆς
ὁ Σαλῆ ἐφένδης ἀπὸ Τζαμουργιᾶ⁴⁾»

Α'

«Εἰς τοὺς 1826 ὅταν ἦρθαν οἱ Κολωνιάτες καὶ μᾶς ἐμπάστισαν καὶ μᾶς ἐπῆραν τὸ βίος μας καὶ μᾶς ἔκαψαν καὶ τὰ ὀσπῆτια μας ἦτον μαζὶ καὶ οἱ κάτωθεν *Ραντατλοίδες* καὶ ἐπειδὴ ἦτον πολλοὶ χαλασμένοι καὶ *φονκαράδες* ἄνθρωποι καὶ μοῦ ἔκαμαν καὶ ριτζὰν πολλοὶ *Κιαραμουρατάδες* *Μπέηδες* καὶ ἀπὸ ὅσα ἰδίσματα εἶχαν πάρει διάφορα καὶ αὐτοὶ καὶ πολλὰ τοὺς τὰ ἐχάρισα⁵⁾ καὶ μοῦ ἔδωσαν *μόνον* τα κατωθεν διὰ τὴν τιμὴν μου.

Ἀπὸ Μούκαν⁶⁾ Ζεῖρη Γρ. 180

1) Προβαίνομεν ἐπίσης εἰς τὴν δημοσίευσιν καὶ συμπληρωματικῶν ἐνθυμήσεων αἱ ὁποῖαι ἐγράφησαν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ Νικολάκη ὁποῖαι ἀνευρέθησαν ἐπίσης εἰς τὸ ἀρχεῖον τῶν παπούδων μου (Κύρκα καὶ Ἰωάννου Σούρλα) καὶ ὁποῖαι ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι πολὺτιμοι καὶ διὰ πληροφορίας σχετικὰς μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης.

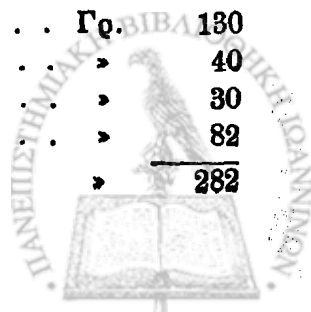
2) Δευτέρῃ τῶν Κολωνιάτων ὁποῦ μᾶς ἄρπαξαν τὸ βίος μας ὅταν μᾶς ἐμπάστησαν εἰς τοὺς 1826 καὶ σήμερον ἔφερα *Μπουγιουρδὶ* ἀπὸ τὸν Ρούμελη Βαλεσί καὶ μαζόνω τὸ ἐδικόν μου βίος καὶ μετὰ τὸ ἐκράρι τους μοῦ δείχνουν τὰ ἐμπροσθεν ἰδίσματα καθὼς φαίνονται ὀνοματοδῶς.

3) Τῇ βοηθείᾳ τῶν ὡς ἄνω δικαστικῶν κατώρθωσεν νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Κολωνιάτες τμῆμα τῆς ἀφαρπαγείσης περιουσίας τοῦ πατρὸς του Κώστα.

4) Τὰ ποσὰ ἅτινα τοὺς ἐχάρισε τότε, τὰ ἐπῆρε τώρα (1836) τῇ βοηθείᾳ τοῦ Μουσελήμη Χατζῆ Μαχμουτ ἀγᾶ καὶ συνεπείᾳ ἐκδοθέντος *Μπουγιουρντί* ἀπὸ Βεζύρ Μαχμουτ Πασᾶν Ρούμελη Βαλεσῆ.

5) Ὁ Μούκας

1 ὑποκάμισον ἀπὸ κόκκινη τζήφα	Γρ. 180
1 βρακὶ καλὸν	> 40
1 φλοκοτὴ	> 30
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	> 82
	> 282

Κώστας Γραμματικός

55

Ἀπὸ Μουράτην ¹⁾	Γρ.	199
Ἀπὸ Μοῦρτον Γιάντζεν ²⁾	»	100
Ἀπὸ Μάκον Μπελημάνι ³⁾	»	150
Ἀπὸ Γιοῦπε λιάμεν ⁴⁾	»	150
Ἀπὸ Μπεχλιούλη Τζέμο ⁵⁾	»	200
	Γρ.	999
Ἀπὸ Ρακήπη Γιοῦπε ⁶⁾	»	375
Ἀπὸ Λιάτζε Ἴσκον ⁷⁾	»	170

1) Ὁ Μουράτης

1 ὑποκάμισον ὀλοτζήπινον	Γρ.	80
2 προσκέφαλα κατηφένια	»	60
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	276

2) Ὁ Μοῦρτος Γιάντζες

1 ὑποκάμισον μὲ τηρίρι καὶ ποῦλες	»	80
2 προσκέφαλα καλὰ	»	60
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
		276

3) Ὁ Μάκος Μπελημάνης

2 μουκραμάδες εἰς ταῖς ἄκραις κεντισμένοι	»	100
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	82
		182

4) Ὁ Γιοῦπες τοῦ Λιάμε

1 φέσι Τουνέζικον	»	50
1 στρώμα	»	90
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
		246

5) Ὁ Μπεχλιούλης τοῦ Τζάμε

2 τρούμπες πανὶ ἀπὸ πῆχες 150	»	300
1 τζουμπές μὲ γοῦνα καλὸς	»	250
1 τόπι γαϊτάνι	»	15
1 ὑποκάμισον	»	25
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	726

6) Ὁ Ρακήπης τοῦ Γιοῦπε

1 φλοκάτα μὲ χρυσογαϊτάνα	»	700
1 ὑποκάμηση	»	30
4 πῆχες σελημηγένι	»	80
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	946

7) Ὁ Λιάτζε Ἴσκος

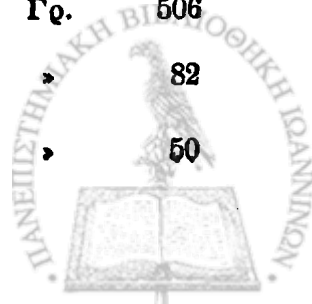
1 πεσλὴ χρυσὸν καλὸν	»	250
1 ζευγάρι ποδήματα	»	40

Ἀπὸ Τζεκά Μουσταφᾶ¹)	Γρ.	150
Ἀπὸ Σαλήν²)	»	135
Ἀπὸ Ἰσμαήλην³)	»	120
	»	1929
Ἀπὸ Μοῦρτον Τζένε⁴)	»	132
Ἀπὸ Ντάπην⁵)	»	130
Ἀπὸ Μπραχίμην τοῦ Τόσε⁶)	»	82
Ἀπὸ Τουτουλίουσην⁷)	»	126
	Γρ.	2399

Ἦτοι δύο χιλιάδες καὶ τριακόσια ἑνενήκοντα ἑνέα γρόσια.

1 φλοκάτα Μοσκοπολιάνηκη	»	100
1 πεσλῇ ἀπὸ ρεπαντῇ	»	60
2 μανδήλια καλημεργιά (μαῦρα μανδήλια γυναικεῖα)	»	40
1 γελέκι χαλὸν	»	35
1 φέσι χρυσὸν	»	40
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	701
1) Ὁ Τζέκας Μουσταφᾶς		
2 φέσια ζενὲ	»	40
1 πιρπιρῆς καλὸς	»	250
1 ὑποκάμισον	»	50
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	476
2) Ὁ Σαλῆς		
1 τζεβρὲς ὀλόχρυσος	»	80
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	216
3) Ὁ Ἰσμαήλης		
1 φλοκάτα μὲ γαῖτάνια κόκινα βαριά	»	300
1 προσκέφαλον χρυσοκεντισμένον	»	60
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	»	496
4) Ὁ Μοῦρτος Τζένε		
Ἀπὸ μετρητὰ εἰς χαράτζι	Γρ.	136
5) Ὁ Ντάπας		
1 πεσλὴν μαῦρον ὀλόχρυσον	»	250
1 γελέκι ὁμοιον	»	120
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	Γρ.	506
6) Ὁ Μπραχίμης τοῦ Τόσε		
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	82
7) Ὁ Τουτουλίουσης		
2 βρακοποκάμησα καλὰ	»	50

B'

Ὁ Ἀϊντίνη Ραντάτης ἦτον καὶ αὐτὸς μέσα με ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ καθὼς ἐμβῆκεν ἴβρεν τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἐσκότωσε καὶ τῆς ἐπῆρεν τὸ κεμέρι ὅπου εἶχεν δέκα πέντε χιλιάδες γρόσια· ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐχάλενα τὸ ἕμα τῆς μητρός μου καὶ τὰ γρόσια ὅπου εἶχεν πάρει.—ὁ δὲ Ἀϊντίνη ἐβαλε τὸν Τζουμάνε ἀπὸ Σεργιανὴν καὶ μοῦ ἔπεσεν ριτζὰν πολὺ, καὶ διὰ χατήρι αὐτουνοῦ τοῦ τὰ ἐχάρησα ὅλα καὶ τὸ ἕμα καὶ τὰ γρόσια καὶ μοῦ ἔδωσεν μόνον γρόσια χιλιάδες 2000 ἦτοι δύο:

Καὶ τὰ κάτωθεν, ἀφ' οὗ ἔγινεν τὸ δευτέρῳ καὶ ὕστερα τοὺς ἐχάρισα τὰ ὅποια νὰ κατεβένουν ἀπὸ τὴν ὀπισθεν ποσότητα¹⁾).

Τοῦ Ἀϊττήνη Γκιούτζε ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Τάκου Ρίντζα	Γρ.	200
Τοῦ Μπεχλιούλη ὅταν ἐπήγαμεν εἰς Ἰσβορον με ἔκαμε ριτζὰν		
καὶ ὁ κὺρ Νώτης	»	300
Τοῦ Μούκα ὅταν ἦλθεν εἰς Βούρπιανη, καὶ μοῦ ἔκαμαν ὅλοι		
οἱ συγγενεῖς μας ριτζὰν καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοί, βαλμένοι		
ἀπὸ αὐτὸν	»	1000
	Γρ.	1500

Καθὼς ἦλθαν καὶ μᾶς ἐμπάστησαν εἰς τοὺς 1826 ὡς ὀπισθεν διαλαμ-
βάνει ἦλθεν ὁ Σατραζάμης εἰς τοὺς 1830 ὅπου ἔδωκεν τὴν γενικὴν ἡσυχίαν
ὅλου τοῦ κόσμου, ἔδωσεν νὰ καταλάβουν καὶ τῶν Ἀρβανιτῶν ὅτι ἔχουμεν
κραταῖον δεβλέτι, τοὺς ἔκωψεν καὶ τὰ ἀρπάγματα καὶ σκοτώματα ὅπου ἔκα-
μαν τοῦ κόσμου, ἔδωσεν καὶ γενικὴν προσταγὴν, ὅπου ὅποιος Ἀρβανίτης
ἄρπαξεν, ἔκλεψεν, ἐσκότωσεν τοὺς βασιλικοὺς ραγιάδες νὰ λαμβάνουν τὸ δι-
καιὸν τους ἀπὸ τοὺς Μουσελημάδες ὅπου εἶχεν στείλει.

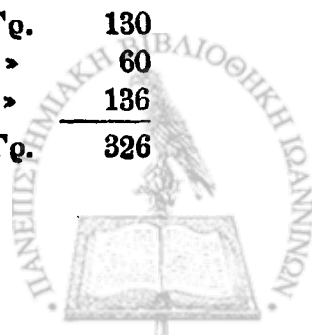
Τότες ἐπῆγα καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς ὀπισθεν ζορμπάδες καὶ τοὺς εἶπα διὰ τὸ
βίος μου· καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ μοῦ δώσουν τὸ βίος μου καθὼς τὸ εἶχαν
πάρει· καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ἀργίσει ὁ παγωμός μου τοῦ ἦλθεν ἴδησιν τοῦ Σα-
τραζάμη καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Σκόντρα καὶ εὐθὺς οἱ Κολω-
νιάτες ἔκαμαν ἀποστασίαν μαζὺ με τὸν Συληχτάρη· καὶ ἐπῆγαν καὶ ἐδίοξαν
τὸν Μουσελήμην ἀπὸ τὴν Κορτζὰν ὅπου εἶχεν βαλμένον ὁ Σατραζάμης· ἔκα-
ψαν καὶ ταῖς βασιλικαῖς κούλαις ὅπου ἦταν φκιασμέναις εἰς τὸ Κιάρι.

Ἦλθαν καὶ εἰς τὸ βιλαέτι μας καὶ ἔκαμαν πολλὰ κακά.

Βλέποντας καὶ ἐγὼ ἔτζι ἐσιώπησα τότες, ἐπειδὴ εἶχαν ἀρχίσει καὶ μᾶς

1 φλοκάτα	Γρ.	130
1 ζευγάρι δισάκια μεσινένια	»	60
εἰς μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	»	136
	Γρ.	326

1) δηλ. τῶν 2399 γροσίων.

ἔπερναν καὶ ἔδιδαν τὰ ἀπερασμένα, ἐσκώνταψε καὶ τὸ Νοφούζι¹⁾ τοῦ Μουσελήμη.

1836 : ἔστειλεν ὁ Μουσελήμης τὸν Χατζῆ Μαχμούτ ἀγᾶ, ὁ Βεζύρ Μαχμούτ Πασᾶς Ρούμελη Βαλεσῆ, τότες ἐπῆγα καὶ ἐγὼ μὲ μπουγιουρδὴ του καὶ ἔλαβα τὰ ὀπισθεν καὶ ἐξώδευσα τὰ κάτωθι γρόσια τὰ ὅποια θέλω τὰ πάρει ἀπὸ τοὺς ὀπισθεν Κολωνιάτες μαζί μὲ τὰ χαρισμένα ὅπου τοὺς ἔκαμα.

Τοῦ Σαλῆ ἐφένδης Κατῆ διὰ τὸ χοτζέτι ὅπου μᾶς ἔκρινε . . Γρ. 500

Τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σουλεϊμάν ἀγᾶ Γκέκα ὅπου μὲ πηγαινοέφερναν ἐξ αἰτίας τῶν Κολωνιάτων ὅπου νὰ μὴν μοῦ ἔκαμναν πουςί²⁾, ὡς κακοὶ ἄνθρωποι » 100

Ἐπειδὴ μοῦ ἔβαναν διορίας οἱ Κολωνιάτες διὰ τὰ γρόσια καὶ ἄφνα τὸν Γιαννάκη Γραμματικὸν Βεκίλην καὶ διὰ τοὺς κόπους του » 500

Τῶν Καφάσιδων τοῦ Μουσελήμη ὅπου τοὺς πηγενωέφερναν τοὺς Κολωνιάτες » 50

Τὸ ρέσμι τοῦ Μουσελήμη » 2500

Ἦγον τρεῖς χιλιάδες ἑξακόσια πενήκοντα. Γρ. 3650

» Δευτέρι τῶν Κολωνιάτων ὅπου μᾶς ἄρπαξαν τὸ βίος μας ὅταν μᾶς ἐμπάστησαν εἰς τοὺς 1826 καὶ σήμερον ἔφερα Μπουγιουρδὶ ἀπὸ τὸν Ρούμελη Βαλεσῆ καὶ μαζόνω τὸ ἐδικόν μου βίος καὶ μὲ τὸ ἐκράρι τους μοῦ δίνουν τὰ κάτωθεν ιδίσματα καθὼς φαίνονται ὀνοματωδῶς.

1836 Ἀπριλ. 20 Ἐρσέκα Κολωνίας.

Μουσελήμης ὁ Χατζῆ Μαχμούτ ἀγᾶς καὶ Κατῆς ὁ Σαλῆ ἐφένδης ἀπὸ Τζαμουργιά.

Γ'

Ὁ Χουλιασὰς τῶν ὀνομάτων

Ἀπὸ Τζαφέρη Μπεϊκόβα³⁾ Γρ. 293

Ὁ Τζαφέρης ἀπὸ Μπέϊκοβα ὅσα ιδίσματα εἶχε πάρει μὲ τὸ λέγειν του.

1) Στρατιωτικὴ δύναμις.

2) ἐνέδρα.

3) 1 ὑποκάμισον ὀλοτζήπινον Γρ. 75

1 ὁμοιον γενεκήσιον εἶχεν καὶ πούλαις καὶ τηγίρι εἰς τὰ μανίκια » 120

2 παπλόματα καλὰ ἀπὸ 120 τὸ ἓν » 240

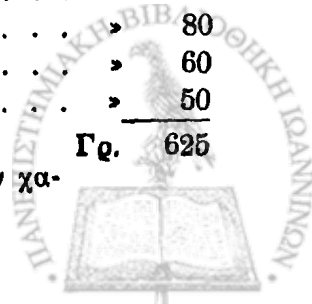
1 ζευγὰρι τηλζούκια ρούχινα καλὰ » 80

2 μαντύλια καλημκεργιά πρὸς 30 » 60

1 φέσι Τουνέζικον μεγάλον » 50

Γρ. 625

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκερίαν τοὺς πολλοὺς χρόνους τὰ εἶχεν χα-

Ἀπὸ Πάσια Μπεϊκόβα¹)	Γρ. 100
Ἀπὸ Ἀλιζότη²) Μπεϊκόβα	» 100
Ἀπὸ Ἐλμάζ³) Μπεϊκόβα	» 300
	Γρ. 793

λάσει ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἔδιδεν τὰ ἴδια ἰδίσματα καὶ ἔδωσεν εἰς γρόσια 293.
 Μὲ τὸ νὰ ἦτον φουκαρᾶς καὶ οἱ φίλοι του ἔκαμαν ριτζὰν καὶ τὰ ἐχάρισα 332 Γρ. 625

- 1) Ὁ Πάσιος ἀπὸ Μπεϊκόβα ὅσα εἶχεν πάρει αὐτὸς ὁμοίως
1 ὑποκάμισον τζήπινον μὲ πούλαις	» 90
1 προσκέφαλον τζαστισμένον	» 30
1 στρῶμα Ρούσικον	» 40
1 φλωκοτῆ	» 10
ὅσα ἔλαβεν μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι	» 82
- Γρ. 252

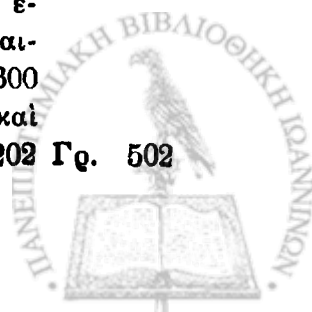
Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκερίαν τῶν πολλῶν χρονῶν τὰ εἶχεν χαλάσει ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἔδιδε τὰ ἴδια ἰδίσματα καὶ ἔδωσεν εἰς γρόσια 100
 Μὲ τὸ νὰ εἶχεν πτωχίνη καὶ ἦτον φουκαρᾶς καὶ οἱ φίλοι του ἔκαμαν ριτζὰν καὶ τοῦ ἐχάρισα καὶ ἀπὸ αὐτὰ 152 Γρ. 252

- 2) Ὁ Ἀλιζότης ἀπὸ Μπεϊκόβα ὅσα ἰδέματα εἶχεν πάρει.
2 ὑποκάμισα μὲ οὐβγαις μεταξοταῖς πρὸς	30	Γρ. 60
2 σινδόνια	25	» 50
2 προσκέφαλα φαμπακερνᾶ	8	» 16
1 τζεμπέρι		» 15
Ὅσα ἔλαβεν μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι		» 82
- Γρ. 223

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῶν πολλῶν χρονῶν τὰ εἶχεν χαλάσει ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἔδιδεν τὰ ἴδια ἰδίσματα καὶ ἔδωσεν εἰς γρόσια 100
 Μὲ τὸ νὰ ἦτον πτωχὸς καὶ οἱ φίλοι του ἔκαμαν ριτζὰν καὶ τοὺς ἐχάρισα καὶ ἀπὸ αὐτὰ 123 Γρ. 223

- 3) Ὁ Ἐλμάζ ἀπὸ Μπεϊκόβα ὅσα εἶχεν πάρει καὶ αὐτὸς
1 γελέκι ρούχινον μὲ χρυσᾶ χάρτζια Ἀλβανίτικον	» 80
1 τζεμπέρι ζενὼν μὲ τηρετίρι καὶ πούλαις	» 120
1 τουμάνι ἀτλαζένιον καὶ μὲ χρυσᾶ στή σούφρα καὶ ποδανάρια	» 130
3 ὑποκάμισα μὲ οὐβγαις μεταξοταῖς πρὸς	30 » 90
Ἀπὸ Χαράτζι ἔλαβεν μετρητὰ	» 82
- Γρ. 502

Εἶχεν πάρει καὶ μία πιστόλα τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὁποῖσω καὶ ἔπειδὴ τὰ ἄλλα τὰ ἰδίσματα τὰ εἶχεν χαλάσει ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῶν πολλῶν χρόνων ἔδωσεν εἰς γρόσια 300
 Μὲ τὸ νὰ ἦτον φουκαρᾶς καὶ ἔκαμαν οἱ φίλοι του ριτζὰν καὶ τοῦ ἐχάρισα καὶ ἀπὸ αὐτὰ 202 Γρ. 502

Ἀπὸ Σαλὴν¹) Μπεϊκόβα	Γρ. 150
Ἀπὸ Μέζκον²) Μπεϊκόβα	» 150
	Γρ. 1093

Ὁ Τζότζος Μπεϊκόβα ὅσα εἰδήσματα εἶχε πάρει ὁμοῦ καὶ τὰ μετρητὰ ἀπὸ χαράτζι, μὲ τὸ νὰ εὐρέθηκεν συγγενὴς τοῦ Βιλάμι μου Γιάντζε, ἐνταυτῷ καὶ φουκαρᾶς, μὲ ἔκαμεν ριτζὰν ὁ Γιάντζε καὶ τοῦ τὰ ἐχάρησα ὅλα καὶ τὴν πιστόλα τὴν ἀσημένιαν ὅπου μοῦ εἶχεν πάρει ἐπειδὴ δὲν εἶχε χαλάσει μόνον αὐτὴν μοῦ ἔδωσε.

Ἀπὸ Ἀϊντίνην³) Γκιούντζη	Γρ. 10425
------------------------------------	-----------

1) Ὁ Σαλὴ ἀπὸ Μπεϊκόβα ὅτι ἰδίσματα εἶχε πάρει	
1 φουστανέλα ἀπὸ χουμαγὶ πλατιά	Γρ. 70
1 τζεμπέρι μὲ τηρίρι καὶ πούλιαις	» 120
ὅ,τι ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι	» 82
	Γρ. 272

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τοὺς πολλοὺς χρόνους τὰ εἶχεν χαλάσει ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἔδιδεν τὰ ἴδια ἰδίσματα καὶ ἔδωσεν εἰς γρόσια 150
Μὲ τὸ νὰ ἦτον φουκαρᾶς καὶ οἱ φίλοι του τοῦ ἔκαμαν ριτζὰν καὶ τοῦ ἐχάρισα καὶ ἀπὸ αὐτὰ 122 272

2) Ὁ Μέζκος Μπεϊκόβα ὅσα εἰδήσματα εἶχε πάρει*.	
2 παπλόματα ἢ καρδιαῖς χρυσαῖς	Γρ. 200
1 ζευγάρι τσορέπια μεταξωτά	» 20
1 σινδόνη μὲ οὐβιαῖς	» 40
ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι	» 82
	Γρ. 242

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τοὺς πολλοὺς χρόνους τὰ εἶχε χαλάσει ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ τὰ ἔδιδεν τὰ ἴδια εἰδήσματα καὶ ἔδωσεν εἰς γρόσια 150
Μὲ τὸ νὰ ἦτον φουκαρᾶς καὶ οἱ φίλοι του μοῦ ἔκαμαν ριτζὰν καὶ τοῦ ἐχάρισα καὶ αὐτὰ 192 342

3) Ὁ Ἀϊντίνης Γκιούτζης ὅσα εἰδήσματα καὶ μετρητὰ ἐπῆρεν	
Τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὸ κεμέρι ὅπου εὔρεν μὲ τὰ ἄλλα δύο	
ξαδέλφια του καὶ τὰ ἐμοίρασαν οἱ τρεῖς πρὸς 30 τὸ βενέτικον . . .	Γρ. 1600
Ὁ ἀνεβασμὸς τῆς μονέδας καθὼς τσέχει σήμερον πρὸς γρ. 45 . . .	» 5333
εἰς ἓνα πεσλὴ χρυσὸν	» 300
εἰς μία φέρμελη (πεσλιά μὲ μανίκια κρεμαστὰ ὅμοια	» 200
ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ χαράτζι	» 82

Γρ. 21915

* Γραμμένα μὲ ἄλλον γραφικὸν χαρακτῆρα (πιθανῶς Γιαννάκη Γραμματικοῦ Βεκούλη).

Ἀπὸ Μάνκαν') Γκιούτζη Γρ. 5500
» 17018

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῶν πολλῶν χρόνων τὰ εἶχεν
χαλάσει καὶ μοῦ ἔμπασεν ὡς ἀκολούθως :

εἰς 1 ντουφέκι ἀσημένιον	Γρ. 800
εἰς 1 γιαταγάνι ἀσημένιον	» 300
εἰς 1 πιστόλα (ἀσημένια)	» 150
εἰς 1 γιαταγάνι	» 150
εἰς 1 κόρδα στραβὴ (στραβὴ πάλα) μὲ τρεῖς τοκάδες ἀσημένια	» 600
εἰς 1 πάλα τοῦ παλιοῦ καιροῦ	» 650
εἰς 1 σελάχι	» 800
	<u>Γρ. 3450</u>

εἰς 2 ὁμολογίες Λουψιότηκες εἰς ὀνόματα δύο	Γρ. 326
εἰς 2 ὁμολογίαις Σλατινιότικες εἰς ὀνόματα δύο	» 760
εἰς 1 ὁμολ. Τάκου Ρίψησι	» 1889
εἰς μετρητὰ	» 4000
	<u>Γρ. 10425</u>

Ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἔκαμαν πολλοὶ φίλοι του ριτζὰν βλέποντας καὶ
ἐγὼ τὸ φουκαραλίκι του ὅπου δὲν τὰ ἐξοικονομοῦσεν τὰ ἐχάρησα
καὶ ἀπὸ αὐτὰ 11490 » 21915*

Ἦγουν εἴκοσι μία καὶ ἑννακόσια δέκα πέντε.

Τὸ ὅλον——τῆς ποσότητος.—

ἦγουν ἑνδεκα χιλιάδας καὶ τετρακόσια ἑννεήκοντα τοῦ ἐχάρησα ὡς
ἄνωθεν.

1 Ὁ Μάνκας Γκιουτζηλῆς ὅσα εἰδήσματα καὶ μετρητὰ ἐπῆρεν
Τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὸ κεμέρι ὅπου εὔρεν μὲ τὰ ἄλλα δύο ἑξα-
δέλφια του καὶ τὰ ἐμοίρασεν οἱ τρεῖς πρὸς γρ. 30 τὸ Βενέτικον » 16000
Ὁ ἀνεβασμὸς τῆς μονέδας καθὼς τρέχει σήμερον πρὸς γρ. 45 » 5333
Μίαν ποδιὰν ἀτλαζένιαν μὲ χρυσὸν τσαπάρι » 50
Ὅσα ἀπὸ τὸ χαράτζι ἔλαβε μετρητὰ » 82
Γρ. 21465

Ὅσα ἔδωσεν εἰς ὁμολογίες Ἰσβόρου κοινῶς τῆς Χώρας καὶ εἰς ὀνόματα Ἰσβόρου	» 5200
εἰς μία πιστόλα ἀσημένια	» 300
	<u>Γρ. 5500</u>

Ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἔκαμαν πολλοὶ φίλοι τὸν ριτζὰν βλέποντας καὶ
ἐγὼ τὸ φουκαραλίκι του ὅπου δὲν τὰ ἐξοικονομοῦσεν τὰ
ἐχάρησα Γρ. 2146 Γρ. 21465

* Σημ. Μὲ τὸν γραφικὸν χαρακτήρα Νικολάκη γραμμένα ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἀπὸ Μπεχλιούλη) Γκιούτζη	Γρ.	2980
Ἀπὸ Νοῦρε) Κόττρασην	»	140
	Γρ.	<u>20138</u>

1) Ὁ Μπεχλιούλης Γγιουτζελῆς ὅσα εἰδήσματα καὶ μετρητὰ ἐπῆρεν Τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὸ κεμέρι ὁποῦ ἠῦραν μὲ τὰ ἄλλα δύο ἑ- ξαδέλφια του καὶ τὰ ἐμοίρασαν οἱ τρεῖς πρὸς γρ. 30 τὸ Βενέτ. » 16000 Ὁ ἀνεβασμὸς τῆς μονέδας καθὼς τρέχει σήμερον πρὸς 45 . . » 5333		
	Γρ.	<u>21333</u>

εἰς δύο ποκάμησα ὀλοτζήπινα	»	100
ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτσι	»	82
	Γρ.	<u>21515</u>

Ὅσα ἐμέτρησεν εἰς ὁμολογίαν Ἰσβόρου κοινῶς . .	2400
Εἰς ἓνα ζευγάρι παλάσκες ἀσημένιες	500
εἰς μία νταμπακέκα ἀσημένια	80
	Γρ. <u>2980</u>

Ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἔκαμαν ριτζάν πολλοὶ φίλοι του, βλέποντας καὶ ἐγὼ τὸ φουκαραλήκι του ὁποῦ δὲν τὰ ἐξοικονομοῦσεν καὶ τοῦ ἐχάρησα	18535	21515
--	-------	-------

2) Ὁ Νοῦρε Γκόνττρασης ὅσα εἰδήσματα εἶχεν πάρει Ἐνα τεψὴ διὰ γλυκὸν ἀσημένιον πρὸς	150	Γρ. 375
1) κομάτι τζήπα πῆχεις 50	»	150
Ὅσα μετρητὰ ἀπὸ τὸ χαράτσι	»	82
	Γρ.	<u>607</u>

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῶν πολλῶν χρόνων τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ μὴν ἔχωντάς τα νὰ τὰ δώσῃ τὰ ἴδια ἔδωσεν γρόσια	140	
Ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἔκαμαν πολλοὶ φίλοι του ριτζάν καὶ τοῦ ἐχάρησα	<u>467</u>	607

Ὁ Βελῆκος ἀνεψιὸς τοῦ Νοῦρε Γκούττραση ὅσα εἰδή- σματα εἶχεν πάρει. δύο πιστόλες φλοροκαπνισμένες πέρα πέρα	Γρ.	430
Κατὰ τὸ λέγειν του πρὸς 2 γρ. τὸ ἀσίμι τὸ δράμι	»	860
Τὸ κάπνισμα τῶν πιστολιῶν Βενέτικα 4	»	176
Ὅσα ἔλαβε μετρητὰ ἀπὸ χαράτσι	»	82
	Γρ.	<u>1118</u>

Ἐπειδὴ καὶ τὰ εἶχεν χαλάσει τὶς πιστόλες μοῦ ἔδωσεν ἓνα ντουφέκι τὸ ὅποῖον τὸ ἐπιάσαμεν γρόσια	200	
Ἀπὸ τὸ φουκαραλήκι του ὁποῦ ἦτον πτωχὸς κάμνωντάς του καὶ πολλοὶ ριτζάν τοῦ ἐχάρησα	918	1118

Ἀπὸ Βελήκο ¹) Μπράϊκαση	Γρ.	350
Ἀπὸ Ἰμήνη ²) Μπουρέκαν	»	1000
	Γρ.	21488
Ἀπὸ Χόντον ³) Ντελήπην	Γρ.	250
Ἀπὸ Σέμην ⁴) Ντερλήκασε	»	170
	Γρ.	21.908

1) Ὅσα εἰδήματα εἶχεν πάρει ὁ Βελήκο Μπράϊκασης

Τρία φουσιάνια γυναικῶν ἀπὸ σελημηγιέν	Γρ.	750
Ἐνα Κοντογοῦνι ζενὲ μὲ μοῦλον	»	350
Δύο κηλήμια τοῦ ὄντᾶ	»	200
Τὸ χαράτζι του	»	82
	Γρ.	1382

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχε χαλάσει καὶ δὲν εἶχεν νὰ τὰ δώσῃ μοῦ ἔκαμαν καὶ ριτζάν πολλοὶ φίλοι του μοῦ ἔδοκαν 350
 τοῦ ἐχάρησαν ἐπειδὴ ἦταν φουκαρᾶς 1031 1382

2) Ὁ Ἐμὶν Μπουρέκας καὶ ἀδελφός του ὅσα εἰδήματα εἶχαν πάρει

Τέσερα κομάτια Σελημιγὲν (πανὶ λιναριτικομεταξωτὸ) πρὸς 130 τὸ κομάτι	Γρ.	520
Τρεῖς ντουλαμάδες χρυσοκατηφένιοι	»	900
Τέσσερες τζελετέδες μὲ βαμπάκι	»	600
Τέσερα παπλόματα χρυσᾶ ἀπὸ τὰ καλὰ	»	1200
Ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι του	»	82
	Γρ.	3302

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ μὴν ἔχοντας νὰ τὰ δώσῃ μοῦ ἔδωσεν γρ. 1000
 Ἐπειδὴ μοῦ ἔκαμεν ριτζάν ὁ Ντάτζης Ζένκος καὶ ἄλλοι τοῦ ἐχάρισα 2302 3302

3) Ὁ Χόντιο Ντελήπης ἀπὸ Κάτω Τάτζη ὅσα εἰδήματα εἶχεν πάρει

Τέσερα Ποκάμησα Περεντζούκη	Γρ.	180
Ἐνα σιντόνι	»	80
Μία μαξιλάρα κατηφένια στὴς ἄκρες καὶ τὴ μέση	»	75
Ἐνα πεσλὴ κατηφένιον ζενὲ μὲ χρυσᾶ χάρτια	»	120
Ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι του	»	82
	Γρ.	537

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ δὲν τὰ εἶχεν τὰ ἴδια νὰ τὰ δώσῃ ἔδοσεν 250
 Ἐπειδὴ καὶ μοῦ ἔκαμαν πολλοὶ ριτζάν τοῦ ἐχάρησα 287 537

4) Ὁ Σέμε Ντερλήκασης ὅσα εἰδήματα εἶχε πάρει.

Ἐνα ζευγάρι τολζούκια χρυσᾶ	Γρ.	150
---------------------------------------	-----	-----

Ἀπὸ Μάνη ¹) ἀδελφὸν τοῦ Μουσταφᾶ	Γρ.	200
Ἀπὸ Ντεμίρη ²) Βάκον	»	500
	Γρ.	22608
Ἀπὸ τὸ παιδὶ τοῦ Σαλήκου ¹) Ἰσάκαση	Γρ.	350

Ἐνα πεσλὴν χρυσὸν	»	200
Ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι	»	82
	Γρ.	432

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν εἶχαν χαλάσει καὶ ἔδωσαν	γρ.	170
Μὲ ἔκαμν ριτζὰν ὁ Μετούσης Ντερλήκαση καὶ τοῦ ἐχάρησα	262	432

1) Ὁ Μάνης ἀδελφὸς τοῦ Μουσταφᾶ ὅσα εἰδήσματα εἶχεν πάρει. Μία φέρμελη χρυσῇ τοῦ Νικολάκη*	Γρ.	350
Ἐνα ζωνάρι κόκκινο μεταξωτὸ	»	60
Τρεῖς γλοκωτὲς στὲς ἄκρες κεντημένες	»	75
Ὅσα ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χαράτζι	»	82
	Γρ.	567

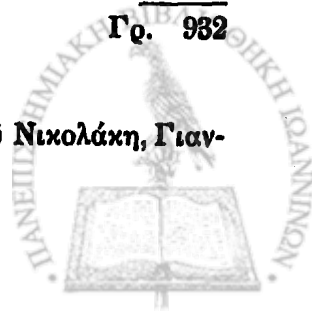
Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ μοῦ ἔδωσαν	Γρ.	200
μὲ ἔκαμν ριτζὰν ὁ Μαλιούσης Πρέλας τοῦ τὰ ἐχάρησα	»	367
	»	567

2) Ὁ Ντεμῆρ Βάκος ὅσα εἰδήσματα εἶχεν πάρει: Μίαν γούνα μνγάλη μὲ Σαμούρη (ξανθὴ τρίχα ὄχι κουνάβι σὰν σκυλὶ ἄγριο) τοῦ κὺρ Κώστα	»	800
Ἐνα σάλι λιαχουρὴ	»	400
Ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι	»	82
	Γρ.	1282

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ δὲν τὰ εἶχεν νὰ τὰ δώσῃ μοῦ ἔδοσαν	Γρ.	500
Μὲ ἔκαμαν πολλοὶ φίλοι του ριτζὰν καὶ τοῦ ἐχάρησα	»	782
	»	1282

1) Τὸ Παιδὶ τοῦ Σαλήκο Ἰσάκαση ὅσα εἰδήσματα εἶχε πάρει: Δύο κομμάτια ροῦχο μάρβρον μπράτζα 20 πρὸς 30	Γρ.	600
Ἐνα τουμάτι ἀτλαζένιον καὶ στὴν σούφρα καὶ ποδανάρια μὲ χρυσᾶ	»	250
Ὅσα ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χαράτζι	»	82
	Γρ.	932

* Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὅτι ὁ γράφων εἶναι ὁ Γραμματεὺς τοῦ Νικολάκη, Γιαννάκης ὁ Βεκούλης.

Ἀπὸ τὸν Πάσιο ¹⁾ Γιαούπη	Γρ. 200	
	Γρ. 23158	
Ἀπὸ τὸν Ὁρχάν ²⁾ Τζαντζένη	Γρ. 900	
Ἀπὸ τὸν Τάρε Νοβοσέλια ³⁾	» 800	
	Γρ. 24858	

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ δὲν τὰ εἶχε νὰ
τὰ δόσῃ μοῦ ἔδοσεν Γρ. 350

Μὲ ἔκαμεν ριτζάν πολλοὶ φίλοι του καὶ τοῦ ἐχάρησα » 582 Γρ. 932

1) Ὁ Πάσιος Γιαούπης ὅσα εἰδήματα εἶχε πάρει :

Ἐνα φουστάνη κατηφένιον μὲ χρυσᾶ χαρτζία » 250

Μία φλοκάτα μὲ χρυσᾶ χαρτζία » 350

Ἐνα τζεμπέρι μὲ τηρητρί καὶ πούλιες » 120

Ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χαράτζι του » 82

Γρ. 802

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν χαλάσει καὶ δὲν τὰ εἶχεν
νὰ τὰ δόσῃ μοῦ ἔδοσεν Γρ. 1200

Κάμνωντάς μου πολλοὶ ριτζάν τοῦ ἐχάρησα » 602 Γρ. 802

2) Ὁ Τζατζένης μὲ τὸ παιδί του Ὁρχάνη ὅσα εἰδήματα εἶχαν πάρει :

2 σαντάνια ἀσημένια Γρ. 600

2 ἱμαμέδες κεχηρηπαρένιοι » 300

1 θυμιατὸν ἀσημένιον » 500

1 τεψή τοῦ καφέ ἀσημένιον » 325

1 Σιάλη τοῦ λαιμοῦ » 1200

Γρ. 2925

Ἀπὸ τὸ χαράτζι ὡς καὶ οἱ ἄλλοι » 82

Γρ. 3007

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν πουλήσει καὶ δὲν τὰ εἶχεν
νὰ μοῦ τὰ δώσῃ τὰ ἴδια μοῦ ἐμέτρησεν Γρ. 900

Μοῦ ἔκαμεν ριτζάν ὁ Ρέμκες καὶ Μαλιούς Περέλας φίλος
του καὶ ὡς φουκαράς ὅπου ἦτον τοῦ ἐχάρησα » 2107 » 3007

3) Χωρίον ἀπέχον Ἐρσέκας 2 ¹/₂ ὥρες.

Ὁ Τάρες Νοβοσέλιας ὅσα εἰδήματα εἶχεν πάρει :

1 ντουζήνα μαχαιροχουλιανοπήρουνα ἀσημένια Γρ. 800

1 γούνα ἀπὸ Μήλον ἀντρήκια » 1000

1 κοζώκα μὲ κοῦρκες γενέ » 500

5 πουκάμησης λιναρήτικα » 200

1 φλοκάτα μὲ γαϊτάνια παληὰ ἀντρήκια » 300

Γρ. 2850

Ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τὰ εἶχεν πουλήσει καὶ ἄλλα εἶχεν
χαλάσει μοῦ ἐμέτρησεν Γρ. 800

Κάμνωντάς μου πολλοὶ φίλοι του ριτζάν βλέπωντας καὶ
ἐγὼ τὸ φουκαράληκι του τοῦ ἐχάρησα » 2050

Δ'.

Καὶ τὰ κάτωθεν ἐδίςματα ὅποῦ μοῦ ἔδωσαν ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἐδικά μου τὰ ὅποια ἦταν ἀχάλαστα καὶ ἀπόλητα¹⁾).

Ὁ Μεχλοῦλ Γγιούντζες²⁾

- 1 Ἰμαμὲν κεχριμπαπένιον
- 6 ζάρφια

Ὁ Ἐμὶν Μπουρέκας

- 1 κακάβη
- 1 ἐγκόλπιον
- 2 μαξιλάρες τσατησμένες
- 2 ὁμοίως μπασημένες

Ὁ Ὁρχάν Γιαντζάνης

- 10 ἀντῆκες
- 1 νταμπακέλα
- 1 ὦρα

Ὁ Σεῖτης Κότρα

- 1 τζουμπὲν μὲ γοῦνα
- 1 τουμάνι ἄσπρο
- 1 μποχτζᾶ ὁμοίως

Ὁ Νοῦρε Κότρασης

- 1 φλοκωτὴ
- ὀλίγο σουβαὴ χρυσὸν

Σημ. (Γραμμένα πάλιν μὲ τὸ χέρι τοῦ ἰδίου τοῦ Νικολάκη τὰ δύο τελευταῖα τῆς προηγούμενης σελίδος).

Ὁ Σεῖτ Γκότρας εἶχεν πάρει πολλὰ καὶ διάφορα καλὰ εἰδήσματα καὶ κάμνωντάς μου ριτζάν ὁ Μουσᾶς Καφάσης μὲ τοὺς ἐπιλοίπους καφάσιδες καὶ βλέποντας καὶ ἐγὼ τὸ μεγάλο φουκαρηλήκι του τοῦ ἐχάρησα ὅλα ὅσα καὶ ἂν εἶχεν πάρει καὶ δὲν μοῦ ἔδωσεν τίποτες.

Ὁ Ἀχμέτ Μπεϊκόβας εἶχεν πάρει πολλὰ καὶ διάφορα εἰδήσματα κάμνωντάς μου ριτζάν ὁ Χατζῆ Μαχμούταγας Μουσελίμης Κολώνιας καὶ διὰ χατῆρι του δὲν τὸν ἐπείραξα διόλου.

1) Γραμμένο μὲ τὸ χέρι τοῦ Νικολάκη Κώστα Γραμματικοῦ (μόνον ἡ ἐπικεφαλίς).

2) Γραμμένα ὅλα ἕως τὸ τέλος μὲ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ Γιαννάκη τοῦ Γραμματικοῦ.

Ὁ Πάσιο Γιαούπης

- 1 τέντζερη
- 2 μαξιλάρες

Ὁ Σέμι Ντερλήκας

- 2 τετζερέδες
- 3 καπάκια¹⁾
- 1 σαχάνι
- 1 λιγένη²⁾

Ὁ Τζέτζο Μπεϊκόβας

- 1 τζουκάλη

Ὁ Ντοῦρε Νοβοσέλιας

- 2 τάσια τοῦ νεροῦ
- 1 μαξηλάρα
- 1 καζάνι
- 8 ζάρφια³⁾
- 1 ζευγάρι παλάσκες
- 1 πάπλομα

ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

1) Καλύμματα.
2) Συσκευή νιπτῆρος.
3) Μικρὰ ποτήρια ἀσημένια.

Δ'.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΚΗ¹⁾
ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα

Ἐπιπόθητέ μοι Γκέντζαγᾶ

Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σὲ φανερόνω διὰ τὸ Χάνι τῶν Χαῆρ δουα-
τζήδων μοι παιδιῶν τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ ὅπου ἔχουν εἰς τὴν Κόνιτζαν,
καὶ τὴν προσταγὴν τοῦ αὐθέντου μας νὰ κάμης τεμπήχι²⁾ τὸν Σουλεϊμάνπεγη
τοῦ Γιαούμπεγη νὰ τραβήσῃ χέρι καὶ πλέον νὰ μὴν καριστήσῃ³⁾ ὥσάν ὅπου
ὁ αὐθέντης μας ἔγινεν βακούφης καὶ ἔκαμε μερχαμέτι⁴⁾ καὶ τοὺς τὸ ἄφησεν,
καὶ ὅσα γρόσια ἐπῆρεν ὁ Σουλεϊμάνπεγης ἀπὸ τὸ ἐνίκηον τοῦ Χανιοῦ νὰ
τοὺς τὸ ἀληβερδῆσῃ⁵⁾ ὁποῖσω καὶ νὰ φωνάξῃ τὸν Χαντζῆ νὰ τὸν κάμης
τεμπήχι ὅπου νὰ ἐγνωρίσῃ διὰ νικοκήρην τοῦ Χανιοῦ τὰ παιδιὰ τοῦ Κώστα
καὶ ὅχι κανέναν, ἄλλον ὥσάν ὅπου εἶναι μούλκι⁶⁾ ἐδικόν τους καὶ ὑγίαине.

1827 Νοεμβρίου 2 Ἰωάννινα

Τύπος Τουρκικῆς σφραγίδος
(ὑπογραφή Τουρκιστί)

Ὁ Μεχμέτ Πασᾶς

Ὁ Κεχαγιάμπεης Ἐτλού Βελιαετὰν Βεζύρι Μουτεσαρίφ Πασᾶς Τεπιδέν

Πρὸς Ἑσᾶς Προεστῶτες καὶ ἐπίλοιποι ραγιάδες τῶν Χωρίων Ἰζβορον
Σταρίτζα καὶ Ζέρμα τοῦ Κονίτζης καὶ λοιπὰ ὀνόματα ὅσα χρεωστῆτε γρό-
σια τοῦ Χαῆρ Δοατζῆ τοῦ Ἀφθέντου μας καὶ ἀγαπητοῦ μας Νικολάκη Κών-

1) Υἱοῦ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ.

2) Νὸ τὸν ἐπιπλήξῃς, περιορίσῃς.

3) Νὰ μὴν τολμήσῃ.

4) Ἡὐσπλαχνίσθη.

5) Ἐξίσωσιν λογαριασμῶν.

6) Ἰδιόκτητος περιουσία.

στα Γραμματικοῦ μὲ ὁμολογίαν σας. Ἄμα σᾶς ἐμφανισθῇ ἡ παροῦσα μας προσταγὴ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἄργηταν¹⁾ καὶ μουχαλιφέτι νὰ πληρώσετε τὰ ὅσα γρόσια τοῦ χρεωστεῖτε ὅτι καὶ αὐτὸς ἔχει νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς Χρεώστας του, ὅθεν νὰ μὴν κάμετε ἀλλέως· ὅτι ριτζάν²⁾ δὲν ἔχομεν καὶ ἔχετε νὰ ἀποκριθῇτε τὰ ὅσα γρόσια μὲ ζημίαν σας· καὶ διὰ τοῦτο προλάβετε νὰ τοῦ πληρώσετε προτῆτερα· διότι ἂν ἀμελήσητε χωρὶς ἄλλο θέλει σᾶς σταλῇ ἀφθεντικὸς Μπουμπασίρης³⁾ καὶ θὰ ζημιουθῇτε ἐξ ἀποφάσεως.

1838 Τῇ 31 Ἰουλίου

Ἰωάννινα

1) Ἀργοπορίαν. βραδύτητα.

2) Παράκλησιν.

3) Εἰσπρακτωρ μὲ συνοδείαν στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος.

Ε'

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΑΡΑΔΟΘΕΝΤΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΥΡΚΑ ΔΗΜΑΡΑΤΟΥ¹⁾

Διὰ τοῦ παρόντος²⁾ φανερόνομεν ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι σήμερον ἐχωρίσθημεν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον ὥς ἀκολούθως.

Ὁ Παπᾶ Ρίζος ἔμεινεν εἰς τὰ πατρικὰ ὁσπήτια, ὁ γραμματικὸς Κώστας ἐκάθισεν εἰς τὰ καινούρια ὁσπήτια ὅπου ἔφκιασεν, ὁ Κήρκας ἐπῆρε σπητόποτον εἰς τὸ μέρος τῆς πατρικῆς ἀκηρόνας ἐκεῖ ἔχει νὰ φκιασθοῦν τὰ ὁσπήτιά του εἰς τὰ ὁποῖα πρώτη Ἀπριλίου ἔχει νὰ ριχθῇ θεμέλιον καὶ ἔχει νὰ πληρόσῃ ὁ παπᾶ-ρίζος γρόσια 1000: ἡγουν γρόσια χίλια δι' ἁμοιβὴν ὅπου ἐκάθισεν εἰς τὰ πατρικὰ του ὁσπήτια, ἀνίσως³⁾ αὐτὰ τὰ χίλια γρόσια ὅπου δώσῃ ὁ Παπαρίζος δὲν φθάσουν διὰ νὰ τελειώσουν τὰ ὁσπήτια, τὰ περισσότερα ἔχει νὰ τὰ φθάσῃ ὁ γραμματικὸς καὶ νὰ κρατήσῃ τὸ σπήτι τοῦ Χρήστου Τζούμα. Ὁ Γιάννης ἐκάθισεν εἰς τὰ καινούργια σπήτια του ὅπου ἔφκιασεν ἔτζι ἐδιορθώθηκαν τὰ σπήτια, τὰ δὲ σελιά⁴⁾ ἐδιορθώθηκαν ὥς ἀκολούθως.

Τὰ πατρικὰ μας,

1) Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα δύο ἔγγραφα μετὰ μιᾶς ἐπιστολῆς παρεχωρήθησαν εὐγενῶς καὶ φιλοτίμως ὑπὸ τοῦ κ. Κύρκα Δημαράτου, ἀπογόνου τῆς οἰκογενείας Κώστα Γραμματικοῦ καὶ ἐπιδείξαντος ἐμπράγματον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν περὶ σωσιν καὶ περισυλλογὴν διαφόρων ἐγγράφων τῶν παπῶν του.

Ὁ πατὴρ του Ζήσης Δούμαρης ἢ Ντούμαρης ἦτο υἱὸς τοῦ Κύρκα Δούμαρη, δηλαδή τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ.

Εὐλογον συνεπῶς πλεῖστα σημεῖα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῶν σχέσεων τοῦ Κώστα πρὸς τοὺς ἀδελφούς του νὰ διευκρινίζωνται ἐκ τῶν παρὰ πόδας ἐγγράφων.

2) Τὸ χωριστικὸν ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ. Τὸ τοιοῦτον συνάγεται ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ κειμένου μὲ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἔγγραφον, ἀλλὰ καὶ διὰ παραβολῆς τοῦ εἰρημένου ἐγγράφου μὲ ἄλλα συντεταγμένα ὑπὸ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ συνάγεται ὅτι εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν δικαίωνων τὴν φήμην τοῦ μᾶλλον ἐγγραμμάτου τῆς οἰκογενείας του. Ὁ δεύτερος εἰς ὀρθογραφικὴν καὶ καλλιγραφικὴν δεξιότητα ἔρχεται ὁ Παπαρίζος καίτοι ὁ Κήρκας καὶ τέταρτος ὁ Γιάννης. Ἐτηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ παρόντος χωριστικοῦ ἐγγράφου ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου.

3) Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν . . .

4) Ἐκτεταμέναι ἀκαλλιέργητοι ἐκτάσεις καλυπτόμεναι μόνον ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων.

Ὁ Παπαρίζος ἐπῆρε τὸ ἀνάλογον μέρος τοῦ ἀπὸ κάτω καὶ δίπλα ἀπὸ τὸ πατρικὸν τοῦ ὁσπῆτι καθὼς ἐβάλθησαν τὰ σύνορα.

Ὁ Γραμματικὸς ἐπῆρε τὰ σελιὰ τοῦ Χρήστου Τζούμη καὶ τὸν κῆπον τὸν καὶ ἓνα κομάτι πατρικὸν σελιὸν καθὼς ἐβάλθηκε τὸ σύνορον.

Ὁ Κήρκας ἐπῆρε σελιὸν συμᾶ¹⁾ στὸ σπητοτοπὸν τοῦ, ὅπου χωρίζει τὸ σύνορον σταῖς κουμπουλιαῖς²⁾ καὶ ὡς τὸν ὄχθον³⁾

Ὁ Γιάννης ἐπῆρε σελιὸ ἐμπροστὰ⁴⁾ στὸ σπήτι τοῦ.

Ἔτσι ἐσιάσθηκαν⁵⁾ τὰ σπήτια καὶ τὰ σελιά.

Καὶ ἔγινε τὸ παρὸν γράμμα μας εἰς ἔνδειξιν καὶ παντοτινὴν μαρτυρίαν.

Ἡ πατρικὴ καλύβα ἔμεινε τοῦ Κήρκα. Τὸ σπήτι τοῦ Κήρκα ἔχει νὰ γίνῃ ὡσὰν τὸ σπήτι τοῦ Γιάννη λείποντας ἢ ταράτσα τοῦ Γιάνκιολι, καὶ εὐθὺς ὅπου τὸ τελειώσῃ τὸ καραγιαπὶ τοῦ⁶⁾ ἔχει νὰ κουβαλισθῇ⁷⁾ ἀφήνοντας ἐλεύθερον τὸ πατρικὸν ὁσπῆτι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Παπαρίζου.

Ὅποιος ἤθελε παραλάβῃ ἀπὸ ἐτούτα ὅπου ἐγράφομεν⁸⁾ νὰ παιδεύεται ἀπὸ τὸν πολυχρονισμέτον αὐθέντην μας⁹⁾ καὶ ὅλα τὰ ἀδέλφια νὰ πέρνῃ ὁ καθένας τὸ ἀνάλογόν τοῦ ἀπὸ τὸ τὸ πατρικὸν ὁσπῆτι καὶ νὰ τὸ δίδῃ οὕτινος θέλει.

Ἔτσι ἔγιναν. Καὶ οὕτως ἔγιναν τέσσερα παρόμοια καὶ ἐπῆρε ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα εἰς ἔνδειξιν τοὺς.

1813 Ὁκτωβρίου 29 Βούρπιανη

Παΐριζος
βεβεόνο

† Κώστας Γραμματικὸς
βεβαιῶ

Στέργιος μαρτιρῶ τάνοθεν

Κύρκας¹⁰⁾

Ἰωάννης βεβεόνο

Ἐν ὑστερογράφῳ τρόπον τινα ἐπακολουθοῦν καὶ ἀναγράφονται τὰ κάτωθι διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ.

1) Πλησίον . . .

2) Δένδρον ὁπωροφόρον παράγον εἶδη παρόμοια πρὸς . . .

3) Ἀπότομον καὶ ὀλίγον τι ἀπόκρημνον φυσικὸν σύνορον.

4) Ἐμπροσθεν.

5) Ἐδιορθώθηκαν, διευθετήθησαν.

6) Τὸ νέον σπίτι τοῦ.

7) Νὰ μεταφερθῇ.

8) Ὅστις ἤθελε παρεκκλίνῃ τῶν συμπεφωνημένων.

9) Ἐννοεῖ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν.

10) Ὁ ἴδιος γράφεται διὰ τοῦ ὕ (Κύρκας), ἐνῶ ὁ Γραμματικὸς τὸν γράφει μὲ τὴν (Κήρκας).

Ὁ ἴδιος παραπλεύρως τῆς ὑπογραφῆς τοῦ σημειώνει ἰδιοχείρως καὶ τὰ κάτωθι.

«καὶ νὰ μετρηθῇ ὁ τόπος ὅλος ὁ πατρικὸς καὶ νὰ μεραστῇ σὲ τέσερα ὁ παπαρίζος ὁ κύρκας καὶ ὁ Γιάννης καὶ ὁ Γραμματικὸς καὶ ἔστο . . . »

Τὸ σοκάκι¹⁾ εἶναι ἀνάμεσα τὸ πατρικόν μας ὁσπῆτι καὶ τοῦ Χρήστου Τζούμη. νὰ εἶναι κοινὸ τοῦ Παπαρίζου καὶ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, ἡ πορτοπούλα τοῦ . . . (διαγράφονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τρεῖς λέξεις κατὰ τρόπον ὅστις καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀνάγνωσίν των).

Ὡσαύτως ἐν ὑστερογράφῳ ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κώστα Γραμματικοῦ καὶ τὰ κάτωθι.

Τὸ νερὸ ὃ Κήρκας διὰ πότισμα νὰ τὸ πέρνη ἀπὸ συμᾶ στὸ σπῆτι τοῦ Τζακούμη, καὶ νὰ τὸ πηγαίνει τὸ νερὸ ἴσια στὸ σοκάκι τὸν κατήφορον νὰ τὸ φέρνη στὸ σύνορόν του ἀπὸ τὸν κῆπον διὰ νὰ ποτίζῃ τὸ σελιό.

Καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

1813 Ὁκτωβρίου 29 Βούρπιανη

Κώστας Γραμματικὸς μαρτυρῶ

Πα'-ρίζος
βεβεόνο

Κίρκας²⁾
βεβεόνο

Ἰωάννης βεβεόνο

Κύριε Ζήση

Σὲ ἰδοποιῶ. Ἐχθὲς εἰς τὰς δέκα ἡ ὥρα ἦλθεν χαμπάρι³⁾ ὅτι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νίκου Γραμματικοῦ, ὅστις ὑπανδρεύθη πρὸ ἡμερῶν ἀπέθανεν καὶ ἔττι εἰς τὰς ἑξ ἡ ὥρα τῆς νυκτὸς ἐπῆγεν ὁ Νίκος διὰ Ἀργυρόκαστρον μαζὺ μὲ τὸν Ἀποσιῶλη.

Ὁ κύριος Παρθένιος ἔλαβεν κακοφανισμόν ὅπου ἔφυγες χωρὶς νὰ ἔχη ἴδῃσιν καὶ μελετᾷ νὰ στείλῃ ζαπτιέδες⁴⁾ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προσωπικοῦ φόρου, ἔττι μοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος Γρηγορίου ἐπειδὴς ἐγὼ δὲν ἀντάμωσα.

Ὅθεν προβαλέτο εἰς τοὺς χωριανοὺς νὰ βάλουν μίαν διορθωμὴ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ὅπως ἐγνωρίζεις. Ἄλλο νεώτερον δὲν εἶναι καὶ μένω.

Τῇ 6ῃ Ἰουλίου 1851

Κόνιτσα

Ὁ ἀδελφός σου

Νικόλαος Κώστα Γραμματικὸς

Ἡμεῖς Βεζὺρ Μουχτὰρ Σαῖτ Πασᾶ Μοναστηρίου καὶ τῶν τριῶν Σαντζακιῶν τῆς Ἡπείρου (Τ. Σ.) Τουρκιστί.

Φαζηλητλοῦ Χακὴμ ἐφένδῃ Ἰζετλοῦ Ρουσημπεῖ Μουτεσελῆμη ἐπιπόθη-
τοι ἡμῖν μπέηδες Ἀγάδες, ἔχλι Ἰσλάμιδες, χαῖρ Δουατζῆδες μας Κοτζαμπά-

1) Ὁ στενὸς ὁ δρόμος . . .

2) Ὁ Κίρκας (γράφων ἤδη τὸ ὄνομά μου μὲ ι) προσθέτει καὶ τὰ ἀκόλουθα «καὶ νὰ μετρηθῇ τὸ τόπος ὅλος ὁ πατρικὸς μας καὶ νὰ μεραστή σὲ τέσερα ὁ Παπαρίζος καὶ ὁ Κίρκας καὶ ὁ Γιάννης καὶ ὁ Γραμματικὸς καὶ ἔστο.»

3) Εἰδησις, εἰδοποίησις.

4) Χωροφύλακας.

Handwritten signature or initials at the top right of the page.

Handwritten text in Greek script, likely a title or header, located at the top left of the main text block.

Handwritten text in Greek script, forming the main body of the letter or document. The text is written in a cursive style.
 1838.

Handwritten signature or initials at the bottom left of the page, below the main text block.

Πανομοιότυπον δημοσιευομένων ιστορικῶν ἐγγράφων (σελ. 68).

σηδες καὶ λοιποὶ ραγιάδες ὅλων τῶν χωρίων τοῦ Καζᾶ Κονίτζης. μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μας, σᾶς φανερόνομεν ὅτι κατὰ τὸ Κοντράτον σας ὅπου ἐδιωρήσατε προεστὸν ἀπὸ μέρους ὅλων τῶν χανεκέοικων χωρίων καὶ μέρους τζιφλικιῶν τὸν χαῖρ Δοατζήν μας Ζήσην Κύρκαν Βουρμπιανίτην, τὸν ὁποῖον προστάζομεν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ, ὥστε τὸν εἰρημένον ἀναγνωρίζοντες ἤδη διὰ Γενικὸν Προεστὸν τῶν εἰρημένων χανεκέοικων χωρίων καὶ μέρους τζιφλικιῶν θέλετε τῷ προσφέρει τὴν ἀνήκουσαν ὑπόληψιν καὶ θέλει ἔχει τὸν ἀνήκοντα μουσααδὲν καὶ βοήθειαν ὅλων σας· διὰ νὰ εὐκολύνεται εἰς κάθε ἀφθεντικὸν μαλαχάτι.

Σὺ δὲ ἀγαπητέ μας Ζήση Κύρκα διοριζόμενος ἤδη Προεστὼς νὰ προφυλάξης καλῶς τὰ χρέη τῶν καθηκόντων σου μὲ πίστιν καὶ σαδακάτι¹⁾ ἀκολουθῶν κατὰ τὴν εὐνοίαν τοῦ Κονδράτου ὅπου ἔχεις ἀνὰ χεῖρας σου καὶ προφυλάττων τοὺς φουκαράδες²⁾ ἀπὸ κάθε ἀδικίαν.

ἔξ ἀποφάσεως

1840 17 Σ)βρίου Ἰωάννινα

(Τ. Σ. Τουρκιστὶ)

1) Ἀφοσίωσιν.

2) Πτωχοὺς.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ-ΒΕΛΗΝ

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας¹⁾

Βεζύρ Αὐθέντη μου

Ὑψηλότατε Δεβλητῇ καὶ Πολυχρονεμένε.

Τὴν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καὶ φιλῶ τὰ ἴχνη τῶν πανεκλάμπρων σου ποδιῶν, καὶ παρακαλῶντας τὸν Μεγαλοδύναμον Θεὸν νὰ σοῦ αὐγατίζη²⁾ τὴν Ζωὴν καὶ τὸ Δεβλέτι. Ἀμήν.

Μὲ χαράν μου ἐδέχθην τὸν ὑψηλότατόν σου ἐμιρναμέ καὶ μὲ τὴν ταπεινή μου προσκύννησι εἶδα τὰς ὑψηλαῖς σου προσταγὰς εἰς τὰς ὁποίας κάνωντας ἡταάτι, ὡς πιστὸς σκλάβος σου, λαμβάνω καὶ τὸ θάρρος νὰ σὲ κάμω Βακούφην, καὶ ὡς Αὐθέντης μου νὰ κάμης μερχαμέτι³⁾ νὰ ἀκούσης τὸ ἀρτζουάλι μου⁴⁾.

Αὐθέντη μου αὐτὰ τὰ δύο μαντριά τὰ εἶχαμε δύο χρόνους μαζὺ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Παπαγιάννη⁵⁾ καὶ καθὼς ἐπληρώναμεν κάθε χρόνον τὸ τοπιάτικον εἰς τὰ χωρία ἔτζι καὶ ἐφέτος τὸν Ἀπρίλλην τὸ ἐπληρώσαμεν μὲ τὸ χέρι τοῦ υἱοῦ τοῦ Παπαγιάννη αὐτὸς ἦτον εἰς τὴν Λάρισσαν καὶ τὰ ἔδωκε καὶ ἐπειδὴ ἤξευρεν ὅτι τὰ ἀσπρα ἤχθη νὰ τὰ λάβῃ ἡ Ὑψηλότης σου, Γιατὶ τὰ ἔδιδε τῶν χωρίων;

Ἐγὼ αὐθέντη μου κανένα καμπαέτι δὲν ἔχω, ρώτησα νὰ γείνης Βακούφης ὁποῦ εἰς τὸ πλήρωμα ζερεκατάρ δὲν ἔκαρίστησα⁶⁾.

1) Ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ δημοσιεύοντος τὴν παροῦσαν μελέτην εἰς τὸ Ἀρχεῖον Τσουπωτοῦ (Ἀριθμ. 18839) τὸ ἐναποκείμενον εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρείαν.

2) Νὰ αὐξάνῃ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς σου.

3) Νὰ εὐσπλαχνισθῇς, νὰ ἐπιδείξῃς ἔλεος.

4) Παράκλησις, ἀναφορά.

5) Πρόκειται περὶ τῆς μεγάλης ἀντιπάλου τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ οἰκογενείας ἐν Βουρμπιάνη. Δηλαδή τῆς οἰκογενείας Τζότζου· δηλαδή τοῦ Παποῦ τοῦ Νικολάκη καὶ Γιαννάκη Κοτούλα.

6) Δὲν ἐτόλμησα.

Ἄκομη Αὐθέντη μου γένου Βακούφης καὶ τὸ ἀνακάτωμά μας πῶς ἠκολούθησε τὸν ἀπερασμένον Ἰούνιον ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Παπαγιάννη εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ κάμωμεν τὸν λογαριασμὸν τῶν μαντριῶν, ὅπου ἤμασθε συντρόφοι, καὶ ὥσάν ἐλογαριάσθημεν, τοῦ εἶπα διὰ ὁμπρὸς¹⁾ ἤμεσθε συντρόφοι καθὼς ἤμεσθα ;

Αὐτὸς μοῦ ἀπεκρίθη, ὄχι, δὲν μᾶς χωρεῖ καὶ τοὺς δύο, ὁ σκλάβος σου τοῦ εἶπα εἰς ἔχει εἰπῇ ὅπου ἐγὼ τὸν Κώστα τὸν θέλω διὰ σύντροφον καὶ διὰ μεγαλύτερον, παρὰ αὐτὸς δὲν μὲ θέλει, τώρα διατὶ δὲν μὲ θέλεις σύντροφον;²⁾.

Ὅπου ἔχω δύο χρόνους σὲ αὐτὰ τὰ μαντριά, μὲ ἔχουν μάθει ὁ κόσμος ὅλος καὶ μοῦ γίνεται μεγάλον ρεζηλίκι³⁾ ἂν μὲ βγάλῃς· αὐτὸς πάλιν μοῦ εἶπεν τὰ ἴδια, καὶ δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι του⁴⁾, ἔπειτα ἐγὼ αὐθέντη μου τί νὰ ἔκαμνα ; ὅπου αὐτὴ ἡ ἐντροπὴ δὲν ἐνταγαντιόνταν⁵⁾.

Ἐστοχάσθηκα ἐκεῖνα ὅπου ἐδίδαμεν ἀγαλίκι τοῦ Μουχαμέτ Πασᾶ, αὐθέντη μου, νὰ τοῦ τὰ δώσω καὶ ἐγὼ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤμπορέσω νὰ κάμω, μόνον δὲ τὴν ἐντροπὴν νὰ μὴ μείνω⁶⁾ καὶ ἔτσι ἐπῆρα τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἐπέσαμεν εἰς τὰ ποδάσια τοῦ Βεζύρη⁷⁾ καὶ τοῦ ἐζητήσαμεν νὰ μὴν ἐντροπιασθῶμεν⁸⁾.

Ἡ Ὑψηλότης Του⁹⁾ ἐπῆρε χαρτὶ καὶ ἔγραψε μὲ τὸ χέρι του εἰς τὸν Μουχαμέτ Πασᾶν, αὐθέντη μου· ἔτσι, παιδί μου τὰ πεντακόσια γρόσια ἀγαλίκι νὰ τὸ πάρῃς ἀπὸ τὸν Κώστα καθὼς τὰ ἔπερνες ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ τοῦ δώσῃς τὸ μαντρί, ἔτσι ἐπῆγα τὰ παντακόσια γρόσια ἔδωσα καὶ χίλια τοῦ Βεζύρη¹⁰⁾ καὶ τὸ τοπιάτικον ὅπου εἶχαν πάρει τὰ χωρία καὶ ἐτελείωσα.

Τούτα ὅλα¹¹⁾ ἐγιναν τὸν Ἰούνιον καὶ διὰ τὴν Ὑψηλότητά σας μήτε τὰ παιδιὰ τοῦ Παπαγιάννη μήτε ἄλλος κανένας μοῦ εἶπε τίποτε.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου μοῦ ἔδειξεν ὁ Χουσὲν Τόπης ἓνα μπουγιουρντί¹²⁾

1) Διὰ τὸ μέλλον.

2) Συνεταῖρον.

3) Δὲν ὑπεφέρετο τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἐντροπῆς δηλ. δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω μίαν δυσμενῆ εἰς βάρος μου κρίσιν τῆς Κοινῆς Γνώμης.

4) Νὰ μετανοήσῃ.

5) Ἦτο ἀβάσταχτη, ἀνυπόφορος.

6) Νὰ ἀποπλύνω τὴν ἐντροπὴν αὐτήν.

7) Ἀλῇ Πασᾶν ἐννοεῖ.

8) Νὰ μὴ γεννηθῇ κρίσις δυσμενῆς τῆς Κοινῆς Γνώμης εἰς βάρος των ὡς δῆθεν καταχραστῶν καὶ δι' αὐτὸ ἀφηρέθη ἡ ἐμπιστοσύνη ἄνωθεν,

9) Δηλ. ὁ Ἀλῇ Πασσᾶς.

10) Δηλ. τοῦ Ἀλῇ Πασᾶ. Μὲ ἄλλα λόγια τὰς σκευωρίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ ὁ Κώστας ἐπλήρωνεν ἀκριβὰ καὶ μὲ κίνδυνον πάντοτε τῆς τιμῆς του ὡς ἐκ τῶν ὑφαινομένων δολοπλοκιῶν ὡς ἡ παροῦσα.

11) Τούτα ὅλα (Αὐτὰ ὅλα)....

12) Διαταγήν.

τῆς Ὑψηλότητός σου πρὸς τὸν Μπρᾶμον¹⁾ μετὸν ὁποῖον τὸν ἐπρόσταζες νὰ βάλλῃ τοὺς Μαμαλέους μέσα, ἦτον ὁμως εἰς Λάρισσαν γραμμένον μετὸ γιαπὶ²⁾ τοῦ παιδιοῦ τοῦ Παπαγιάννη καὶ αὐτὸ μετὸ ἐπλήγωσεν εἰς τὴν καρδίαν³⁾ συμᾶ⁴⁾ δὲν σὲ εἶχα ὁποῦ νὰ πέσω εἰς τὰ ποδάρια σου καὶ νὰ σὲ κάμω Βακούφην.

Ἐνα μῆνα ὕστερα τὸν Αὐγουστον ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Παπαγιάννη εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ μοῦ εἶπεν, ἔλα νὰ κάμωμεν τὰ μαντριά συντροφικά, τοῦ εἶπα, ὅταν σὲ εἶπα δὲν ἠθέλησες τώρα ἐτελείωσα ὅλα, μάλιστα ἰδοὺ τί γράφει καὶ ὁ Βεζύρ Βελῆ Πασᾶς αὐθέντης μας μοῦ ἀπεκρίθη, ἐγὼ τὰ διορθῶνω μὴ σὲ μέλει.

Μὲ αὐτὰ μοῦ ἔκαμνε μεγάλον γγίξιμον⁵⁾ αὐθέντη μου, δὲν μοῦ ἄφηνε ἔρτζι⁶⁾ νὰ εὕγω εἰς τὸν κόσμον⁷⁾).

Ἀκόμη τώρα ἔκαμε καὶ ἄλλο, ὁ υἱὸς τοῦ Παπαγιάννη ὁποῦ ἔχεις Γραμματικὸν⁸⁾ ἐπῆραν ἕναν Κολωνιάτην καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Βούρμπιανην ἐκεῖ συμὰ εὐρῆκε καὶ τὰ πρόβατά μου καὶ ἔδωσε τῶν τζομπάνων μου αὐτὸ τὸ πουγιουρτί σου καὶ τοὺς εἶπε νὰ μὴ πᾶτε εἰς τὰ μαντριά ὅτι εὐγένουν φεΐδια καὶ σᾶς τρώγουν, καὶ ὁ σκλάβος σου ὁ ἀδελφός μου⁹⁾ μοῦ τὸ ἔστειλε τὸ πουγιουρτί, καὶ διὰ νὰ κάμω τζαρέν¹⁰⁾ νὰ εὕγω ἀπὸ τὸ γαζέπι¹¹⁾ τῆς Ὑψηλότητάς σας, δὲν εἶπα τίποτες διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Παπαγιάννη μόνον τὸ στέλλω τῆς Ὑψηλότητός σου νὰ γείνη Βακούφης ὁποῦ τὸ πέρουν ἐπάνω τους αὐτοί, καὶ μετὰ αὐτὸ δὲν μοῦ ἀφήνουν τόπον νὰ ζήσω ὁ σκλάβος σου, ἡ Ὑψηλότης σου τὸν εἰξεύρει εἰς τὰ τζιφλήκια σου καὶ εἰς ταῖς δούλειές σου¹²⁾, καὶ αὐτὸς περιπατεῖ ἀπὸ τὸν Βούρμπιανην καὶ σουρτάει κάπετανλίκι¹³⁾ καὶ κολατρίζει¹⁴⁾ τὸν σκλάβον σου τὸν ἀδελφόν μου τὸν Παπᾶ, ὡσὰν καντιποτόνιον¹⁵⁾ καὶ μπουταλάν¹⁶⁾, καὶ πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ πλέον φρονημώτερος καὶ ἄξιος καὶ ἡμεῖς δὲν ἀξι-

1) Οἰκονομικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Βελῆ Πασᾶ ἐν Θεσσαλίᾳ.

2) Ἐπίσημος τίτλος κυριαρχίας καὶ κατοχῆς.

3) Μετὰ ἐπλήγωσεν θανασίμως.

4) Πλησίον.

5) Μετὰ ἐπείραξε τὰ μέγιστα.

6) Τιμὴν.

7) Δὲν μπορῶ νὰ ἀντικρύσω τὴν κοινὴν γνώμην.

8) Ἐδῶ ὑπάρχει τὸ κέντρον τῶν κατὰ τοῦ Κώστα ἐκτοξευθεισῶν συκοφαντιῶν

9) Δηλ. ὁ Παπαρίζος δηλ. ὁ παπποῦς τοῦ Λουκᾶ Δημαράτου ἱατροῦ.

10) Νὰ τὰ καταφέρω, βολέψω, διευθετήσω.

11) Ἀπὸ τὴν μῆνιν, ὀργὴν Σου,

12) Ἐπιχειρήσεις σου.

13) Ἐπιδεικνύεται ὑπερηφάνως.

14) Ἐκθέτει εἰς περίγελαν κοινὸν (διασύρει τὴν υπόληψιν του...

15) Ὡς μηδεμιᾶς ἀξίας ἄξιον.

16) Εὐήθη, ἀνόητον.

ζομεν τίποτε. Ἀπὸ ὅσα σοῦ γράφω, αὐθέντη μου, ἂν εὗρεθῇ ἓνα ψεῦμα νὰ μοῦ κόψης τὸ χέρι καὶ ἡνσάφι νὰ μὴ μοῦ κάμης¹⁾), ἡδὲ καὶ εἶναι ἀληθινά, νὰ κάμης μερχαμέτι καὶ νὰ μὴ γένης καγκέλι²⁾) νὰ μᾶς βάλῃ παρακάτω ἡμᾶς³⁾) ὁ Μήτζης τοῦ Παπαγιάννη ὅτι ἤμεσθε στὸ σπίτι μας χαηρχάλιδες σκλάβος τοῦ ὀτζακιοῦ τους⁴⁾) καὶ ξεχωριστὰ τῆς Ὑψηλότητός σου ὁμοῦ ἐγὼ εἶμαι μὲ ψυχὴν καὶ μὲ καρδίαν σκλάβος καὶ ὥς τὸ κιαμέτι⁵⁾) δὲν χωκίζομαι ἀπὸ τὰ ποδάρια σόν, ὅταν ὁ Θεὸς μὲ ἀξιώσῃ νὰ φιλήσω τὰ ποδάρια σας τότε σὲ κάμνω βακούφην εἰς τὸ τάβρι τῶν παιδιῶν τοῦ Παπαγιάννη μὲ τὸν ὅποιον θέλουν νὰ μᾶς κολαντρήσουν⁶⁾) ὥσάν καντηποτένιους μπουταλάδες καὶ ἂν μὲ εὗρης πταίστην νὰ μὲ παιδεύσῃς ὥς αὐθέντης μου καὶ νὰ μὲ κάμης κουσοῦρι⁷⁾), ἡδὲ καὶ μὲ εὗρης ἀληθινὸν καὶ φρόνιμον σκλάβον νὰ μοῦ πάρῃς χάκι⁸⁾) διὰ τὸ μεγαλήτερον κακὸν ὁποῦ μοῦ ἔκαμαν⁹⁾) νὰ μὲ εὗγαλαν ἀπλ τὸ ναζάοι¹⁰⁾) τῆς Ὑψηλότητός σου ἀπὸ τὸ ὅποιον παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴ μὲ χωρίσῃ, καὶ οἱ χρόνοι σου πολλοὶ μὲ δεβλέτι παντοτεινόν. Ἀμήν.

1809 Νοεμβρίου 14 Τεπελένι

Ὁ ταπεινὸς καὶ πιστὸς σκλάβος σου

Κώστας Γραμματικὸς

Ζ'

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καὶ ἤδη πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐρεῦνης μας.

Ἔχομεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι διὰ τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων καὶ ἐνθυμήσεων δὲν ἡρμηνεύθη μόνον ἡ προσωπικότης τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ παλαίοντος καὶ ἐγκαρτεροῦντος, ἀγωνιζομένου καὶ φυλακίζομένου, ἐνθουσιῶντος ἐθνικῶς καὶ δρῶντος πατριωτικῶς, ἀλλὰ διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Χαλασμοῦ Του παρήλασε ἐπίσης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας καὶ ἓνας ὠραῖος παραμυθένιος καὶ φαντασμαγορικὸς κόσμος λαϊκῆς τέχνης καὶ ὁμορφιάς.

1) Νὰ μὴ τελειώσῃς.

2) Δίοδος, ἀτραπός.

3) Δηλ. νὰ εἴμεθα κατώτεροι ὑπὸ ἔποψιν εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ Γένους.

4) Τοῦ σπιτιοῦ τους.

5) Εἰς τὴν συμφορὰν, δύσκολον περίστασιν.

6) Νὰ μᾶς θίξουν, νὰ μᾶς τσαλαπατήσουν.

7) Νὰ μὲ ἀποπέμψῃς κακὴν κακῶς καὶ νὰ ἄρῃς τὴν ἐκτίμησίν σου.

8) Ἐκδίκησιν.

9) Ἴδου τὸ ἓνα μυστικὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ Κώστα ὅστις ἐπάλαιε γύρω ἀπὸ μερικὰς κοινωνικὰς ἀξίες.

10) Ἐκτίμησιν.

Ἡ ἀπήχησις ὁμως τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων δὲν σταμάτησε ἔως ἔδῳ.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς φλόγας τοῦ πυρποληθέντος Παλατίου τοῦ ἠκούσαμεν τοὺς θρήνους καὶ κοπετοὺς τῆς σφαγιασθείσης οἰκογενείας του καὶ ἠσθάνθημεν ἔντονον τὴν λειτουργίαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ποὺ ὠδήγησαν τοὺς ἐχθρούς του μέχρι τῆς σκευωρίας ἐκείνης ποῦ ἐστοίχισε εἰς τὸν ἥρωα τοῦ δράματός μας τὸν... ἀποκεφαλισμόν του.

Καὶ ἀνάμεσα σὲ πλαίσια καὶ περιγράμματα πλημμύρας συναισθημάτων ἠκούσαμεν τοὺς γδούπους τῶν Τουκαλβανικῶν ὀρδῶν αἱ ὁποῖαι κατὰ συχὰ διαστήματα ἐνέσπειπον τὸν τρόπον καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐπαρχίαν Κονίτσης.

Αἱ ἐνθυμήσεις ἴσως βραχεῖαι καὶ σύντομοι, ἀλλ' ἡ φαντασία καὶ νὰ μάτια τῆς ψυχῆς ἱκανὰ νὰ συλλάβουν τὸ βάθος καὶ τὴν ἔκτασιν βοηθούμενα καὶ ἀπὸ τοὺς θρύλλους καὶ τὰς παραδόσεις ποὺ σώζονται ζωντανὰ ἀκόμη καὶ τώρα στὴν μνήμην τῶν γεροντοτέρων κατοίκων τῆς ἐπαρχίας καὶ συμπληρώνουν ἔτσι τὴν πενιχρότητα τῶν ἐγγράφων ἱστορικῶν πηγῶν...

Γύρω δὲ ἀπὸ τὰς ἀγωνιώδεις καὶ ἐφιαλτικὰς στιγμὰς ποὺ διήρχετο ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία λόγῳ τῆς εἰσβολῆς τῶν ἀτάκτων Τουρκαλβανικῶν στιφῶν, βλέπομεν νὰ συγκινοῦνται καὶ αἱ ἐπίσημοι στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ καὶ νὰ λαμβάνουν μέτρα προστασίας...

Ἴδου τρία χαρακτηριστικὰ ἐγγράφα περισωθέντα εἰς τὸ οἰκογενειακὸν ἡμῶν Ἀρχεῖον καὶ εἰς τὸν φάκελλον τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ προπάπου μας *Γιάννη Σούρλα* μὲ διαφόρους Πασάδες, Βαλῆδες καὶ τὰς ἐπισήμους Τουρκικὰς ἀρχὰς τῆς Κονίτσης.

Ἀντιγράφομεν :

Ὁ Βεζῆρ Ραοῖτ Μεχμέτ Πασᾶς Ρούμελη Βαλεσῆ Τεπιντὲν Ἰωαννίνων Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος.

Φαζίλετλοῦ ¹⁾ Χακίμ ἐφέντη Κόνιτζας,

Μὲ τὸν χαιρετισμόν μου σᾶς φανερώνω ὅτι ἔδωκα διαταγὴ ὅπου νὰ μὴ ἔμπουν *Κολωνιάτες* καὶ ἄλλοι κακοὶ ἄνθρωποι ὅτι διὰ νεφέρια ὅπου ἡμποῦν νὰ κάμουν χρεῖα διὰ τὴν προφύλαξιν τοῦ τόπου ὅσα νεφέρια²⁾ ἤθελε χρειασθῇ νὰ συνάζωνται ὅλα τὰ χωρία ἐκ συμφώνου νὰ αποφασίζουσιν καὶ ἔτζι μὲ τὸ μουραφέτι³⁾ σου νὰ στέλνωνται αὐτὰ τὰ νεφέρια ἀπὸ μέρους τοῦ ἐπιποθήτου μου Χασάνμπεϊ· ὅθεν εἶναι *ἰκτιζᾶς*⁴⁾ πληρονόμει βιλαέτηδες εἰς κάθε νεφέρι πρὸς εἴκοσι γρόσια μηνιάτικον καὶ κατὰ τὸν ἰκτιζᾶν ὅποτε χρεια-

1) Ἐνάρετος. (Τίτλος δὲν ἀπένεμον πρὸς ἱερωμένον).

2) Στρατιῶται τῆς τακτικῆς φρουρᾶς.

3) Ἐπιδεδιότης.

4) Ἀπαραίτητος ἀνάγκη.

σθοῦν ὅμως νὰ στέλνωνται μὲ τὸ μουραφέτι σου καθὼς προεῖπα ὅτι διαφορετικὰ ριτζᾶν¹⁾) δὲν ἔχετε.

Ἐξ ἀποφάσεως καὶ ὑγιαίνετε

1825 Μαρτίου 6, Ἰωάννινα

Ντεβλετλιοῦ ἐφένδημ,

Ἐδῶ μᾶς ἦλθεν μία προσταγὴ ἀπὸ τὸν αὐθέντην μας, ὅπου νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Καπετάνος καὶ ἐὰν τὸ πέρνει καμπούλι ὅπου νὰ προφυλάξῃ τὸ βιλαέτι ὅπου νὰ μὴν ἔμβουν Κολωνιάτες καὶ ἄλλοι κακοὶ ἄνθρωποι, νὰ συκώσῃ τὸν Μαχμούτ ἀγᾶ Λέβανι, ἐστείλαμεν εἰς τὸν Καπετάνον καὶ ἔστειλεν ἕναν βεκίλην²⁾) τοῦ ἐδῶ καὶ ὁμιλήσαμεν καὶ ἀφοῦ τοῦ δοθοῦν καὶ δεκαπέντε νοματέοι ἀπὸ μέρος μας ὅπου νὰ γκιζεροῦν³⁾) μαζί, ἰδού ὅπου τὸ κάνωμεν ὑφαντέ⁴⁾) τοῦ αὐθεντός μας καὶ ὡς εἶναι ὁρισμός του. Καὶ ἐπειδὴ θέλω τοῦ δώσω καὶ πέντε ἀνθρώπους μου νὰ μοῦ δίδωνται ἀπὸ μέρος τοῦ αὐθεντός μας δέκα ἢ δέκα πέντε χάρτζια, μήπως μοῦ χρειασθοῦν καὶ ἄλλοι τίποτες ἄνθρωποι καὶ ὁρισμός τοῦ αὐθέντου μας ὅπου νὰ μᾶς ἐλθῇ μίαν ὥραν ἀρχήτερα διότι πηγαίνου πεντακόσια γρόσια ἢ ἡμέρα τὰ ἔξωδα Μαχμούτ Ἀγά.

Ἐφέντημ,

Ταῖς ἀπερασμέναις οἱ Βαροσλῆδες⁵⁾) μᾶς ἔφεραν μίαν προσταγὴν ὅπου διὰ μίαν ὁμολογίαν ὅπου βαστοῦν τὰ παιδιὰ τοῦ Χασὰν μπεί ἀπὸ τὸ Βαρόσι διὰ νὰ ἔχουν διὰ γρόσια δομένο μὲ χέρι ἐνὸς Βαροσλί νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Χασὰν μπέη λέγουν ὅτι ἐκεῖνα ὅπου τοὺς ἐμετρήθησαν μὲ τὸ χέρι ἐκείνου τοῦ Βαροσλῆ ἦταν ἄλλα γρόσια ὅπου τὰ εἶχεν πάρει ὁ Λιάμπεης μὲ ἄλλους δύο τρεῖς Βαροσλῆδες καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι αὐτὸς ὁ Βαροσλῆς ἐδῶ τὸ ἀφήσαμεν ὅπου νὰ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς κανέναν μῆναν καὶ τότες νὰ χωρισθῇ.

Σοῦ τὰ κάνωμεν ὅλα ὑφαντέ, οἱ δὲ χρόνοι σου πολλοί.

Τῇ αἡ Νοεμβρίου 1834 Κόνιτζα

Ὁ Ντουατζῆς σου
Χασὰν Μπερτελῆ⁶⁾)

Βεζῆρ Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς

«Χαῖρ δοατζῆδες μου, Προεστιῶτες καὶ ἐπίλοιποι ραγιάδες τοῦ Καζᾶ Κονίτζης.

Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σᾶς φανερώνω ὅτι ὁ κραταιότατος καὶ πολυχρόνιος Σουλτὰν Μαχμούτ αὐθέντης μας ἐπιθυμῶντας τὴν καλὴν ἀποκατά-

1) Ἰκανοποιητικὴν ἀπάντησιν.

2) Ἀντιπρόσωπος.

3) Περιφέρονται.

4) Ἀναφέρονται.

5) Κονιτζιώτες.

6) Κατῆς καὶ Μουσελίμης Κονίτζης.

στασιν καὶ ἁρμονίαν τοῦ τόπου σας γνωρίζοντας δὲ καὶ πόσον σᾶς ἀγαπῶ διὰ τὰς πρὸς τὸ Δεβλὲτ Ἑλιγιά καὶ πρὸς ἐμὲ ἐκδουλεύσεις σας καὶ πόσον ἀμοιβαίως καὶ σεῖς μὲ ἀγαπᾶτε ὥς κοινὸν πατέρα καὶ εὐεργέτην σας διὰ τὰς ὁπωσοῦν χάριτας καὶ περιποιήσεις ὅπου ἤδατε ἀπὸ μέρος μου σήμερον μὲ ἐπεφόρτισεν καὶ τὸν ἱνταρέν, καὶ καλὴν κυβέρνησιν τῆς Ρούμελης, τῶν Ἰωαννίνων, Δελβίνου, Αὐλῶνος καὶ Δερβενιῶν, τὸν δὲ Ρούμελη Βαλεσὴ τὸν ἐξέρισεν εἰς Μοναστήρι.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ὅπου σήμερον γίνομαι πληρεξούσιος ὥς ἤμουν καὶ ἓναν χρόνον προτύτερα, εἰς ὅλην τὴν ἔλλειψίν μου εἶμαι εἰς χρέος διὰ νὰ θεωρῶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ φουκαρᾶ καὶ νὰ ἐκτελῶ τὴν γλυκυτέραν διοίκησιν μὲ ἐδικούς μου πιστοὺς ἐπιστάτας εἰς κάθε μέρος διὰ νὰ περιθάλλουν τὸν φουκαρᾶ κατὰ τὸ ταπιὲτ τοῦ Δεβλετιοῦ καὶ τὸν ἐδικήν μου συνήθειαν, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα κοὶ στέλλω διοικητὴν εἰς Ἰωάννινα τὸν υἱόν μου Ἐμὴν Πασᾶ, ὅστις ἅμα ὅπου φθάσῃ αὐτοῦ θέλει ἀνταμωθῆτε καὶ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου θέλει πληροφορηθῆτε τὰς ὁρδινίας μου¹).

Μὲ τὸ νὰ γνωρίζω λοιπὸν τὴν κατὰ τοῦτο ἄκραν σας εὐχαρίστησιν σπεύδω νὰ σᾶς ἐκδώσω τὸν ἱραντὲν τῆς εὐσπλαχνικωτάτης βασιλείας του καὶ ὥς πιστοὶ μου χαρῆτε.

Τὸ δὲ γράμμα σας περὶ τοῦ πῶς θέλω εὐρίσκεσθε νὰ μὴ τὸ κάμετε ἐξῆκι πότε διευθύνοντάς τα ἢ διὰ ἐδῶ ἢ διὰ Κωνσταντινούπολιν ὅπου θέλω εἶμαι εἰς τὸ μετέπειτα.

Οὕτω γινώσκωντες ἀκολουθῆτε καὶ θεόθεν ὑγιαίνετε.

1830 Φεβρουαρίου 22 Ἀδριανούπολις.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα....

Διὰ μέσου ὅμως τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν δημοσιευομένων νέων ἱστορικῶν ἐγγράφων ἀποδεικνύεται διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν πῶς ἐκεῖνο ποῦ ὑπεστηρίζαμεν καὶ ἄλλοτε²) ὅτι δηλαδὴ ἡ Τουρκικὴ κυριαρχία ἐν Ἡπείρῳ ἦτο σκιώδης καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν ὑπῆρχε μία Ἀλβανικὴ συγκυριαρχία, εἶναι θεωρία βασιζομένη εἰς ἀναμφίρρηστα γεγονότα καὶ ὅτι ἐπιβάλλεται κατὰ τὴν ἰδικήν μας θεωρίαν καὶ ἄποψιν μὲ ἄλλην προοπτικὴν καὶ μὲ ἄλλο ὄμμα νὰ ἀντικρισθῇ ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἡπείρου.

Ἡ παροῦσα ἔρευνα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μνήμης τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ ἐδημιούργησεν εἰς τὴν ψυχὴν μας πληθὺν ἱστορικῶν ἐπιζήσεων, ὅπως εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἀνάλογα συναισθήματα θὰ διεγείρῃ καὶ στὴν ψυχὴ τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ μὲ τὸ κλείσιμο τῆς μελέτης μας ἔρχεται στὸ νοῦ μας ἄθελα ἢ κάτωθι φράσις τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Niebuhr «Ὁ συγγραφεὺς τὴν Ἱστορίαν τῆς Στενωτέρας του Πατρίδος ἐκπληρώνει τὸ πρὸς Αὐτὴν ἱερὸν Χρέος».

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

1) Τὰς διαταγὰς μου.

2) Σούρλα Εὐριπίδου, Ἐπαρχία Κονίτσης καὶ Ἀλβανοὶ Μπέηδες: Ἐν Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς 1937 σελ. 151 - 156

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

Πολλοὶ ἡσχολήθησαν μέχρι σήμερον μὲ τὸν Διονύσιον, ἦτοι· ὁ Ἀραβαντινός, Σάθας, Παππαρηγόπουλος, ὁ Ἀρτης Σεραφεῖμ, ὁ Παπαδόπουλος—Κεραμεύς, Θ. Πασχίδης, Κ. Κρυστάλλης, Χ. Χρηστοβασίλης, Ν. Γιαννόπουλος, Δ. Μπαλᾶνος, Θ. Βελλιανίτης, Ν. Βέης, Σ. Λάμπρος, Δ. Σάρρος, ὁ πρῶν Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, ὁ ἀείμνητος Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος καὶ εἴ τις ἄλλος.

Ἀπαντες οἱ ἀνωτέρω εἶχον ὥς βάσιν τὸν Σηλιτευτικὸν λόγον Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου καὶ τὸ «Χρονικόν» τὸ ὁποῖον πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ Πουκεβίλ. Ἡ ἐμπάθεια μεθ' ἧς ἔγραψεν ὁ Μάξιμος τὸν Σηλιτευτικὸν ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸν Διονύσιον. Ὑπάρχουν δὲ οἱ φρονοῦντες ὅτι καὶ τὸ «Χρονικόν» εἶναι ἔργον τοῦ ἰδίου Μαξίμου.

Ὁ μόνος ἐκ τῶν εἰρημένων ὅστις παρέχει λεπτομερείας τινάς, μὴ περιοχόμενας εἰς τὸ Χρονικόν, εἶναι ὁ Ἀραβαντινός, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶχε τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἀναφέρῃ τὰς πηγάς. Οὗτος φαίνεται ὅτι ἀντέγραψε τὸν περίφημον Κουβαράν, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν πῶς, πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐξηφανίσθη.

Καὶ ἰδοὺ σήμερον παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα ἀνέκδοτά τινα ἔγγραφα, ἅτινα ηὐτυχήσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ ἐνταῦθα Κρατικὸν Ἀρχεῖον, τὸ μεταλλεῖον αὐτὸ τῆς νεωτέρας μας ἱστορίας, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ καταβληθῇ μεγαλειτέρα προσπάθεια πρὸς συστηματικὴν ἔρευναν.

Τὰ δημοσιευόμενα διὰ πρώτην φορὰν αὐθεντικὰ ταῦτα ἔγγραφα εἶναι:

α') Αἱ μαρτυρικαὶ καταθέσεις δύο Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἔμαθον τὰ τῆς στάσεως ἀπὸ ἄλλους, β') δύο ἐπιστολαὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἑνετῶν Διοικητῶν πρὸς τὸν Δόγην, γ') Κατάθεσις χριστιανοῦ Ἰωαννίνων, αὐτόπτου μάρτυρος, δ') Ἐκθεσις τοῦ παρὰ τῶν Ἑνετ. Ἀρχῶν Κερκύρας ἀπεσταλμένου ἐπίτηδες εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ συμβάντος. ε') Ἐκθεσις τῶν διατρεξάντων, ὡς τὰ ἀφηγήθη ὁ ἴδιος Ὄσμαν Πασσᾶς, τότε Διοικητὴς Ἰωαννίνων, καὶ στ') Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑνετοῦ Πρεσβευτοῦ.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα προκύπτουν μετὰξὺ ἄλλων καὶ τὰ κάτωθι:

1) Ὅτι ἡ στάσις ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1611, ἡμέραν Τρίτην πρὸς Τετάρτην καὶ ὄχι Σάββατον πρὸς Κυριακὴν, ὡς ἀναφέρει τὸ «Χρονικόν». Ἄλλως τε καὶ ἀπλοῦς μαθηματικὸς ὑπολογισμὸς

ἀποδεικνύει ὅτι ἡ 10η 7/βρίου (20ῃ κατὰ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον) τοῦ 1611¹⁾ εἶναι ἡ ἡμέρα Τρίτη τῆς ἐβδομάδος καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον ἀπὸ τοὺς μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντας μὲ τὸν Διονύσιον πῶς κανεῖς δὲν ἐπρόσεξε τὴν ἀνακρίβειαν²⁾ ταύτην τοῦ «Χρονικοῦ».

2) Ὅτι οὗτος ἦτο Ἀρχιεπίσκοπος Λαρίσης καὶ ὄχι Τρίκκης, ὡς ἔγραψάν τινες.

3) Ὅτι ὁ Διονύσιος, παρ' ὅ,τι γράφει ὁ Μάξιμος, δὲν ἦτο γέρον, ἀλλὰ πιθανώτατα μεσήλιξ. Ἄλλως τε ὁ Πρεσβευτὴς ὁ Ἑνετὸς τὸν ἀναφέρει ὡς «νέον ἱερωμένον». Καὶ εἶναι πιστευτὸς ὁ Πρόεδρος διότι ἀπὸ τὰς λεπτομερείας, ποὺ ἀναφέρει, φαίνεται ὅτι παρέστη αὐτόπτης μάρτυς τοῦ μακαβρίου θεάματος ἐν Κων/πόλει.

καὶ 4) τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἀποδεικνύεται ἤδη ἡλίου φαεινότερον ὅτι ὁ Διονύσιος δὲν ἦτο ὁ ἄθλιος, ὁ ἀπατεών, ὁ φρενόληπτος, ὁ δαίμων, ὁ ἀγύρτης, ὡς τὸν χαρακτηρίζει ὁ Μάξιμος εἰς τὸν Στηλιτευτικόν του, ἀλλ' ἓνας μεσαιωνικὸς ἱππότης, ἓνας ἐνθουσιώδης, τολμηρός, πλὴν εὐπιστος καὶ ἐπιπόλαιος ἥρως, ἓνας ἀγνὸς πατριώτης ὄνειροπόλος, ὁ ὁποῖος ὠραματίζετο τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν, ὡς γράφει ὁ Ἑνετὸς Πρεσβευτὴς, αἱ ταλαιπωρίαι αἷς ὑφίσταντο οἱ χριστιανοὶ ἦσαν τόσον σκληραί, ὥστε ἐξισοῦντο πρὸς τὸν θάνατον.

Πλὴν ἔπescen ἀτυχὲς θῦμα τῶν ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων τῶν Ἰσπανῶν ὁ ρωμαντικὸς ἐκεῖνος ἥρως καὶ ὑπέκυσεν εἰς φρικωδέστατον καὶ μαρτυρικώτατον θάνατον.

Καὶ ἰδοὺ σήμερον μόλις, μετὰ τρεῖς καὶ πλεον αἰῶνας, ἀποκαθίσταται πλήρως ἡ μνήμη τοῦ πρωτοπόρου αὐτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τοῦ ἀληθινοῦ ἐθνομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Φιλοσόφου. Λογιζόμεθα δὲ εὐτυχεῖς διότι μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποκαλύψωμεν τὴν προσωπικότητα ἐνὸς τοιούτου ἱερωμένου.

Βενετία, Ἀπρίλ. 1939

Κ. Δ. Μέρτζιος

Ἰδοὺ τὰ ἔγγραφα ἐν μεταφράσει ἐκ τῆς Ἑνετο-Ἰταλικῆς :

Κέρκυρα 13 7/βρίου 1611³⁾ (π. ἡ.).

«Ἐνεφανίσθη σήμερον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ὑγειονομείου ὁ Μίχος Μαντουκιώτης, καραβοκύρης, ὅστις ἦλθεν ἀπὸ τὴν Σαγιάδα, μὲ φορτίον ἀπὸ μάλλινες κουβέρτες. Ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Ὑγειονόμου περὶ τῶν νέων ποὺ φέρει ἐκεῖθεν ὡς πρὸς ἀσθενείας, ἀπήντησεν ὅτι θεῖα χάριτι δὲν ἀκούεται τίποτε. Ἐρωτηθεὶς ἂν ἔχει τίποτε ἄλλα νέα ἀπήντησεν ὅτι χθὲς τὸ πρῶτ

1) Ὅχι ὀρθῶς ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει τὸ ἔτος 1612 ὡς ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως.

2) Ἡ ἀνακρίβεια αὕτη μᾶς ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τοῦτο ἐγράφη ὄχι ἀπὸ σύγχρονον αὐτόπτην μάρτυρα.

3) Dispacci del Bailo di Corfù al Senato, Busta 7.

ἔφθασεν εἰδῆσις εἰς τὸν Ἑμίνην¹⁾ τῆς Σαγιάδος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ποὺ εὐρίσκεται εἰς Παραμυθίαν, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῶν Ἰωαννίνων ἐπανεστάτησαν καὶ ἐφόνευσαν ὅλους τοὺς αὐλικοὺς τοῦ Πασσᾶ. Ἐλέγετο ἐπίσης ὅτι ἐφόνευσαν καὶ αὐτὸν τὸν Πασσᾶν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Ἑμίνης ἔχει φύλακας ἵνα μὴ πάθῃ τὰ ἴδια καὶ αὐτός. Οἱ δὲ ἐπαναστατήσαντες χριστιανοὶ εἶναι, λέγουν, περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας».

Ἄλλη κατάθεσις.

«Ἐνεφανίσθη ὁ Λιόντας Θεοτόκης ἐπιβάτης, ἐλθὼν ἐκ Παραμυθίας εἰς τὴν Σαγιάδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν, μὲ τὸ πλοιάριον τοῦ Μίχου Μαντουκιώτη. Οὗτος ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ τὰς εἰδήσεις ποὺ ἔφθασαν εἰς τὴν Σαγιάδα, οἱ χριστιανοὶ τῶν Γιαννίνων ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Πασσᾶ καὶ ὅτι ἐφόνευσαν καὶ ἓνα Αὐδῆ Μπέην ποὺ ἦτο προηγουμένως Διοικητής, ὅστις ἦτο μαζὺ μὲ τὸν νῦν Πασσᾶν· ἀλλ' οὗτος ἐσώθη καταφυγὼν εἰς ἓνα Πύργον καὶ δὲν ἐφονεύθη. Ἐρωτηθεὶς διὰ ποίαν αἰτίαν ἔγινεν αὕτη ἡ ἐξέγερσις, ἀπήντησεν ὅτι ἓνας καλόγηρος ὀνόματι «Φιλόσκυφος» περιήρχετο τὰ χωριὰ καὶ κατώρθωσε μὲ τὴν πειστικότητά του νὰ συναθροίσῃ περὶ τὰ 1000 ἄτομα καὶ ἐπῆγαν τὴν Τρίτην τὸ βράδυ μέσα στὴν πόλιν τῶν Γιαννίνων, καθ' ὃν χρόνον ὁ Πασσᾶς ἐδειπνοῦσε, εἰσέβαλον εἰς τὰ δωμάτιά του, ὅπου ἐφόνευσαν οὐκ ὀλίγους καὶ πολλοὺς ἐπλήγωσαν καὶ κατόπιν ἔβαλαν φωτιά καὶ ἔκαψαν τὴν κατοικίαν του μὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχον ἀφαιρέσει 12 «σόμες»²⁾ ἄσπρα. Τότε οἱ Τοῦρκοι τῆς πόλεως ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τοῦ Πασσᾶ καὶ συνέλαβον περὶ τοὺς 20 χριστιανούς.

Ἀλλὰ πρὶν γίνουν τὰ ἀνωτέρω τὴν ἰδίαν ἡμέραν Τρίτην, περὶ τὴν μεσημβρίαν, οἱ χριστιανοὶ ἐφόνευσαν ἓνα Γιάννη Κατσίκη γραμματέα τοῦ Πασσᾶ ποὺ ἐπῆγαιεν εἰς τὰ Γιάννινα στὸν ἀφεντικόν του . . . ».

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Μπαῦλου πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ Δόγην.

Κέρκυρα 24 7)βρίου 1611

Γαληνότατε Πρίγκηψ,

Χθὲς ἐλάβομεν εἰδῆσιν ὅτι εἰς τὰ Γιάννινα, τὰ ὅποια ἀπέχουν τριῶν ἡμερῶν δρόμον ἀπ' ἐδῶ, χίλιοι χριστιανοὶ ἐξεγερθέντες ἀπὸ ἓνα Καλόγηρον ὀνόματι Φιλόσοφον, ἐπετέθησαν αἰφνιδίως κατὰ τῆς κατοικίας τοῦ Πασσᾶ καὶ φονεύσαντες πολλοὺς ἀπὸ τὴν Αὐλήν του, ἔκαυσαν τὸ οἶκημα, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφῆρεσαν τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ Πασσᾶς κατώρθωσε νὰ καταφύγῃ

1) Τελώνην.

2) Ἡ σόμα μᾶς λέγει ὁ Ἐνετὸς Πρεσβευτῆς Ἀντώνιος Ἐρίτσο ἦτο 100.000 ἄσπρα.

εἰς ἓνα πύργον. Ἡμεῖς ἀπεστείλαμεν ἐκεῖ ἀμέσως ἄτομον κατάλληλον ἵνα μάθῃ ἐπακριβῶς τὰ συμβάντα καὶ μόλις ἐπιστρέψῃ, θὰ ὑποβάλωμεν λεπτομερῇ ἔκθεσιν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα. Ἐκεῖνο ποῦ ἔχομεν σήμερον νὰ προσθέσωμεν εἶναι, ὅτι αἱ ταραχαὶ αὗται μᾶς ζημιώνουν, διότι εἴχομεν κλείσει συμφωνίαν μὲ τὸν εἰρημένον Πασσᾶν διὰ τὴν δεκάτην¹⁾.

Ἄλλη ἐπιστολὴ

Κέρκυρα 10 Ὀκτωβρίου 1611 (ν. ἡ.).

Γαληνότατε Πρίγκηψ,

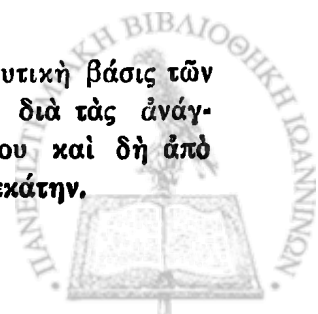
Τὰ συμβάντα τῶν Γιαννίνων φαίνεται πῶς ἔλαβον πέρας διὰ τοῦ φόρου πολλῶν χριστιανῶν—κατόπιν διαταγῆς τοῦ Πασσᾶ, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης τοῦ ἐπονομαζομένου Φιλοσόφου καθὼς καὶ ἑνὸς ἄλλου ὀνόματι Λάμπρου. Οἱ δύο αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐξεγέρσεως, ὅπως θὰ ἴδῃ ἡ Ὑμετ. Γαληνότης ἀπὸ τὴν ἔγκλειστον μαρτυρικὴν κατάθεσιν καὶ ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἰωάννου Πετρίτση, τὸν ὁποῖον εἴχομεν ἀποστείλει ἐπίτηδες εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ ὅλα τὰ καθέκαστα τῆς στάσεως ταύτης.

Μᾶς ἔγραψε σχετικῶς καὶ ὁ Ἑμίνης τῆς Σαγιάδος, πενθερὸς τοῦ Πασσᾶ τῶν Γιαννίνων καὶ μᾶς παρακαλεῖ νὰ μὴ δώσωμεν ἄσυλον εἰς τοὺς ἐκεῖθεν τυχὸν φυγάδας».

Κέρκυρα 10 Ὀκτωβρίου (ν. ἡ.) 1611. Ἐνεφανίσθησαν οἱ Μίχος Μαντουκιώτης καὶ Μιχαὴλ Ἀλφαντζῆς, οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα ἔμαθον παρ' ἐμπόρων ἐλθόντων χθὲς ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ὥς καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλφαντζῆ ἐλθόντα ἐπίσης ἐκεῖθεν :

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Λαρίσης, ὀνόματι Διονύσιος Φιλόσοφος, μὲ ἓνα ἄλλον ὀνόματι Λάμπρον, γραμματέα τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ καὶ ἓνα ἄλλον Δελῆ Γεῶργον, γραμματέα ἑνὸς Τούρκου, λόγῳ δυσαρρεσκειῶν ἐπελθουσῶν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Πασσᾶ, ἐνωθέντες μετὰ 700—800 περίπου Ἀλβανῶν, ἐπῆγαν νὰ δολοφονήσουν τὸν Πασσᾶν εἰς τὸ σπίτι του. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὗτος εἶχεν ἔλθει πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐκ Ρώμης καὶ ἐφόρει ἓνα σταυρὸν ἐπίχρυσον μὲ τὸ οἰκόσημον τοῦ Πάπα. Διαφυγόντος τοῦ Πασσᾶ μαζὺ μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν γυναικαδέλφην του, οἱ στασιασταὶ ἐφόνευσαν μόνον δύο ἄτομα τῆς ἀκολουθίας του καὶ ἄλλα τέσσαρα τὰ ἔκαψαν ζωντανὰ μαζὺ μὲ τὸ οἶκημα τοῦ Πασσᾶ, ὅτι τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἀντιληφθέντες ὅτι ὁ Πασσᾶς

1) Ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλὰ ἔγγραφα ἢ ἐν Κερκύρᾳ ναυτικῇ βάσει τῶν Ἑνετῶν ἠγόραζε τὰ ἀναγκαιοῦντα σιτηρὰ πρὸς κατασκευὴν γαλέτας διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ καὶ στόλου ἀπὸ τὴν ἀντίπεραν χώραν τῆς Ἠπείρου καὶ δὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους τιμαριούχους, ποῦ ἐνέμοντο τὴν ἐπὶ τῶν προϊόντων δεκάτην.

δὲν εἶχε φονευθῇ διέφυγον 200 ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τινὰ θέσιν γεμάτην ἀπὸ καλάμια, ὅπου κατὰ διαταγὴν τοῦ Πασσᾶ ἐκάησαν ζῶντες, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος εἶχε καταφύγει εἰς ἓν σπήλαιον μαζὺ μὲ τὸν Γιώργον, πλησίον τοῦ φρουρίου, ὅπου καὶ παρέμειναν κρυμμένοι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, καὶ ἐπειδὴ ὑπέφερον ἀπὸ τὴν πείναν, ἐπῆγαν τὴν νύκτα εἰς τὸ σπίτι τοῦ Γιώργου, ἵνα πάρουν ψωμί καὶ κρασί, ἀλλ' ἀνεγνωρίσθησαν ἀπὸ μίαν γυναῖκα, ἣ ὅποια εἶχε τὸ σπίτι τῆς γειτονικῆς μὲ τοῦ Γιώργου, καὶ προδοθέντες συνελήφθησαν ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ Πασσᾶ. Ὁ καλόγηρος ἐξεδάρη ζωντανὸς καὶ μετὰ 5 ὥρας ἀπέθανε, ὁ δὲ Γιώργος ἐσταυρώθη ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ ἀντὶ στεφάνου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἔκαμαν πολλὰς τρύπες μὲ καρφιά καὶ εἰς αὐτὰς ἐτοποθέτησαν φτερά.

Συνελήφθη ἐπίσης πρὸ τριῶν ἡμερῶν καὶ ὁ Λάμπρος, ὁ ὅποιος εἶχε διαφύγει εἰς ἓνα χωριὸν ὀνόματι Πόποβο· τοῦτον παρέδωκαν στὸν Πασσᾶν οἱ ἴδιοι κάτοικοι, διότι εἶχεν ὑποσχεθῇ ἀμνηστίαν εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν οἱ ὅποιοι εἶχον συμμετάσχει εἰς τὴν συνωμοσίαν. Εἰς τὸν Λάμπρον ὁ Πασσᾶς ὑπεσχέθη νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ζωὴν, ἐὰν ἐγίνετο Τοῦρκος, ὥς καὶ πολλὰ χρήματα, ἀλλ' ὁ Λάμπρος προτίμησε τὸν φρικτὸν θάνατον, διότι τοῦ ἔκοψε πρῶτον τὰ αὐτιά καὶ τὴν μύτην καὶ κατόπιν τὸν ἔβαλε ἐπάνω εἰς ἓνα γαῖδαρον, τὸν περιέφερεν εἰς ὀλόκληρον τὴν πόλιν ὑπὸ τοὺς κρότους τῶν τυμπάνων καὶ κατόπιν τὸν ἔψησε ζωντανόν.

Ὁ Πασσᾶς ἔστειλε 250 Κεφάλια εἰς Κων/πολιν διὰ τοῦ Καπιτζῆ μαζὺ μὲ τὸ δέσμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἀνέμενε τὰς διαταγὰς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Περίληψις ἐπιστολῆς γραφείσης ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Πετρίτην, ἀπεσταλμένον μας καὶ σταλείσης ἀπὸ τὴν Σαγιάδα, τῇ 27 7/βρίου 1611 (π. ἡ.).

«... ὅτι ὁ Πασσᾶς ἔγδαρε τὸν Ἐπίσκοπον καὶ ἔκαψε τὸν σύντροφόν του· ἑνὸς δὲ ἄλλου τοῦ ἔσπασε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, ἄλλους ἐκρέμασε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ φονεύῃ.

Ὅτι εὐρέθησαν εἰς τὸν εἰρημένον ἐπίσκοπον ἐπιστολαὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰσπανίας σφραγισμέναι καὶ ὅτι ὁ Πασσᾶς ἔστειλεν ἐπιστολὰς εἰς Κων/πολιν, ὥς καὶ τὸ δέσμα τοῦ αὐτοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὰ κεφάλια πολλῶν, μὲ τὸν Καπιτζῆν καὶ ὅτι τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην εἰσῆλθεν ὁ Πασσᾶς εἰς τὴν Παραμυθιὰν μὲ πολὺ στράτευμα, ὅπου θὰ φονεύσῃ πολλοὺς καὶ θὰ κάμῃ καὶ ἀνακρίσεις, διότι εἰς τὴν συνωμοσίαν ἦσαν πολλοὶ ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν καὶ ὅτι ὁ Καπιτζῆς ποὺ εἶχε τὰ δέκατα¹⁾ ἔφυγε διὰ Κων/πολιν καὶ ἀφῆκεν εἰς τὸν Πασσᾶν νὰ πωλήσῃ τὰ σιτηρὰ εἰς τὴν καλλιτέραν τιμὴν καὶ ὅτι εἰς

1) Διὰ λογ/σμὸν τοῦ ἐν Κων/πόλει Βεζύρου.

τὸν Ἐπίσκοπον εὐρέθησαν σημειωματάρια περιέχοντα τὰ ὀνόματα τῶν συνωμοτῶν».

Ἐκθεσις τοῦ Διερμηνέως Γιάννη Σίμου

Κέρκυρα 18 Ὀκτωβρίου 1611

« . . . Μεταβὰς ἐγὼ ὁ Γιάννης Σῆμος, δραγομάνος τοῦ Ἐξοχωτ. Κου Μπαῦλου¹⁾ καὶ τῶν Ἐκλαμπροτάτων Διοικητῶν²⁾, εἰς Παραμυθιάν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ὑμῶν πρὸς τὸν Ὀσμὰν Πασσᾶν καὶ Σαμπῆτ βέην τοῦ Δελβίνου, ἔρχομαι νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τὰ κάτωθι.

« . . . Παρουσίασα πρῶτον εἰς τὸν Πασσᾶν τὰ Αὐτοκρατορικὰ γράμματα καὶ τοῦ ἐζήτησα νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ εὕρω τὰ ζῶα διὰ τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα τὸν Μπαῦλον, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξειδί του μέχρι Κων/πόλεως διὰ ξηρᾶς, ὁ Πασσᾶς μοὶ ἀπήντησεν ὅτι εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ διατρέξῃ κανεὶς τώρα τοὺς δρόμους, ἐξ αἰτίας τῶν ἐξεγέρσεων ποὺ ἐσημειώθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Μολονότι δὲ εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη δὲν ἀκούεται τίποτε ἐν τούτοις τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν στασιαστῶν ἀπεσύρθη εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς στενὰς διαβάσεις τῶν κυριωτέρων δρόμων καὶ δὲν ξεύρει καὶ αὐτὸς ποιὸν δρόμον ἀσφαλῆ νὰ ὑποδείξῃ μέχρι Θεσσαλονίκης. Ἐν τούτοις θὰ φροντίσῃ νὰ προμηθεύσῃ τὰ κατάλληλα ζῶα, ἂν ἀποφασίσῃ ὁ Μπαῦλος νὰ διέλθῃ ἀπ' ἐκεῖ . . . Ἡρώτησα κατόπιν πῶς ἔγινεν ἡ ἐπανάστασις καὶ μοὶ ἀπήντησεν.

«Ὁ κίνδυνος ὑπῆρξε μεγάλος» καὶ μοῦ ἔδειξε καὶ μίαν πληγὴν ποὺ εἶχε λάβει εἰς τὸν μηρὸν ἀπὸ ἓν ἀκόντιον. Εἶχον ἐξεγερθῇ 1100 περίπου ἄτομα ἀπὸ 70 χωριά ὑπὸ τρεῖς ἀρχηγούς, ἥτοι πρῶτον ἓνα Καλόγηρον ὀνομαζόμενον Φιλόσοφον, δεύτερον τὸν Δελῆ Γεῶργον καὶ τρίτον ἓνα Λάμπρον, ὅστις καίτοι ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Πασσᾶ καὶ γραμματεὺς του εἰς τὰ εἰρημένα χωριά, ἐν τούτοις ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ὡς βασιλεὺς των. Οὗτοι ἦσαν ὀπλισμένοι ἄλλοι μὲ *archibugi*³⁾ περὶ τοὺς 40, ἑκατὸν μὲ σπαθιά, ὀγδοήκοντα μὲ *zagaglie*⁴⁾ καὶ οἱ ἄλλοι μὲ μπαστούνια ὡς καὶ μερικὰ τόξα. Εἰς τὰς 19⁵⁾ λοιπὸν τοῦ παρελθόντος μηνός, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, εἰσέβαλον αἰφνιδίως εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πασσᾶ καὶ ἔβαλαν φωτιά, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ κάψουν αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ἀλλ' ὁ Πασσᾶς ἀντιληφθεὶς τὸν θό-

1) Τοῦ ἐν Κων/πόλει δηλ. Πρεσβευτοῦ. Μπαῦλος ὠνομάζετο καὶ ὁ ἐν Κερκύρᾳ Ἐνετὸς πολιτικὸς Διοικητής.

2) Τῶν ἐν Κερκύρᾳ.

3) Τουφέκι παλαιοῦ τύπου, στομίτοξον.

4) Εἶδος ἀκοντίου μὲ αἰχμὴν ἐν σχήματι φύλλου ἐλαίας.

5) ν. ἡμερομ. ἥτοι 9. Ἀλλὰ σφάλλεται, διότι ἡ στάσις ἔγινεν εἰς τὰς 10 τὸ βράδυ.

ρουβον, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ ἓν μικρὸν παράθυρον μαζὺ μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ ἀδελφήν, ἐνῶ εἴκοσι ἀπὸ τὴν Αὐλήν του ἐκάησαν, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ βάλουν φωτιά, ἀφῆρεσαν 50.000 σκοῦδα τὰ ὅποια εἶχεν ἐτοιμάσει ἵνα τὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν Βασιλέα. Ἐν τῷ μεταξὺ περὶ τὰ χαράγματα ὁ Πασσᾶς μὲ τριάκοντα ἐφίππους ἐπετέθη κατὰ τῶν στασιαστῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀκόμῃ ἐκεῖ πλησίον τοῦ σπιτιοῦ του. Ἐκεῖ ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν, ὁ ὅποιος τὸ ἀνεκοίνωσε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ὅλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· οὕτως εἰς ὀλίγον διάστημα διελύθη ὅλη ἐκείνη ἡ μᾶζα τῶν στασιαστῶν καὶ μόνος διεσώθη ἀπὸ μερικοὺς Ἑλληνας ὁ εἰρημένος καλόγηρος· ἀλλ' ὁ Πασσᾶς μόλις τὸ ἔμαθε, τοὺς εἰδοποίησε νὰ τὸν παραδώσουν ἀμέσως, ἄλλως θὰ κατέστρεφε τὰ σπίτια των καὶ θὰ τοὺς ἐφόνευεν ὅλους. Οὗτοι φοβηθέντες ἀπεφάσισαν νὰ φανερώσουν τὸ μέρος ὅπου ἦτο κρυμμένος ὁ καλόγηρος, ὅστις καὶ συνελήφθη ἀμέσως. Ἐρωτηθεὶς διὰ ποίαν αἰτίαν ἔκαμεν αὐτὸ τὸ κίνημα, ἀπήντησεν ἀφόβως ὅτι ἐκεῖνό ποῦ ἔκαμε, τὸ ἔκαμε ἵνα ἐλευθερώσῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ τὰς τυραννίας τῶν Τούρκων καὶ κατόπιν συνεννόησεως μὲ τὸν Καθολικὸν Βασιλέα¹⁾ διὰ μέσου τοῦ ἐν Νεαπόλει Ἀντιβασιλέως, ὅστις τοῦ εἶχεν ὑποσχεθῇ ὅτι ἅμα κατελάμβανε κανὲν φρούριον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ τὸν εἰδοποιούσε, θὰ τοῦ ἔστελλεν ὅπλα, χρήματα καὶ ἄνδρας, ἵνα τὸν ὑπερασπίσῃ καὶ τὸν ἐνισχύσῃ. Ἀφοῦ τὰ ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Πασσᾶς, διέταξε καὶ μετέφεραν τὸν Καλόγηρον εἰς τὴν Πλατεῖαν, ὅπου διὰ χειρὸς τῶν Ἑβραίων τὸν ἐγδαρε, δημοσίᾳ, ζωντανὸν καὶ ἀφοῦ ἐγέμισε τὸ δέρμα μὲ ἄχυρα, τὸν περιέφεραν ἀνὰ τὴν πόλιν ὑπὸ τοὺς ἤχους τζουρνάδων καὶ ταμπούρλων, παρουσιάζων αὐτὸν ὥς ἐπαναστάτην καὶ προδότην, διότι τοῦ εὐρῆκεν ἐπάνω του κρυμμένον ἓνα ἄργυροῦν σταυρὸν καὶ μίαν σφραγίδα μὲ τὸ στέμμα τοῦ Καθολικοῦ Βασιλέως καὶ κάτωθι τὸ ὄνομα τοῦ Καλογήρου τούτου.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας συλλαβὼν καὶ τὸν δεῦτερον ἀρχηγὸν Δελῆ²⁾ Γεώργιον καὶ ἐρωτήσας αὐτὸν διὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξεγέρσεως, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι τὸν εἶχε καταπείσει ὁ Καλόγηρος, ὅστις ἦτο ἀπεσταλμένος τοῦ Καθολικοῦ Βασιλέως. Κατόπιν τὸν ἔφεραν εἰς τὴν Πλατεῖαν ὅπου τὸν ἐσταύρωσε καὶ τὸν ἔκαψαν ζωντανὸν οἱ αὐτοὶ Ἑβραῖοι μὲ δύο «τόρτσα»³⁾ ποῦ ἤναψαν εἰς τῆς πλάτες του. Ἀφοῦ πέρασαν 13 ἡμέραι, ἠχμαλωτίσθη καὶ ὁ Λάμπρος, τρίτος ἀρχηγὸς τῆς στάσεως, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔκοψε τὴν μύτην καὶ τὰ αὐτιά καὶ τὸν περιέφεραν ἐπάνω εἰς ἓνα γαῖδαρον ὀλόγυρα στὴν πόλιν, τέλος τὸν ἔφεραν εἰς τὴν πλατεῖαν ὅπου τὸν ἔδεσε μὲ ἀλύσεις εἰς ἓνα πάσσαλον καὶ διέταξε καὶ τὸν ἔκαψαν ζωντανόν.

Μοῦ εἶπεν ἔπειτα ὁ Πασσᾶς ὅτι ἐκτὸς τῶν τριῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν

1) Τῆς Ἰσπανίας.

2) Δελῆ (τουρκ.)=τρελλός.

3) Τόρτσα=Κηρία μεγάλα ἔχοντα 4 φυτίλια ἑκαστον.

είχε κόψει τὰ κεφάλια καὶ ἄλλων τριακοσίων ὁπαδῶν των, ἵνα τὰ στείλῃ εἰς Κων/πολιν, καίτοι βεβαιοῦται ἀπὸ τὸν καθ' ἓνα ἐδῶ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν τῶν 300 ἦσαν περισσότεροι οἱ ἀθῶοι ἀπὸ τοὺς ἐνόχους. Δι' ὅλα αὐτὰ ἔκαμεν ὁ Πασσᾶς ἐμπιστευτικὴν ἐκθεσιν εἰς τὴν Πύλην, κατηγορῶν τοὺς κατοίκους ὅτι ἔχουν μυστικὴν συνεννόησιν μὲ τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ ἐτοιμάζουν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος καὶ ἀναμένει τὰς διαταγὰς τῆς Ὑψ. Πύλης ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐνόχων καὶ συνωμοτῶν. Τὴν ἐπομένην ὁ Πασσᾶς ἀνεχώρησεν ἔφιππος διὰ τὰ Γιάννινα.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐνετοῦ Πρεσβευτοῦ¹⁾

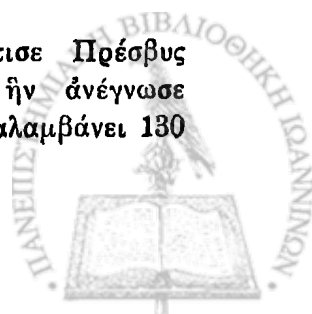
Ἴδου τώρα καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐνετοῦ Μπαύλου Σίμωνος Κονταρίνι²⁾ περὶ τῆς στάσεως τοῦ Διονυσίου:

«Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἤκουσε τὴν ἐκθεσιν τοῦ κατωτέρω συμβάντος ἡ Ὑμετ. Γαληνότης ἀπὸ διάφορα μέρη, ἀλλὰ τὸ ἀξιολύπητον αὐτὸ συμβάν μὲ ἀναγκάζει νὰ κάμω τὴν ἐκθεσιν ταύτην: Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἐβδομάδος ἔφθασαν μερικοὶ ἐξ Ἀλβανίας καὶ ἔφεραν 85 κεφάλια ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους τυραννουμένους, ἀλλὰ τολμηροὺς ὑπηκόους, οἱ ὁποῖοι παραιοσθέντες ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ἤλπισαν νὰ ἀποτινάξουν τὸν ἐπαχθὴ ζυγὸν τῆς δουλείας καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἅπαξ διὰ παντὸς ἀπὸ τὰς τόσας ταλαιπωρίας, αἱ ὁποῖαι, παραβαλλόμεναι πρὸς τὸν θάνατον, εἶναι σχεδὸν ἴσαι. Ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ἀπὸ πολὺν καιρὸν πίνουν τὸ δηλητήριον, διότι ἐμπιστευόμενοι εἰς τὴν σπάθην τῶν Ἰσπανῶν, ποὺ δὲν τὴν λαμβάνουν ποτέ, μεταπίπτουν εἰς τὴν Τούρκου καὶ αἰσθάνονται ἀκόμη βαρύτερα τὰ πλήγματα τῆς. «Μαζὺ μὲ τὰ εἰρημένα κεφάλια, ἔφεραν καὶ τὸ δέρμα ἑνὸς νέου ἱερωμένου τοῦ ἔθνους ἐκείνου—θέαμα ἀξιολύπητον—ὁ ὁποῖος διοργανώσας τὴν ἐπανάστασιν ἐκεῖ κάτω μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν Ἰσπανῶν ὅτι θὰ τοῦ ἔστελλον ἐνισχύσεις εἰς πολεμικὰ πλοῖα καὶ ὅπλα—ὡς θὰ ἤκουσεν ἤδη ἡ Ὑμετ. Γαληνότης ἀπὸ τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Νεαπόλεως—ἀπέτυχε καὶ ἔπεσε αἰχμάλωτος ὁ ταλαίπωρος αὐτός, ὅστις καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποκαλύψῃ συνεπιεία βασανιστηρίων, τὰ πάντα. Κατόπιν τὸν ἐγδαρὰν ζωντανὸν καὶ ἀφοῦ ἐγέμισαν τὸ δέρμα μὲ ἄχυρον, πέρασαν ἓνα ξύλο ὀριζοντίως ἵνα φαίνωνται τὰ χέρια σὰν τεντωμένα ἐπὶ σταυροῦ, τοῦ ἐφόρεσαν τὰ ἱερατικὰ ἄμφια τῆς λει-

1) Dispacci del Bailo di Cos/polì al Senato, Busta No 72.

2) Εἰς ἀπὸ τοὺς πλέον διακεκριμένους εὐγενεῖς Ἐνετοὺς, ἐ χρημάτισε Πρέσβυς καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ρώμῃ. Σαβοῖᾳ. Ἡ ἐμπεριστατωμένη ἐκθεσις ἦν ἀνέγνωσε ἐν τῇ Γερουσίᾳ κατὰ τὴν ἐκ Κωνπό/λεως ἐπιστροφὴν τοῦ τῷ 1612 καταλαμβάνει 130 σελίδας εἰς σχῆμα 8ον.

τουργίας καὶ ἔθεσαν ἐπάνω ἓνα στιχάρι καὶ ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἐκρέμασαν ἓνα σταυρὸν ἀργυροῦν καὶ ἔτσι τὸν ἔφερον εἰς τὸ Δημόσιον Διβάνι μὲ συνοδείαν πολυπληθῆ μαινομένων Τούρκων. Θέαμα ἥκιστα ἐποικοδομητικὸν διὰ τὴν ἡμετέραν Ἀγίαν θρησκείαν!

«Μοῦ φαίνεται ὅμως πῶς αὐτὸ δὲν ἤρεσε πολὺ εἰς τὸν Πασσᾶν¹⁾ τοῦτον, διότι μόλις ἔφθασαν ἐνώπιόν του μὲ τὸ ἀνήκουστον θέαμα, τοὺς ἠρώτησε μὲ αὐστηρὸν ὕψος διατὶ δὲν τὸν ἔφεραν ζωντανὸν καὶ προσέθεσεν, ὅτι δὲν ἐπίστευε νὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔλεγον καὶ ὅτι, ἵνα δείξουν ἐπάρκειαν καὶ ἵνα ἀφαιρέσουν μερικὰ πράγματα, ἔγδαραν κανένα ἀθῶον ὑπήκοον τοῦ μεγάλου Αὐθέντου. Καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ ρίψουν τὰ κεφάλια καὶ τὸ δέσμα εἰς τὸν σταῦλον τῶν ἀλόγων τοῦ Σουλτάνου καὶ οὕτως ἔλαβε πέρας τὸ οἰκτρὸν τοῦτο συμβάν . . . »

29 Ὀκτωβρίου (ν. ἡ.) 1611. Ἐν Πέρα (Κων/πόλεως)

* *

Τὸ τέλος τοῦ Ὀσμὰν Πασσᾶ

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀσμὰν Πασσᾶς ὁ καταστείλας μὲ τόσον αἶμα τὸ κίνημα τοῦ Διονυσίου, ἔπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Σουλτάνου, ὡς ἀναφέρει ἄλλο ἔγγραφον τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 φακέλλου Κερκύρας, ὑπὸ χρονολ. 13 Μαρτίου 1613 καὶ εἶχε φθάσει φερμάνι εἰς τὸν ἐν Ἰωαννίνους διάδοχόν του Πασσᾶν Μπεκὴρ Μπέην, ἵνα μετὰ τοῦ Χουσεῖν, μπέη τοῦ Δελβίνου καὶ Μουσταφᾶ Ἀγᾶ συλλάβουν τὸν Ὀσμὰν καὶ τὸν στείλουν δέσμιον εἰς τὴν Κων/πολιν. Ἀλλ' ὁ Ὀσμὰν τὰ ἐμυρίσθηκε καὶ ἐδραπέτευσε μέσον Πάργας εἰς Παξοὺς καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λευκάδα, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ 6000 τάλληρα, τὰ ὅποια τοῦ τὰ ἐκράτησαν οἱ καρaboκύρηδες, οἱ Παργιανοί. Ἐκ Λευκάδος κατηυθύνθη εἰς Κων/πολιν ἵνα κατορθώσῃ νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Σουλτάνον ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς τὴν προσπάθειάν του καὶ ὡς μανθάνομεν ἀπὸ ἄλλο ἔγγραφον διετάχθη ἡ ἀποκεφάλισίς του, ἥτις καὶ ἐγένετο²⁾.

Καὶ πάλιν οἱ Ἰσπανοὶ

Ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου δὲν ἔπαυσαν τὰς ραδιουργίας των καὶ ἀνέβηκαν αὐτὴν τὴν φορὰν εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Ὀχριδὸς Ἀθανάσιον ἵνα διεξαγάγῃ τὰς συνεννοήσεις

1) Τὸν Μέγαν Βεζύρη. Ὡστε καὶ τὸ περὶ Σουλτάνου ἀναφερόμενον ἀπὸ τὸ Χρονικὸν ἀποδεικνύεται ἀναληθές.

2) Τὴν ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ ἐν Κων/πόλει Ἐνετὸς Πρεσβευτής.

πρὸς κοινὴν ἐξέγερσιν μὲ τοὺς ἐν τῇ Ἑπείρῳ, Ἀλβανίᾳ, καὶ Μακεδονίᾳ Ἐπισκόπους. Παρατίθεται ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τῶν ἐν Ἰωαννίνοις, Βελλᾷ καὶ Δελβίνῳ Ἐπισκόπων πρὸς τὰς ἐν Κερκύρᾳ Ἑνετικὰς Ἀρχὰς ὑπὸ χρονολ. 25 Ἰουνίου 1616:

«Ἀπὸ τὰ Γιάννινα—γράφουν οἱ διοικηταὶ—Βελλᾶν καὶ Δέλβινον, ὑπογεγραμμένοι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ φύλλον χάρτου, διάφοροι Ἐπίσκοποι καὶ Καλόγηροι μᾶς εἰδοποιοῦν ὅτι ὑφίστανται τὰς συνεχεῖς ἀπειλὰς τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἐκβιασμούς των, ἐξ αἰτίας προσεχῶν δῆθεν ἐξεγέρσεων τὰς ὁποίας διαδίδουν μερικοὶ ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἰδίᾳ ὁ Πατριάρχης τῆς Ὁχρίδος μετὰ τῶν συντρόφων του, καὶ μᾶς παρακαλοῦν θερμῶς, ἂν τυχὸν ἔλθουν ἐδῶ, νὰ λάβωμεν τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀνακούφισίν των. Τοῖς ἀπηντήσαμεν ὅτι θὰ φροντίσωμεν τὰ δέοντα καὶ ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσωμεν εἰς ὅ,τι δῆποτε χρειασθοῦν».

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΚ ΔΕΛΒΙΝΟΥ Σ. ΡΙΖΟΥ

Εἰς τὸν ΙΑ'. τόμον τῶν Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν (σελ. 188) περιελάβομεν μετὰ τοῦ ἄλλου πλουσίου ἐν Βενετίᾳ Ἀρχείου καὶ τινὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ ἐκ Δελβίνου Σπύρου Ρίζου καὶ δὴ τὰ ἀφορῶντα εἰς τι κληροδότημα ὑπὲρ τῆς παρὰ τὰ Ἰωάννινα Μονῆς Παληουρῆς, ἐν ὀλίγαις δὲ γραμμαῖς καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐν Δελβίνῳ ἴδρυσιν Ἑλλήν. Σχολῆς.

Ἐπισταμένη ἤδη μελέτῃ ὁλοκλήρου τῆς Διαθήκης, ἣν ἀνεύρομεν Ἑλληνιστὶ γεγραμμένην ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ Βενετίας, μᾶς ἔκαμε νὰ σχηματίσωμεν τὴν γνώμην, ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἐπράξαμεν, ἀναδημοσιεύσαντες μόνον ἐλάχιστά τινα ἐξ αὐτῆς ἀποσπάσματα. Διότι εἶναι καὶ ἡ Διαθήκη αὕτη, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι, μνημειώδης, πατριωτικὴ καὶ ἀξιομίμητος.

Ἐπανορθοῦντες ὅθεν τὸ σφάλμα, δίδομεν ἤδη χάριν τῶν μελετητῶν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἱστορίας τὸ κείμενον, ὥς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Ἡμεῖς μόνον ὀρθογραφικὰ τινὰ λάθη ἐδιορθώσαμεν, ἵνα ἀντιληπτότερον καθίσταται τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τινος ὑποσημειώσεως ἐπεξηγηματικῆς.

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

Βενετία, Ἰούλιος 1938

Εἰς δόξαν Χριστοῦ 9/20 Μαρτίου 1749 εἰς Βενετίαν

Ἐπειδὴ καὶ ὁ θάνατος εἶναι κοινὸς εἰς ὅλους καὶ δὲν ἠξέβρει κανεῖς οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν τῆς τελευτῆς του, διὰ τοῦτο ἐγὼ ὁ ταπεινὸς δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σπυρίδων Ρίζος ἀπὸ τὴν πολιτείαν Δελβίνου, προμελετῶντας νὰ διατάξω διὰ τὰ ὅσα μοῦ εὑρίσκονται πρὸ τοῦ μὲ ἀρπάξῃ ὁ θάνατος, ἔχοντας χάριτι Θεοῦ σώας τὰς φρένας μου καὶ ὄντας ὑγιὲς τῷ σώματι, ἐπαράκαλεσα φίλον μου πιστὸν νὰ γράψῃ τὴν παροῦσάν μου διάταξιν τὴν ὁποῖαν θέλω ὑπογράψῃ μὲ τὸ ἴδιον μου χέρι διὰ νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος ἐν παντί, μετὰ τὸν θάνατόν μου.

Καὶ πρῶτον δέομαι τοῦ πολυευσπλάγχχνου Θεοῦ νὰ παραβλέψῃ τὰς ἀμετρητὰς ἁμαρτίας μου καὶ νὰ μὲ καταξιώσῃ εἰς ἐκείνην τὴν φοβεράν ὥραν τοῦ θανάτου μου νὰ τοῦ παραδώσω τὴν ἁμαρτωλήν μου ψυχὴν ἐν κατανύ-

ξει καρδίας καὶ μὲ ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ μὲ ἑξομολόγησιν, βάνω μεσίτην τὴν Κυρίαν Δέσποιναν Θεοτόκον, τὴν μεσίτριαν τοῦ κόσμου καὶ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τὰ τάγματα τῶν Οὐρανίων δυνάμεων, τὸν θαυματουργὸν Σπυρίδωνα τὸν προστάτην μου καὶ ὅλους τοὺς Ἀγίους· ἔτι παρακαλῶ ὅλους ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους ἔπταισα ἢ μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον νὰ μὲ συγχωρέσουν ἀπὸ καρδίας, τὸ ἴδιον κάνω καὶ ἐγὼ πρὸς ὅσους μὲ ἔπταισαν καὶ ἀδίκησαν.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ διατάξω δι' ὅλον ἐκεῖνο ποὺ εὐρίσκεται, φανερόνω ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μου Δέλβινον, εὐρίσκεται μία ἀδελφή μου ὀνομαζομένη Λιάκω, ἣ ὁποία ἐγεννήθη ἀπὸ ἄλλην μητέρα ὅπου ἔλαβεν ὁ πατέρας μου εἰς δεύτερον γάμον καὶ ἕως ὅπου ἔζη ὁ αὐτὸς πατέρας μου τὴν ἐπάντρεψε τρεῖς φοραὶς καὶ τῆς ἔδωκε πλεῖον ἀπὸ μία προῖκα, ἀλλὰ διὰ τὰς δυστυχίαις ὅπου τὴν ἐβασάνισαν, δὲν ἔλειψεν ὁ πατέρας μου νὰ τὴν κυβερνᾷ κατὰ τὸ δυνατόν, ἕως τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του καὶ ὅτι ἐγὼ εὐγῆκα ἀπὸ τὴν πατρίδα μου τόσους χρόνους προτῆτερα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ πατρός μου καὶ ἐξεניתεύθηκα εἰς διαφόρους τόπους ζητῶντας τὴν προκοπὴν μου χωρὶς νὰ λάβω τίποτας ἀπὸ τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ μὲ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου μου, κόπους καὶ ἐπιμέλειαν, ἀπόκτησα ὅ,τι εἰς τὸ παρὸν μοῦ εὐρίσκεται. Διὰ τοῦτο οὔτε ἡ ἀδελφή μου Λιάκω οὔτε τὰ παιδιὰ της ἢμποροῦσιν νὰ ἀναζητοῦν τίποτας ἀπὸ ὅσα μοῦ εὐρίσκονται μάλιστα ὅπου αὐτὴ ἠξεύρει καλότερα πὼς ἐγὼ ἐπαράτησα ὅλα τὰ πατρικά μου ἀγαθὰ καὶ τὰ ἀπολαμβάνει αὐτὴ καὶ τὰ παιδιὰ της ἕως τὴν σήμερον καὶ πὼς δὲν ἔλειψα διὰ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην νὰ τὴν βοηθήσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὰς χρεῖαις της, τόσον καὶ τὰ παιδιὰ της, ἀμὴ ἂν κατὰ τύχην θελήσῃ νὰ ἐναντιωθῇ ποτὲ εἰς ταύτην μου τὴν διάταξιν καὶ νὰ ἐνοχλήσῃ ἢ πολὺ ἢ ὀλίγον τὴν κληρονομίαν μου, ἀγροικῶ νὰ μένῃ ἔστερημένη ἀπὸ ὅλα τὰ μπενεφίτσια¹⁾ ὅπου εἰς τὴν παροῦσαν μου θέλω διατάξῃ δι' αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ὅλα τὰ πατρικά ἀγαθὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὅπου μὲ καρτεροῦσιν καὶ εἶναι ὑποκείμενα εἰς τὰ δίκαια τῆς προῖκας τῆς μητέρας μου καὶ τῆς μητρὸς τῆς μητρός μου, ἥγουν τῆς βάρως μου ὅπου ἐγὼ παραστέκω καὶ αὐτὴ ἡ ἀδελφή μου τὰ ἀπόλαβεν καὶ τὰ ἀπολαμβάνει ἕως τὴν σήμερον καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιτίμιον ἀγροικιέται καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην υἱόν της καὶ εἰς τὰς θυγατέρας της νὰ μένουν δηλαδὴ ὑστερημέναι ἀπὸ ὅλα τὰ μπενεφίτζια ὅπου διατάξω κάτωθεν δι' αὐτοὺς ὅπου ἤθελαν ἐναντιωθῇ παρὰ μικρὸν εἰς ταύτην μου τὴν διάταξιν.

Ἀρχίζω λοιπὸν τὴν διάταξιν μου καὶ θέλω ὅτι ἂν μοῦ συμβῇ ὁ θάνατος εἰς τὴν παροῦσαν πόλιν τῆς Βενετίας νὰ θαφθῇ τὸ κορμί μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐδῶ τοῦ Γένους μας, συντροφεύοντάς το ἕνας ἱερέας καὶ ἕνας τζάγο²⁾ ἀπὸ τὴν ἐνορίαν, εἰς τὴν ἐνορίαν ὅπου ἤθελε

1) Εὐεργετήματα.

2) Ἀναγνώστης.

ἀκολουθήσει ὁ θάνατός μου καὶ ὄχι περισσότεροι καὶ νὰ δώσῃ τοῦ ἱερέως διὰ τὸν κόπον του ἓνα δουκάτο κορέντε¹⁾ καὶ ἓνα κερὶ ἀπὸ τὴν λίτραν²⁾ μίαν, τοῦ δὲ τζάγου τὸ ἥμισυ ἀπὸ αὐτὰ καὶ προσέτι νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὸ Καπίτολο³⁾ τῆς αὐτῆς ἐνορίας δουκάτα δέκα λέγω 10.

Ἔτι νὰ διαμοιραστοῦν εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ Γένους μας τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου δουκάτα 50. Ἔτι νὰ δοθοῦν τῶν δύο εὐλαβεστάτων ἑφημερίων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐδῶ τοῦ Γένους μας δουκάτα ὀκτὼ διὰ ἓνα σαρανταλείτουργον ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἔτι νὰ δοθοῦν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ κερὶ δουκάτα 3. Ἔτι νὰ δοθοῦν τῆς εὐλαβεστάτης ἡγουμένισας τοῦ μοναστηρίου ἐδῶ τοῦ Γένους μας καὶ τῶν λοιπῶν δώδεκα τιμίων μητέρων, Δουκάτα τριάντα καὶ νὰ μὲ συγχωρέσουν καὶ νὰ παρακαλέσουν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἔτι νὰ δοθοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Μυρτίλλας ὅπου εἶναι εἰς τὴν πατρίδα μου Δέλβινον δουκάτα ἑκατὸν διὰ νὰ γραφθῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Πρόθεσιν τὰ παρόντα ὀνόματα. Σπυρίδωνος, Ρίζου, Δέσποινας, Ἀθανασίου, Μαρίας καὶ Αὐθέντρας καὶ νὰ μνημονεύονται παντοτεινά.

Ἔτι νὰ δοθοῦν τῶν εὐλαβεστάτων ἑφημερίων τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας δουκάτα 18 διὰ νὰ κάμουν τρία σαρανταλείτουργα ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν Γονέων μου. Ἔτι ἀφίνω νὰ δοθοῦν εἰς τὰ κάτωθεν μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας διὰ νὰ κάμουν ἀπὸ ἓνα σαρανταλείτουργον καὶ νὰ γράψουν εἰς τὴν Ἀγίαν Πρόθεσιν τὰ ἄνωθεν ἑξ ὀνόματα. Εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τὸ ἐπονομαζόμενον τῆς Κάμενας ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δελβίνου δουκάνα σαράντα. Εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Κυρίας Θεοτόκου τὸ ἐπονομαζόμενον τῆς Πυριώτισσας ὅπου εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, δουκάτα τριάντα. Εἰς τὸ μοναστήριον λεγόμενον Στίλο εἰς Διβροβοῦνι ὅπου εἶναι ἄνωθεν τοῦ χωρίου Δίβρη καὶ αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, δουκάτα τριάντα. Εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλίου, ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου, τῶν Ζερβάτων δουκάτα τριάντα.

Εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς Πάτμον δουκάτα πενήντα. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου εἰς Ἰωάννινα ὅπου εἶναι εἰς τὸ κοπόλιον⁴⁾ δουκάτα 40. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Θεοτόκου εἰς τὸ χωρίον Κυρσοβίτσα⁵⁾ δουκάτα 40. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς εἰς τὸ χωρίον Μέτζοβο δουκάτα 30. Εἰς τὰ μοναστήρια καὶ σκήτας τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἡγουν εἰς τοῦ Παντοκράτορος, εἰς τὴν Ἀγίαν

1) Τρεχούμενο.

2) Λίτραν Ἑνετικὴν ἣτις ἦτο τὸ ἕκτον περίπου ἑνὸς δουκάτου τρεχουμένου.

3) Ἡ ὁλότης τῶν ἱερέων.

4) Τουρκοπάλουκον.

5) Χρυσοβίτσα.

Λαύραν, εἰς τὴν Ἰβερίων³⁾), εἰς τὸ Βατοπέδι, εἰς τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, εἰς τοῦ Διονυσίου, εἰς τὸ Ξηροπόταμον, εἰς τὴν Σιμόπετρα⁴⁾ εἰς τοῦ Παύλου, εἰς τοῦ Γρηγορίου, εἰς τοῦ Κετλουμοῦ⁵⁾ εἰς τοῦ Ζωγράφου, εἰς τοῦ Καρακάλου, εἰς τὸ Δοξάρι, εἰς τοῦ Κασταμονίτη, εἰς τοῦ Συμεών, εἰς τοῦ Σταυρονικήτα, εἰς τοῦ Ξενοφώντος, εἰς τὸ Ρωσσικόν, εἰς τὸ Χιλιανδάρι, εἰς τὸ Πρωτῆτον, εἰς τοῦ Φιλοθέου, εἰς τὴν Παναγίαν ἀπὸ δουκάτα τριάντα εἰς τὸ καθένα γίνονται ὅλα δουκάτα 690. Εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Τάφου τοῦ Γένους μας δουκάτα 120. Εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης εἰς τὸ Σινᾶ Ὅρος δουκάτα 100. Ἔτι ἀφίνω εἰς τοὺς κάτωθι ἰδικούς μου διὰ σημεῖον ἀγάπης καὶ διὰ νὰ παρακαλέσουν τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου.

Εἰς ταῖς τρεῖς ἀνεψιαῖς μου θυγατέρας τῆς ἀδελφῆς μου Λιάκως ὅπου κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ὑπανδρευμένοι ἀπὸ δουκάτα ἑκατὸν τῆς καθεμιᾶς καὶ ἂν δὲν εἶναι ζωνταναῖς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου μου νὰ τὰ πέρουν τὰ παιδιὰ τους, δουκάτα 300. Τῆς Ραΐδως θυγατρὸς τῆς ποτε Αὐθέντρωσ μητρικῆς μου δουκάτα τριάντα καὶ ἂν δὲν ζῇ νὰ δίδονται τῶν παιδιῶν της. Τοῦ ἀγαπητοῦ μου ἀνεψιοῦ Ἰωάννου υἱοῦ Ἀθανασίου Κρασσᾶ καὶ ἀδελφῆς μου Λιάκως δουκάτα 1000 (χίλια) τὰ ὅποια λαμβάνοντάς τα νὰ ἔχη νὰ κάμη ριτζεβούτα⁶⁾ με ὑπόσχεσιν πῶς δὲν θέλει ἀναζητήσει ποτὲ τίποτε καὶ ἂν δὲν θελήσῃ νὰ μὴ τοῦ τὰ δίδονται καὶ νὰ εἶναι ἀποστερημένος ἀπὸ κάθε ἄλλο μπενεφίτσιον. Ἔτι ἐχάρισα τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιοῦ μου δουκάτα 641 καὶ 15 ὅπου ἔμεινεν χρεώστης καθὼς φαίνονται εἰς τὸ Κατάστιχόν μου.

Ἔτι τοῦ ἐχάρισα καὶ ὅσα μοῦ ἐχρεωστοῦσεν ὡς κάτωθεν καὶ τοῦ ἔστειλα καὶ ταῖς ὁμολογίαις διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὰ περιλάβῃ. Ὁμολογία τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἀδελφοῦ Μήλια Ὀκτωβρίου 1742 διὰ δουκάτα 355,18 ὁμοῦ με τὸ διάφορόν τους ἕως τὸν Μάρτιον 1747 κάνουν δουκάτα 619. Ὁμολογία τοῦ Ἀντριανοῦ Θεοτόκη 15 Ὀκτωβρ. 1747 διὰ δουκάτα 413 ὁποῦ με τὸ διάφορόν τους κάμνουν δουκάτα 496.12. Ἔτι λογαριασμός τοῦ κυρίου Ἀθανασίου Ἠλίας γαμβροῦ τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιοῦ μου καὶ ἀδελφῆ του, ὁποῦ μοῦ μένει χρεώστης δουκάτα 260.

Ὅτι ἐχάρισα τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιοῦ μου καὶ λάδι ξεστ. 664 1/2 ὁποῦ εἶχα νὰ λάβω ἀπὸ τὸ φαλιμέντο Φεραρέζε εἰς Κορφουὺς καὶ κατὰ τὰ μπολετίνα ποὺ εἶχεν εἰς χεῖρας του ὁ Κύρ Ἰωάννης Κρασσᾶς ἐξάδελφος τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιοῦ μου παραδομένα ἀπὸ κύρ Ἰωάννην Μοσπινιώτην καὶ τὰ παρέδωκεν ὁ αὐτὸς κύριος Κρασσᾶς τοῦ ἀνεψιοῦ μου ἀπὸ ὀρδινίαν μου, καὶ κοστίζει τὸ ἄνω

3) Ἰβήρων.

4) Σιμωνόπετραν.

5) Κουτλουμουσίου.

1) Ἀπόδειξιν.

λάδι δουκάτα 1.091.13. Ἔτι τοῦ ἀφίνω τὴν εὐχὴν μου παρακαλῶντας τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίσῃ ὑγείαν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν καὶ τοῦ παραγγέλλω νὰ ἔχῃ πάντοτε ριζωμένον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τὸν φόβον Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον ἃν θέλῃ νὰ εἶναι μὲ αὐτὴν τὴν εὐλογίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἔτι ἀφίνω δουκάτα 250 διὰ νὰ παντρευτοῦν πέντε πτωχαὶ κορασίδες ἀπὸ τὴν πατρίδα μου Δέλβινο ταῖς ὁποῖαις νὰ ταῖς ἐκλέγῃ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς πολιτείας, οἱ ἐφημέριοι τῆς Ἐκκλησίας Μυρτίλλας, οἱ προεστοὶ τῆς αὐτῆς πολιτείας καὶ λαμβάνοντας οἱ κομισάριοι¹⁾ μου ἐδῶ τὴν πίστιν τῆς ἐκλογῆς των καὶ ὑπανδρείας των νὰ δίδωνται δουκάτα 20 τῆς κάθε μίας.

Ἔτι ἀφίνω τῶν κάτωθι τριῶν Ἐπιτρόπων μου δουκ. 50 τοῦ καθενὸς δι' ἐνθύμησιν.

Ἔτι νὰ δοθοῦν ἐδῶ εἰς τὸ ὀσπιτάλιον τῆς Πιετᾶς²⁾ δουκ. 10. Ἔτι εἰς τὸ ὀσπιτάλιον τῆς Ἰνκουράμπελε³⁾ δουκ. 10. Ἔτι νὰ δώσουν τῆς Μένεγας θυγατρὸς τοῦ Μπατίστα Θεοδωρῆ ὅπου εὐρίσκεται εἰς ταῖς ἀδελφαῖς Καλογνώμου Δουκάτα 15. Ἔτι τῶν αὐτῶν ἀδελφάδων Καλογνώμου δουκ. 15. Τοῦ νοτάρου⁴⁾ Αἰμιλίου Βελάνου τοῦ ὁποίου θέλω ἐγχειρίσει τὴν παροῦσαν μου διάταξιν δουκάτα 25 διὰ νὰ τὴν ἀνοίξῃ εἰς καιρὸν θανάτου μου, νὰ τὴν πουπλικάρῃ⁵⁾ καὶ νὰ δώσῃ καὶ ἀπὸ μίαν κόπιαν τοῦ κάθε ἐπιτρόπου μου.

Διὰ τὰ ἄνωθεν λάσα συμποσοῦνται εἰς Δουκάτα τρεῖς χιλιάδες διακόσια πενήντα τέσσαρα (3254) ἔξω ἀπὸ τὰ Δουκάτα 3108.16 Κρέδιτα ὅπου ἔχῃ-
ρισα ὡς ἄνωθεν τοῦ ἀνεψιοῦ μου, τὰ ὅποια δουκάτα 3254 θέλω νὰ ἀγρο-
κοῦνται κορέντε ἀπὸ Λ. 6. 4⁶⁾ στὸ δουκάτο διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν καὶ
παρακαλῶ τοὺς ἐπιτρόπους μου νὰ ἐπιμεληθοῦν μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ
τὰ πληρώσουν τὸ ὀγρηγορώτερον διὰ νὰ ἀρχίσουν τὰ μνημόσυνα πρὸς ὄφε-
λος τῆς ψυχῆς μου καὶ τῶν γονέων μου. Φανερόνω ὅτι εἰς τὴν Σκόλαν τοῦ
Σὰν Ρόκου⁷⁾ ἔχω ἐνβεστίδα⁸⁾ Δουκάτα 6000 κορέντε μὲ τὸ διάφορόν τους
πρὸς τέσσαρα τὰ 100, τὸν χρόνον διὰ χρόνους ἔξη κατὰ τὸ ἱστρομέντο⁹⁾ τῆς
αὐτῆς Σκόλας, ὅθεν ἂν μετὰ τὸν θάνατόν μου δὲν ἤθελον εὐρεθῇ ἄλλα ἰνβε-
στίδα ἀπὸ λόγου μου, θέλω ὅτι οἱ ἐπίτροποί μου νὰ ἰνβεστήρουν ἄλλαις δώ-
δεκα χιλιάδες καὶ πεντακόσια πενήντα δουκάτα κορέντε εἰς τὰ πούμπλικα

1) Ἐπίτροποι.

2) Τοῦ Ἑλέους.

3) Τῶν Ἀνιάτων.

4) Συμβολαιογράφου.

5) Δημοσιεύση.

6) Λίρες 6 καὶ σολδία 4.

7) Συντεχνία τῶν Ζωγράφων.

8) Ἐπενδύσει.

9) Ὅργανον, ἔγγραφο.

Δεσπόζιτα τῆς παρούσης πόλεως ἢ εἰς ταῖς μεγάλαις Σκόλαις ἢ "Αρταῖς") τῆς αὐτῆς, ὡς ἤθελε τοὺς φανῇ καλλίτερον εἰς τὰ τέσσαρα τὰ ἑκατὸν ὅλα μαζὺ μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἔχω ἰνβεστίδα Δουκ. 18550 ὅπου ἀπὸ τὸ διάφορόν τους νὰ ἡμποροῦν νὰ πληρώσουν οἱ κομισάριοί μου τὰ κάτωθεν παντοτεινὰ λεγάτα") ὅπου διατάζω διὰ ψυχικὴν μου σωτηρίαν καὶ τῶν γονέων μου.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐδῶ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τοῦ Γένους μας Δουκάτα σαράντα τὸν κάθε χρόνον διὰ τὴν ψυχικὴν μου σωτηρίαν καὶ τῶν Γονέων μου ὡς ἄνωθεν καὶ διὰ νὰ ἀντιγραφθῇ ἡ παροῦσα μου διάταξις εἰς τὸ βιβλίον τῶν Διαθηκῶν, δουκάτα 40.

Εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Κουαδερνιέρη") τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ Σκόλας τοῦ Ἀγίου Νικολάου δουκάτα τέσσαρα τὸν κάθε χρόνον διὰ νὰ κρατῇ παστρικά τὴν παρτίδαν τῆς Κομισαρίας μου. "Ετι δουκάτα ἕξ τὸν κάθε χρόνον νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς φυλακισμένους τοῦ Γένους μας ἐδῶ, τὰ μισὰ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τὰ ἄλλα μισὰ εἰς τὸ Πάσχα. "Ετι δουκάτα τριάντα τὸν κάθε χρόνον νὰ διαμοιράζωνται εἰς πτωχοὺς ἐδῶ τοῦ Γένους μας εἰς τὰς ἄνωθεν δύο ἑορτάς, μισὰ εἰς κάθε ἑορτὴν. "Ετι δουκάτα τριάντα τὸν κάθε χρόνον νὰ δίδωνται ἀπὸ δουκάτα 5 εἰς τὸν κάθε σκλαβωμένον ἀπὸ τὸ Γένος μας ὅπου ἤθελε καταντήσῃ ἐδῶ καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ὅπου δὲν ἤθελεν τύχει νὰ τὰ φυλάγουσιν οἱ Ἐπίτροποί μου ἢ ὅταν τύχῃ νὰ ξεσκλαβωθῇ τινὰς ἀπὸ τὸ Γένος μας, οἱ Ἐπίτροποί μου νὰ τοῦ μπαλοτάρουν ἀπὸ αὐτὰ ἐκείνην τὴν ποσότητα ὅπου ἤθελε τοὺς φανῇ εὐλογον, νὰ μὴ δίδωνται παρὰ ὅταν ἔλθῃ ἡ πίστις τῆς ἐλευθερίας των.

"Ετι δουκάτα 240 τὸν κάθε χρόνον νὰ στέλνωνται εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον τῆς πατρίδος μου Δέλβινον, ἑφημερίους τῆς Ἐκκλησίας Μυρτίλλας, προεσιῶτας τῆς αὐτῆς πολιτείας καὶ ἀνεψιοῦ μου Ἰωάννου, ἕως ὅπου ζῇ καὶ εὐρίσκεται εἰς Δέλβινον καὶ νὰ μετρῶνται ἐδῶ τοῦ ἐπιτρόπου των καὶ νὰ ἔχουν νὰ μοιράζουν δουκάτα 120 εἰς πτωχοὺς καὶ ἀποκλεισμέναις μεριαῖς τῆς πατρίδος μου, τὰ Χριστούγεννα καὶ Πάσχα, μισὰ εἰς κάθε ἑορτὴν καὶ τὰ ἄλλα δουκάτα 120 νὰ δίδωνται διὰ νὰ ἐλευθερώσουν φυλακωμένους διὰ χάριτ(α⁴) καὶ ἂν δὲν εἶναι, διὰ νὰ ἐλευθερώσουν φυλακωμένους διὰ μικρὰ χρέη ἀπὸ δουκάτα 10 ἕως 20, καὶ μὴν ὄντας οὔτε ἀπὸ αὐτοὺς νὰ τὰ διαμοιράζουν εἰς πτωχοὺς εἰς τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων καὶ Πάσχα.

"Ετι Δουκάτα ἕξ τὸν κάθε χρόνον τοῦ κατὰ καιρὸν Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου τῆς πατρίδος μου διὰ τὴν πείραξιν ὅπου τοῦ δίδω, εἰς σημεῖον τῆς εὐλαβείας μου καὶ διὰ νὰ μοῦ λέγῃ ἓνα τρισάγιον τὸν χρόνον, τὴν ἡμέ-

1) Συντεχνίαι.

2) Ἐπιτροπείας.

3) Γραφεύς.

4) Χαράτσια ἤτοι κεφαλικὸν φόρον.

ραν τῆς θανῆς μου καὶ ὅ,τι ὀρίση διὰ τὴν ψυχικὴν μου σωτηρίαν.

Ἔτι Δουκάτα 40 νὰ δίδωνται τὸν κάθε χρόνον τῆς ἀγαπημένης μου ἀδελφῆς Λιάκως, ἕως ὅπου ζῇ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της νὰ δίδωνται τοῦ ἀνεψιοῦ μου Ἰωάννου Ἀθανασίου Κρασσᾶ καὶ ἂν ὑπανδρευθῇ καὶ ἔχη ἄρσενικά, νὰ πηγαίνουν ἀπὸ ἄρσενικὸν εἰς ἄρσενικὸν καὶ μὴν ὄντας πλέον ἄρσενικά νὰ δίδωνται εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Ἐπίσκοπον καὶ Προεστῶτα τῆς Πατρίδος μου καὶ ἐφημερίους τῆς Ἐκκλησίας Μυρτίλλας διὰ νὰ τὰ μοιράζουσι εἰς τὰ θηλυκὰ παιδιὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιοῦ μου, ἂν ἤθελεν ἔχη καὶ εἰς τὰ ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ παιδιὰ τῶν ἀδελφάδων μου καὶ μὴν ὄντας πλέον ἀπὸ τὸ Γένος του νὰ διαμοιράζωνται εἰς πτωχοὺς, εἰς ἀποκλεισμέναις μεριαῖς καὶ εἰς φυλακωμένους ὡς διέταξα ἄνωθεν διὰ τὰ Δουκάτα 240.

Ἔτι διατάζω νὰ δίδωνται τὸν κάθε χρόνον εἰς τὰς κάτωθεν Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια διὰ νὰ μοῦ κάμουν τὸν κάθε χρόνον συλλεΐτουργα, ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν μου καὶ νὰ μνημονεύωνται τὰ ἑξ ὀνόματα: Σπυρίδωνος, Ρίζου, Δεσποίνης, Ἀθανασίου, Μαρίας, Αὐθέντρας.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐδῶ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Γένους μας Δουκάτα 10 τὸν κάθε χρόνον διὰ δύο συλλεΐτουργα ἀπὸ Δουκάτα 5 τὸ ἓνα καὶ νὰ γίνωνται τὸ ἓνα εἰς τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου καὶ τὸ ἄλλο ὅταν ἔχουν ἑορτὴν ἐλευθέραν καὶ νὰ δίδωνται ὡς κάτωθεν.

Τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ κερὶ δουκάτα 2.18, τῶν εὐλαβεστάτων δύο ἐφημερίων 1, τῶν προεφημερίων γρόσσι 12¹⁾). Τοῦ διακόνου ἂν ἤθελεν εἶναι, γρόσσι 6, τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας γρόσσι 8, τοῦ κανδηλάπτου ἥτοι νόντζολου γρόσσι 4. Τὸ ὅλον Δουκάτα 5, τὰ δύο Δουκάτα 10. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Μυρτίλλας τῆς πατρίδος μου Δουκάτα 10 τὸν κάθε χρόνον διὰ τέσσαρα συλλεΐτουργα ἀπὸ τρεῖς ἱερεῖς καὶ νὰ γίνωνται τὸ ἓνα τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου τὸ ἄλλο εἰς ταῖς ὀκτῶ Νοεμβρίου ἑορτὴν τοῦ Ταξιάρχου. Τὸ ἄλλο εἰς ταῖς 6 Δεκεμβρίου τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τὸ ἄλλο εἰς ταῖς 12 τοῦ αὐτοῦ, μνήμην τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος καὶ νὰ δίδωνται ἀπὸ Δουκάτο μισὸν κάθε ἱερέως ὅπου κάνουν τὰ τέσσαρα συλλεΐτουργα εἶναι Δουκάτα ἕξ καὶ τὰ ἄλλα Δουκ. 4 νὰ τὰ πέρνη ἡ Ἐκκλησία διὰ τὸ κερὶ καὶ ἂν δὲν εὐρίσκωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τρεῖς ἱερεῖς νὰ γίνωνται τὰ συλλεΐτουργα ἀπὸ δύο καὶ νὰ πάρουν ὅλην τὴν πληρωμὴν ὅπου διάταξα διὰ τοὺς τρεῖς, Δουκάτα 10.

Εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἰς Πάτμον Δουκάτα δέκα τὸν κάθε χρόνον διὰ δύο συλλεΐτουργα ἀπὸ τρεῖς ἱερομόναχους νὰ γίνηται τὸ ἓνα εἰς τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου καὶ τὸ ἄλλο εἰς ταῖς ὀκτῶ Μαρτίου ἑορτὴν τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου Θεολόγου.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου εἰς Ἰωάννινα Δουκάτα δέκα τὸν κάθε χρόνον διὰ τρία συλλεΐτουργα ἀπὸ τρεῖς ἱερεῖς, τὸ ἓνα εἰς τὴν ἡμέ-

1) Τὸ Δουκάτον ὑποδιηγρεῖτο εἰς 24 γρόσσι.

ραν τῆς θανῆς μου τὸ ἄλλο εἰς ταῖς 24 Ἰουνίου τοῦ Προδρομοῦ καὶ τὸ ἄλλο εἰς ταῖς 6 Δεκεμβρίου τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ νὰ δίδωνται εἰς κάθε συλλεΐτουργον: τῶν τριῶν ἱερέων Δουκάτα 1,12, τῶν δύο ψαλτῶν τῆς αὐτῆς 1.— τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ κηρὶ γρόσσι 20, Δουκάτα 3.8, τὰ τρία κάνουν Δουκάτα 10.

Εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας ἐπονομαζομένης Παλιουργιώτισσας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἰωαννίνων ἀντίκρυ τῆς Βελτζίστας Δουκάτα ἕξ τὸν κάθε χρόνον διὰ δύο συλλεΐτουργα νὰ γίνηται τὸ ἓνα εἰς τὴν ἡμέραν τῆς θανῆς μου καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν πρώτην Νοεμβρίου μνήμην τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Δουκάτα 6.

Θέλω καὶ διατάζω νὰ γίνη ἓνα Σχολεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς τὴν πατρίδα μου Δέλβινον καὶ διὰ Ἐπιτρόπους παντοτεινοὺς τοῦ αὐτοῦ Σχολείου διορίζω τὸν κατὰ καιρὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς κατὰ καιροὺς προεστῶτας τῆς πατρίδος μου καὶ τοὺς ἐφημερίους τῆς Ἐκκλησίας Μυρτίλλας καὶ τὸν ἀνεψιόν μου Ἰωάννην ἕως ὅπου ζῇ καὶ εὐρίσκεται εἰς Δέλβινον, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ βάλουν ὅλον τὸν ζῆλον νὰ γίνη ὡς διατάζω καὶ νὰ μὴν τρέξη ὡς ἐκεῖνο ὁποῦ διέταξεν ὁ μακαρίτης Σπῦρος Στράτης καὶ δὲν ἐτελεσφόρησε τίποτας ἢ διατάξεις του.

Λοιπὸν αὐτοὶ οἱ Ἐπίτροποί μου νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἐξουσίαν μὲ τὰ περισσότερα βότα¹⁾, νὰ ἐκλέγουν τὸν διδάσκαλον ὁποῦ νὰ εἶναι ἐπιστήμων καὶ καλῶν ἡθῶν, ἄξιος νὰ δείχνῃ τὰ γραμματικά, τὰ ρητορικά, τὰ φιλοσοφικά καὶ τὰ Θεολογικά καὶ ἂν εἶναι βολετό, τὰ μαθηματικά, ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἕξ μαθητὰς ὁποῦ ἐδῶ κάτω θέλω διορίσει μὲ σιτηρέσιον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους ὁποῦ ἤθελον συντρέξῃ εἰς τὸ αὐτὸ Σχολεῖον, διὰ νὰ σπουδάζουν καὶ διὰ μισθὸν τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου νὰ δίδωνται ἐδῶ τοῦ Ἐπιτρόπου του Δουκάτα ἑκατὸν ἑξήντα (160) τὸν χρόνον, στέλνοντας ὅμως μίαν πίστιν ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν Ἐπιτρόπους τοῦ Σχολείου ὁποῦ νὰ μαρτυρῇ πῶς ἔκαμε τὸ χρέος του καὶ χωρὶς αὐτὴν νὰ μὴν τοῦ δίδωνται καὶ μὲ τέτοιαν πίστιν σταλμένην κάθε χρόνον νὰ τοῦ δίδωνται ὡς διατάζω καὶ ἂν κατὰ τύχην ὁ αὐτὸς διδάσκαλος δὲν ἤθελεν φερθῇ ὡς πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἐξουσίαν οἱ Ἐπίτροποί μου τοῦ Σχολείου νὰ ἐκλέγουν ἄλλον διδάσκαλον.

Θέλω ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ Σχολεῖον νὰ εἶναι ἕξ μαθηταὶ μὲ σιτηρέσιον οἱ ὁποῖοι νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς Ἐπιτρόπους μου τοῦ Σχολείου καὶ νὰ εἶναι τὰ παιδιὰ πτωχὰ τῆς πατρίδος μου καὶ μὴν ὄντας νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς ἐπαρχίας τῆς πατρίδος μου καὶ ἂν δὲν τύχουν ἀπ' αὐτὰ ἢ δὲν θελήσουν νὰ ὑπάγουν νὰ σπουδάζουν, τότε νὰ ἡμποροῦν νὰ ἐκλεγοῦν καὶ ἀπὸ ἄλλους τόπους, ἀλλὰ νὰ εἶνε πτωχοὶ καὶ νὰ εἶναι ὑποσχόμενοι οἱ αὐτοὶ μαθηταὶ νὰ σταθοῦν ἐπὶ χρόνους εἰς τὸ Σχολεῖον νὰ σπουδάζουν διὰ νὰ

1) Ψήφους.

καρποφορεθοῦν καλὰ καὶ ἂν ἀναχωρήσουν πρὶν τῆς διορίας, νὰ ἐπιστρέψουν ὅσα ἤθελον λάβῃ καὶ διορίζω διὰ σιτηρέσιόν τους ἀπὸ Δουκάτα 20 τὸν κάθε χρόνον τοῦ καθενός, ὅπου εἶναι ὅλα διὰ τὰ ἔξη, Δουκάτα 120.

Ξεκαθαρίζω ὅτι ὅσα σολδία ἤθελον συναχθῇ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου μου, ἕως νὰ ἀνοίξῃ τὸ αὐτὸ Σχολεῖον, τόσον ἀπὸ τὸν μισθὸν ὅπου διώρῃσα διὰ τὸν διδάσκαλον ὡσὰν καὶ σιτηρέσιον τῶν μαθητῶν, νὰ ἔχουν νὰ τὰ κρατοῦν οἱ Κομισάριοί μου ἐδῶ, ὡς κάτωθεν θέλω διορίσει, ὅπως ὅταν θέλει ἀνοίξῃ τὸ Σχολεῖον καὶ λάβουν τὴν πίστιν τῆς ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν καμωμένην ἀπὸ τὸν Ἐπίτροπον τοῦ Σχολείου νὰ ἔχουν νὰ μετροῦν ἐδῶ τοῦ Ἐπιτρόπου των ἀντιτζίπαδο¹⁾ ἑνὸς χρόνου τὸ σιτηρέσιον διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ πληρώνουν τοὺς μαθητὰς ἀπὸ μῆνα εἰς μῆνα κατὰ τὴν συνήθειαν.

Ἔτι ξεκαθαρίζω ὅτι ἀφοῦ ἀνοίξῃ τὸ Σχολεῖον, ἂν κατὰ τύχην ἀπὸ καμμίαν περίστασιν ἢ συμβεβηκὸς ἤθελε τρέξει βακάντζα²⁾ ὅλα τὰ «διάφορα»³⁾ ὅπου ἤθελον συναχθῇ ἀπὸ ὅσα ἐδιώρῃσα διὰ μισθὸν τοῦ διδασκάλου καὶ σιτηρέσιον μαθητῶν, τόσον καὶ διὰ τὸ νοῖκι τοῦ σπιτίου ὅπως κάτωθεν θέλω διορίσει, νὰ ἔχουν νὰ τὰ ἰνσβεστίζουν οἱ κομισάριοί μου κάθε φορὰ ὅπου ἤθελον συναχθῇ μία ποσότης ἀπὸ διακόσια ἢ τριακόσια Δουκάτα ὅταν πάλιν ἤθελον ἀνοίξῃ τὸ αὐτὸ Σχολεῖον, νὰ ἔχουν νὰ διορίζουν, ἀπὸ τὸ διάφορον δι' ἄλλους μαθητὰς ἔξω ἀπὸ τοὺς ἔξη ὅπου ἐδιώρῃσα ἀπὸ Δουκ. 20 τοῦ καθενὸς τὸν χρόνον καὶ νὰ ἐκλέγωνται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ Σχολείου μὲ τοιαύταις περιστάσαις καὶ οὕτως νὰ γίνηται εἰς κάθε καιρὸν βακάντζας.

Ἔτι διορίζω καὶ διὰ νοῖκι τοῦ Σχολείου Δουκάτα 20 τὸν κάθε χρόνον νὰ δίδονται καὶ αὐτὰ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Σχολείου διὰ νὰ πληρώσουν τὸ νοῖκι Δουκάτα 20. Ὅλα τὰ ἄνωθεν παντοτεινὰ λεγάτα συμποσοῦνται εἰς Δουκάτα 742 καὶ γροικοῦνται κορέντε ἀπὸ Λίρας 6.4 στὸ Δουκάτο.

Ἔτι θέλω ὅτι οἱ Ἐπίτροποί μου ἐδῶ νὰ ἐξοδεύσουν διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν ἕως Δουκ. 200 κορέντε διὰ νὰ ἀγοράσουν βιβλία ὅπου νὰ χρειάζονται διὰ τοὺς μαθητὰς ὅπου θέλουν σπουδάζει εἰς αὐτὸ τὸ Σχολεῖον καὶ νὰ στέκονται πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ Σχολεῖον ὑποκάτω εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ διδασκάλου καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἀγοράσουν τὰ αὐτὰ βιβλία νὰ ἐξετάζουν τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου, ἐκεῖνα ὅπου ἤθελεν γράψῃ ἐκεῖνα νὰ ἀγοράσουν.

Προσθέτω ὅτι ἔγραψα τοῦ ἀνεψιοῦ μου Ἰωάννου Ἀθανασίου Κρασᾶ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἰωάννινα νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του διὰ νὰ γένῃ ἄξιος νὰ παραδώσῃ τὰ γραμματικὰ καὶ ἐπιστήμας ὡς ἐδιάταξα καὶ ἂν ἔτῃ κάμνη καὶ θέλει εἶναι ἀρκετός, οἱ Ἐπίτροποί μου τοῦ Σχολείου νὰ ἔχουν νὰ ἐκλέγουν αὐ-

2) Προκαταβολικῶς.

3) Ἀργία.

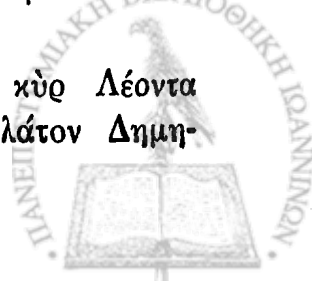
4) Τόκοι.

τὸν διδάσκαλον ἐπιζούντουν καὶ νὰ λαμβάνη τὸν μισθὸν ὅποῦ διέταξα καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἂν ἤθελεν ἔχη υἱοὺς ἄξιους καὶ ἀρκετοὺς εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιστάσιαν, νὰ ἐκλέγωνται πάντοτε ἀπὸ αὐτοὺς ἕως ὅπου νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ἢ ἀπὸ τὸ γένος τῶν ἀδελφάδων του, ἀμὴ ἂν κατὰ τύχην ὁ αὐτὸς ἀνεψιός μου Ἰωάννης ἢ τινὰς ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους δὲν ἤθελαν κάμνει τὸ χρέος τους ὡς πρέπει καὶ δὲν ἤθελαν φερθῇ ἄξιοι, δίδω ἐξουσίαν ὅλην τῶν Ἐπιτρόπων μου τοῦ αὐτοῦ Σχολείου νὰ μὴ κυττάξουν τινὰς εἰς πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ τὸν εὐγάνουν καὶ νὰ ἐκλέγουν ἄλλον εἰς τὸν τόπον του ὅπως ἤθελαν φανῇ ἀρεστότερον.

Διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου προσφέρω εἰς τὴν πατρίδα μου ἀπεφάσισα νὰ στερεώσω τὸ αὐτὸ Σχολεῖον διὰ νὰ προκόψουν τὰ παιδιὰ τους εἰς ταῖς μάθησιν καὶ νὰ στολίζωνται τὰ ἥθη τους, ὅθεν ἐλπίζω, νὰ τὸ λάβουν ὅλοι εἰς χαρὰν καὶ νὰ βάλουν ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ κάθε ἐπιμέλειαν διὰ νὰ θεμελιωθῇ ἐτοῦτο τὸ Θεάρεστον ἔργον, ἀμὴ ἂν κατὰ τύχην δὲν ἤθελεν παρασταθῇ καὶ ἀπὸ ἀμέλειάν τους ἤθελεν τρέξει συχνάκις ἀκαταστασίαις καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ κάθε ὀλίγον διακοπὲς καὶ μεταβολάς, θέλω ὅτι εὐθὺς οἱ Κομισάριοί μου ἐδῶ μάθουν πῶς τρέχουσιν τὰ τοιαῦτα, νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἐξουσίαν νὰ μεταφέρουν τὸ αὐτὸ Σχολεῖον εἰς Πάτμον ἢ εἰς τὸ χωρίον *Μέτζοβο*. Ὡς Ἐπίτροποι τοῦ Σχολείου εἰς Πάτμον νὰ εἶναι ὁ κατὰ καιρὸν ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ οἱ κατὰ καιρὸν προεστῶτες τῆς χώρας. Ἐπίτροποι δὲ τοῦ Σχολείου εἰς *Μέτζοβον* νὰ εἶνε οἱ κατὰ καιρὸν ἐφημέριοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ οἱ κατὰ καιρὸν προεστῶτες τοῦ αὐτοῦ χωρίου καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐπίτροποι νὰ ἔχουν νὰ ἐκλέγουν τοὺς διδασκάλους εἰς τοὺς τόπους τῆς ὅπου νὰ εἶναι ἄξιοι καὶ ἀρκετοὶ ὡς ἄνωθεν εἶπον. Τόσον ἀκόμη νὰ ἐκλέγουν τοὺς μαθητὰς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς διέταξα καὶ ἂν εἰς καιρὸν ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν θέλουν συντρέξει εἰς τοὺς ἄνωθεν τόπους παιδιὰ τῆς πατρίδος μου, νὰ ἔχουν νὰ ἐκλέγουν ἐκεῖνα καὶ ὄχι ἄλλα καὶ ὅσα βιβλία θέλουν εὑρεθῇ εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς πατρίδος μου ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἤθελον προβλέψει οἱ Ἐπίτροποί μου ἐδῶ, τὰ μισὰ νὰ στέλνωνται εἰς Πάτμον καὶ τὰ μισὰ εἰς *Μέτζοβον* καὶ νὰ δίδωνται τῶν διδασκάλων εἰς Πάτμον καὶ *Μέτζοβον* διὰ μισθούς τους Δουκάτα 80 τὸν κάθε χρόνον ὅπου εἶνε τὰ μισὰ ἀπὸ ὅσα ἐδιώρισα εἰς πατρίδα μου καὶ οἱ μαθηταὶ μὲ τὸ σιτηρέσιον νὰ εἶνε τρεῖς εἰς τὸ ἓνα μέρος καὶ τρεῖς εἰς τὸ ἄλλο. Τόσον καὶ ἂν συναχθῶσιν σολδία διὰ ἄλλους μαθητὰς ὡς εἶπον ἄνωθεν, διορίζοντας τὰ μισὰ εἰς τὸν ἓνα τόπον καὶ τὰ μισὰ εἰς τὸν ἄλλον καὶ τὰ 20 Δουκάτα ὅπου διώρισα διὰ νοῖκι τοῦ σπιτιοῦ νὰ δίδωνται τὰ μισὰ εἰς Σχολεῖον Πάτμου καὶ τὰ μισὰ τοῦ *Μετζόβου*,

Ἐκλέγω διὰ Ἐπιτρόπους μου μετὰ τὸν θάνατόν μου τὸν κύρ Λέοντα Καραγιάννην τὸν κύριον Στάνον Δημητρίου καὶ τὸν κύρ Σκαρλάτον Δημη-

τρίου ὡς φίλους μου ἀκριβοὺς ὅπου τοὺς ἐγνώρισα καὶ καθαρᾶς συνειδήσεως, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ διὰ ἀγάπην Θεοῦ νὰ δεχθοῦν τὸ βάρος καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ συνάξουν ὅσα ἤθελον μοῦ εὐρεθῇ ἐδῶ καὶ εἰς ἄλλο μέρος καθὼς φαίνεται εἰς τὸ λίμπρο μου μαέστρο¹⁾ καὶ εἰς λίμπρο Σιγουρ-τᾶς²⁾ καὶ κατὰ τὰ γράμματα τὰ χρεωστικά ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν κάσσα καὶ νὰ πληρώσουν μὲ ἐτοιμότητα, ἂν ἤθελε μοῦ εὐρεθῇ κανένα χρέος καὶ νὰ διορθώσουν κάθε διαφορὰν καὶ νὰ πωλήσουν ὅσα κινητὰ μοῦ ἤθελον εὐρεθῇ καὶ πληρώνοντας τὰ ἄνωθεν λεγάτα ὅπου ἐδιτάξα διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν, τὸν ἀριθμὸν Δουκάτα 325, τὰ ἔξοδα τῆς ταφῆς μου καὶ τόριτζα δι' ἓνα χρόνον εἰς τὸ μνημὰ μου καὶ ὅτι ἄλλο ἀναγκαῖον καὶ χρειαζούμενον. Ἰνβεστίροντας τὰ λοιπὰ ὅπου ἤθελον χρειασθῇ διὰ καπιτάλι τῶν παντοτεινῶν λεγάτων ὡς ἄνωθεν διὰ νὰ εἶναι ὑποσχόμενον εἰς παντοτεινὸν φιδεῖκο-μίσο³⁾ καὶ γυρίζοντας τὸ αὐτὸ Καπιτάλι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ Σκόλας τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐδῶ τοῦ Γένους μας, τότε νὰ εἶναι ἐλεύθερον ἀπὸ τὸ βάρος τῆς Ἐπιτροπείας, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὰ παντοτεινὰ λεγάτα ὅπου εἶναι Δουκάτα 742 τὸν κάθε χρόνον, ἐκλέγω διὰ Κομισαρίους μου παντοτεινοὺς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπιστάτας τῆς Ἐκκλησίας ἐδῶ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ Σκόλας τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Γένους μας, τὸν κὺρ Γουαρδιᾶνον⁴⁾ μὲ τοὺς δύο Γοβερνατόρους, τὸν κὺρ Βικάριον καὶ τοὺς δύο Σύνδικους, οἱ ὅποιοι νὰ ἔχουν νὰ σκοδέρουν⁵⁾ τὰ Δουκάτα 742 καὶ νὰ δίδωνται μὲ κάθε ἐτοιμότητα καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν ἀσφάλειαν ὡς ἐδιτάξα. Καὶ ἂν κατὰ καιρὸν ἤθελε φρανκαριστοῦν⁶⁾ ἡ μέρος ἢ ὅλον τοῦ Καπιταλίου τῶν αὐτῶν λεγάτων, νὰ ἐπιμεληθοῦν νὰ τὸ μεταῖνβεστίσουν πάλιν καὶ νὰ εἶναι παντοτεινὸ φιδεῖκομίσο, ὡς ἄνωθεν εἶπον, διὰ πλήρωσιν τῶν αὐτῶν λεγάτων.

Τέλος πάντων παρακαλῶ καὶ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς δεύτερους Ἐπιτρόπους μου, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ εὐεργετήσουν εἰς ἐκεῖνο ὅπου ἐδιτάξα ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ μὲ καθαρὰν συνείδησιν νὰ μὴν ἔχουν νὰ δώσουν ἀπολογία ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ βήματος, τοῦ ἀπροσπολήπτου Κριτοῦ. Καὶ ἡ παροῦσα μου διάταξις καὶ ὑστερινὴ θέλησις θέλω νὰ ἔχη τὸ κῦρος καὶ ἀπαράτρεπτον εἰς κάθε κριτήριον δικαιοσύνης, κάνοντας ἄκυρον καὶ ὡς χαρτὶ ἄγραφον κάθε ἄλλην διάταξιν ὅπου ἤθελεν εὐρεθῇ.

12, τοῦ 9)βρίου 1749

Συμβολαιογράφος Αἰμίλιος Βελᾶνος

1) Καθολικὸν Βιβλίον.

2) Βιβλίον ἀσφαλειῶν.

3) Ἀθικτος παρακαταθήκη, πιστευτὴ κληρονομία (νομ. ὅρ.)

4) Περὶ τούτου καὶ τῶν λοιπῶν ὅρα ΙΑ τόμον Ἑπειρωτ. Χρονικῶν.

5) Νὰ εἰσπράττουν.

6) Ἀπαλλαγοῦν, ἀποδοθοῦν.

Κωδείκελλος 8 Νοεμβρίου 1749

Ἔχων κάμει τὴν διαθήκην μου ἐγὼ ὁ Σπυρίδων Ρίζος τόῦ ποτὲ Ρίζου ἐκ Δελβίνου, ἥδη ἐκάλεσα τὸν Συμ/φον εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ γράψῃ τὸν κάτωθι κωδείκελλον :

Ἀφίνω εἰς τὸν Ἰωάννην Ἀθανασίου Κρασσᾶν ἀνεψιόν μου, υἱὸν τῆς Κυρίας Λιάκως ἢ Γεράκως ἀδελφῆς μου, ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι ἀφῆκα μὲ τὴν διαθήκην μου, καὶ ἄλλα 600 Δουκάτα ἐφάπαξ.

Εἰς τὸν Ἰωάννην Στάνον φίλον μου Δουκάτα 80 ἐφάπαξ. Εἰς τὸν Μιχαὴλ Σπανὸν Δουκάτα 20 ὁμοίως. Εἰς τὸν κ. Πολυζώνη Σπύρον φίλον μου Δουκάτα 20 ὁμοίως. Εἰς τὸν κ. Διαμαντὶν θαλαμηπόλον τοῦ κ. Λέοντος Καραγιάννη Δουκάτα 15 ἐφάπαξ. Ὡς ἐπίσης ἀφίνω εἰς τὴν ὑπηρετρίαν μου, τὸν βαρκαδόρον μου καὶ τὸν ἀχθοφόρον μου Δουκάτα 8 εἰς ἕκαστον καὶ ἐφάπαξ.

Δηλῶ ὅτι ἐπειδὴ οἱ προεστῶτες τῆς πατρίδος μου Δέλβινον μοὶ ἐζήτησαν νὰ τοῖς στείλω μίαν συνδρομὴν διὰ πληρωμὴν χρέους τῆς Κοινότητός των καὶ ἐπειδὴ εἶμαι ἤδη κλινήρης καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ τοὺς στείλω, παρακαλῶ τοὺς Ἐπιτρόπους μου νὰ διαθέσουν Δουκάτα 600 ὑπὲρ τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν τῆς πατρίδος μου καὶ νὰ στείλουν μὲ ἔμπιστόν πρόσωπον ὅπερ νὰ φέρῃ καὶ τὴν δέουσαν ἀπόδειξιν παραλαβῆς· θέλω οἱ ἐπίτροποί μου νὰ κάμουν μίαν ἀπογραφὴν καὶ ἓνα ἰσολογισμόν παντὸς τοῦ ὑπάρχοντός μου.

Ἐπίτροπον τοῦ παρόντος Κωδικέλλου καὶ διαθήκης διορίζω τὸν κύριον Λάμπρον Σάρρον ἀντὶ τοῦ Στάνου Δημητρίου καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ μοῦ κάμῃ αὐτὴν τὴν χάριν, ἵνα ἐκπληρωθῇ ἡ θέλησίς μου καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἀφίνω ἐφάπαξ, ὡς δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μου, τριάντα οὐγγίας ἀργύρου. Κατὰ τὰ ἄλλα ἐπικυρῶ τὴν διαθήκην μου εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς διατάξεις».

Ἐδημοσιεύθησαν ἥτε Διαθήκη καὶ ὁ Κωδείκελλος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 21 Νοεμβρίου 1749.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΑΡΡΟΣ

Περὶ τοῦ δευτέρου, μετὰ τὸν Γλυκύν, Ἰωαννίτου Τυπογράφου ἐν Βενε-
τία, ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ γράψωμεν εἰς τὰ προηγούμενα ἡμῶν δημοσιεύ-
ματα «Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων καὶ τὸ ἐν Βενετία Ἑπειρωτικὸν Ἀρχεῖον».

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἴχομεν δώσει τότε, ἐπὶ τῇ βάσει πληροφορίας εὐρεθείσης
εἰς τινὰ φάκελλον τῆς Συντεχνείας τῶν Τυπογράφων, ἐσφαλμένον τὸ ἔτος τοῦ
θανάτου (1701), ἤδη ὅτε νέα αὐθεντικὰ στοιχεῖα ἤλθον εἰς φῶς, προβαίνομεν
εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν.

Τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα εἶναι ἄφ' ἑνὸς μὲν ἡ Διαθήκη του καὶ ἄφ' ἑτέρου
ἡ ἐγγραφή εἰς τὸ βιβλίον θανάτων¹⁾ ἔχουσα οὕτω «1697 Νοεμβρίου 6. Ὁ
εὐγενὴς Ν. Σάρρος ἔτων 80 ἀπέθανε σήμερον, κατόπιν πενταμήνου ἀσθενείας».
Ὁ Σάρρος ὅθεν ἐγεννήθη περὶ τὸ 1617 ὅχι ἐν Ἰωαννίνοις—ὡς τοῦτο φαίνε-
ται ἐκ τῆς Διαθήκης—ἀλλ' ἐν Δελβίνῳ, πλην ὁ πατὴρ του ὡς καὶ οἱ θεῖοι
του εἶχον ἐγκατασταθῇ ἐν Κερκύρᾳ, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσεν ὁ Ἀθανάσιος Σά-
ρρος πατὴρ του τῷ 1661, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Σάρ-
ρου δημοσιευθεῖσα ἐνθύμησις²⁾).

Εἶναι κατὰ ταῦτα ἀμφίβολον ἂν οἱ Σαρραῖοι τῆς Βίτσης (Ζαγορίου)
εἶχον συγγένειάν τινα μὲ τοὺς ἐκ Δελβίνου, ὡς τοῦτο ἐπίστευεν ὁ μακαρίτης
Δ. Σάρρος.

Διατί, ἐνῶ ἦσαν ἐκ Δελβίνου ἐφέροντο ὡς καταγόμενοι ἐξ Ἰωαννίνων ;
Περὶ τούτου ἐγράψαμεν ἤδη³⁾ προκειμένου περὶ ἑνὸς Τσυμπίδη τὰ ἐξῆς : Τὸν
Τσυμπίδην τὸν εὐρίσκομεν ἀλλαχοῦ ὡς καταγόμενον ἐκ Δελβίνου. Ἄλλ' ἐπειδὴ
καὶ τὸ Δελβινὸν ὑπήγετο εἰς τὸ Βιλαέτιον Ἰωαννίνων, δι' αὐτὸν τὸν λόγον
καὶ μερικοὶ ἄλλοι φερόμενοι ὡς Ἰωαννῖται εἰς τοὺς πίνακας, δὲν κατήγοντο
ἐκ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, ἀλλ' ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ Βιλαετίου, ὅπερ
ἔφθανε μέχρι Κορυτσᾶς καὶ Αὐλῶνος».

1) Prouveditori alla Sanita, Registro 106.

2) «Ἑπειρ. Χρονικά» IB', σελ. 109.

3) «Ἑπειρ. Χρονικά» IA' σελ. 246 ὑποσημ. 4.

Διαθήκη¹⁾ Νικολάου Σάρρου²⁾**1697 Νοεμβρίου 3 Βενετία**

Εἰς δόξαν Θεοῦ.—Εὐρισκόμενος³⁾ εἰς τὸ στρῶμα ἄρρωστος μῆνας τέσσαρας ἐγὼ ὁ Νικόλαος Σάρρος τοῦ ποτε αὐθέντη Ἀθανασίου ἀπὸ τὸ Δέλβινον, μὰ ὑγιῆς καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ φοβούμενος μὴν ἔλθῃ ὁ θάνατος αἰφνίδιος καὶ μὲ ἀρπάσῃ καὶ μείνῃ ἡ ψυχὴ μου ἀδιόρθωτος, ἔκραξα ἓνα πιστόν μου φίλον τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα νὰ γράψῃ τὸ παρόν μου τεσιαμέντο⁴⁾ καὶ ὑστερινήν μου θέλῃσιν, τὸ ὁποῖον θέλω νὰ ἀξίξῃ ὥσάν νὰ ἦτο ἀπὸ χέρι νοδάρου⁵⁾.

Καὶ πρῶτον παραδίδω τὴν ἁμαρτωλήν μου ψυχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αὐθεντοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας μου, καθὼς καὶ ἐγὼ συγχωρῶ ὁλουνῶν ἐκείνων πού με ἔβλαψαν καὶ παρακαλῶ καὶ ἐγὼ καθένα ὁποῦ νὰ ἔλαβε βλάβιμον ἀπὸ λόγον μου νὰ με συγχωρήσῃ.

Θέλω, ἂν ὁ αὐθέντης Θεὸς θελήσῃ νὰ με ἀναπαύσῃ, νὰ με θάψωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφίνω Δουκάτα ἑκατὸν διὰ μίαν φορὰν⁶⁾ ἀκόμη ἄλλα ἑκατὸν νὰ ἐξοδιάσωσι νὰ κάμωσι δύο καντηλέρια⁷⁾ μπρούτζινα διὰ νὰ τὰ βάνουν εἰς τὴν ἐορτήν, διὰ τὴν σοτοσκριτσιόν μου⁸⁾ ἀκόμη θέλω νὰ βαλθοῦν τετρακόσια Δουκάτα ἐκεῖ πού ἔχουν τὰ ἄλλα καβιδάλια⁹⁾ τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὸ διάφορον νὰ ἐξοδιάζωσι νὰ κάμωσι τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου με τὸν Ἀρχιερέα, Ἐφημερίους καὶ Ἱεροδιακόνους, καθὼς ὁποῦ τὴν κάμνω τόσους χρόνους. Ἀφίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δελβίνου τὴν Παναγίαν τοῦ Κάστρου ριάλια 20 διὰ μιὰ φορὰ καὶ εἰς τὴν Παναγιά στήν Κάμηνο ἄλλα 20 καὶ εἰς τὴν Κυρίαν τὴν Πυργιώτισσαν ἄλλα 20, ὅλα διὰ μίαν φορὰν, διὰ νὰ παρακαλῶσι διὰ τὴν ψυχὴν μου. Ἀκόμη ἀφίνω εἰς τὸ Μοναστήρι τοῦ Δελβίνου, τὸ λεγόμενον στὸ Στύλο ἄλλα 20 ρεάλια διὰ νὰ παρακαλοῦν διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ αὐτὰ

1) Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας, Συμ)φος Φραγκίσκος Βελάνος, φάκελλος διαθηκῶν ἀριθ. 1051.

2) Πραγματευτὴς ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1652, ἵδρυσε τῷ 1686 Ἑλληνικὸν Τυπογραφεῖον, ὅπερ οἱ υἱοὶ τοῦ ἐπώλησαν εἰς τὸν Ἀντώνιον Μπάρτολι τῷ 1706 (Πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου <Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων, <Ἡπειρ. Χρον.> Γ'. σελ. 8, 47, 48 ὑποσημ.

3) Δημοσιεύομεν τὴν διαθήκην ὡς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἀλλὰ με διορθωμένα τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα.

4) Διαθήκην.

5) Συμβολαιογράφου.

6) Κηροπήγια.

7) Κυρίως ἡ λέξις sottoscrizione σημαίνει ὑπογραφή. Ἐδῶ μᾶλλον ὑπονοεῖ τὴν ὀνομαστικὴν ἐορτήν του, ἥτοι τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

8) Κεφάλαια.

διὰ μίαν φορὰν καὶ νὰ μοῦ γράψωσιν μίαν πρόθεσιν εἰς καθένα. Ἀφίνω τῶν ἀνεψιῶν μου ἤγουν τοῦ Ἀντώνη, Ἰωάννη, Γιάκομο, Νικολό, Ἀνδρέα καὶ Σιλβέστρου. παιδιῶν τῶν ἀδελφῶν μου Δουκάτα 50 τοῦ καθενὸς διὰ μίαν φορὰν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Θέλω καὶ ἀφίνω τῆς Χρυσοῦλας τῆς θυγατρὸς μου νὰ τῆς δίδωσι Δουκάτα κορέντε τρεῖς χιλιάδες καὶ νὰ τὴν παντρεύωσι. Τῆς Μπέτας¹⁾ ἀφίνω 2500 Δουκάτα, τῆς Εὐθυμίας 2500, τῆς Ἀννας 2500 καὶ τῆς Κασάνδρας 2500 ὅλα κορέντε καὶ ἀφίνω καὶ τὴν εὐχὴν μου εἰς ὅλες μου τὲς θυγατέρες. Ἀφίνω τῆς Ρωξάνας τῆς ἄλλης μου θυγατέρας τῆς παντρεμένης ἓνα δαχτυλίδι ζαφεῖρι ὅπου ἔχω, διὰ νὰ τὸ φορῇ καὶ νὰ μὲ μακαρίζῃ καὶ τῆς ἀφίνω καὶ τὴν εὐχὴν μου. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον τῶν πραγμάτων ἀφίνω ρεζίδονάριους²⁾ τοὺς δύο μου υἱοὺς Σπυρίδωνα καὶ Ἀναστάσιον, μὲ τοῦτο νὰ εἶναι πάντα εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς μάνας των τῆς κυρίας Ἑλένης Κοθώνη³⁾ τῆς ἡγαπημένης μου γυνῆς, τὴν ὁποίαν ἀφίνω κομεσάριαν καὶ νοικοκυρὰν εἰς τὸ πρᾶγμα μου ὅλο, εἰς ὅλην τὴν ζωὴν νὰ τὸ κυβερνήσῃ καὶ νὰ τὸ αὐξήσῃ δι' ὠφέλειαν τῶν παιδιῶν μας καὶ στὸν θάνατόν της νὰ ἔχῃ ἐξουσία εἰς τὸ πρᾶγμα ὅπου θέλει εὐρεθῇ νὰ κάμῃ διαθήκην νὰ τοὺς ἀφίσῃ ἐλεύθερον ἢ κονδιτζιονάτο⁴⁾, νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν της καθὼς τῆς θέλει φανῇ τὸ καλλιώτερον. Ἀκόμη παρακαλῶ τὸν ἀφέντη τὸν Δομένεγο τὸν Κοθώνη, τὸν ἀγαπημένον μου Κονιάδον, τὸν ὁποῖον ἀφίνω καὶ αὐτὸν ἐπίτροπον νὰ εἶναι σιμὰ εἰς τὴν ἀδελφὴν του καὶ νὰ βοηθᾷ εἰς ὅλα μου τὰ ἱντερέσα⁵⁾ ὁ Σπυρίδων ὁ υἱός μου. Θέλω νὰ εἶναι ἡγαπημένοι πάντα καὶ νὰ ἀτεντέρουσι⁶⁾ εἰς τὸ νεγότσιο⁷⁾, μὰ νὰ μὴν κάμουσι κανένα πρᾶγμα, χωρὶς τὸ θέλημα τῆς μάνας τους καὶ νὰ κάνουσι τὸ ῥίτο⁸⁾ μας καὶ νὰ ἀτεντέρουσι τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἂν θέλωσι νὰ ἔχωσι τὴν εὐχὴν μου, τὴν ὁποίαν τοὺς ἀφίνω ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας. Θέλω ἔτι ἡ ἄνωθέν μου γυνὴ κάθε χρόνον εἰς ὅλην τὴν ζωὴν νὰ δεσπενσάρῃ⁹⁾ εἰς τοὺς πτωχοὺς Δουκάτα τριάντα διὰ τὴν ψυχὴν μου. Ὁμολογῶ καὶ ξεκαθαρίζω πῶς μὲ τοὺς ποτε ἀδελφούς μου ἐκάμαμεν δεβίζιο¹⁰⁾ καθὼς εἰς τὰ χαρτιά μου φαίνονται καὶ δὲν ἔχω νὰ κάμω μὲ λόγου τους τίποτε. Ἀφίνω διὰ μίαν ἐνθύμησι εἰς τὸν ἀγαπητὸν αὐθέντη Δομένεγο Κοθώνη τὸν κουνιάδο μου, ἓνα ζευγάρι Καντηλέ-

1) Ἑλισάβετ.

2) Τελικοὺς κληρονόμους.

3) Ἐξ Ἀρτης (πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἑπαιρωτ. Ἀρχεῖον. <Ἑπαιρωτικά Χρονικά> Τόμ. ΙΑ', σελ. 223).

4) Ὑπὸ ὄρου.

5) Συμφέροντα.

6) Προσέχωσι.

7) Ἐμπόριον.

8) Δόγμα.

9) Διανέμη.

10) Divisio = χωρισμός.

ρια¹⁾ ἀργυρᾶ, τοῦ ἀφεντός Νικολέτου ἀδελφοῦ του μίαν φρουτιερέταν²⁾ ἀργυρᾶν καὶ τοῦ ἀφέντη τοῦ Τομάζου ἄλλου ἀδελφοῦ του ἄλλη μίαν διὰ σημάδι ἀγάπης· τῆς κυρᾶ Μαρίας τῆς κονιάδας μου μίαν σοτοκούπαν ἀργυρᾶν διὰ σημάδι ἀγάπης. Ἀπὸ τὰ ἀνεψίδια μου ἤγουν ἀπὸ τὸν Σιλβέστρον, Ἰωάννην, Γιάκομον καὶ Νικολὸν τοῦ ποτὲ Τζοῦάνε Σάρου, ἔχω νὰ λάβω καθὼς εἰς τὰ σκρῖτα³⁾ φαίνονται καὶ θέλω νὰ τὰ ρεκουπεράρωσι⁴⁾ οἱ κομισάριοί⁵⁾ μου.

Ἐγὼ Νικόλαος Σάρος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 6ῃ Νοεμβρίου 1697.

Ὁ Συμβολαιογράφος Φραγκῖσκος Βελᾶνος

-
- 1) Κηροπήγια.
 - 2) Ὀπωροθήκην.
 - 3) Γραπτά.
 - 4) Ἀνακτήσωσι.
 - 5) Ἐπίτροποι.

ΔΙΑΘΗΚΗ¹⁾ ΧΑΪΔΩΣ ΓΛΥΚΗ

1706 Δεκεμβρίου 7 εἰς Βενετίαν

Εὐρισκομένη ἐγὼ ἡ Χαΐδω θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Ζαχαρία Σουγδουρῆ ἀπὸ Ἰωάννινα, χήρα τοῦ ποτὲ κὺρ Νικολάου Γλυκύ, ὑγιῆς εἰς τὸν νοῦν ἐλέω Θεοῦ καὶ λογιάζοντος βέβαιον τὸν θάνατον καὶ ἄδηλος εἶναι ἡ ὥρα του, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν αὕξησιν τῆς ἡλικίας μου ὅπου καθεκάστην γηράζω... ἐπαρεκάλεσα ἄνθρωπον²⁾ ἐμπιστεμένον νὰ γράψῃ τὴν παροῦσαν διαθήκην...

Παραδίδω ἐν πρώτοις τὴν ἀμαρτωλὴν ψυχὴν μου εἰς χεῖρας τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ θέλω ὅτι τὸ σῶμα μου νὰ θιαπῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ ὅπου ἐθάπτη ὁ ἡγαπημένος μου ἀνὴρ κὺρ Νικόλαος ὁ Γλυκός.— Θέλω ὅτι τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μου νὰ μοιραστοῦν εἰς κηρία καὶ ψαλτικὰ σαράντα Δουκάτα ἀπὸ τὸν κὺρ Δημήτριον Γλυκύν, τὸν ἑγγονάν μου ἀπὸ τὰ ἄσπρα ὅπου μοῦ ἔχει. Ἀκόμη ἀφίνω τέσσαρα Τζεκίνια τοῦ Ἀρχιερέως καὶ Δουκάτα δώδεκα τῶν ἐφημερίων καὶ προεφημερίων, ἡγουν Δουκάτα δύο τοῦ καθενός³⁾. Ἀκόμη ἀφίνω τοῦ εὐλαβεστάτου κὺρ Ἀνθίμου Πρασινίκου Δουκάτα δύο, ὁλουνῶν διὰ μίαν φοράν. Ἀφίνω τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ ἡγαπημένου μου ἀδελφοῦ κὺρ Γεωργίου Σουγδουρῆ, τὸ διάφορον τῶν χιλίων Δουκάτων ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸ ὄνομά μου εἰς τὸ δεπόζιτο τοῦ Κρασιοῦ⁴⁾, τὸ ὁποῖον διάφορον νὰ ἡμπορῇ νὰ τὸ σκοδέρῃ⁵⁾ ὁ ἄνωθεν ἀδελφός μου, ὡς ὅπου νὰ ζῇ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀφίνω νὰ δίδεται τὸ μὲν μισὸ διάφορο τῶν αὐτῶν χιλίων Δουκάτων εἰς τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Γιόνμα εἰς τὸ νησὶ τῶν Ἰωαννίνων αἰωνίως, διὰ νὰ εἶναι χρεῶσται οἱ ὅσοι ἐκεῖ πατέρες νὰ μοῦ λέγουσι μίαν λειτουργίαν τὴν ἐβδομάδα, διὰ τὴν ψυχὴν μου ὅποιαν ἡμέραν θέλουσιν καὶ τὸ λοιπὸν ἡμῖς διάφορο νὰ δίδεται κάθε χρόνον παντοτενὰ εἰς τὸ Σχολεῖον

1) Κρατ. Ἀρχ. Βενετίας Busta testamenti 1051.—Εἶναι γραμμένη Ἑλληνιστὶ καὶ μὲ μετάφρασιν Ἰταλικήν.

2) Πρόκειται πιθανώτατα περὶ τοῦ Μεθοδίου Ἀνθρακίτου, ὃν ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω διορίζει καὶ ἐκτελεστήν.

3) Ἐξ λοιπὸν ἦσαν τότε οἱ ἐφημέριοι καὶ προεφημέριοι τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Βενετίᾳ Ἐκκλησίας.

4) Dazio al Vin, ὅπερ ἐδέχετο καὶ καταθέσεις.

5) Εἰσπράττη.

τοῦ Γκιόνμα εἰς Ἰωάννινα διὰ νὰ τρέφεται ἓνα παιδί εἰς τὸ αὐτὸ Σχολεῖον καὶ νὰ σπουδάζῃ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ψυχὴν μου, διὰ τὰς ὁποίας ὑποθέσεις ἡγουν διὰ τὴν λειτουργίαν τὴν παντοτεινὴν καὶ διὰ τὴν σπουδασιν τοῦ παιδιοῦ, θέλω ὅτι τὸ ἄνωθεν καπιτάλε τῶν χιλίων Δουκάτων νὰ γροικιέται κονδιτζονᾶτο¹⁾ καὶ παντοτεινὰ εἰς τρόπον ὅτι κανεῖς νὰ μὴν ἡμπορῇ ποτὲ νὰ τὸ σηκώσῃ, μὰ ὅποτε θελήσῃ ὁ πρίντζιπας²⁾ νὰ τὸ φρανκάρῃ³⁾ τὸ αὐτὸ Καβιδάλε⁴⁾, νὰ τυχαῖν νὰ μεταῖνβεστίρεται⁵⁾ εἰς ἄλλον τόπον συκοῦρον⁶⁾ καὶ νὰ εὐρίσκηται πάντοτε ἰνβεστίτο καὶ κονδιτζιονᾶτο ὡς ἄνωθεν.— Εὐρίσκομαι νὰ ἔχω ἰνβεστίτα εἰς τὰ χέρια τοῦ εὐλαβεστάτου Κυρίου Ἰωάννου Μαρία Δαβάντζο, ἀρτσιπρέτε⁷⁾ τοῦ πόντε ντὺ Πιάβε⁸⁾ α λιβέλλο φρανκάμπιλε⁹⁾ Δουκάτα τετρακόσια πενήντα τὰ ὁποῖα σολδία εἶναι ἔδικά μου ὅπου μοῦ ἀπόμειναν ἀπὸ τὰ σολδία ὅπου κάθε χρόνον μοῦ ἄφησεν ὁ μακαρίτης ὁ ἄνδρας μου διὰ ζωοτροφίαν μου, ἀπὸ τὸ ὅποῖον καβιδάλε ἀφίνω τὰ διακόσια Δουκ. τοῦ ἡγαπημένου μου ἑγγονοῦ κὺρ Δημητρίου Γλυκῆ καὶ τὰ ἄλλα διακόσια τοῦ ἡγαπημένου ἀνεψιοῦ μου τοῦ κὺρ Ζώτου τοῦ Δελήνδορη καὶ τὰ ἐπίλοιπα πενήντα τῆς Μένεγας τῆς δουλεύτρας μου διὰ τὴν δούλευσιν καὶ ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην ὅπου μοῦ εἶχεν καὶ θέλω νὰ τῆς τὰ δίνουν χωρὶς καμμίαν ἐναντιότητα.— Ἀφίνω τοῦ ἡγαπημένου μου ἀδελφοῦ Γεωργίου Σουγδουρῆ τὸ ὑποστατικόν μου τῆς Βελτζίστας¹⁰⁾ νὰ εἶναι νοικοκύρης νὰ τὸ κάμῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται ὅτι εἶναι πατρικόν μας πρᾶγμα καὶ μοῦ τὸ ἔδωκαν οἱ γονεῖς μου διὰ προικόν. Ἀφίνω τοῦ ἄνωθε Δημητρίου Γλυκῆ τοῦ ἑγγονοῦ μου τὸ δαχτυλίδι μου μὲ 9 διαμάντια διὰ σημεῖον ἀγάπης καὶ διὰ νὰ ἔχῃ χρέος νὰ τελειώσῃ ὅσα ἄνωθε ἔχω γεγραμμένα. Ἀκόμη ἀφίνω τοῦ ἄνωθε Δελήντορη ἀνεψιοῦ μου, υἱοῦ τῆς ποτὲ κυρᾶ Βασιλικῆς ἀδελφῆς μου ἓνα δαχτυλίδι μὲ τρία διαμάντια. Ἀφίνω τοῦ ἄνωθε ἀδελφοῦ μου κὺρ Γεωργίου τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας μὲ λάμα ἀσημένια ὅπου ἐγὼ ἡγόρασα μὲ ἔδικά μου σολδία καὶ τὴν κανδήλαν τὴν ἀσημένιαν ὅπου ζυγιάζει οὐγγίαις 21 νὰ τὰ ἔχῃ ἕως πού νὰ ζῇ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ δίδωνται ἡ αὐτὴ εἰκόνα καὶ ἡ κανδήλα τῆς εἰς τὸ ἄνωθε μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Γγιόνμα διὰ ψυχικὴν μας σωτηρίαν. Ἀφίνω τοῦ προγονοῦ μου κὺρ Μιχαὴλ Γλυκῆ ἓνα ζευγάρι

1) Δεσμευμένον ὑπὸ ὄρους.

2) Ὁ Ἐνετὸς Δόγης.

3) Ἀποδῶση. ἀπαλλάξῃ.

4) Κεφάλαιον.

5) Ξαναεπενδύεται.

6) Ἀσφαλῆ.

7) Πρωτοπαπᾶ.

8) Ponte di Piave, πόλιν ἔξω τῆς Βενετίας.

9) Δάνειον ἐμφυτεύσεως ἀποδοτέον.

10) Πρβλ. κ. Κ. Δ. Μέρτζιου, ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκῶν ἐν Ἡπειρ. Χρονικοὶς

μανίνια, κορδόνη χρυσᾷ διὰ τὴν θυγατέρα του τὴν μικρὴν καὶ διὰ σημεῖον ἀγάπης καὶ τοῦ ἀφίνω καὶ τὴν εὐχὴν μου. Τῆς ἐκλαμπροτάτης¹⁾ κυρίας Ἑλένης Σάρας τῆς ἀφίνω διὰ σημεῖον ἀγάπης, ἓνα ζευγάρι σκουλαρίκια χρυσᾷ μὲ δύο διαμάντια τὸ καθὲν καὶ τὸ μαντό²⁾ μου τὸ δαμάσκο τὸ μάβρο διὰ σημεῖον ἀγάπης.

Τοῦ ἠγαπημένου φιότζου³⁾ κύρ Φραγκίσκου Μασγανᾶ διὰ πολλὰς δούλευσες ποῦ μοῦ ἔκαμε εἰς πολλοὺς χρόνους τοῦ ἀφίνω τὸ δαχτυλίδι μὲ τὸ ζαφεῖρι ἄσπρο. Τοῦ ἠγαπημένου πνευματικοῦ κύρ Μεθοδίου Ἀνθράκη⁴⁾ τοῦ ἀφίνω διὰ σημεῖον ἀγάπης τὴν κοῦπα μου τὴν ἀσημένια καὶ ἓνα πάπλωμα μεταξωτὸ κίτρινο. Ἀκόμη ἀφίνω τοῦ αὐτοῦ κύρ Δημήτρη Γλυκῆ ἐγγονοῦ μου τὰ δύο καντιλέρια μου τὰ ἀσημένια. Ἀκόμη ἀφίνω τῆς ἄνω Μένεγας τῆς δουλεύτρας μου δυὸ ζευγάρια σεντόνια καὶ τὴν γιάμπολην κίτρινην ὅπου ἔχω εἰς τὸ κρεβάτι, τέσσαρα ὑποκάμισα καὶ τέσσαρες τραβέρσες⁵⁾.

Τῆς Κόγας⁶⁾ μου τῆς Κατερίνας ἀφίνω δύο ὑποκάμισα καὶ δύο τραβέρσες. Εἰς τὴν κυρίαν Μαριετώαν Βιδαλῆ χήραν τοῦ ποτὲ Νικολάου Κονταρῆ τὴν ὁβάτα⁷⁾ μου ντὲ νταμάσκο μάβρο καὶ δύο ὑποκάμισα, διὰ τὴν ψυχὴν μου. Τὸ ἐπίλοιπον πρᾶγμα ποῦ μοῦ ἀπομένει, σκουτιά, ὑποκάμισα καὶ ὅ,τι πρᾶγμα λιανικὸ εὐρεθῇ θέλω ὅτι οἱ κάτωθι Κομισάριοί μου νὰ τὰ μοιράσουν εἰς πτωχοὺς διὰ ψυχικὴν μου σωτηρίαν.

Κομισαρίους μου ἀφίνω τὸν εὐλαβέστατον Κύριον Μεθόδιον Ἀνθράκην τὸν πνευματικόν μου καὶ τὸν Δημήτριον Γλυκῆν τὸν ἐγγονά μου τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ τελειώσουν ὅλα μου τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα.

Ἐγὼ ἡ Χάιδω Γλυκῆ καὶ θυγάτηρ τοῦ κύρ Ζαχαρία Σουγδουρῆ βεβαιῶνω τὰ ἄνωθε.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 16 Ἰανουαρίου 1706 (ἐν.ἔ.)

Ὁ Ἐνετὸς Συμβ/φος Φραγκῖσκος Βελᾶνος⁸⁾

1) Τὴν ὀνομάζει ἐκλαμπροτάτην τὴν Ἑλένην Σάρου τὸ γένος Κοθώνη, διότι οἱ Κοθωναῖοι τῷ 1699 εἶχον προσκτήσει τὴν Ἐνετικὴν εὐγένειαν διὰ καταβολῆς 100 χιλ. δουκάτων (πρβλ. τὸ ἐν Βενετία Ἑπειρ Ἀρχεῖον ἐν Ἑπειρ. Χρον. ΙΑ' σ. 229.

2) Ἐπενδύτης.

3) Ἐκ τοῦ figlioccio, ἐνετιστὶ fiozzo=ἀναδεκτός.

4) Πρώτην φορὰν συναντῶμεν τὸν Μεθόδιον ὡς Ἀνθράκην. Εἰς ἄλλα ἔγγραφα του τὸν συναντήσαμεν ὡς Ἀνθρακέα καὶ Ἀνθρακίτην.

5) Ποδιές.

6) Ἐκ τοῦ cuoca ἐνετιστὶ coga=μαγείρισσα.

7) Εἶδος παπλώματος.

8) Οἱ Βελῶνοι ἦσαν Ἑλληνορθόδοξοι ἐκ Κρήτης, γινώσκται συνεπῶς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ δι' αὐτὸ προετιμῶντο διὰ τὰς συμβολαιογραφικὰς πράξεις ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ · ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΠΡΙΓΓΕΛΕΥΣ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν βιβλίον ἀποδείξεων, ἀνῆκον εἰς τοὺς ἐν Βενετίᾳ ἄλλοτε ἀκμάσαντας ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Ἐπιφάνιον Ἡγούμενον τοὺς ἐξ Ἰωαννίνων, εὑρεθὲν κατὰ τύχην εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος—λέγω κατὰ τύχην διότι δὲν εἶναι οὔτε ἡριθμημένον ὥς τὰ ἄλλα ἔγγραφα καὶ βιβλία τοῦ Ἀρχείου, οὔτε καταγεγραμμένον—μᾶς ἀπεκάλυψε μίαν σπουδαίαν πληροφορίαν σχετικὴν μὲ τὴν ὑπαρξιν ἐν Ἰωαννίνοις διδασκάλου κατὰ τὰ ἔτη 1645—1647.

Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου καταφαίνεται ὅτι ὁ Ἐπιφάνιος Ἡγούμενος πρὶν ἢ ἐγκαθιδρύσῃ διὰ τῆς μνημειώδους ἀπὸ 2 Δ/βρίου 1647¹⁾ Διαθήκης του τὰς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Ἀθήναις Σχολὰς, *συνετήρει ἰδίαις δαπάναις* διδάσκαλον ἐν Ἰωαννίνοις, τὸν Νικηφόρον Πριγγελέα ὥς μαρτυρεῖ ἡ παρὰ πόδας ἔγγραφῇ ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ:

1647 ἀπρήλη 9 στὸ παλεὸ

ελαβα εγω ο ευσταθης ο σουγδουρις απο τον ς.ρ²⁾. Επηφάνηο ηγουμενο βελουδο κρημιζι πηχ. 33^{1/2} το οπιο μου το εδοσε να στηλω στα Ιωαννηνα τον κυρ στεφανη πουλημενο ηγουν να το δοσο εδο του ς. ρ Θοδορη Κοσμά να τὸ στηλη του ανωθι κυρ στεφανη διαονομά μου να το πουληση και απο τιν αυτην πουλησι νὰ δοσι ης τὰ Ιωαννηνα του κυρ νηκοφορου Πρήγ-γηλη³⁾ διδασκαλον οπου μαθενη τα πεδια να τα δοση διαονομα του οπου τον εχηταμενα ασπρα⁴⁾ τουρκηκα 8000 ηγουν οχτωχηλιαδες δια δυο χρονος παγαμεντο⁵⁾ που εμαθε τα πεδιὰ καὶ τα παραπανου οτι περασι ἀπο το βελουδο στελνοντάς μου ο κυρ στεφανῆς εἰς χίρας μου νὰ τα δοσο το ς.ρ. επηφάνηο».

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

1) Κ. Δ. Μέρτζιου, τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἑπειρ. Ἀρχεῖον Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ ια' σελ. 29 κ. ἑ.

2) Κύριον (signor—s. r.).

3) Τὸν Πριγγελέα ἀναφέρει ἐπιστολὴ τις τοῦ Γερμανοῦ Ἱερομονάχου τοῦ Σιναΐτου (Πρβλ. Ἑπειρ. Χρον. Ε' σελ. 32 Εὐάγ. Σαβράμη—ἡ Βησαρίων Μακρῆς... «ἤλθεν ἐξ Ἰωαννίνων Νικηφόρος τις Πριγγελεὺς τὸ ἐπίκλην Ἀθηναῖος κ.λ.π.

4) Περί ἄσπρων ὄρα ἐνδ. ἀν. σελ. 566 ὑποσημ. 4.

5) Πληρωμὴν.

ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ¹⁾ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΕΡΟΜΝΗΜΟΝΟΣ²⁾ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

28 Νοεμβρίου 1709 εἰς Βενετίαν.

Συναισθανόμενος³⁾ ἐγὼ ὁ Ἰωάννης Ἱερομνήμων τοῦ ποτὲ Νικολάου ἐξ Ἰωαννίνων ἐγγὺς τὸ τέρας τοῦ βίου μου..... ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ τὸν Συμβολαιογράφον Φραγκῖσκον Βελᾶνον κλπ..... Ἀφίνω εἰς τὰς μοναχὰς τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Μοναστηρίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων Δουκάτα 20. Εἰς τοὺς τρεῖς ἐφημερίους τῆς ἰδίας ἀνὰ 5 Δουκάτα. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων Δουκάτα 10 δι' ἐν σαρανταλείτουργον ὥς ἐπίσης ἀνὰ δέκα Δουκάτα εἰς τὰς κάτωθι ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια δι' ἐν σαρανταλείτουργον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς μου :

1) Παναγίαν τοῦ Ἀρχιμανδρείου, 2) Περίβλεπτον, 3) Μοναστήριον τοῦ Σωτήρος ἐν τῇ νησίδι, 4) Μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐπονομαζόμενον τοῦ Ντίλιου, 5) Μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἐπονομαζόμενον τοῦ Σπανοῦ, 6) Ἐκκλησίαν Ἀγίων Ἀναργύρων εἰς τὸ Στροῦνι, 7) Ἐκκλησίαν Ἀγίου Γεωργίου εἰς Λιγκιᾶδες, 8) Ἐκκλησίαν τῆς Καρίτσας, 9) Ἐκκλ. τῆς Γαστρίτσας, 10) Παναγίαν Δουραχάνης, 11) Μοναστήριον Ζίτσας, 12) Μοναστήριον Προφήτου Ἡλίας εἰς Γεωργουτσάτες καὶ 13) εἰς ὅλα τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Ἔτερα Δουκάτα 50 εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ 5 Δουκάτα εἰς τὸ ἐν Κων/πόλει Μετόχιον τοῦ ἰδίου τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Εἰς τὴν Ξάνθων γυναῖκα τοῦ Πάνου Καραγιάννη τὰ ἡμίση τῶν ὅσων μοῦ ὀφείλει ὁ σύζυγός της Πᾶνος. Εἰς τὴν Ρωξάναν γυναῖκα τοῦ Χρήστου Ράφτη ὁμοίως. Εἰς τὰ ἄρσενικὰ καὶ θηλυκὰ παιδιὰ τῆς κόρης μου Σμαράγδας Δουκάτα χίλια ἀνὰ 200 εἰς τὸ καθὲν καὶ ἐφάπαξ. Εἰς τὴν θυγατέρα μου Λάμπρων γυναῖκα τοῦ Πάνου Νίκου Παπᾶ Δουκάτα 500.

Γενικοὺς κληρονόμους, ἐπιτρόπους καὶ ἐκτελεστὰς ἀφίνω τοὺς τέσσαρας υἱοὺς μου Θωμᾶν, Πᾶνον, Μπαλᾶνον καὶ Νικόλαον, τόσον διὰ τὴν ἐδῶ εὐρισκομένην περιουσίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἄλλαχοῦ. Ἐγκρίνω καὶ βεβαιῶ τὰ ἄνωθι ἅλλὰ δὲν ἡμπορῶ νὰ γράψω διότι μοῦ τρέμει τὸ χέρι».

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 7 Δεκεμβρίου 1709.

Ὁ Συμβολαιογράφος Φραγκῖσκος Βελᾶνος

1) Κρατ. Ἀρχεῖον Testamenti Francesco Velano Busta 1051.

2) Ἀδελφὸς τοῦ Εὐεργέτου Πάνου.

3) Ἡ διαθήκη εἶναι γραμμένη Ἰταλιστί.

Η ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΓΓΙΟΝΜΑ

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωστῶν τότε πηγῶν, ἐγράψαμεν εἰς τὸ ἐν Βενετία Ἑπειρωτικὸν Ἀρχεῖον («Ἑπειρωτ. Χρονικά», τόμ. ΙΑ'), σελ. 103) ὅτι ἡ Σχολὴ τοῦ Μάνου Γγιόνμα ἐν Ἰωαννίνοις συνεστήθη «πιθανώτατα κατὰ τὸ 1677». Ἦδη ὁμως ἀπεκαλύφθη νέον ἔγγραφο διαφωτιστικὸν ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ὁ ἀείμνηστος εὐεργέτης συνετήρει τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τοῦ 1672 ἐπὶ ἐτησίᾳ ἀντιμισθίᾳ 20000 ἄσπρων, ποσὸν ὅπερ κατεβάλλετο—ὡς ἀναφέρει ἡ ἐπιστολὴ—καὶ εἰς τὸν προγενέστερον καὶ πρῶτον τῆς Σχολῆς διδάσκαλον Βησσαρίωνα Μακρῆν.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη γραμμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον Εὐεργέτην Μᾶνον Γγιόνμαν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἐν Βενετία Ἰωαννίτην Τυπογράφον Νικόλαον Γλυκύν, εὐρίσκεται δὲ εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας (*Documenti Greci* 314).

Καὶ ἐπειδὴ τὴν θεωροῦμεν ὡς σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν τὴν παραθέτομεν ὁλόκληρον ὡς ἔχει ἐν τῷ Πρωτοτύπῳ ἐξ οὗ ἐλάβομεν καὶ τὴν δημοσιευομένην φωτοτυπίαν :

«τημιωτατε ευγενεστατε και ηγαπημενε μου αυθεντι νηκολαιε γλικη την αυθεντια σου προσκηνω.

εις της 22 του παροντος την τημιαν και ηγαπιμενην γραφη της αυθεντιας σου ελαβα γραμαινην της 8/18 του αυτου και την καλην ηγηαν τις αυθεντιασας εχαρηκα και εχαρηκα και το καλως ελθη και καλοκαταβωδιον του κιορ μηχαιλ ιων της¹⁾ και ευθης εξεφορτοσαν τα πραγματα απο το φεργαδιν²⁾ και τα εφορτοσαν ης την βαρκα και εμισευσαν δια την σαγηαδα μαι τον ωπιον ελαβα και μηα βαρέλα γαρμπω³⁾ και το χερωμαι ης την ηγηαν τις αυθεντιας σου και δεν ετηχεν να πηράζηται μαι λογου μου ωρηζης δια τον διδασκαλον τον παπαμανον πως να της εγραφε πως θελουν να τον δωσουν ως 100 ασου-

1) Εἰς τὸν ἴδιον τόμον καὶ ἐν σελ. 314 παρεισέφερσε μία ἀνακρίβεια ὡς πρὸς τὴν λέξιν «μπουμπασέρης» ἦν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 82 ὑπόσημ. μετεφράσαμεν κατὰ λάθος «χιλίαρχος». Ἡ λέξις μπουμπασέρης μὴ ἔχουσα καμμίαν σχέσιν μετὰ τὴν «μπίμπασης» σημαίνει οἰκονομικὸς ἐπιθεωρητής, ἐλεγκτής.

2) Μιχαὴλ Γλυκὺς υἱὸς τοῦ Νικολάου.

3) Μικρὰ φρεγάδα.

4) Κρασί γάμπρο=μπρούσικο, ὄχι δηλαδὴ γλυκό.

λανη¹⁾) μα εγω του εγραψα 20 χιληαδες ²⁾ δια ενα προτο καθως και ο Βη-
 σαρηων επερε, του εγραψε δια ενα προτον απε³⁾ αυξανοντας η προκοπι θελη
 αυξανει και ο μιστος του κοπου του που εχω τοσων εξοδο κοντα
 10 χρονους και δεν απωλαυσα ουδενα καλον, ηδα που εστιλεν το λαδο-
 βαρελο μαι τον γερολημο φακασω και ηπιγα στο μαντρακι που ξεφορτονει και
 δεν το ηβραμεν μου ειπεν ο νοκιρης⁴⁾ να πιγενω αυρηο που ηνε κηρηακι και
 λαβενωνταστο το κηβερνω και το γεμηζο λαδι απο το καλο και το στελνο και
 ας με κομανταρη και ας μου προσκιναη την κηρα χαηδω⁵⁾ την εξαδελφη μου
 τιν γλυκουσα, εληπιθηκα τον θανατον του πιερου κοθωνη⁶⁾ η μητερα του να
 λαβη ταιτηας λογισ ληπι, μα ης ολα ας ηνε δοξασμενος ο Θεος και ας ηνε ζωη
 τις αυθεντηα σας και η Χρονη της αυθεντια σας πωλη τη 29 του Ιουληου
 1682 κορφους ταπινος δουλος τη αυθεντια σου μᾶνος γγιώνμας

1) Νομίσματα φέροντα παράστασιν λέοντος (Τουρκ. άσλάν).

2) "Ασπρα.

3) "Επειτα,

4) Nocchiere=ναύκληρος.

5) Χαΐδω Γλυκῆ.

6) "Εξ "Αρτης.

ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΝΙΚΟΛΑΩ ΓΛΥΚΥ ΤΩ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ὁ κ. Δ. Γκίνης ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν IB' τόμον τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» κατάλογον περιέχοντα 68 ἀγνώστους μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις τοῦ Τυπογραφείου Ν. Γλυκέος κατὰ τὰ πρὸ τοῦ 1831 ἔτη καὶ ἑτέρας 32 μετ' αὐτό.

Ἦδη ἀνευρόντες τὸ ἐπίσημον Δελτίον¹⁾ τῆς λογοκρισίας τῆς Αὐστριακῆς ἐν Βενετίᾳ Κυβερνήσεως, ἐν ᾧ εἶναι κατακεχωρημένα ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς Τυπογραφείοις Βενετίας, Παδούης, κ.λ.π. ἔντυπα τὰ ἐκδοθέντα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι καὶ τοῦ 1847, παρελάβομεν ἐκεῖθεν καὶ παραθέτομεν κατωτέρω σημείωσιν 59 νέων ἀγνώστων ἐκδόσεων ἐξ ὧν ἑνδεκα πρὸ τοῦ 1831 καὶ 50 μετ' αὐτό. Ὀνομάζομεν δὲ τελευταῖον τὸ παράρτημα διότι δὲν ὑπάρχει καμμία πλέον ἐλπίς νὰ εὑρεθῇ ἐνταῦθα ἄλλη τις λανθάνουσα ἔκδοσις.

Περιορίζομεν τὴν ἔρευναν μέχρι τοῦ 1848, διότι τὴν ἐποχὴν ταύτην, λόγῳ τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ Μάνιν, κατὰ τῆς Αὐστριακῆς κυριαρχίας, διεκόπη ἡ ἔκδοσις τοῦ εἰρημένου Δελτίου.

1821 Ἀριθ. αὐξων 825²⁾ ὁ Θησαυρὸς τῆς Ἑγκυκλοπαιδικῆς βάσεως ὑπὸ Γερασίου Βλάχου τοῦ Κρητὸς (σελ. 502, 8ον).

1822 Ἀριθ. 826 Ὀκτώηχος³⁾ (σελ. 196, 8ον).

1823 Ἀριθ. 827 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἰς τόμους τρεῖς⁴⁾ (σελ. 796+676+700 σχ. 8ον).

» Ἀριθ. 828 Ἡμερολόγιον καὶ Σεληνοδρόμιον διὰ τὸ ἔτος 1824 (σελ. 40 σχ. 24ον).

1) Imperial Ufficio Centrale di revision e censura di libri.— Elenco delle opere Stampate.

2) Εἰς τὸν ὑφ' ἡμῶν συμπληρωθέντα («Ἑπειρ. Χρον. ΙΑ' σελ. 339) αὐξοντα ἀριθμὸν τῶν ἐκδόσεων Γλυκέος (756) προσεθέσαμεν τὰς 68 τοῦ κ. Δ. Γκίνης καὶ ἀνῆλθεν ὁ ἀριθμὸς εἰς 824.

3) Ἐξετύπωσε 6000 ἀντίτυπα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Δελτίου.

4) Ἀνὰ 500 ἀντίτυπα δι' ἕκαστον τόμον.

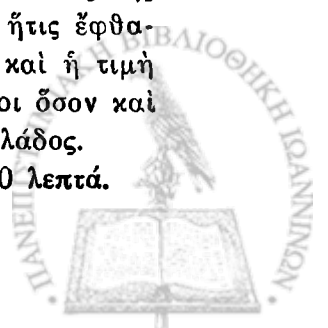
- 1823 Ἀριθ. 829 Ὀκτώηχος¹⁾.
 » » 830 Ψαλτήριον²⁾ σελ. 184 σχ. 8ον).
 1825 » 831 Σεληνοδρόμιον διὰ τὸ ἔτος 1826 (48 σελ. εἰς 32ον).
 1830 » 832 Ὀκτώηχος.
 1831 » 833 Οἱ μῦθοι τοῦ Αἰσώπου εἰς κοινὴν γλῶσσαν (σελ. 106, 12ον).
 » » 834 Ἱεροδιακονικὸν (σελ. 71, 12ον).
 » » 835 Ἡμερολόγιον διὰ τὸ 1832 (σελ. 48, 24ον).

Ἴδου τώρα καὶ αἱ μετὰ τὸ 1831 ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις, ἐκτὸς τῶν 32 ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Γκίνης.

- 1833 Ἀριθ. 33 Αἱ Πανουργαί τοῦ Μπερτόλδου (σελ. 102 σχ. 8ον).
 » » 34 Πραγματεία περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου (σ. 120 σχ. 8ον).
 » » 35 Ἑρωτόκριτος (σ. 344 σχ. 8ον).
 » » 36 Εἰρμολόγιον σελ. 260 σχ. 8ον).
 » » 37 Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἐκ Κεφαλληνίας Σπ. Γερουλᾶνον.
 » » 38 Γαῖδαρου λύκου καὶ ἀλουποῦς διήγησις.
 » » 39 Αἰσώπου μῦθοι εἰς κοινὴν γλῶσσαν, σελ. 106 σχ. 12ον.
 » » 40 Ἄνθος Χαρίτων, σ. 136 σχ. 8ον.
 » » 41 Ἡ Θεία λειτουργία, σ. 80 σχ. 8ον.
 » » 42 Γινῶμαι μονόστιχοι Χρυσολωρᾶ, σ. 96 σχ. 12.
 » » 43 Ὑποδείγματα ἐμπορικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἐπιστολῶν, σ. 264, σχ. 8ον.
 » » 44 Ὀκτώηχος.
 » » 45 Ἡ Βοσκοπούλα, σ. 22 σχ. 12ον.
 » » 46 Ἀλφαβητάριον, σ. 16 σχ. 8ον.
 » » 47 Οἱ 240 οἴκοι τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.
 » » 48 Ἐπιτομή τῆς Μωαμεθανικῆς Θρησκείας μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ὑπὸ τοῦ Διακόνου Εὐγενίου Διογενειάδου περιέχουσα τὴν ζωὴν τοῦ Μωάμεθ ὡς καὶ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς Χριστιανικῆς καὶ Μωαμεθανικῆς Θρησκείας σελ. 266, σχ. 8ον.
 » » 49 Ἱστορία τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, σελ. 251 σχ. 12ον.

1) Ἐξετύπωσεν 100 χιλ. ἀντίτυπα ὧν ἡ τιμὴ ἦτο 50 λεπτά. Ἀλλὰ τὸ «ρεκόρ» τῆς πολυπληθοῦς ἐκτυπώσεως τὸ καταρρίπτει ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνατύπωσις τῆς Παιδαγωγίας ἢ Ἀλφαβηταρίου (πρβλ. ἀρ. 745 ἡμιτ. Καταλ. ἐκδ. Γλυκέος) ἣτις ἔφθασεν τὸν κολοσσιαῖον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀριθμὸν τῶν 150 χιλιάδων! καὶ ἡ τιμὴ πωλήσεως λεπτὰ 6. Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τόσον αἱ Ὀκτωήχοι ὥσον καὶ τὰ Ἀλφαβητάρια προωρίζοντο διὰ τὰ παιδιὰ τῆς τότε ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος.

2) Καὶ ἐκ τούτου ἐξετυπώθησαν 50 χιλ. ἀντίτυπα, πωλούμενα πρὸς 50 λεπτά.

- 1833 » 50 Διακονικόν.
 » » 51 Τὰ Δώδεκα Εὐαγγέλια, σ. 46 σχ. 8ον.
 1834 » 52 Βιβλίον ψυχωφελές.
 1843 » 53 Μπερτολδῖνος, σ. 92 σχ. 8ον.
 » » 54 Μπερτόλδος, σ. 102 σχ. 8ον.
 » » 55 Ψαλτήριον, σ. 184 σχ. 8ον.
 » » 56 Ὁκτώηχος, σ. 200 σχ. 8ον.
 » » 57 Παιδαγωγία ἢ Ἀλφαβητάριον, σ. 16 σχ. 8ον.
 » » 58 Σύνοψις Ἱερὰ, σ. 612 σχ. 16ον.
 1844 » 59 Ἡ Θεία Λειτουργία
 » » 60 Ἱστορία τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου.
 1845 » 61 Ἀπόστολος, σ. 375 σχ. 8ον.
 » » 62 Σεληνοδρόμιον διὰ τὸ 1845, σ. 71 σχ. 24ον.
 » » 63 Ὁκτώηχος.
 » » 64 Παιδαγωγία κατὰ τὴν παλαιὰν ἔκδοσιν πρὸς 6 λεπτά.
 » » 65 Παιδαγωγία κατὰ τὴν νέαν ἔκδοσιν πρὸς 5 λεπτά.
 » » 66 Ψαλτήριον.
 1847 » 67 Ἀγιασματάριον, σ. 384 σχ. 8ον.
 » » 68 Βησσαρίωνος ἡ Θεία Λειτουργία, σ. 64 σχ. 8ον.
 » » 69 Ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ, σ. 208 σχ. 8ον.
 » » 70 Ψαλμοὶ δμ. σ. 184 σχ. 8ον.
 » » 71 Λεξικὸν Τουρκοελληνικόν, σ. 32 σχ. 8ον.
 » » 72 Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων, σ. 375 σχ. 8ον.
 » » 73 Οἱ ὕμνοι τῆς Θεοτόκου, σ. 112 σχ. 8ον.
 » » 74 Ἡ Θεία Λειτουργία, σ. 72 σχ. 8ον.
 » » 75 Σεληνοδρόμιον διὰ τὸ 1847, σ. 64 σχ. 16ον.
 » » 76 Ὑποδείγματα Ἐπιστολῶν, σ. 191 σχ. 8ον.
 » » 77 Ὡρολόγιον τὸ Μέγα σ. 600 σχ. 8ον.
 » » 78 Σύνοψις Ἱερὰ, σ. 612 σχ. 16ον.
 » » 79 Ἱστορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.
 » » 80 Τὸ Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, σ. 496 16ον.

Κ. Α. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑπὸ Κ. Δ. Μέρτζιου

Εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον τῆς Βενετίας ἀνεύρομεν ψήφισμα τῆς Γερουσίας, ἐπὶ μεμβράνης, ὑπὸ χρονολογίαν 17 Ἰουνίου 1430, σχετιζόμενον μὲ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ὅπερ δημοσιεύομεν περαιτέρω, εἷς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει, κρίνομεν σκόπιμον νὰ προλογίσωμεν, παραθέτοντες ἐν συνόψει ὅ,τι ἐγράφη παρὰ διαφόρων ἱστορικῶν ἐπὶ τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἵνα οὕτως ἴδωμεν, ποία ἐκ τῶν γνωστῶν ἤδη ἐκδοχῶν συμφωνεῖ μὲ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐν λόγῳ ἀνεκδότου καὶ πολυτίμου ἅμα ἱστορικοῦ ἐγγράφου.

Ὁ ἱστορικὸς Φραντζῆς γράφει «καὶ τῷ ς^ῳ λθ' ¹) ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εὐηργετήθην ἐγὼ τὴν τῆς Πάτρας τὴν ἡγεμονίαν καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Ὀκτωβρίῳ μηνὶ ἀπῆρην ὁ μπεγλέρμπεης τῶν Τούρκων τοῦνομα Σινάνης τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν αὐτῶν περιοχὴν...»²).

Ἄρα ὁ Φραντζῆς σημειώνει ὥς ἔτος τῆς ἀλώσεως τὸ 1431 καὶ δὲν ἀναφέρει ἄλλας λεπτομερείας.

Ὁ Χαλκοκονδύλης Λαόνικος³) γράφει «... αὐτὸς δὲ (ὁ Μουράτ) οἴκαδε ἐπανίων ἐπεμψε τὸν τῆς Εὐρώπης στρατηγὸν Κρατζίαν ἐπὶ Ἰωάννινα... καὶ ἐλάσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Κάρολος μέντοι ὁ ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἤδη ἐτελεύτησε καὶ ἐπειδὴ παῖς αὐτῷ ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Ραῖνερίου θυγατρὸς οὐκ ἐγένετο, νόθιοι δὲ ἐγένοντο παῖδες Μέμνων καὶ Τύριος καὶ Ἐρκούλιος... τὸν δὲ ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ τὸν λεονάρδου παῖδα κατέλιπε διάδοχον ξυμπάσης ἤδη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν κατέλιπε Καρόλῳ τῷ ἀδελφιδοῦ... Μέμνων δ' αὖ ἀφικόμενος παρὰ τὸν βασιλέα προῦκαλεῖτο καὶ ἡξίου ἐπὶ τὴν χώραν σφᾶς τὴν πατρώαν κατάγειν, διὸ δὴ ἐλάσας σὺν τῷ τῆς Εὐρώπης στρατεύματι εἰσῆει. Ὁ δὲ τῆς Εὐρώπης στρατηγὸς τὴν τε τῶν Ἰωαννίνων πόλιν ἐπολιόρκει, χρόνον ἐνδιατρίβων τῇ πολιορκίᾳ... ὁρῶντες οἱ τῆς πόλεως καὶ ὁ τῆς

1) 6989 ἦτοι ἀπὸ Χριστοῦ 1431.

2) Ἐκδ. Βόννης σελ. 154.

3) Ὁμ. σελ. 235.

χώρας ἡγεμών... προὔκαλεῖτο τὸν στρατηγὸν ἐπὶ ξύμβασιν καὶ αἰτεῖτο δοθεῖναι αὐτῷ τὴν τε ἄλλην χώραν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Ἡπείρου παρὰ βασιλέως καὶ σπονδὰς αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ γινέσθαι καὶ οὕτω παραδιδόναι τὴν πόλιν καὶ αὐτῷ συνεχώρει τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἡπειρον».

Πολλὰς μᾶς παρέχει λεπτομερείας ὁ Χαλκοκονδύλης ἀλλὰ δὲν προδιορίζει χρονολογικῶς τὸ γεγονός.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸν Πρύτανιν τῶν Ἡπειρωτῶν λογίων, τὸν πολυγραφώτατον Μελέτιον Μῆτρον, Μητροπολίτην Ἀθηνῶν. Οὗτος εἰς τὴν περίφημον Γεωγραφίαν του ἣν συνέγραψε κατὰ τὴν ἀπὸ 1697—1707 δεκαετίαν¹⁾ ἀναφέρει τὸ 1424 ὡς ἔτος ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ κατεκρίθη παρ' ὅλων διὰ τὴν ἀνακρίβειαν ταύτην. Καθ' ἡμᾶς ὁ Μῆτρος ἔχει τι τὸ ἐλαφρυντικὸν καὶ ἰδοὺ πῶς: Μετὰ τὴν χρονολογίαν 1424 εἰς τὸ περὶ Ἰωαννίνων χωρίον, προσθίεται: «ὑπὸ Μουράτ Σουλτάνου τῶν Τούρκων ὕστερον ἀφοῦ ἐδουλώθη ἡ Θεσσαλονίκη». Εἰς δὲ τὸ περὶ Θεσσαλονίκης, ὁρίζει τὸ 1431 ὡς ἔτος καταλήψεως ταύτης ὑπὸ Μουράτ. Δὲν εἶναι ὅθεν ἀπίθανον νὰ ἐμεσολάβησε καμμία τυπογραφικὴ ἀβλεψία εἰς τὴν χρονολογίαν 1424.

Ὁ περιηγητὴς ἐξ ἄλλου *Thomas Smart Hughes*, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταβρυγίας, ὅστις ἐπεσκέφθη τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὸ 1813 καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τινὰς μῆνας γράφει²⁾, ἐπὶ τῇ βάσει Ἑλληνικοῦ χειρογράφου εὗρεθέντος ἐν Ἰωαννίνοις, ὅτι «τελευταῖος Χριστιανὸς πρίγκηψ ὑπῆρξεν ὁ Σγουρὸς καὶ κατόπιν ἡ διοίκησις περιῆλθεν εἰς ἀριστοκρατικόν τι Συμβούλιον. Ὅτι δὲ εἰς τὰ 1432 οἱ κάτοικοι θορυβηθέντες ἀπὸ τὰς κατακτητικὰς προόδους τοῦ Μουράτ ἐν Ἑλλάδι καὶ Μακεδονίᾳ, ἠναγκάσθησαν, συνεπεία μιᾶς ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σουλτάνου, νὰ ἀποστείλουν πρεσβείαν εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς παράδοσιν τῶν κλειδῶν τῆς πόλεως, ὅπερ καὶ ἐγένετο εἰς θέσιν ὀνόματι Κλειδί, ὁ δὲ Σουλτάνος ἀπέστειλεν ἀμέσως φρουρὰν πρὸς κατάληψιν τοῦ Κάστρου, οἱ ἀποτελοῦντες ταύτην ἤρπασαν Ἑλληνίδας Παρθένους ὡς συζύγους καὶ ἔκτισαν σπίτια εἰς τὴν θέσιν τὴν ἐπωνομασθεῖσαν Τουρκοπάλουκον καὶ οὕτως ὁ Μουσουλμανικὸς πληθυσμὸς ἡὔξησεν». Αὐτὰ γράφει ἐν περιλήψει ὁ *Hughes*, ὅστις ἀναφέρει ἐπίσης τὴν γνωστὴν παράδοσιν ὅτι τὰς παρθένους ἤρπασαν ὅτε ἐξήρχοντο τοῦ Ναοῦ κατὰ τινὰ ἐορτὴν καὶ ἀφοῦ προηγουμένως εἶχον λάβει τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐθέντου των.

Τὰ αὐτὰ περίπου γράφει καὶ ὁ Πουκεβίλ³⁾ ὅστις καθορίζει τὸν ἀριθ-

1) Πρβλ. Κ. Α. Μέρτζιου, τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρ. Ἀρχεῖον ἐν «Ἡπειρ. Χρονικοῖς» ΙΑ' σελ. 323.

2) *Voyage a Janina*, ἔκδ. Παρισίων 1821, τόμ. 1 σελ. 291 κ. ἑ.

3) *Voyage dans la Grece*. Τόμος 1ος, σελ. 116.

μόν τῶν ἀποτελεσάντων τὴν φρουρὰν εἰς 18 ἄλλ' ὥς ἔτος καταλήψεως ἀποδέχεται τὸ 1431.

Τὴν παράδοσιν αὐτὴν τὴν ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς Ἡπείρου¹⁾ ἡ χειρόγραφος, ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ Πουκεβίλ εἰς τὰ Γιάννινα καὶ δημοσιεύει. Ἡ ἱστορία αὕτη, γραμμένη παρ' ἀγνώστου, ἀνήκει ὥς φαίνεται εἰς τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, διότι εἰς τὸ τέλος ἀναφέρει τὸν Μελέτιον τὸν Γεωγράφον καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ σημειωθείσαν χρονολογίαν 1424, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ Γεωγραφία ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ τῷ 1728.

Ἀπὸ τοὺς δύο εἰρημένους περιηγητὰς ἦντλησε καὶ ὁ Παναγιώτης Ἀρabanτινὸς εἰς τὴν χρονογραφίαν του καὶ περιγράφει καὶ αὐτὸς τὰ τῆς καταλήψεως τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ ὀλιγίστων Ὀθωμανῶν, τὰ τῆς ἀρπαγῆς τῶν παρθένων κλπ.

Ἐχομεν τέλος τὸ χρονικὸν τῆς Ἡπείρου²⁾ ὅπερ ἀναφέρει δύο χρονολογίας :

1) «Παρέλαβον οἱ Τοῦρκοι τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ ἔτος 6939 ἰνδ. 9 Ὀκτωβρ. 9, ἀπὸ Χριστοῦ 1431.

2) Ἐκυριεύθησαν τὰ Ἰωάννινα σὺν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ ἔτος 6938 ἀπὸ δὲ Χριστοῦ 1430.

Ἴδου τώρα τί γράφει ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων, ὁ μέγας ἡμῶν ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος³⁾.

«Τὸν Κάρολον Α' τὸν Τόκον ἀποθανόντα τῷ 1429 εἶχε διαδεχθῇ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Κάρολος Β'. Ἀλλ' ὁ Κάρολος Α' ὅστις γνήσιον υἱὸν οὐδένα κατέλιπεν, εἶχε πέντε νόθους... ἐξ ὧν ὁ πρῶτος καλούμενος Μέμνων δυσαρεστηθεὶς διότι προετιμήθη ὁ ἐξάδελφός του ὡς πρὸς τὴν ὅλην διαδοχὴν δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποταθῇ πρὸς τὸν Μουράτ τὸν Β' πολιορκοῦντα τότε τὴν Θεσσαλονίκην καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ πατρῷου κλήρου. Ὅθεν ἅμα κυριευθείσης τῆς Θεσσαλονίκης διέταξεν ὁ Μουράτ τὸν Στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης Καρὰ Σινάν μπεην νὰ προελάσῃ μετὰ τοῦ Μέμνονος κατὰ Καρόλου τοῦ Β'. Ὁ Σινάν ἀφοῦ ἐδήλωσε τὴν Αἰτωλίαν, ἐπεχείρησε τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν κατοίκων, ὅσοι ἀπετροπιάζοντο τὴν Λατινικὴν κυριαρχίαν ἠνάγκασε, τῇ συνδρομῇ αὐτῶν, τὸν Κάρολον νὰ συνθηκολογήσῃ τῇ 9 Ὀκτωβρ. 1430».

* *

Ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων, προκύπτουν οὐσιώδεις διαφοραὶ τόσον ὥς

1) Τόμος 5ος.

2) Rougueville Voyage dans la Grece. 5ος τόμ. σελ. 290.

3) Ἱστορ. Παπαρρ.—Καρολίδου Ε' σελ. 330—1.

πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἔτος τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως, ὅσον καὶ πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν αὕτη ἔλαβε χώραν.

Ἀξιοπιστότερος καθ' ἡμᾶς εἶναι ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης ὅστις ὁμιλεῖ περὶ προσκλήσεως τοῦ Μουράτ παρὰ τοῦ φυσικοῦ υἱοῦ τοῦ Καρόλου, Μέμνονος περὶ πολιορκίας, συνθηκολογήσεως κλπ. Τὸν Χαλκοκονδύλην ἀκολουθεῖ κατὰ γράμμα καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος.

Ὡς πρὸς τὴν ὀλιγάριθμον φρουράν, ἣν ὁ Πουκεβίλ προσδιορίζει εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δέκα ὀκτὼ καὶ ἄλλη Ἰωαννιτικὴ παράδοσις σχετιζομένη μετὰ τῆς Ἑφτάμπουλες¹⁾ περιορίζει εἰς μόνον ἑπτὰ ἄτομα σταλέντα παρὰ τοῦ Μουράτ πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως, ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπίθανα, ἵνα μὴ εἴπωμεν παιδαριώδη ἀποκυήματα τῆς γονίμου λαϊκῆς φαντασίας.

Εἰς τὰ Γιάννινα, λέγει τὸ προσφάτως ἀποκαλυφθὲν ἔγγραφον, ἐπῆγαν οἱ Τοῦρκοι *rossenti* ἦτοι μετὰ δυνατόν στρατὸν ἵνα τὰ καθυποτάξουν. Καὶ εἶναι τοῦτο πρὸς τιμὴν τῶν προγόνων μας οἱ ὅποιοι ἐκράτησαν τὰς θέσεις των καὶ ἐπέτυχον μίαν πάρα πολὺ τιμητικὴν συνθηκολόγησιν.

* * *

Ἀμέσως δηλ. μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Θεσσαλονίκης—ἥτις συνέβη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1430, ὡς τὸ διεπίστωσαν καὶ πρόσφατοι ἔρευναί μας εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας,—καὶ ὅχι τὸ 1429 ὡς ἀναγράφει ἡ Μεγάλῃ Ἰταλικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα *Treccani*—ὁ Μουράτ, προσκληθεὶς, ἀπὸ τὸν φυσικὸν υἱὸν τοῦ Καρόλου Ἐρκούλιον (=Ἡρακλέα) καὶ ὅχι τὸν Μέμνονα, ὡς ἀναφέρουν οἱ Χαλκοκονδύλης καὶ Παπαρρηγόπουλος, ἀπέστειλε τὸν Κύριον τῆς Ἑλλάδος (*Dominus Gretie*) ὡς ἀναφέρει ἄλλο ἔγγραφον περὶ Θεσσαλονίκης τοῦ 1429—πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν Ἰωαννίνων μετὰ πολὺ ἰσχυρὸν στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἦλθεν, ὅχι διὰ τῶν στενῶν τῆς Πίνδου, ἀλλὰ διὰ τῆς Αἰτωλίας, ὡς ὀρθῶς γράφει ὁ Παπαρρ., ἀφοῦ ἐδήλωσε κατὰ πρῶτον τὴν Λευκάδα καὶ ἐκεῖθεν ἐβάδισε κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1430. Ἐκεῖ μετὰ τετράμηνον πολιορκίαν ἐγένετο ἡ συνθηκολόγησις καὶ ὁ Σινὰν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς Προύχοντας τὸν γνωστὸν ὁρισμόν, ἡ δὲ παράδοσις ἐγένετο τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1430 ὡς ἀναφέρει τὸ «Χρονικόν».

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀποκαλυφθὲν ἔγγραφον δὲν κάμνει λόγον περὶ παραδόσεως, εἶναι ὅμως ἐντελῶς ἀπίθανος ἡ χρονολογία 1431, διότι ὁ Σινὰν ἔχων πολυάριθμον στρατὸν δὲν θὰ παρέμενε ἀδρανὴς ἐπὶ 16 μῆνας καὶ οὔτε θὰ παρεχώρει—ἂν ἡ πολιορκία ἤθελε παραταθῇ τόσον καιρόν,—τὰ γνωστά, ἐν τῷ ρηθέντι ὁρισμῷ Προνόμια.

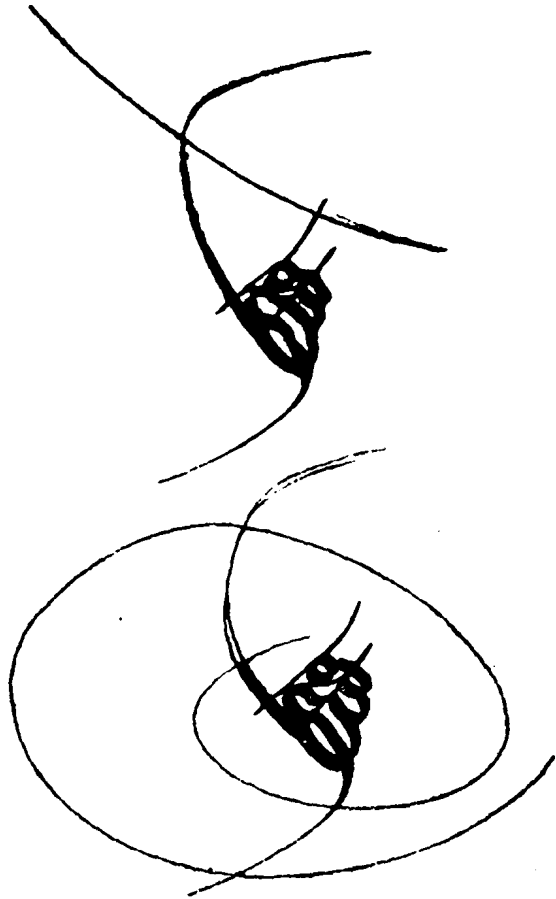
1) Ὑπῆρχε παρὰ τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν μέχρι τοῦ 1913 χρόνος τις 15 τετρ. μέτρ. κεκλεισμένος ἐπονομαζόμενος Ἑφτάμπουλες ἐνθα ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἐτάφησαν αἱ ἑπτὰ Ἑλληνίδες παρθέναι αἱ ἀρπαγεῖσαι ἀπὸ ἰσαρίθμους κατακτητάς.

[illegible]

5/12

5/12

5/12

Καὶ ἰδοὺ τὸ ἀποκαλυφθὲν ἔγγραφον :

1430 Ἰουνίου 17¹⁾. Τί θὰ γραφῇ εἰς τὸν ἐν Κερκύρα στρατιωτικὸν Διοικητὴν Τροῖλον Μαριπέτρον.—Ἀπὸ ἐπιστολὰς τοῦ ἡμετέρου ἐν Κερκύρα Μπαῦλου, ἡμεῖς εἰδοποιήθημεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπῆγαν πολὺ ἰσχυροὶ εἰς τὰ Γιάννινα, ἵνα καθυποτάξουν ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ τοὺς ἄλλους τόπους τοῦ Δεσπότη Καρόλου²⁾, κατόπιν αἰτήσεως καὶ προτροπῆς τοῦ Ἡρακλέους, θετοῦ υἱοῦ τοῦ ἄλλου Δεσπότη³⁾ καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι Τοῦρκοι εἶχον κατευθυνθῇ ἔφιπποι πρὸς τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ εἶχον ἀνέλθει ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Λευκάδος καὶ εἶχον προξενήσει μεγίστην ζημίαν αἰχμαλωτίσαντες ψυχὰς καὶ ἄλλα πράγματα λεηλατήσαντες, καὶ ὅτι μεγάλη ἀμφιβολία ὑπῆρχε διὰ τοὺς τόπους ἐκείνου τοῦ Δεσποτάτου καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐκτιμῶμεν τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὅπως πρέπει δικαίως καὶ εὐλόγως νὰ ἐκτιμηθῇ. Σᾶς διατάττομεν ὁμοῦ μὲ τὸ Συμβούλιόν μας καὶ τὴν Προσθήκην μόλις λάβητε αὐτὴν τὴν παροῦσαν, ὀφείλετε ἀμέσως μὲ τὰς δύο γαλέρας ὑπὸ τὰς διαταγὰς σας, ἥτοι τὴν ἰδικὴν σας καὶ τὴν τοῦ Τζώρτζη Βαλαρέσο, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἤθελε κατὰ τὴν γνώμην σας ὑπάρξει καμμία ἀμφιβολία εἰς τὰ μέρη τῆς Δαλματίας καὶ Δυρραχίου, νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν Κέρκυραν νὰ συνεννοηθῆτε μὲ τὸν ἡμέτερον Μπάυλον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιδείξητε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν καὶ θὰ λάβητε καλὰς πληροφορίας ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὐρίσκονται ἐκεῖνοι οἱ τόποι τοῦ Δεσπότη Καρόλου. Καὶ ἂν μάθητε ὅτι καταπιέζονται ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ὅτι διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ περιέλθουν εἰς χεῖρας των, ἡμεῖς συνιστῶμεν, ἂν ἡμπορέσητε νὰ πάρητε σεῖς τοὺς τόπους ἐκείνους, δηλαδὴ τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν, τὴν Λευκάδα καὶ Ἀγίαν Μαύραν, ὀφείλετε νὰ τοὺς καταλάβητε ἐν ὀνόματι τῆς Ἡμετέρας Αὐθεντίας καὶ νὰ τοὺς κρατήσητε, νὰ τοὺς φυλάξητε καὶ νὰ τοὺς διατηρήσητε δι' ὄνομά μας καὶ ἂν ἐκείνη ἡ γυναῖκα ποὺ κρατεῖ τὴν Ἀγίαν Μαύραν⁴⁾ θελήσῃ νὰ μᾶς δώσῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον μὲ τὸν ὅρον νὰ τὸν κρατήσῃ καὶ νὰ τὸν διοικῇ ἔφ' ὅσον ζῇ καὶ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν προστασίαν μας ἥτοι νὰ τὴν βοηθῶμεν καὶ νὰ τὴν ὑπερασπίζωμεν, παρουσιαζομένης ἀνάγκης, ἵνα κρατῇ τὴν κυριαρχίαν της ἐνὸςφ ζῇ ἡμεῖς εἴμεθα εὐχαριστημένοι νὰ ἔλθῃτε—ἂν δυνηθῇτε—εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην μὲ τὴν εἰρημένην γυναῖκα καὶ ἵνα ἡμπορέσητε καλλίτερον νὰ ἐκτελέσητε τὴν πρόθεσίν μας ταύτην πρὸς ἀπόκτησιν τῶν εἰρημένων τόπων—ἐν ᾗ περιπτώσει ἡθέλετε τὸ ἀποφασίσῃ μαζὺ μὲ τὸν Μπάυλον τῆς Κερκύρας, νὰ τοὺς παραλάβητε—ἡμεῖς διατάσσομεν τὸν ρηθέντα Μπάυλον διὰ τῶν προσ-

1) Archivio di Stato, Senato Secreto XI σελ. 115.

2) Καρόλου τοῦ Β' τοῦ Τόκκου ἀνεψιοῦ τοῦ Α'.

3) Καρόλου τοῦ Α'.

4) Συγγενὴς τοῦ Καρόλου ὀνόματι Βασιλική, μεθ' ἧς ἡ Ἑνετικὴ Γερουσία διεπραγματεύετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν ἀπόκτησιν τῆς Λευκάδος.

ηρτημένων ἐπιστολῶν καὶ προκειμένου νὰ γίνη ἡ ἄνω ἐπιχείρησις, οὗτος ὀφείλει νὰ σᾶς παράσχη κάθε εὐκολίαν καὶ συνδρομὴν εἰς βάρκες, πλοιάρια, ἄνδρες, ὅπλα, πολεμοφόδια, καθὼς καὶ οἷονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα ἀναγκαιοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἅμα φέρετε εἰς πέρας τὰ ζητήματα ταῦτα, ὀφείλετε νὰ ἐπανέλθῃτε ἀμέσως εἰς τὰ ὕδατα τῆς Δαλματίας συμφώνως τῇ διαταγῇ μας. Ἀληθῶς, ἂν ὁ ρηθεὶς Δεσπότης Κάρολος ἤθελεν εἶσθαι ἀσφαλὴς καὶ ἥσυχος καὶ ἤθελεν ἔχει ἀμφιβολίαν τινὰ νὰ χάσῃ τοὺς τόπους του ἐξ αἰτίας τῶν Τούρκων ἢ ἄλλως πως καὶ ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ παραμείνῃ ἐλεύθερος Κύριος μὲ πᾶσαν βεβαιότητα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θέλομεν νὰ μὴν ἀναμιχθῇτε ποσῶς εἰς τοὺς τόπους του ἀλλὰ νὰ τὸν καθησυχάσῃτε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἡμετέρας Αὐθεντίας καὶ νὰ τὸν παρορμήσῃτε νὰ κρατῇ καὶ νὰ διατηρῇ τοὺς τόπους του καὶ τὸ κράτος του ἀνδρείως καὶ ἀξιοπρεπῶς, διότι εἴμεθα πάντοτε πρόθυμοι εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ ταῦτα θὰ εἴπητε μὲ τὰς καταλλήλους ἐκφράσεις ποὺ θὰ ἐγκρίνητε.

Ὑπὲρ τῆς προτάσεως 99.

1430 Jugno 17.—Quod scrib. Troilo Maripetro Capitanio de Corfu.

Per litere del nostro Baylo de Corfu nui semo avixadi como i Turchi sono andadi molto possenti ala Janina per subiugar quel luogo e i altri lughì del despoto Carlo ad instantia e requisition de Hercules che fo fiuol natural de l'altro Despoto et che i diti Turchi iera chavalchadi verso Santa Maura e iera montadi su la isola della Luchata et aveva fato grandissimo dano de prender aneme et altre cose e che molto se dubitava dei lughì di quel despoto et perche nuy aprexiamo questo facto como se die meritatamente aprexiar Nui ve comandemo chon el nostro conseio de pregadi e de la Zonta che recevendo questo nostro comandamento vuy debio subito chon queste do galie a vuy comesse zoè la vostra e quella di Zorzi Valaresso in caxu che vui non vedese dubio in le parti de Dalma' e Durazo andar a Corfu e conferir col nostro Baylo al qual vuy mostrerete questa litera e tuor bona information in che termene se trova quelli loghi del dito Despoto Carlo. E se vuy sentirè che i sia oppressi da Turchi o ch' istesse in pericolo di andar ala man de Turchi, nuy tecomandemo che possando vuy aver questi loghi zoè el Zante et la Zefalonia, la Luchata e Santa Maura vuy le debie tuor per nome dela nostra Sign. a e quelli tagnir e far guardar et conservar per nostro nome e se quelle dona che tien Santa Maura volesse darne quel lu l'luogo cho condition che la tagnisse e governasse in vita soa et esser in nra protection zoè che nuy la dovessemo aidar defender in la So Signoria do mentre che la vivera e che da può la so morte quel logo vegnis se libramente soto la nostra Signoria nuy semo contenti ehe vuy possè vegnir a questa composition chon la dita dona et a zò che vuy possè meio adempir questa nostra intention in aquistar i diti luogi in caxo che vuy delibere adisembre cho el Baylo de Corfu de tuor i dicti luogi nuy comandemo al dito Baylo per nostre litere ligade chon questa che debiandose far questi fati el ve debia dar ogni favor e sussidio possibile di barche brigantini homeni arme munition et de tute cose che sara necessario a tal caxon et spazadi questi fati debie subito retornar alle parti de Dalmatia secondo la nostra comission. Veramente se el dito Despoto Carlo fosse in pacifico e non podesse dubitar de perder i so logi per respeto de Turchi o altramente si che podesse romagnir libero Signor cho segurtade in questo caxo nuy volemo che vuy non debie tuor alguna intromission di so luogi ma confortelo per parte della nostra Signosia a tsgnir e conservar i so loghi et el stado so virilmente offeranto la nostra Signoria ai suo comodi cho quelle bone parole che ve parera pertinenti alla materia.

De parte 99 de no o.

ΤΑ ΑΡΠΑΓΕΝΤΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΡΕΤΩΝ

Δημοσιεύομεν ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ μας ἀρχείου ἐν φερμάνιον¹⁾ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ, ἐκδοθὲν τὸ 1831, μετὰ σχετικῶν πρὸς αὐτὸ ἐγγράφων, δι' οὗ ἐπικυροῦται ἡ ἀπόδοσις εἰς τοὺς πρώην ἰδιοκτῆτας, τοὺς κληρονόμους Ἀναστασίου Ἀργύρη Βρετοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, κτημάτων τινων, κειμένων ἐν Ἀρτῇ καὶ ἀρπαγέντων ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Τοῦτο ἐν μεταφράσει²⁾ ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Ὁ λόγος τῆς γραφῆς τοῦ παρόντος ἐγγράφου καὶ τὸ αἷτιον τῆς ἐν προκειμένῳ Ἡμετέρας ἀποφάσεως ὑπῆρξαν τὰ ἐπόμενα :

Δι' Ἡμετέρου Ἰσαντὲ εἶχομεν διατάξει τὴν ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου³⁾ κατοχὴν καὶ καταγραφὴν τῶν κτημάτων (ἐμλιακίων, ἀκαρίων καὶ τσιφτλικίων⁴⁾ τοῦ ἀποβιώσαντος⁵⁾ Τεπελενλῆ Ἀλῆ Πασᾶ, τῶν τέκνων αὐτοῦ, τῶν ἐγγόνων καὶ

1) Τὸ φερμάνιον εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου χειρόγραφον δι' ὠραίου τύπου ντιβανὶ γραφῆς, τῆς ἐν χρήσει ἐν τῇ παλαιᾷ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ πρὸς γραφὴν τῶν Φερμανίων καὶ Βερατίων.

Ὁ χάρτης περγαμηνοειδὴς καὶ χονδρὸς εἶναι διαστάσεως 55×80 ἐκ. τοῦ μέτρου.

Εἰς τὸ μέσον καὶ ἄνω φέρει τὸ σημεῖον τοῦ μπισμιλιαχὶ ἥτοι τὸ «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ», ὅπερ ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς παντὸς ἐγγράφου καὶ ἀκολουθεῖ ὁ Τουρᾶς, δηλαδή τὸ ὄνομα τοῦ βασιλεύοντος Σουλτάνου καὶ τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος ἐπέχει θέσιν ὑπογραφῆς.

Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἀναγινώσκεται εἰς αὐτόν : Μαχμούτ Χάν, μπὶν (υἱὸς τοῦ) Ἀμπντούλ Χαμίτ Χάν.

Τὸ μπισμιλιαχὶ καὶ ὁ Τουρᾶς εἶναι γραμμένοι δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, αἱ δὲ σειραὶ τοῦ κειμένου δι' ἐρυθρᾶς καὶ μαύρης ἐναλλάξ.

2) Εἰς τὴν ἄνω μετάφρασιν τοῦ Φερμανίου ἐβοηθήθημεν ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ Ἰωαννίνων, σοφολογιωτάτου Φουὰτ Μουσταφᾶ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας μας.

3) Τὸ κείμενον ἔχει τὴν λέξιν μιρλί.

4) Ἐμλιακί εἶναι πληθυντικὸς τοῦ μούλκ καὶ σημαίνει περιουσίαν. ἀκάρ τὰ προσοδοφόρα κτήματα εἴτε ἀστικά, εἴτε ἀγροτικά εἶναι ταῦτα καὶ τσιφτλίκι τὸ ὁποῖον προφέρεται κοινῶς τσιφλίκι τὰ ἰδιόκτητα χωριά.

5) Τὸ κείμενον ἔχει μουτεβεφά ἀποθανῶν καὶ οὐχὶ ἀποκεφαλισθείς.

λοιπῶν συγγενῶν¹⁾), τὰ ὁποῖα κεῖνται εἰς τὰ Ἰωάννινα, τὰ Σαντζάκια τοῦ ὁμωνύμου Βιλαετίου καὶ ἄλλα μέρη.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὥς ἄνω διαταγῆς Ἡμῶν ἀπεστείλαμεν εἰς ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω μερῶν εἰδικὸν Ἡμῶν ἀπεσταλμένον²⁾), ὥς τοιοῦτον δὲ διὰ τὰ κτήματα (ἐμλιάκια καὶ τσιφτλίκια), τὰ κείμενα εἰς τὰ Σαντζάκια τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Αὐλῶνος, εἵχομεν διορίσει τὸν ἀποθανόντα Χασὰν Ταχσίν, ἐκ τῶν ἀνωτέρων τιτλούχων τοῦ Κράτους, ὅστις μεταβὰς εἰς Ἰωάννινα, κατέσχευεν ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου, κατέγραψε καὶ κατεχώρησεν εἰς εἰδικὸν βιβλίον τὰ εἰς τὰ ἀνωτέρω Σαντζάκια κείμενα κτήματα ἢ κτηματομερίδια³⁾ τοῦ εἰρημένου ἀποβιώσαντος ὥς καὶ τῶν τέκνων καὶ ἐγγόνων του.

Εἰς τὸ Σαντζάκιον τῶν Ἰωαννίνων ὁ εἰρημένος Ἀλῆ Πασᾶς εἶχεν αὐθαιρέτως καὶ διὰ τῆς βίας⁴⁾ καταλάβη, ἀφαιρέσας ἐξ ὠρισμένων ἰδιοκτητῶν ἔνια⁵⁾ τῶν κτημάτων (ἐμλιακίων) τούτων.

Τὴν περίπτωσιν δὲ ταύτην ἐξετάσας ὁ εἰδικὸς Ἡμῶν ἀπεσταλμένος Χασὰν Ταχσίν, ἀπέδωσε διὰ διαταγῆς του (μπουγιουρντοῦ) εἰς τοὺς πρώην ἰδιοκτητὰς τὰ κτήματα ταῦτα ἀντὶ ἀποζημιώσεως⁶⁾ ὁρισθείσης κατ' ἐκτίμησιν του καὶ ἀνελθούσης συνολικῶς δι' ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοθέντα κτήματα εἰς τὸ ποσὸν τῶν 43.400 γροσίων, ὅπερ ἀποσταλὲν εἰς τὴν Πρωτεύουσαν παρεδόθη εἰς τὸ Θησαυροφυλάκειον τοῦ Νομισματοκοπείου.

Μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων συμπεριλαμβάνονται καὶ τινὰ ἐν Ἀρτῇ κείμενα, ἥτοι εἰς κῆπος μὲ τὰ γνωστά του ὅρια εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως εὗρι-

1) Τὸ κείμενον ἔχει τὴν λέξιν μουτεαλικάν, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἐξαρτήματα καὶ οἰκεῖοι συγγενεῖς.

2) Τὸ κείμενον ἔχει μουμπασίρ ὅπως ὠνομάζοντο οἱ ἔχοντες εἰδικὴν ἐντολὴν δημοσίοι ὑπάλληλοι, οἱ συνήθως ἀποστελλόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας πρὸς ἔλεγχον καταγγελιῶν περὶ ὑπερβασιῶν τῶν διοικητῶν.

3) Τὸ κείμενον ἔχει ἁλιακά. Ὁ Τσοποτὸς εἰς τὸ ἰδιαίτερον κεφάλαιον «Περὶ τῶν κτημάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐν Θεσσαλίᾳ» τῆς πραγματείας του «Γῆ καὶ γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας» (σελ. 185) ἐξηγεῖ τὴν λέξιν ὡς ζευγηλατεῖον ἢ τμήμα κτήματος.

4) Τὸ κείμενον ἔχει τζέμπρεν ἐπιρ. βιαίως.

5) Τὸ κείμενον ἔχει μπάζι ἀντ. ἀόρ. τις.

6) Τὸ κείμενον ἔχει τὴν λέξιν μουατζέλ, ἣτις σημαίνει προκαταβολή. Τοῦ ὅρου τούτου ἐγίνετο χρῆσις ὁσάκις ἐπωλεῖτο κτῆμα τι δημόσιον ἢ βακουφικόν, διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πλὴν τῆς προκαταβολῆς κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ ἐτησίᾳ ἀποζημιώσις, οἷονεῖ ἐνοίκιον, μικροῦ ποσοῦ διὰ νὰ φαίνεται ὅτι δὲν παρεβαίνετο ὁ παλαιὸς τουρκικὸς νόμος ὁ κηρύσσων τὰ κτήματα ταῦτα ἀναπαλλοτριώτα. Ἡ ἐτησίᾳ καταβολὴ ἐπετράπη βραδύτερον νὰ ἐξαγοράζεται ἀντὶ ὠρισμένου ποσοῦ. Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἄνω Φερμάνιον ὡς καὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χασὰν Ταχσίν δὲν γίνεται λόγος περὶ ἐτησίας δόσεως, διὰ τοῦτο μετεφράσαμεν τὴν λέξιν μουατζέλ διὰ τῆς λέξεως ἀποζημιώσις.

σκόμενος καὶ ἕτερος ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ δύο καταστήματα παρὰ τὴν Γέφυραν, ἥτοι ἐν ἀρτοποιεῖον καὶ ἐν παντοπωλεῖον, τὰ ὅποια ὁ εἰρημένος Ἀλῆ Πασᾶς εἶχεν ἀρπάσῃ διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸν Ἰωαννίτην Ἀργύρη, πατέρα τοῦ Νικόλα καὶ Γιάννη Ἀργύρη.

Τὰ κτήματα ταῦτα διὰ διαταγῆς τοῦ Χασὰν Ταχσὶν ἀπεδόθησαν εἰς αὐτοὺς καὶ κατεγράφησαν ἐπ' ὀνόματί των ἔναντι ἀποζημιώσεως 2.000 γροσίων, καταβληθέντων ὑπ' αὐτῶν καὶ συμπεριληφθέντων εἰς τὸ ποσὸν τῶν 43.400, τῶν ἀποσταλέντων ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἦδη οἱ εἰρημένοι Νικόλας καὶ Γιάννης Ἀργύρης αἰτοῦνται τὴν ἐκδοσιν Αὐτοκρατορικοῦ κτηματικοῦ τίτλου¹⁾ διὰ τὰ κτήματα ταῦτα.

Ἐπειδὴ παρουσίασαν οὗτοι τὴν διαταγὴν τοῦ Χασὰν Ταχσὶν, δι' ἧς παραχωροῦνται εἰς αὐτοὺς τὰ εἰρημένα κτήματα καὶ ἡ διαταγὴ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς καταγραφῆς τῶν κτημάτων τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐπειδὴ κατέβαλον τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώσεως, ὅπερ ἀπεδείχθη ὅτι ἐμπεριέχεται εἰς τὴν ὀλικὴν ἀποζημίωσιν τὴν ἀποσταλεῖσαν εἰς τὸ θησαυροφυλάκειον τοῦ Νομισματοκοπέου, ἐπειδὴ κατέβαλον ἐπίσης καὶ τὰ τέλη τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος κτηματικοῦ τίτλου, διὰ ταῦτα ἐδόθη ἡ ἡμετέρα διαταγὴ ὅπως καταγραφῶσι τὰ κτήματα ταῦτα ἐπ' ὀνόματί των καὶ τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου-ἔβελ τοῦ 1247²⁾ ἐδώκαμεν τὸν παρόντα κτηματικὸν τίτλον καὶ διετάξαμεν οἱ εἰρημένοι Νικόλας καὶ Γιάννης νὰ κατέχωσι τὰ κτήματα ταῦτα κατὰ πλήρη κυριότητα³⁾ ἔναντι τῆς καταβληθείσης ἀποζημιώσεως χωρὶς νὰ δύναται ἄλλος τις νὰ ἔχη ἐπ' αὐτῶν δικαιώματα βακουφικὰ ἢ τιμαριωτικὰ (τῶν τιμάρ, ζιαμέτ ἢ χάς⁴⁾) καὶ τὰ διαθέτωσιν κατὰ βούλησιν χωρὶς νὰ παρενοχληθῶσιν εἰς τὴν νομὴν αὐτῶν παρ' οὐδενὸς καὶ δι' οἵανδήποτε αἰτίαν. Οὕτω γνωσθήτω καὶ στήριγμα ἔστω ὁ ἱερός οὗτος χάρις⁵⁾).

Ἡ δὲ διαταγὴ ἡ μᾶλλον ἀπόφασις τοῦ Χασὰν Ταχσὶν περὶ ἀποδόσεως τῶν κτημάτων, κατὰ μετὰφρασιν γενομένην τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεώς της ἔχει ὥς ἑξῆς:

«Μεταφρασμένον ἀπὸ τὸ Τούρκικον.

Ἐνας κῆπος κείμενος εἰς τόπον Κομμάτια εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως Ἀρτης, μὲ τὰ γνωστά του σύνορα.

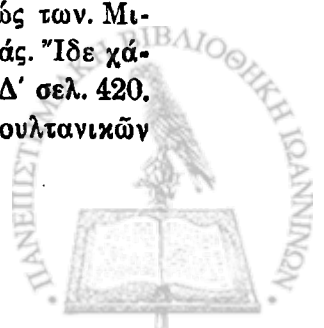
1) Τὸ κείμενον ἔχει μουλκναμέ.

2) Τὸ ἔτος Ἑγείρας 1247 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἡμέτερον 1831.

3) Τὸ κείμενον γράφει μούλκ.

4) Τὰ τιμάρια διεκρίνοντο εἰς τρεῖς κατηγορίας ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς των. Μικρότερα ἦσαν τὰ τιμάρ, μεγαλύτερα τὰ ζιαμέτ καὶ ἀκόμη μεγαλύτερα τὰ χάς. Ἴδε χάμιρ, ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μεταφρ. Κ. Κροκιδᾶ, Τομ. Δ' σελ. 420.

5) Ἡ συνήθης φράσις ἡ ὅποια ἐτίθετο πάντοτε εἰς τὸ τέλος τῶν σουλτανικῶν φερμανίων.

“Άλλος κήπος κείμενος εἰς τόπον Παναγιά, εἰς τὰ περίξ τῆς ρηθείσης πόλεως, μὲ τὰ γνωστά του σύνορα.

Κτήματα εἰς τὰ ἄκρα τῆς εἰρημένης πόλεως κείμενα. Ψωμάτικος Φοῦρνος 1. Κασάπικον ἐργαστήρι 1.

Τόπος τῶν εἰρημένων κτημάτων. Γρόσια 2.000.

Ἡ αἰτία τοῦ παρόντος ἐγγράφου εἶναι ὅτι :

Μολονότι ὅτι τὰ εἰρημένα κτήματα, δύο κῆποι, ἕνας φοῦρνος καὶ ἕνα Κασάπικον ἐργαστήρι ἐπειδὴ τὰ εἶχεν ἰδιοποιηθῇ ὁ ἀποκεφαλισθεὶς Τεπελενλῆς Ἀλῆ Πασᾶς—κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκδοθῇ ὑψηλὸν Ἰδιόχειρον (Χάτι) καὶ σεβαστὴ βασιλικὴ προσταγὴ (φιρμάνι)—εὐρέθησαν εἰς τὸ διφθέρι τῶν ἰδίων του κτημάτων, μολοντοῦτο ὁ Νικόλας καὶ Γιάννης, υἱοὶ τοῦ ἀποθανόντος Ἀργύρη, παρελθόντες μᾶς ἐπαρουσίασαν ἤδη ἕνα ἐγγραφον κριτηρίου¹⁾ (Χουτζέτι) μὲ τὸ ὁποῖον ἀποδείχνουν ὅτι αὐτὰ ἦτον ἰδιοκτησία τοῦ πατρὸς των Ἀργύρη καὶ ἐπομένως ζητοῦν νὰ ἀφεθῶν ἐξαύτης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, ἡμεῖς παρατηρήσαντες ἀκριβῶς τὸ εἰρημένον ἐγγραφον καὶ ἐξετάσαντες μετ’ ἐπιμελείας τὴν ὑπόθεσιν κάμνομεν ἔλεος εἰς τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ εἰρημένου ἀποθανόντος καὶ ἀποδίδομεν αὐτὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν των ἀφοῦ ἐλάβομεν ἀπ’ αὐτοὺς τὰ ἄνωθεν γρόσια δύο χιλιάδες διὰ νὰ τὰ παραδώσωμεν εἰς τὸ διορισμένον ὑποκείμενον τῶν βασιλικῶν προσόδων. Ὅθεν ἀπ’ ἐδῶ καὶ ἔμπρὸς αὐτοὶ οἱ δύο κῆποι, ὁ φοῦρνος καὶ τὸ κασάπικον ἐργαστήρι θέλει εἶναι καὶ νομίζονται ἰδιοκτησίαι ἐντελεῖς τοῦ Νικόλα καὶ Γιάννη Ἀργύρη Ἰωαννίτου καὶ κανένας δὲν ἔχει νὰ τοὺς πειράξῃ εἰς αὐτὰ εἰς τὸ παραμικρόν, μὴ τε νὰ βάλλῃ χερί εἰς αὐτά.

Δι’ ὃ καὶ δίδομεν τὸ παρόν μας εἰς χεῖρας των.

1237, τὴν 23 Σιαμπάνι.

(Ἡ ὑπογραφή Χασὰν Ταχσίνης, διορισμένος εἰς τὰ Βασιλικά Κτήματα).

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας²⁾ καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι ὁ Ἀλῆ Πα-

1) Τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ Κατῆς, ὅστις ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἐπεκύρου τὰς ἀγοραπωλησίας ἐπὶ ἀκινήτων, ἐκδίδων τὸ χουτζέτι δηλ. τὸν τίτλον κυριότητος.

2) Ἴδε Σ. Ἀραβαντινοῦ Ἰστ. Ἀλῆ Πασᾶ σελ. 350 καὶ ἐπ. I. Λαμπρίδου Ἠπειρωτικά Μελετήματα Τεῦχος Β’ σελ. 13, 14, 47 καὶ ἐπ. Τεῦχος Γ’ σελ. 44-45. Τεῦχος Δ’ σελ. 43. Τεῦχ. Ζ’ σελ. 69 κτλ.

Leake Travels in Northern Greece, London 1835 Τόμ. Δ’ σελ. 98, 210, 235, 301, 408 κλπ.

F. Pouqueville. Histoire de la régénération de la Grèce. Bruzelles 1843 Livre II σελ. 193 καὶ 194. Mémoires, Ibrahim Mantzour efendi, Paris 1827 σ. 233, 346 κλπ. Δ. Κ. Τσοποτοῦ, Περν. ἔργ., Βόλος 1912 σ. 183—214.

Κ. Κούμα, Ἱστορία τῶν Ἀνθρώπων. Πράξεων Βιέννης, 1831 Τόμ. 12ος σελ. 548 καὶ 549.

σᾶς μετεχειρίσθη πρὸς πλουτισμὸν ἐν μέσον τοῦ ὁποίου, εἰς ὅλην τὴν μακρὰν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, δὲν εὐρίσκομεν οὔτε προηγούμενον παράδειγμα, οὔτε ἀπομιμήσεις. Τὸ μέσον τοῦτο ἄλλως τε μόνος ἐκεῖνος ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ, διότι μόνον ἐκεῖνος ἠδύνατο καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ, λόγῳ τῆς μοναδικῆς τρομοκρατίας τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῶν διοικουμένων του.

Συνίστατο τοῦτο εἰς τὴν ἀρπαγὴν παρὰ τῶν νομίμων ιδιοκτητῶν ὅλων τῶν κτημάτων τῶν φημιζομένων ὡς προσοδοφόρων καὶ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς ιδιοκτησίας τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του ἢ τῶν υἱῶν του.

Οἱ πρώην ιδιοκτῆται ἦσαν ἢ φυσικὰ πρόσωπα, ἰδιῶται ἀδιαφόρως χριστιανοὶ ἢ Μουσουλμᾶνοι ἢ νομικά¹⁾, κοινότητες καὶ μοναί.

Μονολότι δὲ ἐπρόκειτο περὶ καθαρᾶς λαφυραγωγίας, πᾶσαι οἱ ιδιοποιήσεις αὗται ἔφερον τὸν τύπον τῆς ἀγοραπωλησίας. Ἐφρόντιζε δηλ. ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, διὰ τὸν φόβον ἐνδεχομένου Σουλτανικοῦ ἐλέγχου²⁾, νὰ περιβάλλῃ τὴν ἀρπαγὴν τῶν κτημάτων διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένων πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος ἐπὶ τῶν ἀκινήτων διατυπώσεων.

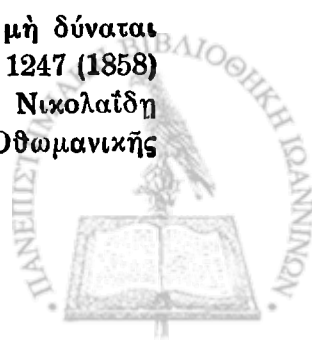
Ἡ μεταβίβασις τῶν ἀκινήτων κατὰ τοὺς τότε κρατοῦντας Τουρκικοὺς νόμους, προκειμένου μὲν περὶ κτημάτων τελείας ιδιοκτησίας³⁾ (μούλκ), καὶ

1) Καὶ αὐτὰ τὰ δημόσια κτήματα ιδιοποιήθη ὁ Ἀλῆ Πασᾶς πωλῶν ταῦτα εἰς ἐξευτελιστικὴν τιμὴν εἰς τοὺς υἱοὺς του. Ἱστορ. Σ. Ἀραβαντινοῦ σελ. 135.

2) Θὰ ἐκπλαγῇ ἴσως ὁ ἀναγνώστης, συνηθισμένος, ἐκ τῶν ὅσων ἐγράφησαν περὶ Ἀλῆ Πασᾶ, νὰ θεωρῇ τοῦτον ὡς ἀνεξάρτητον καὶ ἀνεξέλεγκτον ἡγεμόνα ὅτι ὁμιλοῦμεν ἀνωτέρω περὶ Σουλτανικῶν ἐλέγχων.

Ἐν τούτοις εἰς χειρόγραφα ἀντίγραφα ἐπισήμων ἐκθέσεων τὰ ὁποῖα κατέχομεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ γενικοῦ Προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Ἰωαννίνοις Πουκεβίλ, Hugues Rouqueville, ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Πρεβέζῃ καὶ ἀναπληρωτὴς τοῦ ἀπουσιάζοντος ἀδελφοῦ του κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 3 Δεκεμβρίου 1813 μέχρι 15 Φεβρουαρίου 1815, ὁπότε μετατίθεται εἰς Ἀρταν, ὁμιλεῖ περὶ ἀποστολῆς τοιοῦτου ἐπιθεωρητοῦ, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει καπουτζήμπασην, λέξεις σημαίνουσα κυριολεκτικῶς μὲν τὸν ἀρχιθυρωρόν, πράγματι ὅμως ἀνώτερον τιτουῦχον τοῦ Κράτους, ὁποῖος θὰ ἦτο ὁ ἐν λόγῳ μπουμπασίρης. Εἰς ἐκθεσίν του ἀπευθυνομένην ἐξ Ἰωαννίνων τὴν 9 Δεκεμβρίου 1813 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Ναπολέοντος Δοῦκα τοῦ Μπασανὸ (Duc de Bassano) γράφει ὅτι «ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἦτο λυπημένος καὶ πολὺ δύσθυμος καὶ ὅτι ἐβασίλευε ἓνα εἶδος ἀνησυχίας εἰς ὅλον τὸ Σεράγιον (Ali Pacha etait triste et de fort mauvaise humeur et qu' il regnait une espèce d' inquiétude dans tout le serail) ἐξ αἰτίας τῆς παρουσίας εἰς Ἰωάννινα ἐνὸς καπουτζάμπαση. Τὰ αὐτὰ περίπου ἐπαναλαμβάνει ὡς πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλον πρεσβευτὴν κόμητα Ἀνδρεόσην (Comte Andreossi).

3) Ὁ Τουρκικὸς περὶ γαιῶν νόμος εἶναι λίαν περίπλοκος ὥστε νὰ μὴ δύναται δι' ὀλίγων νὰ ἐκτεθῇ ἐνταῦθα. Ἰδε περὶ αὐτοῦ τὸν νόμον τῆς 7 Ραμαζὰν 1247 (1858) ὁ ὁποῖος εἶναι κωδικοποιήσις τῶν ἀνέκαθεν ἐν Τουρκίᾳ κρατούντων, ἐν Νικολαΐδῃ Ὁθων. Κωδ. Κωστ. 1869 σελ. 429—461. Ἐπίσης Χάμμερ Ἱστορία τῆς Ὁθωμανικῆς

τοιαῦτα ἦσαν αἱ οἰκίαι, οἱ κῆποι, οἱ ἐλαιῶνες, ἐγίνετο ἐνώπιον τοῦ Κατῆ, ὅστις, κατόπιν τῆς βεβαιώσεως τῶν μαρτύρων, ἐπιστοποιεῖ τὸ γεγονός ἐκδίδων τὸ Χουτζέτιον, τὸ ἐπέχον θέσιν τίτλου ἰδιοκτησίας.

Προκειμένου δὲ περὶ τιμαριωτικῶν γαιῶν (ἐραζί), καὶ τοιαῦται ἦσαν τὰ ἀγροτικά κτήματα σχεδὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἐνώπιον τοῦ Σπαῆ, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγετο τὸ ἀγρόκτημα, συντάσσοντος τὸ ταμεσσοῦκι ἀνάλογον πρὸς τὸ χουτζέτι καὶ χρησιμεῦον ὅπως ἐκεῖνο ὡς τίτλος ἰδιοκτησίας.

Συνεπῶς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁ ἀπογυμνούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἰδιοκτήτης παρουσιάζετο ἐνώπιον τοῦ Κατῆ ἢ τοῦ Σπαῆ, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ κτήματος καὶ προέβαινεν εἰς τὴν δήλωσιν ὅτι ἐπώλει καὶ μετεβίβαζεν τὴν κυριότητα τοῦ κτήματός του ἢ ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ κτήματος νομικοῦ προσώπου, τοῦ νομικοῦ προσώπου ὅπερ νομίμως ἐξεπρόσώπει εἰς τὸν Ἀλῆν ἢ τοὺς υἱούς του, ἀντὶ τιμήματος, τὸ ὅποῖον ἔλαβεν παρ' αὐτῶν τοῖς μετρητοῖς. Ὡς τίμημα δὲ ἀνεγράφετο πάντοτε ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ κτήματος διὰ νὰ φαίνεται περισσότερον ἀληθοφανὲς ἢ μεταβίβασις.

Τὴν δήλωσιν ταύτην ἐπεβεβαίωναν καὶ οἱ μάρτυρες καὶ οὕτω ἡ μεταβίβασις ἦτο τυπικῶς, ἐν πληρεστάτῃ τάξει, ὥστε, ἐν περιπτώσει κατηγορίας σφετερισμοῦ κτημάτων καὶ ἀποστολῆς Σουλτανικοῦ Ἀντιπροσώπου πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς διὰ τῶν εἰς χεῖρας του ἐγγράφων ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ καταρρίψῃ τὴν κατηγορίαν, διότι τίς θὰ ἐτόλμα, παρουσιάζόμενος αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἀντιπροσώπου νὰ διαψεύσῃ τὰ ἐγγραφα;

Τὰ παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν υἱῶν του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σφετερισθέντα κτήματα ἀνήρχοντο εἰς σημαντικὸν ἀριθμόν. Κατὰ τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Σ. Ἀραβαντινοῦ¹⁾ κατάλογον τοῦ διδασκάλου τοῦ

Αὐτοκρατορίας κατὰ μετάφρασιν Κ. Κροκιδᾶ Τόμ. Δ' σελ. 422 καὶ Ἐλευθεριάδου, ἡ ἀκίνητος ἰδιοκτησία ἐν Τουρκίᾳ, Σμύρνη 1902.

Οἱ Σπαῆδες ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Σουλτάνου, τοῦ μόνου πραγματικοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐναντι τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ στρατεύωνται ὡς ἱππεῖς, ὠρισμένα κτήματα ἐκ τῶν ὁποίων εἰσέπραττον τὴν δεκάτην. Οἱ καθ' αὐτὸ ἰδιοκτῆται τοῦ κτήματος, ἐὰν τὸ κτῆμα ἦτο τσιφλίκι, διετέλουν ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τοῦ Σπαῆ, ὅστις ἐπεκύρωνε τὰ δικαιώματά των. Οἱ Σπαῆδες κατηργήθησαν μετὰ τῶν Γενιτσάρων, ὁπότε εἰσῆχθη ἐν Τουρκίᾳ ἡ νεωτέρα ὀργάνωσις τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, συγκαταργηθέντων καὶ τῶν δικαιωμάτων των ἐπὶ τῶν γαιῶν. Ἐκτοτε ἡ δεκάτη μετετέθη εἰς τὸ Κράτος ἀποτελέσασα δημόσιον ἔγγειον φόρον. Ἡ δὲ ἐκδοσις τῶν τίτλων ἰδιοκτησίας μετεβιβάσθη εἰς εἰδικὸν γραφεῖον (Ταπού καλέμι) ὅπου ὑπήχθησαν καὶ τὰ μούλκ, ἀφαιρεθέντα ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κατῆ. Ἐν τούτοις, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, συνέβαινε παλαιαὶ ἰδιοκτησίαι κτημάτων νὰ ἀποδεικνύονται διὰ τῆς προσαγωγῆς τῶν Ταμεσουκίων τῶν Σπαῆδων.

1) Σελὶς 601.

Γένους Φιλητᾶ, ὁ ὁποῖος τὰ ἀναφέρει ὀνομαστί, ἀνήρχοντο εἰς 940.

Ἦσαν δὲ ταῦτα διεσπαρμένα εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὑπαγομένας ἐπαρχίας : Ἡπειρον, Ἀλβανίαν, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Ναύπακτον καὶ Εὐρίπον.

Τὰ εἰσοδήματά των ἦσαν τεράστια. Σοβαροὶ συγγραφεῖς ὥς ὁ Λήκ¹⁾ ἀναβιβάζει τὰ εἰσοδήματα μόνον τῶν κτημάτων (τσιφλικίων) τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἰς 300.000 χρυσᾶς ἀγγλικᾶς λίρας τὸ ἔτος, δηλαδὴ εἰς πλεόν τῶν 250 ἑκατομμυρίων σημερινῶν δραχμῶν.

Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἐμελετήθη ἐπαρκῶς ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Καὶ ὁμῶς διὰ τῆς λαφυραγωγίας ταύτης κυρίως ὁ Ἀλῆς ἐπέτυχε τὸ μοναδικὸν ὄντως κατόρθωμα ἀπὸ ἀπλοῦς διοικητῆς ἐνὸς μικροῦ σχετικῶς τμήματος, τῆς ἀπεράντου τότε Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ θεωρῇται ὡς ἰσότημος πρὸς βασιλέα, νὰ ἔχη εἰς Ἰωάννινα ἀνάκτορα καὶ Αὐλὴν αὐτόχρημα ἡγεμονικὴν, ἡ ὁποία κατέπλησσε τοὺς ξένους ἐπισκέπτας καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσίαν του, παρέχων συνεχῶς εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχυροὺς προστάτας του πλούσια δῶρα, ἐπὶ τριάκοντα τέσσαρα ἔτη.

Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται ἐξ ἄλλου καὶ οἱ ἐπίμονοι θρῦλοι, οἱ ἑκάστοτε διὰ τῶν ἐπαναλαμβανομένων ἀνασκαφῶν ἀναζωογονούμενοι, ὅτι εἰς τὸ Φρούριον τῶν Ἰωαννίνων παραμένει μέρος τοῦ θησαυροῦ του κεκρυμμένον, διότι πῶς νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἦτο μυθωδῶς εὐθυνή, κατηναλίσκοντο τόσα εἰσοδήματα, ὅταν μάλιστα εἰς ταῦτα προστεθῇ καὶ τὸ προῖδον τῶν διαφορῶν φόρων ;

Ἀλλ' αἷς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ φερμάνιον.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ προέβη εἰς τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας του συμφώνως πρὸς παλαιὸν νόμον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καθ' ὃν, ἐκπίπτοντος τῆς ἀρχῆς οἰουδήποτε μεγάλου βαθμοφόρου τοῦ Κράτους καὶ καταδικαζομένου εἰς θάνατον, ἡ περιουσία του περιήρχετο εἰς τὸ δημόσιον Ταμεῖον.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὅπως διαλαμβάνει καὶ τὸ φερμάνιον, ἀπεστάλησαν εἰδικοὶ ὑπάλληλοι εἰς ὅλα τὰ μέρη ὅπου ὑπῆρχον περιουσιακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα.

Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀπεστάλη ὁ Χασὰν Ταχσὶν Βέης, ὅστις ἐλθὼν ἐνταῦθα κατὰ τὸ 1822 ἡσχολήθη, ὅπως γνωρίζομεν ἐκ παραδόσεως, περὶ τὴν διετίαν εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τῶν εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην κειμένων κτημάτων.

1) William Leake, προμν. ἔργ. Τόμ. Δ' σελ. 231-232.

Καὶ τότε συνέβη ἐν γεγονόσιν τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς δικαιοσύνης ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ δὲν εὗρίσκετο εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον ἀπὸ τὸν καταδικασθέντα Ἀλῇ Πασᾶν.

Ἐνῶ ἦτο παγκοίνως γνωστὸν ὅτι ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ κτήματα τοῦ Ἀλῇ καὶ τῆς οἰκογενείας του ἦσαν ἐξ ἴσου ἀρπαγμένα καὶ ἐνῶ ἀκριβῶς τοῦτο, ὃ μὴ σεβασμὸς δηλαδὴ τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν¹⁾ ἀπετέλεσε ἓνα τῶν λόγων τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ, ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ ἀπεφάνθη καὶ τὸ Σουλτανικὸν Φερμάνιον διακηρύσσει ὅτι μερικὰ μόνον τῶν κτημάτων εἶχον ἀφαιρεθῆ διὰ τῆς βίας, θεωρηθέντων τῶν λοιπῶν ὡς καλῶς μεταβιβασθέντων²⁾.

Ὁ Χασὰν Ταχσὶν ἀπέρριψε τὰς αἰτήσεις τῶν διαφόρων ληστευθέντων ἰδιοκτητῶν, δι' ὧν ἐζήτουν οὗτοι τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κτήματός των, ἀντιτάσσων τὴν ὑπαρξίν τῶν ψευδῶν τίτλων. Ἀνεγνώρισε δὲ ὡς ἐπιστρεπτέα μόνον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐστεροῦντο παντελῶς τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατόπιν καταβολῆς ἐκ μέρους τῶν δικαιούχων ἀποζημιώσεως πρὸς τὸ δημόσιον, ἐξομοιώσας οὕτω τὴν ἀπόδοσιν πρὸς οἷονεὶ κατὰ συγκατάβασιν γενομένην ἐκποίησιν δημοσίων κτημάτων, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῆς λέξεως τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται τὸ φερμάνιον «μουατζέλ» τῆς ὁποίας ἐγένετο χρῆσις, δι' οὗς ἐξηγήσαμεν λόγους, ἐπὶ πωλήσεως δημοσίων ἢ βακουφικῶν κτημάτων.

Δι' ὃ καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ περὶ ἀποδόσεως εἰς τοὺς Βρεττοὺς τῶν κτημάτων των λέγει ὅτι γίνεται αὕτη χάριν ἐλεημοσύνης καὶ κατόπιν καταβολῆς 2.000 γροσίων, ἰσοδυναμούντων πρὸς 70.000 σημερινῶν δραχμῶν³⁾.

Τὰ μὴ ἀποδοθέντα κτήματα, τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν τὸν ἀριθμὸν, παρέμειναν ὡς ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου, διοικούμενα παρ' εἰδικοῦ γραφείου μέχρι τῆς βασιλείας Σουλτὰν Χαμίτ τοῦ Βου ὅστις κατὰ τὸ 1904 τὰ μετέτρεψεν εἰς Αὐτοκρατορικά, διὰ νὰ θεωρηθοῦν καὶ πάλιν ὡς δημόσια μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Συντάγματος κατὰ τὸ 1908.

Ἐπειδὴ ὁμως ὁσάκις τὸ Τουρκικὸν Δημόσιον εἶχε ταμειακὰς ἀνάγκας ἐξεπολεῖ μέρος τούτων, ὅπως παραδείγματος χάριν συνέβη τοῦτο κατὰ τὸν

1) Ἴδε καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐν Σ. Ἀραβαντινοῦ προμν. ἔργ. σελ. 595 ὅπου ἡ ἀρπαγὴ τῶν κτημάτων ρητῶς ἀναφέρεται.

2) Οἱ πασάδες τῶν Ἰωαννίνων δὲν εἶχον τὰ μέσα νὰ ἀγοράσουν ἀπὸ περισσεύματα τῶν ἀποδοχῶν των οὔτε ἐν ἑκατοστὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κτημάτων τοῦ Ἀλῇ Πασᾶ. Διὰ νὰ δώσωμεν ἐν μέτρον συγκρίσεως εἰς τὸν ἀναγνώστην μνημονεύομεν ὅτι ἡ περιουσία τὴν ὁποίαν ἐγκατέλειπεν ὁ μεγαλειτερος ἐξ αὐτῶν, Ἀσλὰν πασᾶς ὁ Α', ἦτο περὶ τὰ 25 τσιφλίκια, τὰ ὁποῖα δὲν προήρχοντο ἐξ ἀγορῶν, ἀλλ' ἐκ δωρεῶν τοῦ Σουλτάνου διὰ τὰς πρὸς τὴν Αὐτοκρατορίαν μεγάλας ὑπηρεσίας του. Τὰ ἀνωτέρω πολ- λάκις ἠκούσαμεν διηγούμενα παρ' ἀπογόνων του.

3) Τὸ γρόσιον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν τὴν ἀξίαν τῆς χρυσῆς περίπου δραχμῆς ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς 35 σημερινάς. (Ἴδε καὶ Ἱστορίαν Ἀλῇ Πασᾶ Σ. Ἀραβαντινοῦ σελ. 506).

τελευταῖον Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον, ἐκ τῶν κειμένων εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἰωαννίνων, ἀπέμειναν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας μόνον 79.

Οἱ κάτοικοί των, πιεζόμενοι σκληρῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Σουλτάν-Χαμίτ, ὃ ὁποῖος, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω, τὰ εἶχε μετατρέψει εἰς Αὐτοκρατορικὰ (ἐμπλιάκι χουμαγιούν), ἀγοράσας ταῦτα ἀπὸ τὸ Τουρκικὸν Δημόσιον, ὑπέβαλον κατὰ τὸ 1904 ἀναφορὰν εἰς τὸν ἴδιον, αἰτοῦντες τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐναντίων των βιαιοτήτων καὶ τὴν παραχώρησιν τῶν γαιῶν των εἰς αὐτοὺς, ἐναντι καταβολῆς τῆς ἀξίας των, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἅπαντα τὰ χωρία ταῦτα ἦσαν κεφαλοχώρια, (τουρκιστὶ καριέ), καὶ εἶχον μεταβληθῇ εἰς τσιφλίκια παρανόμως καὶ διὰ τῆς βίας ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐπεκαλοῦντο δὲ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ των τὸ Αὐτοκρατορικὸν Κτηματολόγιον, τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὕρισκόμενον, **εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεγράφοντο ἅπαντα ὡς τοιαῦτα** καὶ τὸν Τουρκικὸν Νόμον καθ' ὃν ἀπηγορεύετο ἡ μετατροπὴ τῶν κεφαλοχωρίων εἰς τσιφλίκια¹⁾.

Ἀποτυχόντες εἰς τὰς ἐνεργείας των, ἐπανέλαβον ἀργότερον τὰ αὐτὰ αἰτήματα πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὸ 1908, ὅταν, ἀνακηρυχθέντος τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος ἀφηρέθησαν ταῦτα ἐκ τῆς προσωπικῆς παρουσίας τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπήχθησαν πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δημοσίου.

Καὶ τὸ διάβημά των τοῦτο ἔμεινεν ἐπίσης ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὰ 79 ταῦτα χωρία μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου περιῆλθον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου πρὸς τὸ ὁποῖον ἐστράφησαν πλέον αἱ ἐνέργειαι τῶν κατοίκων²⁾ δυστυχῶς ὅμως καὶ πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀποτυχίας.

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐδίσταζε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀδικίαν τὴν διαπραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐκ τοῦ φόβου τῆς διαταράξεως τοῦ κρατοῦντος τότε καθεστῶτος τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας³⁾.

1) Νόμος περὶ Γαιῶν, ἀρθρ. 130.

2) Τὰ κτήματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶχον δημιουργήσῃ ἤδη ἐν Ἑλλάδι ἀγροτικὸν ζήτημα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀρτης. Οἱ πολιτικοί, οἱ τότε ἐμφανιζόμενοι ὡς προστάται τῶν ἀγροτῶν, διεκήρυσσον ὅτι ὅλα τὰ χωρία, τὰ διατελέσαντα ἄλλοτε ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τῶν υἱῶν του, ἦσαν κεφαλοχώρια παρανόμως μετατραπέντα εἰς τσιφλίκια καὶ ἔδει νὰ ἐπανακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των. Ἀντιθέτως, οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ παλαιοῦ ἀγροτικοῦ καθεστῶτος, οἵτινες καὶ ἐπεκράτησαν, ἡρνοῦντο τὸ γεγονός, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ὅλα ἦσαν ἀνέκαθεν τσιφλίκια καὶ κατέρριπτον τὰς μαρτυρίας τῶν διαφόρων τῆς Ἀληπασαδικῆς δράσεως ἱστορικῶν οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν ὅτι καὶ κεφαλοχώρια ὁμοίως ἀπετέλεσαν μέρος τῆς παρουσίας του. Αἱ τάσεις τῶν δευτέρων ἐπηρέασαν τὴν προαναφερθεῖσαν μελέτην τοῦ Δ. Τσοποτοῦ. Περὶ τῶν ἐν Ἀρτῇ ἴδε: Κ. Καραπάνου, Ἡ δημοκοπία ἀγωνιζομένη νὰ δημιουργήσῃ ἀγροτικὸν ζήτημα ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ. Ἀθῆναι 1882.

Ἀπελευθερώθησαν δὲ τέλος, δυνάμει τοῦ γενικοῦ ἀγροτικοῦ νόμου τοῦ 1919 δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας καὶ διενεμήθησαν αἱ γαῖαι των εἰς τοὺς κατοίκους κατὰ τὸ 1922, ἔναντι καταβληθείσης πρὸς τὸ Δημόσιον ἀποζημιώσεως, καθορισθείσης τῆς ἀξίας τῶν κλήρων ἀναλόγως τῆς προσόδου αὐτῶν.

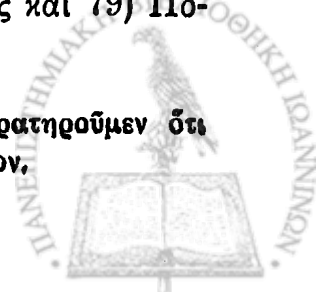
Τὸ ὑπόμνημα τὸ ὑποβληθὲν πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὸ 1908, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ, ἦτο τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἀπευθυνθὲν πρότερον πρὸς τὸν Σουλτάν-Χαμίτ, ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ 1910 εἰς φυλλάδιον ὑπὸ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Ἡπειρος». Ἐπίσης ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ ὑπόμνημα τὸ ὑποβληθὲν κατὰ τὸ 1915 εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἱμπλιακοποίησις τῶν 79 κεφαλοχωρίων τῆς Ἡπείρου».

Ἀμφότερα τὰ φυλλάδια ταῦτα διεφύλαξεν εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν του βιβλιοθήκην ὁ ἔγκριτος γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς κ. Χρ. Σούλης, ὁ ὁποῖος προθύμως μᾶς τὰ ἔδωκεν νὰ τὰ συμβουλευθῶμεν.

Τὰ χωρία ταῦτα, κατὰ τὸν ἐν τῷ τελευταίῳ φυλλαδίῳ κατάλογον ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) Βήσσανη, 2) Φραστανά, 3) Μέβδισδα, 4) Κακουσοί, 5) Στρατίνιστα, 6) Καστάνιανη, 7) Βομπλό, 7) Βοστίνα, 9) Ξερόβαλτος, 10) Μποζανίκου 11) Σταυροσκιάδι, 12) Δρυμάδες, 13) Ρουψιά, 14) Τσαραπλανά, 15) Μέγκουλη, 16) Τεργιάχι, 17) Ζάβροχο (τῆς περιφερείας τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου).— 18) Σταυράκι, 19) Τσιφλικόπουλο, 20) Σαντοβίτσα, 21) Ζέλοβα, 22) Περάτι, 23) Κοβίλιανη, 24) Ζαγόρστα, 25) Γραμμένον, 26) Βράβορη, 27) Τσέργιανη, 28) Δελβινακόπουλο, 29) Ντόμπρου, 30) Βελτισίτα, 31) Πρωτόπαπα, 32) Μαζαράκι, 33) Ζαγόριανη, 34) Βροντισμένη, 35) Πογδόριανη, 36) Μαυρονόρος, 37) Γκρίμπιανη (ἀνήκοντα εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τμήματος Κουρέντων τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων).— 38) Τσιαρίτσιανα, 39) Γρατσανά, 40) Γεωργάνου, 41) Δερβίζιανα, 42) Βαρνάδες, 43) Ζόριστα, 44) Κοπάνοι, 45) Ρουσιάτσα 46) Σκιαδᾶ, 47) Γκιόναλα, 48) Ζερμή, 49) Ἀγόρανα, 50) Τσεκούρι, 51) Κακοσούλι (ἀνήκοντα εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τμήματος Λάκκας Σουλίου καὶ Πρεβέζης).— 52) Προσγόλι, 53) Δερβεντίστα, 54) Χρυσοβίτσα, 55) Κράψι, 56) Δοβίσδιανα, 57) Μιχαλίτσι, 58) Χουλιαράδες, 59) Βασταβέτσι, 60) Λοζέτσι, 61) Κορύτιανη, 62) Πλέσια, 63) Καλέντζι, 64) Βαλτσόρα, 65) Πάτερον, 66) Κολωνιάτι (ἀνήκοντα εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τμήματος Μαλακασίου τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων).— 67) Ἐλευθεροχώρι, 68) Βούλιστα, 69) Φιλιπιάδα, 70) Ἀλῆ-Μπέη, 71) Ρόκκα, 72) Πρόγονο, 73) Τσιαπραλί, 74) Παχυκάλαμο, 75) Ἀγία Παρασκευή, 76) Λέλοβα, 77) Νικολίτσι, 78) Παπαδάτες καὶ 79) Ποδोगόρα (ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππιάδος').

1) Συγκρίνοντας τὸν ἄνω κατάλογον πρὸς τὸν τοῦ Φιλητᾶ, παρατηροῦμεν ὅτι πλὴν δέκα τεσσάρων, ὅλα τὰ ἄλλα χωρία ἐμπριέχονται καὶ εἰς ἐκεῖνον.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱστορικὸν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀρπαγέντων κτημάτων. Τώρα ἀπομένει εἰς ἡμᾶς νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τῶν Βρεττῶν καὶ τῆς εἰδικῆς αὐτῶν περιπτώσεως.

Γεννάρχης τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ὁ Ἀργύρης Βρεττός, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς τῶν πλουσίων Ἰωαννιτῶν ἐμπόρων τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἀνῆκεν καὶ οὗτος εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων τῶν Ἑπειρωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐμπορευόμενοι εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δὲν ἀπέκοπτον τοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν ἰδιαίτεραν τῶν πατρίδα, ὅπου παρέμενον συνήθως τὰ θήλεα μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ διετηρεῖτο ἀνοικτὸν τὸ οἰκογενειακὸν σπῖτι, τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ἴδιοι συγχνάκις ἐπεσκέπτοντο καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανήρχοντο διὰ νὰ ἡσυχάσουν, ὅταν ἀπεσύροντο τοῦ ἐμπορίου.

Γνωστότεροι εἰς ἡμᾶς εἶναι οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰωάννης καὶ Ἀναστάσιος, οἵτινες διὰ πράξεώς των ἐν ζωῇ συνέστησαν κατὰ τὸ 1793 δύο «λάσα» ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος Ἰωαννίνων.

Τὴν πράξιν ταύτην τὴν εὐρίσκομεν καταχωρημένην ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐκδοθεισῶν διαθηκῶν τῶν εὐεργετῶν τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ λάσα προωρίζοντο πρὸς ἀποκατάστασιν «ὅκτι πτωχῶν κορασίδων ἐντίμων», πρὸς βοήθειαν «πτωχῶν φυλακισμένων διὰ χαράτσια» καὶ τοῦ «σπιταλίου τῶν ἀρρώστων», «νὰ μοιράζωνται εἰς πτωχὰς φαμίλιας» καὶ νὰ «ἐξεσκαβώνεται χρονικῶς κανένας σκλάβος ἢ δύο».

Αἱ καταθέσεις τῶν λάσων ἐγένοντο εἰς τὴν «Καισαροβασιλικὴν κάσαν» τῆς Βιέννης καὶ εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον τῆς Μόσχας, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι Βρεττοὶ εὐρίσκοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς, ὅπου ὑπῆρχον παροικίαι Ἰωαννιτῶν¹⁾.

Ἡ δωρεὰ αὕτη τῶν Βρεττῶν ἀποδεικνύει περιτράνως ὅχι μόνον τὸν πλοῦτον τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχικὴν αὐτῆς εὐγένειαν καὶ φιλοπατρίαν διότι εἶναι σπάνιον φαινόμενον τοιαῦται ἐν ζωῇ πράξεις, ὅταν μάλιστα ὑπάρχουν καὶ ἄμεσοι κληρονόμοι.

1) Διαθῆκαι τῶν ἀειμνήστων Εὐεργετῶν τῶν Ἰωαννίνων, ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Ἐφορίας καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἑλεῶν τῆς πόλεως. Ἀθήνησιν 1887.

Ἡ χρονολογία ἢ ἀναγραφόμενη εἰς τὸ τέλος τῆς πράξεως δι' ἀλφαβητικῶν στοιχείων ἀψψγ εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένη διότι τὸ ψ ὡς ἀριθμὸς σημαίνει μόνον ἑπτά-κόσια. Ἡ ἀληθὴς πρέπει νὰ εἶναι α, ψ, κόππα, γ, 1793, ὡς συνάγεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῇ πράξει ἀναφερομένου ὀνόματος τοῦ Μητροπολίτου Μακαρίου, ὅστις ὡς γνωστὸν ἀρχιεράτευσεν ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 18ου αἰῶνος. (Ὁρα Μητροπ. Παραμυθίας καὶ Πάργας Ἀθηναγόρας, ἢ Ἐκκλησία Ἰωαννίνων. Ἑπειρ. Χρον. 1928).

Τὸ διατεθὲν ποσὸν τῶν Βρεττῶν ἦτο 22.500 φιορίνια καὶ 15.000 ρούβλια, τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν τὴν τότε ἀξίαν, ἢ ὁποία θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ μεγάλη, ἀφοῦ διὰ τοῦ εἰσοδήματός των ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν τόσαι ἀγαθοεργαίαι.

Ὁ Ἰωάννης Βρεττὸς νυμφευθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τὴν θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου Μακρῆ, μετηνάστευσεν ὀριστικῶς εἰς Λιβόρνόν τῆς Ἰταλίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤρχισεν νὰ γίνεται σοβαρὸν ἐμπορικὸν κέντρον τῶν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Εὐξείνου Πόντου ἐμπορικῶν συναλλαγῶν τῆς Ἰταλίας καὶ ὅπου φαίνεται ὅτι καὶ ὁ πατὴρ του εἶχε προηγουμένως διαμείνη.

Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ υἱοῦ του Ἀργύρη, ἀπευθυνθείσης κατὰ τὸ 1817 πρὸς τὸν θεῖον του Δημ. Κ. Μακρῆν¹⁾, ἦν ἔχομεν εἰς χεῖρας μας, μανθάνομεν ὅτι ἐξηκολούθει οὗτος νὰ ἐμπορεύεται ἐκεῖ ἐπ' ὀνόματί του καὶ ὡς διάδοχος τῆς διαλυθείσης Ἑταιρίας (παυσάσης δῆτας μας ὡς λέγει ἡ ἐπιστολὴ) ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἰωάννης Ἀργύρη Βρεττὸς καὶ Σία».

Ἐκ τοῦ ἐν Βενετῖα Ἑπειρωτικοῦ Ἀρχείου²⁾ τοῦ ἐγκρίτου φίλου κ. Κ. Μέρτζου μανθάνομεν ὅτι ὁ αὐτὸς Ἀργύρης Βρεττὸς ἐνυμφεύθη ἐν Βενετῖα κατὰ τὸ 1792 τὴν Ρεγκίναν τοῦ Δημητρίου Πάσχου καὶ ὅτι παρέστησαν ὡς παράνυμφοι μέλη τῶν ἐξοχωτέρων ἐν Βενετῖα Γιαννιωτικῶν οἰκογενειῶν τῆς ἐποχῆς ἦτοι: Ἡ Κυρία Ἑλένη Μαρούτση Καραϊωάννη καὶ ὁ μαρκήσιος Λάμπρος Μαρούτσης³⁾.

Ἐπίσης ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἀρχείου πληροφορούμεθα ὅτι ὁ ἀδελφός του Νικόλαος ἐβάπτισε κατὰ τὸ 1795 μίαν κόρην του ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Μαγδαληνῆς Βανούτση ἐκ *Λιβόρνου* γάμου του⁴⁾.

Ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Ἀργύρη Ἀναστάσιος Βρεττός, τοῦ ὁποῖου διήρπασε μετὰ θάνατον τὴν περιουσίαν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, ἔμεινεν εἰς τὰ Ἰωάννινα, πιθάνον συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ἐν Λιβόρνῳ ἀδελφοῦ του, κατὰ τὴν τηρουμένην τότε ἐν Ἰωαννίνοις τακτικὴν τῶν ἐμπορευομένων, καὶ κατῴκει μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν «τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Ἀργύρη».

Περὶ αὐτοῦ ὁ περιηγητὴς Σμάρτ Χιοῦγκες (*Smart Hugues*) ἀναφέρει ὅτι ἔκτισε δι' ἐξόδων του μίαν ὥραιαν ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ δίδῃ ἄλλας δι' αὐτὴν λεπτομερείας, ὅτι κατεσκεύασεν ὁδοὺς καὶ γεφύρας καὶ ὅτι λόγῳ τῶν ὡς ἄνω εὐεργεσιῶν καὶ τοῦ σοβαροῦ του χαρακτῆρος ἦτο πρόσωπον κατ' ἐξοχὴν σεβαστὸν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὅταν τὰ παιδιὰ τὸν συνήντων εἰς τὸν δρόμον ἔτρεχον νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χεῖρ καὶ ὅταν ἀπέθανε σύμπασα ἡ πόλις παρηκολούθησε τὴν κηδείαν του, ἡ ὁποία διήρκεσεν ὁλοκλήρους ὥρας, διότι ὅλοι οἱ παρευθέντες ἐθεώρησαν καθήκον των νὰ ἀσπασθοῦν τὸ χεῖρ τοῦ νεκροῦ⁵⁾.

1) Ὁ Δημήτριος Κ. Μακρῆς εἶναι προσπάππός μας ἐκ μητρὸς.

2) Σελ. 216.

3) Κ. Μέρτζιου. Τὸ ἐν Βενετῖα Ἑπειρωτικὸν ἀρχεῖον ἐν Ἑπειρ. Χρονικοῖς Τόμ. I σ. 216.

4) Κ. Μέρτζιου αὐτόθι σελ. 222.

5) Smart Hugues, *Travels in Sicily, Greece and Albania*, London 1820, Τόμ. Α' σελ. 439 καὶ 440.

Ἡ οἰκογένειά του ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὴν σύζυγόν του, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀργύροβα, δύο υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Οἱ υἱοὶ του ὠνομάζοντο Νικολὸς καὶ Τζιοβάνης ἐξ ὧν ὁ μὲν Νικολὸς ἀπέθανεν εἰς προβεβηκυίαν ἡλικίαν ἄγαμος, ὁ δὲ Τζιοβάνης ἄκληρος νυμφευθεὶς εἰς προχωρημένην ἡλικίαν.

Ἐφερον καὶ οἱ δύο τὰ ὀνόματά των κατὰ τὸν Ἰταλικὸν τρόπον, λόγῳ τῆς μακρᾶς παραμονῆς των ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ἔζησαν καὶ πρὸ πάντων ὁ πρῶτος ἐν Νεαπόλει μεγαλοπρεπῶς. Ἦσαν γλωσσομαθεῖς, ἀρκετὰ μορφωμένοι διὰ τὴν ἐποχὴν καὶ ἔντιμοι, ἐστεροῦντο ὅμως οἰασδῆποτε ἐμπορικῆς ἱκανότητος διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα.

Ὁ συνοδὸς τοῦ Βύρωνος Χοπχάους (*Hobhouse*) γράφει περὶ τοῦ Νικολοῦ ὅτι ὠμίλει ἄριστα τὴν Ἰταλικὴν καὶ ὅτι ὀνειροπόλει νὰ ἰδρῶσῃ θέατρον ἐν Ἰωαννίνοις εἰς τὸ ὁποῖον νὰ παίζωνται Ἰταλικά μελοδράματα ὑπὸ Ἰταλικῶν θιάσων¹⁾!

Αἱ δὲ θυγατέρες ὠνομάζοντο Μαργαρίτα, Ζωὴ καὶ Ἀλεξάνδρα. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη ὑπανδρεύθη τὸν Δημήτριον Ἀναστασίου Δρόσον, τὸν τίμιον γραμματικὸν τοῦ Μουχτάρ πασᾶ²⁾ ὁ ὁποῖος κατήγετο ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας τῶν Ἰωαννίνων θεωρουμένης ὡς ἀρχοντικῆς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μήτηρ ἦτο μία τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Χριστοδούλου Μαρούτση καὶ ἀδελφὴ τῶν περιφανῶν μαρκησίων Πάνου, Κωνσταντίνου καὶ Λάμπρου Μαρούτση³⁾. Ἡ Ζωὴ τὸν Ἰωαννίτην Δ. Μαστραπᾶν καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα τὸν ἐκ Κονίτσης Βασ. Λιάμπην, νυμφευθέντα μετ' αὐτῆς εἰς δεῦτερον γάμον.

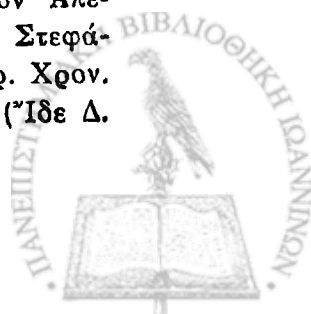
Ἡ οἰκία Βρεττοῦ ἔκειτο εἰς τὴν ὁδὸν Βύρωνος ἀριθμὸς 9. Ὁ Σμάρτ Χιοῦγκες ἐδημοσίευσεν τὴν εἰκόνα τῆς, ἐκ τῆς ὁποίας δύναται τις νὰ λάβῃ σαφεστάτην ἰδέαν περὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς.

Ἡ εἰκὼν εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ κήπου. Εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον εἶναι τὸ λεγόμενον χαγιάτι, δεξιὰ τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἡ ἐξώθυρα τῆς οἰκίας εἰς τρόπον ὥστε ὁ εἰσερχόμενος ἔχει τὴν κλίμακα διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχεται εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, τὸ μόνον κατοικήσιμον πάτωμα, ἐμπρὸς καὶ δεξιὰ.

1) J. C. Hobhouse. A. journey through Albania and other provinces etc. during the years 1809 and 1810, London 1813, Vol I, σελ. 72.

2) Ὁ Σ. Ἀραβαντινὸς εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (σελ. 466) ἀναφέρει τὸν Δ. Δρόσον ὡς γραμματέα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἡμεῖς ἐξ οἰκογενειακῶν παραδόσεων, καθόσον οὗτος ἦτο πατὴρ τῆς πρὸς μητρὸς μάμης μας, γνωρίζομεν ὅτι ἦτο τοῦ Μουχτάρ.

3) Ἴδε Κ. Μέρτζιου αὐτόθι (σ. 154) τὴν διαθήκην τοῦ Λάμπρου Μαρούτση, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Χριστοδούλου. Διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὰς πληροφορίας σημειοῦμεν ὅτι ἡ ἑτέρα κόρη τοῦ Χρ. Μαρούτση ὑπανδρεύθη τὸν Ἀλέξιον Μίσιον, τῆς γνωστῆς τῶν Ἰωαννίνων οἰκογενείας, ἀδελφὸν τοῦ Σπαθάρη Στεφάνου (περὶ οὗ ἴδε Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ὁ Καμπανίας Θεόφιλος, Ἡπειρ. Χρον. 1927) καὶ τοῦ Γεωργίου, τοῦ φονευθέντος τὸ 1759 ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ πασᾶ, (Ἴδε Δ. Σάρρου Ἡπειρ. ἐνθυμήσεις Ἡπειρ. Χρον. 1937 σελ. 113).

Τὸ κάτω πάτωμα εἶναι λιθοόκτιστον ἐκ λαξευτῶν σκληρῶν λίθων, μὲ σειρὰν ἀψίδων, αἱ ὁποῖαι ὑποβαστάζουν τὴν ἀνοικτὴν κρεββάταν, δηλαδή τὸν προθάλαμον τοῦ ἄνω πατώματος.

Εἰς τὸ ἀπέναντι ἄκρον τοῦ προθαλάμου τούτου εὐρίσκεται ἐξώστης καλούμενος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην λόντζια (ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Loggia) τοῦ ὁποίου τὸ ἔδαφος ἦτο συνήθως δύο ἢ τρεῖς βαθμίδες ὑψηλότερον τῆς ἐπιλοίπου κρεββάτας ὅπου ὁ ζωγράφος ἐτοποθέτησε συντροφιάν συνομιλοῦσαν καὶ ἀπολαμβάνουσαν τῆς θεᾶς καὶ τῆς δροσιᾶς τοῦ κήπου.

Μεταξὺ τοῦ κήπου καὶ τῆς οἰκίας μεσολαβεῖ ἡ αὐλή, στρωμένη μὲ μαῦρες πλάκες καὶ χωριζομένη ἀπὸ τὸν κήπον μὲ ξύλινα κάγκελα τὰ ὁποῖα βλέπει τις εἰς τὸ βάθος ἀριστερά.

Ὁ ζωγράφος προσέθεσε τὸν ἀπαραίτητον εἰς πάντα ἄρχοντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἵππον μὲ τὸν σείζην του (ἵπποκόμον) καὶ ἓνα ὑπνρέτην ἡσύχως καπνίζοντα τὸ τσιμποῦκι του καὶ περιμένοντα παραπλεύρως τῆς σκάλας τὸν κύριον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπίσκεψιν ἔφιππος.

Ἡ ὁδὸς Λόρδου Βύρωνος εἶναι δεξιὰ κατὰ μῆκος τῆς οἰκίας, τὸ δὲ τζαμίον τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς τὸ βάθος εἶναι τὸ Μπαϊροκλί τζαμί τῆς ἀγορᾶς τὸ πρὸ τινος κατεδαφισθέν.

Ἡ οἰκία Βρεττοῦ ἐκἀή κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ 1820, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε πλατεῖαν ζώνην τῆς πόλεως πέριξ τοῦ Φρουρίου. Οἱ Βρεττοὶ εἶχον φύγει ἐξ Ἰωαννίνων, ὅπως ὅλοι σχεδὸν οἱ Χριστιανοί, τῶν ὁποίων αἱ συνοικίαι εἶχον τεθῆ μεταξὺ δύο πυρῶν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ πολιορκίαν. Ἐζήτησαν καταφύγιον μετὰ τῶν οἰκογενειῶν Μιχαὴλ Ἀλ. Μίσιου καὶ Κωνσταντίνου Ἀθανασίου¹⁾, ὥς γνωρίζομεν ἐξ οἰκογενειακῶν παραδόσεων, εἰς τὸ Ζαγόριον.

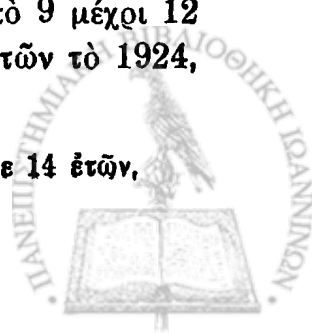
Ὅταν ἐπανῆλθον εἰς Ἰωάννινα ἠθέλησαν νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν οἰκογενειακὴν των οἰκίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον πλέον τὰ μέσα νὰ τὴν κτίσουν μὲ τὰς διαστάσεις καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς παλαιᾶς.

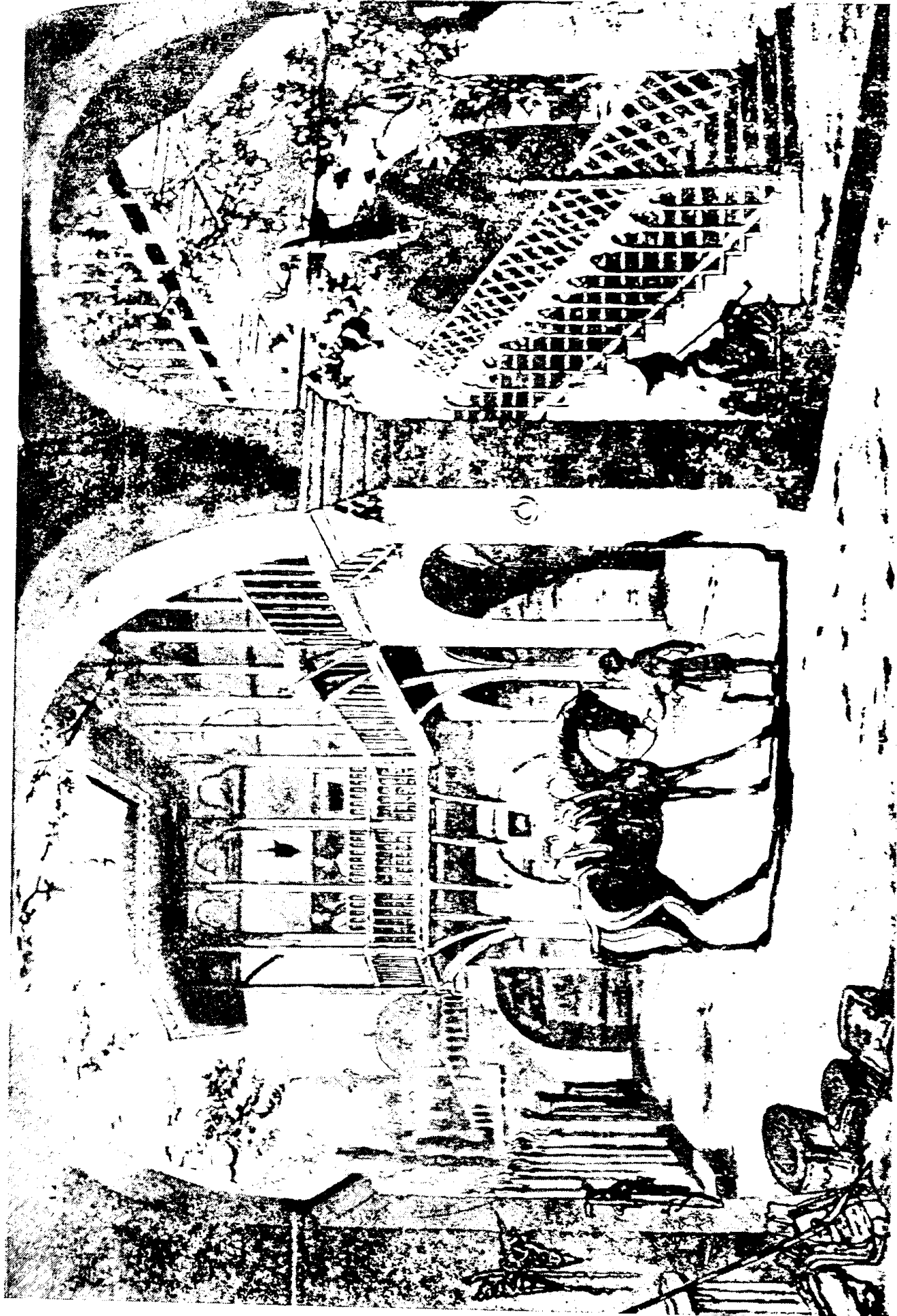
Ἐπὶ τοῦ ἰδίου οἰκοπέδου ἀνήγειραν κατὰ τὸ 1830 μίαν μικρὰν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποίαν διῆλθον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των καὶ ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τῆς τελευταίας ἐπιζησάσης Ἀλεξάνδρας, ἥτις χηρεύσασα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, περιῆλθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, κατόπιν ἀποζημιώσεως χορηγηθείσης παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐν εἴδει συντάξεως εἰς αὐτήν, ἐφ' ὅσον ἔζη.

Ἡ οἰκία αὕτη σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον, πωληθεῖσα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς νῦν κατόχους.

Ἀνωθεν τῆς θύρας αὐτῆς ὑπάρχει ἐντοιχισμένη πλάξ, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ κατέλυσεν ὁ Λόρδος Βύρων ἀπὸ 9 μέχρι 12 Ὀκτωβρίου 1809». Τὴν πλάκα ταύτην ἔθεσεν ὁ Δῆμος Ἰωαννιτῶν τὸ 1924,

1) Πατὴρ τῆς εὐεργέτιδος Ἀγγελικῆς Παπάζογλου, ἥτις ἦτο τότε 14 ἐτῶν.

κατὰ τὰ ἑορτὰς τῆς ἑκατόνταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου φιλέλληνας, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔδωσεν προσέτι εἰς τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ὡς ἄνω αἰτίαν.

Εἶναι περιττὸν μετὰ τὰ ἄνωτέρω νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ διατύπωσις τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἀνακριβής.

Ὁ λόρδος Βύρων κατώκησε πράγματι ὅταν ἦλθεν εἰς Ἰωάννινα, εἰς τὴν οἰκίαν Βρεττοῦ, οὐχὶ ὅμως τὴν φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν, ἡ ὁποία δὲν ὑπῆρχε καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπεσκέφθη οὗτος τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς τὴν παλαιάν.

Εἰς τὰς ἰδιοχειροὺς σημειώσεις, τὰς εὕρισκομένας εἰς τὸ τέλος τοῦ ποιήματός τόν *Childe Harold*, λέγει ὅτι ἐπεσκέφθη τὰ Ἰωάννινα, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μικρόν, μὴ καθοριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, χρονικὸν διάστημα καὶ ὅτι ἐξ Ἰωαννίνων μετέβη διὰ μέσου Ζίτσης εἰς Τεπελένι πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὅστις ἦτο ἐκεῖ. Ὅτι ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς Ἰωάννινα, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὅτι εἶναι πόλις τῆς Ἡπείρου καὶ ὄχι τῆς Ἀλβανίας, καίτοι πρωτεύουσα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ ὅτι ἐκεῖ ἀκμάζει ἡ σχολὴ τοῦ Ψαλίδου, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησεν, ἀλλ' οὐδεμίαν δίδει πληροφορίαν περὶ τῆς οἰκίας εἰς τὴν ὁποίαν κατέλυσεν¹⁾.

Ὁ σύνοδος του ὅμως Χοπχάουζ ἀναφέρει ρητῶς ὅτι ἐκάθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικολοῦ καὶ ὅταν τὸ πρῶτον μετέβησαν εἰς Ἰωάννινα καὶ ὅταν ἐπέστρεψαν πάλιν ἐκεῖ καὶ ὅτι εὗρον ταύτην *comfortable*²⁾. Ὅτι ἀνεχώρησαν ἐξ Ἰωαννίνων τὴν 11 Ὀκτωβρίου³⁾ καὶ ὅτι ἐπέστρεψαν ἐκ νέου τὴν 26 τοῦ αὐτοῦ μηνός⁴⁾, χωρὶς νὰ προσδιορίζῃ πόσον ἔμειναν εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ δὲ Σμάρτ Χιοῦγκες γράφει τὰ ἑξῆς: «Μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικολοῦ Ἀργύρη, ὁ ὁποῖος εἶχε διαταχθῇ (παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ) νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ. Εἶναι ἡ ἰδία εἰς τὴν ὁποίαν ὁ λόρδος Βύρων καὶ ὁ κ. *Hobhouse* διέμειναν κατὰ τὴν διέλευσίν των ἐξ Ἰωαννίνων⁵⁾». Εἰς δὲ τὴν περιγραφὴν τῆς οἰκίας μνημονεύει ὅτι εἰς τὸ ἄνω πάτωμα εὐρίσκεται τὸ δωμάτιον τῶν λόρδων, εἰς τὸ ὁποῖον διέμεινεν ὁ Βύρων⁶⁾.

Συμπληροῦντες τέλος τὰς περὶ τῆς ἐλεύσεως εἰς Ἰωάννινα τοῦ Βύρωνος πληροφορίας, προσθέτομεν ὅτι ὁ διαπρεπὴς γάλλος συγγραφεὺς Ἀνδρέας Μωρουὰ ἀναφέρει εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ ὅτι οὗτος, εἰς τὴν πόλιν ταύτην εὕρισκόμενος, ἤρχισε νὰ γράφῃ τὸ πρῶτον ἄσμα τοῦ *Childe Harold*⁷⁾.

1) *The Poetical Works of Lord Byron*, London 1933 σελ. 860, 866 καὶ 867.

2) Ἐνθ. ἀν. Τόμ. I, σελ. 73.

3) Αὐτόθι Τόμ. I, σελ. 79.

4) Αὐτόθι Τόμ. I, σελ. 181.

5) Ἐνθ. ἀν. Τόμ. I, σελ. 438.

6) Αὐτόθι Τόμ. I, σελ. 440 καὶ 431.

7) *André Maurois, Byron*, Paris 1930, Τόμ. I, σ. 169.

Καὶ τὴν ὥρην ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀρπαγῆς τῶν κτημάτων τῶν Βρεττῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ Σμάρτ Χιοῦγκες διηγεῖται τὰ περὶ αὐτῆς ὡς ἑξῆς :

«Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἀπὸ τὴν κηδεῖαν τοῦ γέροντος Ἀναστασίου, ἐκάλεσεν ὁ Πασᾶς τὸν Νικολὸν διὰ νὰ τὸν συλλυπηθῇ διὰ τὸ δυστύχημα τὸ ὁποῖον ὑπέστησαν καὶ οἱ δύο καὶ τὸ ὁποῖον καθὼς ἔλεγε τὸν κατεσυνέτριψε. Εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ θέσῃ ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τῆς διαθήκης τοῦ πατρὸς τοῦ Νικολοῦ καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐαρέσκειάν του διότι ὁ μακαρίτης φίλος του τὸν εἶχεν ἐνθυμηθῇ καὶ τοῦ ἄφηνε ὅλα τὰ κτήματά του, τοὺς κήπους καὶ τοὺς πορτοκαλλεῶνας τῶν περιχώρων τῆς Ἀρτης, τὰ ὁποῖα τοῦ ὑπέσχετο ἀνέκαθεν νὰ τοῦ ἀφήσῃ μετὰ θάνατον.

Ὁ δυστυχὴς Νικολὸς ἀκούσας ταῦτα ἔμεινεν ἐνεὸς, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἐκινδύνευε διὰ μιᾶς νὰ χάσῃ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς πατρικῆς του κληρονομίας. Μολαταῦτα ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν εἶχεν ἰδῇ τοιοῦτον πρᾶγμα εἰς τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις ἄφηνεν εἰς τὸν Βεζύρην ἓνα ἀδαμάντινον δακτυλίδιον μεγάλης ἀξίας.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἔχασεν ἀμέσως τὴν ἡρεμίαν, τὴν ὁποίαν ἠθελημένως ἐτήρει. Οἱ ὀψθαλμοὶ του ἤστραψαν καὶ εἶπε μὲ θυμὸν ὅτι υἱὸς ποὺ παραβιάζει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν ὀφειλόμενον πρὸς ἓνα τόσον λαμπρὸν πατέρα σεβασμὸν καὶ ἀρνεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς τελευταίας ἐντολὰς θελήσεις του, εἶναι ἀνάξιος νὰ ζῇ.

Ὁ Νικολὸς ἤρχισε τότε νὰ τρέμῃ διὰ τὴν κεφαλὴν του εἰς τὴν ὁποίαν βεβαίως ἔδιδε μεγαλητέραν σημασίαν ἀπὸ τὰ κτήματά του καὶ ἔσπευσε νὰ κατευνάσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ τυράννου, συγκατατεθεὶς αὐθωρεῖ νὰ προσφέρῃ ταῦτα καὶ παρακαλῶν ταπεινῶς αὐτὸν νὰ τὰ δεχθῇ καθόσον ἔβλεπεν ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ πατρὸς του νὰ ἀφήσῃ αὐτὰ εἰς τὸν Πασᾶν ἦτο ἀναμφισβήτητος, καίτοι παραδόξως οὐδὲν ἔγγραφον σχετικὸν εὐρέθη.

Τὸ ἀνωτέρω γεγονός ἦτο ὁ πρόδρομος τῶν ἀτυχιῶν τοῦ Νικολοῦ, τοῦ ὁποῖου ὁ χαρακτήρ ἦτο ὅλως διάφορος ἀπὸ τὸν τοῦ πατρὸς του. Αἱ ἐκκεντρικότητές του καὶ ὁ ἐκλυτὸς βίος ἔδωσαν ταχέως ἀφορμὴν εἰς τὸν Βεζύρην νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς περιουσίας καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ εἰς τὴν ἀθλίαν θέσιν ὅπου τὸν εὕρομεν, κατοικοῦντα ἓνα μέγαρον καὶ ἔχοντα τόσον εἰσόδημα ὅσον δυσκόλως θὰ ἐπῆρκει διὰ νὰ συντηρήσῃ ἓνα οἰκίσκον¹⁾».

Αὐτὰ λέγει ὁ Σμάρτ Χιοῦγκες. Ἐν τούτοις τὰ πράγματα δὲν συνέβησαν ἀκριβῶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

1) Ἐνθ. ἀν. Τόμ. 1, σελ. 440 καὶ 441.

2) Τὸ κείμενον ἔχει τὴν λέξιν cottage. Τὴν οἰκίαν Βρεττοῦ οἱ Ἀγγλοὶ περιηγηταὶ ὠνόμαζον mansion, μέγαρον.

Ἔχομεν μὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς χεῖράς μας ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ἣ ὁποία ἀποδεικνύει ὅτι ἄλλως πως ἐγένετο ἡ ἀρπαγή.

Ἡ διαταγὴ αὕτη κανονίζει τὰ τῆς κληρονομίας Βρεττοῦ καὶ ἀναγνωρίζει ὡς κληρονόμους τῶν κτημάτων τῆς Ἀρτης τὴν σύζυγον τοῦ Ἀναστασίου καὶ μίαν τῶν θυγατέρων του, ἣτις ἦτο ἀνήλικος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς της.

Εἶναι συντεταγμένη εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅπως ὅλα σχεδὸν τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Δὲν φέρει τὴν σφραγίδα του, ἀλλ' ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς τὸ λεγόμενον τουρκιστὶ σάχ, δηλαδὴ εἶδος μονογραφῆς, ἣτις τιθεμένη πάντοτε ἀνωθεν τῶν ἐγγράφων ἐγγυᾶται περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν, ἀνηκούσης ἐν προκειμένῳ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν Ντιβὰν ἐφέντην (Ἀρχιγραμματέα) τοῦ Ἀλῆ. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ, ὁ τρόπος τῆς διατυπώσεως τοῦ ἐγγράφου καὶ ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐκδόσεώς του ἀρκοῦν διὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν πηγὴν του.

Ὁ Γραμματικὸς ὁ γράψας τὴν ἄνω διαταγὴν ἦτο ἀναντιρρήτως ἐγγράμματος, ἡ ὀρθογραφία του εἶναι ἐν τάξει, μεταχειρίζεται μάλιστα, πρᾶγμα σπάνιον διὰ τὴν ἐποχὴν, καὶ κόμματα. Τὸ ἀσυνάρτητον ὅμως τῆς συντάξεως δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν πασᾶν, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἐσυνήθιζε νὰ ὑπαγορεύῃ ὁ ἴδιος τὰς διαταγὰς του εἰς τοὺς γραμματικούς του οἱ ὁποῖοι δὲν ἐτόλμων οὔτε νὰ προσθέσουν, οὔτε νὰ ἀφαιρέσουν τίποτε ἀπὸ ὅ,τι ἐκεῖνος ἔλεγε :

Ἡ διαταγὴ ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ντοατζῆδες μου¹⁾, βοήγοντα τῆς Ἀρτίας καὶ μπεκτζῆδες (φρουροὶ) καὶ κοιζαμπασῆδες (πρόκριτοι) μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερώνω ὅτι τὰ ὑποστατικά τοῦ Ἀναστάση Ἀργύρη ὅπου ἔχει αὐτοῦ εἰς Ἀρτιαν : Τὸν φοῦρνον καὶ ἀργαστήρια εἰς τὸ Γεφύρι, ἓνα περιβόλι εἰς τὴν Παναγίαν καὶ ἄλλο εἰς τὰ Κομμάτια καὶ ἓνα ἐλαιοτόπι εἰς τὰ Πετανίτικα, αὐτὰ τὰ μούλκια, ἀποθνήσκοντας ὁ Ἀναστάσης Ἀργύρης, τὰ ἐμοίρασαν οἱ κληρονόμοι κατὰ τὴν προσταγὴν μου καὶ αὐτὰ τὰ μούλκια ἔμειναν διὰ τὴν κληρονομίαν τῆς γιαιτίμιας (ἀνηλίκου) θυγατρὸς του καὶ τῆς Ἀργύροβας καὶ ἕκαμα ἐπίτροπον καὶ τελείαν οἰκοκυρὰν τὴν Ἀργύροβαν νὰ τὰ ἐνοικιάζῃ καὶ νὰ παίρῃ τὸ μαξοῦλι (εἰσόδημα).

Ὅθεν πάλιν προστάζω ὅτι κανεὶς ἄλλος νὰ μὴ καρπίζει εἰς αὐτὰ τὰ τέσσαρα μούλκια καὶ ἂν τὰ παιδιὰ τῆς ἐπῆραν μαξοῦλι ἢ ἄσπρα δι' αὐτὰ τὰ μούλκια ἢ ἄλλος κανεὶς νὰ τὰ γυρέψουν ἐκεῖ ὅπου τὰ ἔδωσαν καὶ ἡ Ἀργύροβα νὰ εἶναι οἰκοκυρά, νὰ παίρῃ τὸ μαξοῦλι καὶ νὰ τὰ ἐνοικιάζῃ ὅπου θέλει

1) Ντοατζῆς εἶναι ὁ εὐχόμενος διὰ τινὰ ἀνώτερόν του καὶ συνεκδοχικὸς φίλτατος, ἐν προκειμένῳ φίλτατέ μου βοεβόδα κτλ.

καὶ κανεῖς νὰ μὴν τὴν πειράζῃ εἰς τὸ παραμικρὸν ὅτι τζεβάπι (ἀπάντησιν)
δὲν μοῦ δίνει ἐξ ἀποφάσεως.

1802, Μαρτίου 1, Ἰωάννινα.

Εἰς τὴν ἄνω διαταγὴν παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι οὐδεμία νύξιν γίνεται περὶ διαθήκης ἀλλ' ὅτι ἐπρόκειτο περὶ διαδοχῆς ἐξ ἀδιαθέτου. Ἐπειτα βλέπομεν ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπενέβη αὐθαιρέτως εἰς κληρονομικὴν ὑπόθεσιν, λαμβάνων ἴσως ὡς πρόφασιν τὴν ὑπαρξίν ἀνηλίκου κληρονόμου, ἐνῶ εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ κληρονομικαὶ ὑποθέσεις ὑπῆγοντο εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Κατῆ. Καὶ τρίτον ὅτι ἡ διανομὴ τῶν κληρονομικῶν μερίδων γίνεται ἐπίσης αὐθαιρέτως καὶ μὲ τελείαν περιφρόνησιν τοῦ νόμου.

Δεδομένου ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Βρετὸς ἐγκατέλιπε κληρονόμους δύο υἱούς, τρεῖς θυγατέρας καὶ σύζυγον ἢ νόμιμος κατὰ τὸ Τουρκικὸν κληρονομικὸν δίκαιον διανομὴ τῆς περιουσίας του ἔδει νὰ γίνῃ εἰς δύο ἴσας μερίδας μίαν διὰ τοὺς δύο ἄρρενας καὶ μίαν ἄλλην διὰ τὰς τρεῖς θυγατέρας μετὰ τῆς συζύγου ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν τυχὸν αἱ θυγατέρες ἐπροικίσθησαν, διότι ἡ προῖξ κατὰ τὸν Τουρκικὸν νόμον ἐθεωρεῖτο ὡς δῶρον καὶ δὲν συνεισφέρετο¹⁾.

Ἀντὶ τούτου ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐξετίμησε τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν περιουσίαν ὅπως αὐτὸς ἠθέλησε καὶ συνεκέντρωσεν ὅλα τὰ ἐν Ἀρτῇ κτήματα, τὰ ὅποια ἀπετέλουν καὶ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς κληρονομίας Βρεττοῦ, εἰς ἓν πρόσωπον τὴν Ἀργύροβαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀργότερα τὰ ἀφῆρεσε.

Μὲ ποῖον τρόπον ἔπραξε τοῦτο δὲν γνωρίζομεν. Πάντως ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ ἱστορούμενος ὑπὸ τοῦ Σμάρτ Χιοῦγκες, ὁ ὁποῖος ἤκουσε τὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ τὰ συνεπλήρωσεν ἐπὶ τὸ δραματικώτερον διὰ τῆς φαντασίας του.

Παρατηροῦμεν ἐν τέλει ὅτι εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἀναφέρεται καὶ κάποιος ἔλαιων, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν γίνεται λόγος πλέον οὔτε εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χασὰν Ταχσίν, οὔτε εἰς τὸ Σουλτανικὸν Φερμάνιον.

Τὸν ἔλαιῶνα τοῦτον δὲν τὸν εἶχεν ἀρπάσει τάχα ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἢ δὲν τὸν ἀπέδωκεν ἢ Πύλῃ; Τίς οἶδε!..

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τραγικοὶ ὄροι τῆς διαβιώσεως τῶν κατοίκων τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ διὰ νὰ καταστήσωμεν ἅπτους τούτους, τοὺς ὁποίους μερικοὶ σήμερον εὐχαρίστως ἀμφισβητοῦν, ἐκρίναμεν ἀξίας δημοσιεύσεως τὰς ἄνω λεπτομερείας ὡς καὶ τὸ κατωτέρω γνωστὸν τοῦ Νικολοῦ ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον εἰς τὴν διήγησίν του ὁ Ἀγγλος περιηγητὴς ὑπαινίσσεται καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπολύτως ἀκριβές.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο διηγεῖται ὡς ἀκολουθῶς ὁ Σ. Ἀραβαντινὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (σελ. 354).

1) Μ. Καραβοκυρᾶ Κωδ. Κληρ. δικαίου Κενοτ. 1889. Ἀρθρ. 12, σ. 24 καὶ ἐπ. Δ. Δημητριάδου, Ἱερονομικὸν Κληρ. δίκαιον Ἀθῆναι 1915, σελ. 35.

«Κατεγγελθέντος ποτὲ τοῦ εὐπατρίδου Ἰωαννίτου Νικολάου Ἀργύρη Βρεττοῦ, νέου πλουσιωτάτου, ὅτι μετεμφισμένος εἰς Ὀθωμανίδα εἰσῆλθεν εἰς γυναικωνίτην Ὀθωμανικὸν καὶ τούτου ἔνεκα καθειρχθέντος καὶ ἀπειλουμένου θανάτῳ, ἐδέησε πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ οἱ οἰκεῖοι νὰ ἱκανοποιήσωσιν ἀμέσως τὴν αἵτησιν τοῦ Ἀλῆ, ἀποστέλλοντες αὐτῷ πλουσιωτάτην συλλογὴν τιμαλφῶν σκευῶν καὶ κοσμημάτων τῆς οἰκογενείας Ἀργύρη, ὑπολογιζομένων, ὥς ἐλέγετο, εἰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ταλήρων. Τοῦ συμβάντος δὲ τούτου ἀπήχησις εἶναι τὸ κάτωθι δημῶδες δίστιχον :

*Ὁ Νικολὸς τὸ μπούλωμα τὸ νόμιζε σιακάδες
Δὲν πίστευε στὰ Γιάννινα, πῶς εἶναι τρεῖς πασάδες».*

Ἔτσι ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ διηγῆται τὴν περιπέτειαν ταύτην τοῦ κυρ Νικολοῦ ὁ ἀνepsiός του καὶ μέγας μας θεῖος Νικόλαος Δρόσος μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ οἰκογενειακὰ κοσμήματα, κλεισμένα εἰς κασετίναν, τὰ ἔφερεν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν προσωπικῶς ἡ γραῖα μήτηρ του, ἡ ὁποία ἔπεσεν εἰς τὰ πόδια του καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ζωὴν.

Ὁ Ἀλῆς, ἀφοῦ τὰ ἄπλωσε ἐπάνω εἰς τὸ ντιβάνι καὶ τὰ ἐξήτασε λεπτομερῶς, τὴν ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὦμο καὶ τῆς εἶπεν : Σοῦ τὸν χαρίζω κυρ᾽ Ἀργύροβα, μόνον, προσέθεσε, δὲν μῶφερες καὶ τὸ πρόβατο, γνωστὴν τῆς οἰκογενείας Ἀργύρη πολύτιμον καρφίτσαν ἐκ μαργαριτῶν παριστάνουσαν πρόβατον, καὶ νὰ μοῦ τὸ στείλῃς.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῆς καταγγελίας ἡ οἰκογένεια τοῦ Νικολοῦ οὐδέποτε τὴν παρεδέχθη. Οἱ βιολιτσηδες τῶν Ἰωαννίνων διὰ νὰ κολατεύσουν τὸν Πασᾶν καὶ τοὺς υἱούς του ἐτραγουδοῦσαν τὸ ἀνωτέρω δίστιχον, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὀλίγον περισσότερον γιαννιώτικον :

*Κυρ Νικολὸς τὸ μπούλωμα τὸ πάντεχε σιακάδες
δὲν ἤξερε στὰ Γιάννινα ποὺ εἶναι τρεῖς βεζυράδες.*

ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ (1714-1779)

ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΣ ΚΑΙ ΕΘΝΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ἡ συγκέντρωσις τῶν στοιχείων τῆς παρούσης βιβλιογραφίας ἐγένετο πρὸ ἐτῶν εἰς βιβλιοθήκας τῆς πρωτεύουσας, δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἐξελεγχθῇ δι' αὐτῶν ἡ πρωτοτυπία καὶ ἀκρίβεια χειρογράφου βιογραφίας τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ἣν εὑρομεν ἐν τῷ μέσῳ χειρογράφου ἐπίσης τυπικοῦ, ἀντιγραφέντος τὸ 1840, διὰ χειρὸς τοῦ ἐκ τῶν προγόνων μας ἱερέως Ἀρίστης (τ. Ἀρτισίστης) Ζαγορίου, Παπανικολάου.

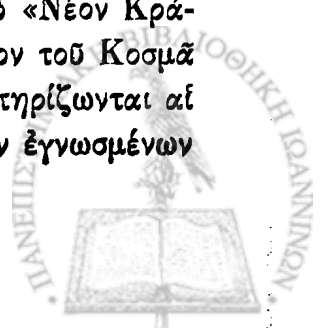
Ἡ ἔρευνα τῶν στοιχείων τούτων ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ εὑρεθεῖσα παρ' ἡμῶν χειρόγραφος βιογραφία δὲν παρουσίαζεν οὐσιώδεις διαφορὰς μὲ τὰς ἐκδοθείσας ὑπὸ τοῦ ἐκ Γραμμένου Χριστοδουλίδου Σαμφείρου (1814), ὅστις ἐδίδαξεν καὶ εἰς τὴν συσταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ ἐν Βερατίῳ (συνοικίαν Κᾶστρου) σχολήν, καὶ τοῦ Οἰκονόμου Σπυρίδωνος (1900).

Ἡ διαπίστωσις αὕτη δὲν διέκοψε τὸ ἔργον τῆς συμπληρώσεως τῶν εὑρεθέντων στοιχείων μὲ τὴν ἔρευναν καὶ ἄλλων πηγῶν, ἰδίως δὲ ἐκείνων, τὰς ὁποίας εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ ὑποδείξουν ἡμῖν σεβαστοὶ καὶ σοφοὶ ἐρευνηταὶ καὶ ἐπιστήμονες, ἐξ ὧν μνημονεύομεν εὐγνωμόνως ἐνταῦθα τοὺς κ. κ. Γεδεῶν Μ., Ἀμαντον Κ., Βέην Ι. καὶ Σούρλαν Εὐρ.

Ἰκαναὶ τῶν πηγῶν τούτων, εἶναι ἀληθές, ἔχουσι δευτερεύουσαν ἢ τριτεύουσαν σημασίαν, ἐκρίθη ὁμως σκόπιμος ἡ ἀναγραφή των, διότι ἂν δὲν προσφέρουσιν ἄλλην ὑπηρεσίαν καὶ βοήθειαν εἰς τὸν ἐρευνητὴν, δεικνύουσιν ὁμως τὴν κίνησιν, ἣ ὁποία ἐδημιουργήθη κατὰ καιροὺς γύρω ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν ὄντως προσωπικότητα τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ἡ ἔρευνα καὶ καταγραφή τῶν προκειμένων στοιχείων ἐγένετο ἤδη μὲ σκοπὸν τὴν σύνθεσιν καὶ ἀνάλυσιν τῶν θετικῶν καὶ πραγματικῶν ἐκ τούτων πρὸς δημιουργίαν μιᾶς πλουσιωτέρας καὶ ἀρτιωτέρας βιογραφίας.

Ἐπειδὴ ὁμως εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην μᾶς ἐπρόλαβεν ἡ πολύμοχος ὄντως ἐργασία, ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Φάνης Μιχαλόπουλος εἰς τὸ «Νέον Κράτος» (1938), ἐσκέφθημεν νὰ ἐκθέσωμεν συντόμως τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ἐκτενῶς δὲ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ στηρίζονται αἱ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς βιογραφίας διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις τῶν ἐγνωσμένων διὰ νέων ἀγνώστων καὶ θετικῶν στοιχείων.

Ὡς ἀπαρχὴν τῆς ἐργασίας ταύτης προσφέρομεν σήμερον τὴν παροῦσαν ἐξ ὑπερεκατὸν πηγῶν βιβλιογραφίαν.

Διὰ τὰ γίνῃ γνωστὸν τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐγέννησε κατὰ καιροὺς ἡ ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, ἀναγράφομεν τὰς πηγὰς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, πλὴν ἐκείνων, ἐννοεῖται, αἱ ὁποῖαι δὲν φέρουν χρονολογίαν, ἢ τὸ φύλλον, εἰς ὃ ἀνεγράφετο αὕτη, ἢ ἀναφέρονται εἰς ἄλλας ἀνευ χρονολογίας ἐργασίας.

Περιλήψεις δὲν σημειοῦμεν εἰμὴ εἰς ὀλίγας ἐκ τῶν πηγῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχουν οὐσιώδη καὶ θετικὰ στοιχεῖα, δυνάμενα νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἔργου τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς φυσιογνωμίας, τὸ ὁποῖον (ἀγνοοῦν μὲν καὶ πολλοὶ τῶν ἀπὸ καθέδρας διδασκάλων τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἱστορίας) μνημονεύει ὁμοῦς εὐγνωμόνως εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ ὁ λαὸς τῶν χωρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων διήλθεν, ἰδίᾳ δὲ τῆς Μακεδονίας (Ἑλληνικῆς καὶ Σερβικῆς), τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Ἡπείρου διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ὁποίας προσέφερε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του.

ΑΓΓΕΛΟΣ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

ΔΗΛΩΣΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

- 1) — *Νέον μαρτυρολόγιον*.... Ἐνετίησιν (1799) σ. 228. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.
- 2) — *Ἱερὰ διήγησις*, συλλεχθεῖσα μὲν παρὰ τινος ἀδελφοῦ ἡσυχάζοντος ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει. ἀναθεωρηθεῖσα δὲ ἐπιδιορθωθεῖσα καὶ ἀξία τύποις ἐκδοθῆναι κριθεῖσα παρὰ τε τοῦ Παναγιωτάτου πρ. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Γρηγορίου καὶ παρ' ἄλλων ἐλογίμων ἀνδρῶν. Ἐγένετο δαπάνη Ἱ. Μονῆς Προυσοῦ. Βενετία (1812), σ. 21, Λαμία (1869), Ἀθῆναι (1897), ἐπιμελεῖα Χριστοφόρου Παπανδρέου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἀθῆναι (1927), ἐπιμελεῖα ἡγουμένου Γερμανοῦ Σταθογιάννη.
- 3) *Χριστοδουλίδου Σαμφείρου*. «Ἀκολουθία καὶ βίος τοῦ ἐν Ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ». Βενετία, παρὰ Ἰ. Γλυκεῖ ἐξ Ἰωαννίνων (1814), Κεφαλληνία (1850) καὶ (1894), Βουκουρέστιον (1860), Κέρκυρα (1869), Πάτραι (1878). Τὴν ἐκδοσιν ταύτην, ἥς ἀντίτυπον κατὰ Φαλτάϊτς (Ἡπειρωτ. Ἀγῶν 31-12-1929) σῶζεται εἰς σκευοφυλάκιον Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἰωαννίνων «Ἅγιος Ἀθανάσιος», συνέταξε κατὰ τὸν Β. Δ. Ζῶτον Μολοσσὸν (λεξικὸν ἀγίων πάντων τ. β', σ. 614), ἐντολῇ τοῦ Ἀλῆ Πασῖα ὁ ἐκ Μετσόδου Ζερτούλης. Ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδοσις (1860), ἣτις συνετέθη χάριν εὐλαβείας καὶ τύποις ἐξεδόθη κόποις καὶ ἀναλώμασι Α. Πασχίδου φέρει καὶ *εἰκόνα* ἱερομ. Κοσμά.

- 4) *Leane M. Trovel in Northern Greece* London 1835 τ. Δ' σ. 169.
- 5) *Pouqueville Voyage de la Grece* Paris 1826 τ. Γ' σ. 23, σημ. 1, σ. 28-31.
- 6) — *Ἐνθύμησις* διὰ Ἁγίου Κοσμάς ἐπέρασεν ἀπὸ Τρίκκαλα. Χειρόγραφον 1662 Η 31 Λαύρας.
- 7) Π. Ἀραβαντινοῦ. «Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τῶν τε δμόρων Ἑλληνικῶν καὶ Ἰλλυρικῶν χωρῶν. Τόμ. α' Ἀθήναι (1856), σ. 267. Ἀναφέρει διὰ συνίστα ἀσχεσίαν Χριστιανῶν πρὸς Ἑβραίους καὶ διὰ ἀπαγχόνισίς του ἐγένετο ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Κούρτ Πασιᾶ, ὡς ἤκουσεν παρὰ τοῦ Ἀλῆ Μπέη, ἐγγόνου τοῦ ἐν λόγῳ Πασιᾶ. σ. 268.
- 8) *Περραιβοῦ Χρ.* «Σύντομος βιογραφία ἀοιδίου Ρήγα Φεραίου (τοῦ Θετταλοῦ), ἀρχαιότεραι ἀπόπειραι περὶ βελτιώσεως τοῦ Ἑθνους. Ἀθήναι (1860) σ. 49-55.
- 9) — *Διδαχὴ* τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος καὶ ἱσαποστόλου Κοσμά τοῦ νέου (ἐξ Αἰτωλίας), ἐκφωνηθεῖσα ἐν τῇ τῆς Περιελέπτου Ναῶ, ἔξωθεν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, τὸν αὐθ' (1779). Ἐξεδόθη ἐν Κερκύρᾳ (1863) ὑπὸ Γ. Α. Παραμυθιώτη, ἐν Ἀθήναις (1864), δαπάνῃ τοῦ Πανοσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς καὶ σεβασμίας Μονῆς Χάλκης, Δαμιανοῦ καὶ εἰς Ἰωάννινα (ἐφημερίς Φῶς, ἔτος α' (1937). Ἡ ἔκδοσις Δαμιανοῦ φέρει κατὰ τὸν κ. Φάνην Μιχαλόπουλον καὶ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Κοσμά.
- 10) *Σάθα Κ.* «Χρονικὸν ἀνέκδοτον Ἠπείρου». Ἱστορία τῶν ἐξουσιασάντων Σπαήδων ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ ἀπὸ τὸ παιδομάζωμα (γραφεῖσα ὑπὸ ἀνωνύμου, ζῶντος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ καὶ οἰκείου τοῦ σατράπου). Πανδώρας τόμ. ΙΕ' (1864) σ. 288. Σχόλια διάφορα ἐδημοσίευσεν ὁ Π. Θεσπρωτὸς (Π. Ἀραβαντινὸς) εἰς Πανδώρας, τόμ. ΙΣΤ' (1866), σ. 39—92.
- 11) *Ἀλεξούδη.* Σύντομος περιγραφή Βελεγράδων (1866).
- 12) Ἐφημερίς φιλομαθῶν, τόμ. ΙΕ' (1867), σ. 1413. Χ. Κοντοῦ).
- 13) *Ματθ. Παρανίκα.* «Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἑθνικῇ καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ. Χ.) μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἐνεστώσης ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος» σ. 77, 78, 90, 92, 182 κ. ἐ. περὶ συστάσεως σχολείων εἰς διάφορα μέρη (Δρόδιανην, Χειμάραν, Μονὴν Ἀδαρίτσης, προτροπὴ τοῦ Ἁγίου ἱερομάρτυρος καὶ ἱσαποστόλου Κοσμά.
- 14) *Νικοδήμου* (ἁγιορείτου). «Συναξαριστής», τόμ. Α', Ἀθήναι (1868), σ. 299. Κοσμάς Νέος ἱερομάρτυς καὶ ἱσαπόστολος, Αὐγούστου 4.
- 12) *Σάθα Ν. Κ.* «Νεοελληνικὴ φιλολογία». Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεφάντων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντ. αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐθνεγερσίας» Ἀθήναι (1868), σ. 487—493. Ἐν τῇ δια-

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

[Κατὰ παλαιὰν φορητὴν ἐκ Πρεβέζης εἰκόνα]

τριδῇ μνημονεύεται καὶ **διδασχῇ** τοῦ Κοσμά, ἐκφωνηθεῖσα ἐν Γαλαξειδίῳ τὴν 13-10-1771, ἀποκειμένη παρὰ τῷ συγγραφεῖ.

- 16) **Θ. Μυριανθούση.** «Ὁ Προμαχὼν τῶν ἱερέων» (1870) σ. 16, 17.
- 17) **Ἄνδρον. Δημητρακοπούλου.** «Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς Νεοελλ. Φιλολογίαν Κ. Ν. Σάθα. Λειψία σ. 85—86 (1881).
- 18) **Κωνστ. Δαπόντε.** (Καίσαριου). Ἱστορικὸς κατάλογος ἀνδρῶν ἐπισήμων (1700—1784). Κοσμάς Ἱερομόναχος (Μεσολογγίτης). Μεσαιων. Φιλολ. Κ. Ν. Σάθα, τόμ. Γ' (1872), σ. 123—124.
- 19) **Σεργίου Μακρᾶλου.** «Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» (1750—1800). Κοσμάς Ἱερομόναχος τοῦ Αἰτωλοῦ. Μαρτύριον διὰ στίχων δωδεκασυλλάδων. Κ. Ν. Σάθα. Μεσ. Βιβλιοθ. σ. 276—277 (τόμος περιέχει καὶ πολλὰς εἰδήσεις περὶ λογίων Ἡπειρωτῶν (1872).
- 20) **Ζαβίρα Γ.** «Νέα Ἑλλάς» ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον. Ἀθ. 1872.
- 21) **Μάνεση.** Περὶ Νικολάου Ἀρλιώτου (1731—1812) καὶ τῶν χειρογράφων χρονικῶν αὐτοῦ. Κέρκυρα (1872). Εἰς ἔργον περιέχονται ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίες διὰ τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Κοσμά εἰς Ἑπτάνησον.
- 22) **Ἀωνύμου.** Περὶ Κοσμά. «Χρυσάλλης», τόμ. ΙΘ' (1876) σ. 31.
- 23) **Νικολ. Ἀλεξάνδρ. Μαυροκορδάτου.** Ψόγος Νικοτιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μητροφάνην τὸν διάκονον μετὰ εἰσαγωγῆς παρεκδοτικῆς ἐπιστολῆς Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Βενετία, τύποις Ἀγίου Γεωργίου ἁωστ'.
- 24) **Μπέρτα.** «Περὶ ἀποίκων Ρωμαίων ἐν Ἑλλάδι. (1878) σ. 18.
- 25) **Δαμπρίδου Ι.** «Περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀγαθοεργημάτων». Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, κεφ. ΚΣΤ', σ. 110—118. Ἀθήναι 1880). Τύποις Γεωργίου Κιούση. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ δημοσιεύονται μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων στοιχείων καὶ δύο ἐπιστολαὶ τοῦ ἱερομάρτυρος, ἥτοι μία πρὸς τὸν ἀδελφόν του Χρύσανθον, σχολάρχην ἐν Νάξῳ (2 Μαρτ. αψοθ) καὶ μία πρὸς τοὺς κατοίκους Πρεβέζης (Ἀπρίλιος αψοθ) σ. 112.
- 26) **Βουτυρᾶ Σ.** «Κοσμάς ὁ Αἰτωλός». Λεξ. ἱστορίας καὶ γεωγραφίας. Κωνσταντινουπόλις (1881), σ. 733—34).
- 27) **Ἀνέκδοτον Χειρόγραφον.** Φιλολ. Ἐπιθεώρησις, τόμ. α' (1881), σ. 67.
- 28) **Chachiotis L'instruction Publique chez les grecs. Paris (1882).**
- 29) **Θεοδ. Α. Χαβέλλα.** «Ἱστορία τῶν Αἰτωλῶν» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτ. χρόνων μέχρι τοῦ 1829. Ἀθ. (1883) σ. 44—46).
- 30) **Γεδεὼν Ι. Μ.** Χρονικὰ Πατριαρχικῆς ἀκαδημίας. Κων/πολις αψπγ (1883) σ. 176. Ἐπιστολὴ ἰδίου σχετικὴ μὲ ἐνεργείας Πατριαρχείων πρὸς ἀγιοποίησιν ἱερομ. Κοσμά δημοσιεύεται ὑπὸ Φαλτάϊτς (ἴδε 89).
- 31) **Σεραφ. Βυζαντίου.** Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτε ἀρ-

χαίας καὶ ἐγκρίτου Ἑπειρωτικῆς πόλεως Ἀρτης καὶ τῆς ὡσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεδέζης. Ἀθ. (1884) σ. 357—358.

- 32) **Ζεργλέντη Π.** Διαθήκη διδασκάλου Ναξίας, Χρυσάνθου Αἰτωλοῦ. Πλάτων (1885) σ. 300—303. Ἡ διαθήκη αὕτη, ἀναγράφουσα ὡς τόπον καταγωγῆς τοῦ αὐταδέλφου τοῦ Κοσμᾶ τὸ χωρίον Ταξιάρχης, ἀνεδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ Χρ. Τσίτερ (1934).
- 33) **Γεωργίου Α.** Πολιτικὸν κάτοπτρον. Ἀθῆναι (1887) σ. 221.
- 34) **Πασχίδη Θωμᾶ.** Ἡμερολόγιον τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1887 (1886) σ. 3.
- 35) **Δαμπρίδου Ι.** Ἑπειρωτικὰ μελετήματα τόμ. Γ' Κουρεντικὰ καὶ Τσαρκοβιστικά. Ἀθῆναι (1888) σ. 64—65 περὶ συστάσεως, προτροπῇ Κοσμᾶ, ἑλλην. καὶ κοινῶν σχολ. ἐν Ἑπίρῳ.
- 36) **Weigand.** Die sprache der Olympro Walachen Leipsig (1888).
- 37) **Γεωργιάδου Ἑμμ.** Ζίτσα. Ἡ κωμόπολις τῆς Ἑπίρου. Ἀθ. (1889) σ. 31.
- 38) **Δαμπρίδου Ι.** Ἑπειρωτικ. μελετήματα τεύχ. 8ον. Ζαγορισιακά. Ἀθῆναι (1889) σ. 36. Ἀναφέρει πληροφορίαν Ἀῆκ (τ. α' κεφ. 18) ὅτι αἱ γυναῖκες Ζαγορίου ἀντικατέστησαν ἄμορφον κεφαλοδέσιμον μὲ μανδήλιον, προτροπῇ Κοσμᾶ.
- 39) **Μυστακίδη Ν. Γ.** Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Νεολόγος. Κωνσταντινούπολις (1890) 19 Μαρτίου.
- 40) **Σακελλίωνος Α.** Κατάλογος Χειρογράφων Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀθῆναι (1892) σελ. 67.
- 41) **Ἀραβαντινοῦ Σπυρ.** Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ. Ἀθῆναι (1895) σελ. 29—30. Περὶ συστάσεων Κοσμᾶ πρὸς Ἀλῆν.
- 42) **Μυστακίδου Ν. Γ.** Ἐπιστολὴ Ἀγ. Κοσμᾶ πρὸς κατοίκους Μπουζίνης, χωρίου Δελδίνου, σταλεῖσα τὸ 1779. Φωνὴ Ἑπίρου 8-10-1895.
- 43) **Τοῦ αὐτοῦ.** Περὶ τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Νεολόγος. Κωνσταντινούπολις 27-9-1895.
- 44) **Παπασταύρου Ἀμαλίας.** Ἡ Ζίτσα. Γεωγραφικὴ περιγραφή. Ἀθῆναι (1895) σ. 1, 38, 40.
- 45) **Δωδώνη.** Εἰκονογραφημένον Ἑπειρωτ. Ἡμερολόγιον. Ἀθῆναι (1896) σ. 19—22. Ἡ πανηγυρίς τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ εἰς Κολικόνδασι-Βερατίου, σ. 27—28 (ἀντὶ προλόγου) σελ. 113. Παραδόσεις περὶ τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ.
- 46) **Δουκοπούλου Δ.** Σύμμεικτα λαογραφικὰ Μακεδονίας. Παραδόσεις περὶ κηρυγμάτων Κοσμᾶ εἰς Τσιράκι, Σμίξιν, Κρανιὰ (Τούρια Πίνδου), Κηπουριδ-Γρεβενῶν, Ραδοσίνιστα-Γρεβενῶν. Δελτίον ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας. Ἀθῆναι (1896) σ. 118.
- 47) **Ζησίου Κ.** Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Νέα ἐφημερίς Ἀθηνῶν 23-8-1896.

- 48) *Εὐαγγελίδου Τρύφ.* Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Ἀθ. (1897). Βόλος (1912). Ἐν κειμένῳ δημοσιεύονται καὶ διαταγαὶ Ἀλῆ Πασᾶ περὶ ἐνισχύσεως Μοναστηρίου Ἀγίου Κοσμά, περιεχόμενα καὶ εἰς λεξικὸν Ἀγίων Πάντων Β.Δ. Ζώτου Μολοσσού. (1907) σ. 614.
- 49) *Διδαχαὶ τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κοσμά.* Πύργος (1897) ἑκδοσις Γ. Ἀποστολιά.
- 50) *Χαρίτωνος Διον. Ἐπιστολὴ Ἀγίου Κοσμά πρὸς κατοίκους Σενίτσης Δελδίνου.* Φωνὴ Ἡπείρου 3-1-1897.
- 51) *Παναγιωτίδου Δ. Α.* ἱατροῦ ἐν Παραμυθίᾳ. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ἐξ Αἰτωλίας καὶ μία ἀνέκδοτος *ἐπιστολὴ* πρὸς Ζάλογγον. Ἐκκλ. Ἀλήθεια Κωνσταντινούπολις, ἔτος ιθ' (1899) σ. 450—51. Ἐν δημοσιεύματι ἀναγράφεται ὅτι στοιχεῖα περὶ Κοσμά ἐγράφησαν καὶ πρὸ τινων ἐτῶν εἰς Νεολόγον.
- 52) *Ἀλεξούδη Ἀνθίμου.* Κώδικες ἐπαρχίας Βελεγράδων. Ἐκκλ. Ἀλήθεια, ἔτος Κ (1900) σ. 485.
- 53) *Οἰκονόμου Σπυρ.* Ὁ Ἅγιος Κοσμάς. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια». Κων/πολις, ἔτος Κ (1900), σ. 62—63.
- 54) *Ἡλία Τσιτσέλη.* Κεφαλληνιακὰ σύμμικτα, Ἀθῆναι (1), τόμ. α' σ. 271. Εἰς δημοσίευμα περιέχονται καὶ δύο *ἐπιστολαὶ* ἱερομ. Κοσμά, ἐξ ὧν μία ἀπευθύνεται πρὸς Γ. Κλαδᾶν, μέγαν Οἰκονόμον καὶ ἀρχιδιδάσκαλον Κεφαλληνίας εἰς Κάστρον καὶ ἄλλη πρὸς Κατὴν ἐν Ἡπείρῳ.
- 55) *Σκεντέρη Κ.* «Ἱστορία Μοσχοπόλεως», Ἀθῆναι 1906, 1908.
- 56) *Bousquet L. Eschfos d' Orient* τ. Ζ' σ. 242, τ. Η' σ. 351 τ. Θ σ. 149.
- 57) *Δάμπρου Σπ.* Νέος Ἑλληνομνήμων. Ἀθ. 1907, τόμ. δ' σ. 28.
- 58) *Ζώτου Β. (Δ).* (Μολοττοῦ). Λεξικὸν Ἀγίων Πάντων. Ἀθ. 1907, τόμ. β' σ. 313—627. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Ἐν κειμένῳ δημοσιεύονται καὶ διαταγαὶ Ἀλῆ Πασᾶ, περιεχόμενα καὶ εἰς μελέτην Τρ. Εὐαγγελίδου.
- 59) *Δημητρακοπούλου Γ.* Ζαγόριον, ἥτοι ἐξιστόρησις τῶν κατὰ τὸ τμήμα τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου 46 χωρίων ἐν Σουφλίῳ 1909, σ. 80—81. Παραδόσεις περὶ Ἀγίου Κοσμά, ὅτι ἐπέραςε καὶ ἐδίδαξεν εἰς Φραστανά, Καζοῦς, Τσαραπλανὰ καὶ Ρουψιά.
- 60) *Δάμπρου Σπ.* Νέος Ἑλληνομνήμων. τόμ. ζ' (1910) σ. 242.
- 61) *Ἀβᾶς Κεραύνιος.* Τσιόμπαν Κοσμάς, Ἀκρόπολις 18, 19, 20 Μαΐου, 14 Ἰουνίου καὶ 18 Ὀκτωβρίου (1913).
- 62) *Bousquet L. Eschfos d' Orient* τ. Ζ' σ. 307—313.
- 63) *Μερικὰ ἀνέκδοτα* Ἀγ. Κοσμά. Ἡπειρος (1913), ἔτ. ε' ἀριθ. 21 (203).
- 64) *Ἡπειρος καὶ Ἅγιος Κοσμάς.* Ἡπειρος (1913), ἔτ. ε' ἀρ. 281 (361), 182—192.

- 65) **Ἡπειρωτικά κειμήλια.** Μία ἐπιστολή ἑθνομάρτυρος Κοσμᾶ. Ἡπειρος (1913), ἔτ. ε' ἀριθμ. 185.
- 66) **Λάμπρου Σπ.** Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. ι' σ. 307, 314, 318.
- 67) **Παπαϊωάννου Δ.** Παλαιὰ χειρόγρ. περὶ Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ, (ἐπιστολή). 1914.
- 68) **Σβορώνου Ἑλ. Σ.** Φιρμάνια Ἀλῆ Πασιᾶ, Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον, τόμ. Η' σ. 211—213 1914.
- 69) **Ζησίου Γ.** Διδάσκαλοι τοῦ Γένους. Ἀθῆναι 1915 (σ. 36) καὶ 82—85. Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Ἐν κειμένῳ ἀναφέρεται ὅτι μαθητῆς τοῦ Κοσμᾶ ὑπῆρξε καὶ ὁ τιτάνιος τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς ἡρώς, ὁ ἔνθους ὑπερασπιστῆς τοῦ Σουλίου Σαμουήλ κλπ.
- 70) **Δυοβουνιώτου Κ. (Ι).** Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ διδαχὴ ἀνέκδοτος. Ἱερὸς Σύνδεσμος, φύλ. 15-8-1915.
- 71) **Βαλαωρίτου Ἀριστ.** Ἔργα. Ἀθ. 1916. Σημειώσεις εἰς α' ἄσμα Κυρὰ Φροσύνης 1916.
- 72) **Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός.** Ἡπειρος, ἔτος Η', ἀρ. 536 (736).
- 73) **Εὐαγγελίδου Δ.** (Καθηγητοῦ Πανεπιστημ. Θεσσαλονίκης). Ἡ Βόρ. Ἡπειρος. Ἀθ. (1919) σ. 91.
- 74) **Βέη Ν.** *Byzantinisch Neugriechische Tahrbücher.* τ. Β' σ. 168 (1921). Παρὰ τοῦ ἰδίου ἐγράφη καὶ τὸ περὶ Κοσμᾶ ἄρθρον εἰς Λεξικὸν Ἑλευθερουδάκη.
- 75) **Μπαλάνου Δ. (Σ).** Περὶ τῶν θυσιῶν τοῦ κλήρου ὑπὲρ τῆς Ἑθν. Ἀποκαταστάσεως μέχρι τοῦ 1821, Ἡμερ. Μεγ. Ἑλλάδος Γ. Δροσίνη, Ἀθ. 1921, σ. 253—263 1921.
- 76) **Ἀλεξούδη Ἀνθ.** Ἐνθυμήσεις περὶ διδαχῆς Κοσμᾶ, συλλήψεως αὐτοῦ εἰς Κολικόνδασι καὶ πνιγμοῦ τοῦ τὴν 24-8-1779 ὡς καὶ περὶ διδαχῆς τοῦ εἰς Βελεγράδια τὴν 22-8-1777, Σπυρ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων (1922), τόμ. ΙΣΤ', σ. 365, 412, 413.
- 77) **Μπαλάνου Δ. (Σ).** Αἱ ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους θυσίαι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡμερολ. Μεγάλης Ἑλλάδος, Γ. Δροσίνη, σ. 185—194 1923.
- 78) **Νίτσου Ν.** Περὶ τῆς ἐν Ἡπείρῳ κώμης Τσαμαντᾶ, σ. 30.
- 79) **Καραβία Χαρ.** Ὁ Ἅγ. Κοσμᾶς τῆς Ἡπείρου. Ἑλλην. Ἐπιθεώρησις, τόμ. ΙΗ', τεύχος 216, σελ. 6, Ἀθ. 1925—1926.
- 80) **Ζώτου Δ.** Ὁ Ἡπειρωτ. Σύνδεσμος Πειραιῶς ἀνέλαβε ν' ἀποκαταστήσῃ Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλόν, Βραδυνή 13-5-1926.
- 81) **Φαλτάιτς Κ.** Ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός καὶ τὸ ἔργον τοῦ. Βραδυνή 10-12 Μαΐου καὶ 29 Αὐγούστου (1926).

- 82) **Τοῦ αὐτοῦ.** Ὁ Ἅγ. Κοσμάς, ἐν Ἀθήναις 1927.
- 83) **Ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Ἅγ. Κοσμάς.** (Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Σιούρτ Μπέντλον). Ἔθνος 18-19 Ὀκτωβρ. 1927.
- 84) **Περιγραφή λιτανείας Κοσμά.** (Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) Ἔθνος 19 Ὀκτωβρίου 1927.
- 85) **Παπαδοπούλου Α.** Αἰτωλὸς Κοσμάς. Μ.Ε.Ε. τόμ. Β' σ. 915.
- 86) **Λουκοπούλου Ν.** Ἡ θρησκευτικὴ φυσιογνωμία τοῦ Αἰτωλοῦ Κοσμά. (17-14-1779). Περ. Ἑλλ. Γράμματα Κωστή Μπασιᾶ. Ἀθήναι (1927—28), τόμ. β' σ. 318—323.
- 87) **Φαλτάιτς Κ.** Ποιοὶ ἀγνοοῦν τὸν Αἰτωλὸ Κοσμά. Περιοδικὸν Ἑλληνικὰ Γράμματα Κ. Μπασιᾶ, Ἀθήναι, τόμ. Β' (1927—28), σ. 427, τόμ. Γ'.
- 88) **Ἀθηναγόρα,** Μητροπ. Παραμυθίας. Νέος Κουδαῖς, ἥτοι χρονικὰ σημειώματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν πόλιν, ἰδίᾳ τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὰς Μονὰς καὶ τὰς ἐπαρχίας αὐτῆς. Ἡπειρ. Χρονικὰ ἐτ. δ. 1929, σ. 24.
- 89) **Φαλτάιτς Κ.** Ὁ Ἅγιος Κοσμάς εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἡπειρωτ. Λαοῦ (ὀμιλία), Ἡπειρωτικὸς Ἀγὼν 31-12-1929 μετὰ ἐπιστολῆς κ. Μ. Γεδεών.
- 90) **Ποιμὴν ὁ Καλός.** (Ἀγρίνιον) 1-10-1930. Ἀναφέρει ὅτι εἰς Μονὴν Προδρόμου Δερβεκίστης ὑπάρχει **τοιχογραφία** ἱερομ. Κοσμά με χρονολογίαν 1823.
- 91) **Κλητός.** Τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια μαρτυρίου τῆς Πρεδέζης. (1798—1912). Ὁ Ἅγιος Κοσμάς καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις. Βῆμα Πρεδέζης, ἔτος α' ἀριθ. φύλλ. 19, 31-10 1930, σ. 3.
- 92) **Κοκκίνου Διον.** Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. Ἀθ. τόμ. Α' (1931) σ. 16—17 Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.
- 93) **Παπακυριακοῦ Σωφρονίου** (ἱεροκήρυκος Αἰτωλοακαρνανίας). Ἐπιστολὴ ἱερομάρτυρος Κοσμά πρὸς κατοίκους Σενίτσης (28-7-1779). Ποιμὴν ὁ Καλός Ἀγρινίου (1-9-1931), σ. 235.
- 94) **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἐπιστολὴ ἱερομάρτυρος Κοσμά πρὸς κατοίκους Δροδιάνης (15-7-1779). Ποιμὴν ὁ Καλός (15-9-1931), σ. 237 (ἀντίγραφον ἀπεστάλη καὶ εἰς Ἡπειρ. Χρονικὰ πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ κ. Γ. Ἀλεξανδροπούλου).
- 95) **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἐπιστολὴ ἱερομάρτυρος Κοσμά πρὸς κατοίκους Βαργιάδων Ἡπείρου, (Μαρτίου 1779). Ποιμὴν ὁ Καλός 1-11-1931, σ. 248.
- 96) **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἐκ χειρογράφου Σαμουήλ ἱερομονάχου. Διδαχαὶ ἱερομ. Κοσμά. Ποιμὴν ὁ Καλός, (1931), σ. 252, 256, 260 καὶ (1932), σ. 2, 6, 10, 18, 26, 30, 34, 38, 42, 46, 50, 54, 58, 62, 66, 70, 74, 78.
- 97) **Παπασπύρου Π.** Ἡ δράσις τοῦ ἱεραποστόλου καὶ ἑθνομάρτυρος Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ στὰ χωριὰ τῆς Ἀρτας. Τζουμερκιώτικα Νέα, Ἰωάννινα 1932,

- σ. 10—11. Δημοσίευμα περιέχει καὶ ἐνθύμησιν (11-1-1778) περὶ διδασχῆς ἱερομ. Κοσμᾶ εἰς Μητρόπολιν Ἀρτης καὶ χωρία Χαλκιάδες, Πέτα, Σούλι.
- 98) *Ἡμερολόγιον Μεγ. Ἑλλάδος*. Ἀθῆναι (1932) σελ. 154.
- 99) *Παπακυριακοῦ Σωφρονίου* (Ἱεροκλήρυκος Αἰτωλοακαρνανίας). *Τὸ μαρτύριον* τοῦ ἱερομ. Κοσμᾶ ἐκ χειρογράφου (1813). Ἀναγνώστου Γεωργίου ποτὲ Ζήκου Μπιστρέκη, μαθητοῦ τοῦ Κοσμᾶ. Ποιμὴν ὁ Καλός, (Ἀγρινίου), ἔτος Ε΄, ἀριθ. 68, (1-2-1933) καὶ ἀριθ. 69 (15-2-1933).
- 100) *Τσίτερ Χρ.* Τρεῖς Μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους (Ἀναστ. Γόρδιος, Χρῦσανθος ὁ Αἰτωλός, Φραγκ. Κόκκος) Ἀναδημοσιεύει διαθήκην Χρυσάνθου Αἰτωλοῦ. 1934.
- 101) *Γκανούλη*. Νέον Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον ἔτος 10ον (1934) σ. 278, 280.
- 102) *Μιχαλοπούλου Φάνη*. Ἡ Νεοελλ. Παράδοση. (Σκέψεις ἀπάνω στὴν ἐθνότητα) Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, «Καθημερινή» 1-3-1937.
- 103) *Κατηφόρη Π.* Ὁ Ἀλῆ Πασιᾶς καὶ οἱ θρησκευτεῖς τῆς ἐποχῆς του, δεισιδαιμονίες καὶ ἀθεῖσμοί του. «Ἔθνος» (19-2-1937).
- 104) *Ἡ διδασχὴ τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ* εἰς τὸν Ἱερ. Ναὸν Περιδλέπτου Ἰωαννίνων. «Φῶς», Ἰωάννινα, 15-4-1937.
- 105) *Παπακώστα Ἀγγ. (Ν.)* Τὰ σχολεῖα Κονίτσης ἐπὶ Τουρκοκρατίας. «Καθημερινή» 3-9-1938.
- 106) *Καταφυγιώτη Δ.* Ὁ Ἐθναπόστολος καὶ μάρτυς Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. «Θεσσαλικὴ Φωνή», Καρδίτσα, Δεκεμβρίου 1938.
- 107) *Βιδούρη Τ.* Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς. Ἡπειρωτικά (Ἀθαν. Μ. Οἰκονομίδη) (1938) σ. 103—106.
- 108) *Οἰκονόμου Γ.* 25 Ἅγιοι Ἡπείρου. Ἡπειρωτικά (Ἀθαν. Μ. Οἰκονομίδη) (1938) Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός σ. 177, 8.
- 109) *Μιχαλοπούλου Φ.* Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἐθναπόστολος καὶ μάρτυς (1714—Αὐγούστου 1779) «Καθημερινή» 24-8-1938.
- 110) *Τοῦ αὐτοῦ*. Οἱ Μεγάλοι μας ἀναγεννηταί. Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἐθναπόστολος καὶ μάρτυς. (1714—1779) «Νέον Κράτος», 9-5-1938, τεύχ. 9 σ. 605—621, 10-6-1938, τεύχ. 10, σ. 710, 730, 11-7-38, τεύχ. 11, σ. 829—839, 14-10-38, τεύχ. 14, σ. 1178—1185.
- 111) *Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός*. (Ὅσα λέγονται πρὸ ἀκροατηρίου) «Ἐλεύθ. Βῆμα» 9-4-1938 (περίληψις ὁμιλίας κ. Φάνη Μιχαλοπούλου).

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ *

Ὑπὸ Κωνστ. Δ. Στεργιοπούλου
Καθηγητοῦ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς

Π.

Παγωναῖοι, οἱ, στ' Παγουναιῖ(οι), συνοικία Πυρσόγιανης, ὅπου ὁ Παγώνας.

Πάδε, στοῦ Πάδι, τοποθεσία Παλιοσελίου (ΒΑ) ὁμαλή. Ὑπάρχει καὶ μορφὴ *Πάδη*, ἡ, στ' Μπάντ', ἴσιωμα Ζέρμας. Εἰς τὴν περιφέρειαν Κονίτσης ὑπάρχει καὶ χωρίον Πάδες. Ὑπάρχουν ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἄλλαι ἀκόμη σύνθετοι τοπωνυμῖαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης. Οὕτω: *Πάντε ἀλόγατα*, δηλ. ἴσιωμα τῶν ἀλόγων, τοποθεσία Διστράτου ὁμαλή, ὅπου βόσκουν τὰ ζῶα. *Πάδε ἃ Γκρέκουλονι*, δηλ. ἴσιωμα τοῦ Ἑλληνοσ, τοποθεσία Διστράτου (Δ), ὅπου Ἑλλήν ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκων. *Πάντε Λοῦγκα* (ἴσιωμα μακρὺ), τοποθεσία Διστράτου (Ν). *Πάντε Μάρε* (ἴσιωμα μεγάλο), τοποθεσία Διστράτου (Α).

Ὑπετέθη ὅτι ἡ λέξις εἶναι ἀλβανικὴ ἐξελληνισθεῖσα, ἥτοι Πάδσι, Πάδες (Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφ. τ. Β' 318), πράγμα ὅλως διόλου ἀπίθανον. Ἡ λέξις ἀναμφιβόλως εἶναι βλαχικὴ ἀπαντῶσα εἰς τὴν κουτσοβλαχικὴν διάλεκτον καὶ σημαίνουσα τὸ ἴσιωμα. Βέβαιον εἶναι ὅτι ὡς τοπωνυμία ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἡπειρωτικὰ χωρία, τὰ ὁποῖα σήμερον δὲν εἶναι βλαχόφωνα οὔτε ὑπάρχει παράδοσις ὅτι ὑπῆρξάν ποτε τοιαῦτα. Οὕτως εὐρίσκομεν τοπωνυμίαν Πάδη εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 237), καὶ Μελισσουργοῦς (Στεργιοπούλου 126), Πάδες δὲ εἰς Κορύτιανην (Στεργιοπούλου 105) καὶ Κωστήτσι (ἐνθ. ἀν. 110).

Παζάρια, τά, στὰ Παζάρια, μικρὰ πεδιάς Μελισσοπέτρας (Δ) ὅπου ἐγίνετο παζάρι, ἐμποροπανήγυρις. Κατ' αὐτὴν ἐπώλουν γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ὑφάσματα μάλλινα, ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους, βοῦς.

Παζαρόπουλον, τό, στοῦ Παζαρόπ'λου, 1) τοποθεσία ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Κονίτσης, ὅπου ἐγίνετο ἄλλοτε ἐμποροπανήγυρις λεγομένη κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν «πανηγυρόπουλον» (Χρονογρ. Β' 86), 2) ὁμαλὴ παραποτάμιος ἑκτασίς Φετόκου, ὅπου ἐγίνετο ἐμπορικὴ πανήγυρις μεταφερθεῖσα κατόπιν εἰς Κόνιτσαν.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τόμου τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἔτ. 1937.

Παλαμάνου, ὁ, στ' Παλαμάνου, τοποθεσία Ἀμαράντου (ΒΔ), ὅπου λέγουν ὅτι ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ἀπὸ μικροὺς θάμνους ἐκ παλαμανίδων.

Παλιάλωνα, τά, στὰ Παλιάλωνα, 1) τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν), ὅπου εἶναι παλαιὰ ἀλώνια, 2) τοποθεσία Πυξαριᾶς (Ν), ὅπου ἄλλοτε ἐσπείρετο λινάρι. Ὑπάρχει καὶ εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν: *Παλιάλωνα*, τό, στοῦ Παλιάλουνου, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ), ἄλλοτε ἀλώνι.

Παλιάμπελα, τά, στὰ Παλιάμπιλα, τοποθεσίαι Πυρσόγιανης (ΝΑ), Ἀμαράντου (Α), Ἐξοχῆς (Ν), Χιονιάδων (Α), Ἀηδονοχωρίου (Ν). Συνήθης ἡ τοπωνυμία αὕτη καὶ εἰς ἄλλα ἡπειρωτικὰ χωρία: Χουλιαράδες (Σούλη 237), Καλέτζι (Στεργιοπούλου 1933 103), Μελισσουργούς (ἐνθ. ἀν. 126), Πλαίσια (ἐνθ. ἀν. 134).

Παλιόβρυση, ἡ, σ' Μπαλιόβρυσ', βρύση Πυξαριᾶς (ΒΔ) χαλασμένη.

Παλιογορτζιά, ἡ, στ' Μπαλιουγκουρτζιά, τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ), ὅπου παλαιὰ ἀγριαπιδιά.

Παλιογορίτσα, ἡ, σ' Μπαλιουγορίτσα, τοποθεσία Κονίτσης (Δ), ὅπου τὸ χωρίον Γορίτσα ἦτο ἄλλοτε.

Παλιοκάλυβα, τά, στὰ Παλιουκάλυβα, τοποθεσία Λαγκάδας (Ν) καὶ Ἐξοχῆς (Δ), ὅπου παλαιὰ καλύβια, δάσος εἰς Ἀηδονοχωρί (Ν). Ὑπάρχουν καὶ οἱ τύποι: *Παλιοκαλύβα*, ἡ, σ' Μπαλιουκαλύβα, τοποθεσία Πυξαριᾶς (ΝΔ), ὅπου ἄλλοτε ἦτο καλύβα καὶ *Παλιοκάλυβες*, αἱ, σ' τ'ς Παλιουκάλ'βες, τοποθεσία Μελισσοπέτρας (ΒΑ).

Παλιόκαστρον, τό, στοῦ Παλιόκαστρου, 1) τοποθεσία Κονίτσης (Ν), ὅπου τὰ λείψανα παλαιοῦ φρουρίου καὶ 2) τοποθεσία Νικάνορος (Β) δασώδης, ὅπου σώζονται κομμάτια παλαιοῦ κάστρου.

Παλιόκηποι, οἱ, στ' Παλιόκηπ'ς, τοποθεσία Σανοβοῦ (Β) ὅπου φύονται ἄφθονα λαχανικά.

Τὸ αὐτὸ εἰς Κουκούλι (Στεργιοπούλου 1933 110).

Παλιοκκλήσι, τό, στοῦ Παλιουκκλήσ' τοποθεσία Μελισσοπέτρας (ΒΔ) περὶ τὰ εἱρεῖπια ἐκκλησιδίου.

Παλιοκόπρια, ἡ, σ' Μπαλιουκόπρια, τοποθεσία Καντσίκου (Α), ὅπου ἐστάλιζόν οἱ κτηνοτρόφοι τῆς Παλιᾶς Λιάσκας τὰ αἰγοπρόβατά των, ἔχουσα πολλὴν παχεῖαν κοπριά.

Τὸ αὐτὸ εἰς Χόσεψη (Στεργιοπούλου 1933 139).

Παλιοκοῦλα, ἡ, σ' Μπαλιουκοῦλα, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου, ὅπου ἦτο παλαιὰ κοῦλα, ἀποθήκη στρατιωτικῆ. Ὑπάρχουν καὶ οἱ τύποι: *Παλιοκούλι*, λὰ Παλιουκούλ', βρύση Ἀετομηλίτσης, ὅπου ἦτο κούλι, τοῦ ὁποίου σήμερον

ἐρείπια σώζονται. *Παλιοκούλιες*, αἱ, στ' Παλιουκούλις, τοποθεσία Γορίτης (ΝΔ), ὅπου ἦσαν οἰκίαι μπέηδων πρὸς συγκέντρωσιν τῶν προϊόντων.

Παλιόλογκος, ὁ, στοὺν Παλιόλογκου, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Ν).

Παλιόμαζο, τό, στοὺ Παλιόμαζου, τοποθεσία Σανοβοῦ (Α), ὅπου ἦτο ἐκτισμένον τὸ χωρίον Μάζι, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν, λόγῳ τῶν πιέσεων καὶ διώξεων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀγάδων. Εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην εὔρηται ἐρείπια.

Παλιομάντρι, τό, στοὺ Παλιούμάντρι, τοποθεσίαι Μελισσοπέτρας (ΒΔ), Πυξαριᾶς καὶ Ἀηδονοχωρίου (Ν).

Πρβλ. Παλιομάντρι εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 237).

Παλιομονάστηρον, τό, στοὺ Παλιουμονάστρου, τοποθεσίαι πολλαὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτης, εἰς Κεράσοβον (ΒΑ), Λαγκάδαν (Β), Κόνιτσαν (Ν), Ἀετομηλίτσαν καὶ Ζέρμαν (Δ).

Παλιομύλι, τό, στοὺ Παλιουμύλ', τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου ἦτο μύλος. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Παλιόμυλος*, ὁ, στοὺν Μπαλιόμπλου, τοποθεσίαι Ἀηδονοχωρίου (Α), Μολυβδοσκεπάστου (Ν), Ἐξοχῆς (Δ), Πουρνιᾶς (Α) καὶ Ζέρμας (Α) εἰς Κωσταρτσικόν.

Παλιοντάμπουρον, τό, στοὺ Παλιουντάμπουρου, 1) τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Ν), ὅπου ἄλλοτε ἦτο νταμπούρι (=πρόχωμα, ὀχύρωμα), 2) λοφίσκος Σανοβοῦ (Δ) διὰ τὸν ἴδιον λόγον.

Παλιοπέβιτον, τό, στοὺ Παλιουπέβιτον, τοποθεσία Ζέρμας (Δ).

Παλιόρρογκα, τά, στὰ Παλιόρρουγκα, τοποθεσίαι Πυρσόγιανης (Β) καὶ Χιονιάδων (Δ).

Τὸ αὐτὸ εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 237).

Παλιοσέλι, τό, στοὺ Παλιουσέλ', χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτης.

Τὸ ὄνομα θεωρεῖ ὁ Ἀραβαντινὸς (Χρον. Β' 340) ἐλληνικόν. Περὶ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ (διότι τὸ πρῶτον εἶναι ἐλληνικόν) βλ. τοπωνυμίαν Σελιό.

Παλιόσπιτα, τά, στὰ Παλιόσπ'τα, 1) τοποθεσία Μεσαριᾶς (Β), ὅπου ἄλλοτε ἦσαν σπίτια. 2) τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου ἦτο ἄλλοτε τὸ χωρίον καὶ σήμερον εἶναι καλύβια (λέγεται ἔνεκα τούτου καὶ *Καλύβες*, ὅπερ βλ.), 3) τοποθεσία Ἐξοχῆς (Α), ὅπου παλιὰ σπίτια, 4) τοποθεσία Χιονιάδων (Ν), ὅπου ἐρείπια παλαιᾶς συνοικίας τοῦ χωρίου.

Παλιόστρουγγα, ἡ, στ' Μπαλιόστρουγγα, τοποθεσία Πυξαριᾶς (Ν), ὅπου παλιὰ στρουγγα. Ὑπάρχουν καὶ δύο ἄλλοι τύποι: *Παλιόστρουγγες*, αἱ, στ' Παλιόστρουγγις, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Β), ὅπου παλιὲς στρουγγες, καὶ *Παλιοστρούγγι*, τό. στοὺ Παλιουστρούγγι, 1) τοποθεσία Γοργοποτάμου παρὰ τὴν

βάσιν τοῦ ὑψώματος Σαρπούνι, ὅπου ἔκαμνον στρούγγαν οἱ ἐνοικιάζοντες τὸ Σαρπούνι, 2) τοποθεσία Καστάνιανης (Β).

Βλ. Παλιόστρουγγα ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 140).

Παλιοτάμπουρο, βλ. Παλιοντάμπορον ἀρ. 2.

Παλιούρι, τό, στοὺ Παλιούρ', τοποθεσία Γορίτσης ἔχουσα πολλὰ παλιούρια. Ὑπάρχουν καὶ τρεῖς ἄλλοι τύποι τῆς τοπωνυμίας ταύτης. *Πάλιουρας*, ὁ, στοὺν Μπάλιουρα, τοποθεσία Μεσαριᾶς (Δ). *Παλιούρια*, τά, στὰ Παλιούργια, τοποθεσίαι Ἐξοχῆς (Δ), Μεσαριᾶς (Δ) καὶ Κονίτσης (Δ), ἣτις λέγεται καὶ Τζίνια, ὅπερ ἰδέ. *Παλιουργιά*, ἡ, στ' Μπαλιουργιά, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Β), Μεσαριᾶς (ΒΔ), Ἀγίας Βαρβάρας (Α) καὶ δάσος Πυξαριᾶς (ΝΔ).

Πρβλ. Παλιούρι εἰς Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 116), Παλιούρια ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 141).

Παλιοχειμαδιά, τά, στὰ Παλιουχειμαδιᾶ, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ). Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Παλιοχέιματα*, στὰ Παλιονχέιματα, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ).

Παλιοχέργιανον, τό, στοὺ Παλιουχύργιανον, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Α) δασώδης καὶ ἀνώμαλος. Παρομοίᾳς προελεύσεως εἶναι καὶ ἡ τοπωνυμία *Παλιοχέργιαινα*, ἡ, σ' Μπαλιουχέργιαινα, βρύση Ὀξυᾶς (Δ).

Παλιόχιονο, τό, στοὺ Παλιόχιουνον, χαράδρα Κονίτσης (ΝΑ), ὅπου μένει χιόνι.

Παλιοχώραφο, τό, στοὺ Παλιουχώραφου, 1) ράχη Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου ἄλλοτε χωράφι, 2) τοποθεσία Πωγωνίσκου, ὅπου τὸ πάλαι οἱ βλάχοι κατῴκουν, 3) τοποθεσία Χιονιάδων (Δ), ὅπου παλαιὸς ἀγρός. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν. *Παλιοχώραφα*, περιοχὴ ἀγρῶν Βούρμπιανης (Δ).

Βλ. Παλιοχώραφα ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 142), εἰς Φορτώσι (Στεργιοπούλου 1933 135), Χόσεψη (ἐνθ. ἀν. 139).

Παλιοχώρι, τό, στοὺ Παλιουχώρ', 1) τοποθεσία Στράτσανης (ΝΑ), ὅπου ἄλλοτε ἦτο τὸ χωρίον, 2) τοποθεσία Φούρκας (Α), ἄλλοτε συνοικισμὸς τοῦ χωρίου, 3) τοποθεσία εἰς Κοσταρτσικὸν Ζέρμας (Α).

Τὸ αὐτὸ βλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ 142), εἰς Πηγάδια (Στεργιοπούλου 1933 σ. 129), Χόσεψη (ἐνθ. ἀν. 139).

Ἡ τοπωνυμία αὕτη εἶναι διδακτικὴ ἀπὸ ἀπόψεως χωρογραφίας τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Περὶ τῆς σημασίας αὐτῆς γενικῶς ἔγραψα εἰς τὴν διατριβήν μου «Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν γεωγραφίαν τῆς Ἡπείρου, ἐν Ἀθήναις, 1937» σελ. 63 κ' ἑξ. Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους τῆς παραγωγῆς τῆς τοπωνυμίας ταύτης, οἵτινες ἱκανῶς ἀνεπτύχθησαν ἐνθ. ἀν., δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτση, ἀριθμούση τόσους συνοικισμούς, δὲν παρατηροῦμεν μεγάλον ἀριθμὸν Παλιοχωρίων, ὅστις θὰ ἐδήλου

καταστροφὰς καὶ μετακινήσεις συνόικισμῶν. Ἐπομένως οἱ συνοικισμοὶ τῆς ἑπαρχίας Κονίτης παρέμειναν ἀκλόνητοι κατὰ τὴν μεγίστην πλειονότητά των εἰς τὰς θέσεις μὴ ὑποστάντες ἑξαφανισμὸν ἢ ἀλλοίωσιν ἐθνολογικὴν μετὰ τὴν ἰδρυσίν των βιαίως καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οἱ συνοικισμοὶ νὰ ὑποστοῦν τὴν τύχην ἄλλων εὗρεθέντων ἐνώπιον ἐπιδρομῶν, καὶ δεκατισθέντων ὑπὸ ἀσθενειῶν ἢ μετατοπισθέντων ἐκ γεωλογικῶν τοπικῶν ἀναστατώσεων. Κατόπιν τούτων ὁ βίος τῶν πλείστων χωρίων τῆς ἑπαρχίας Κονίτης, ἰδρυθέντων κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ ἀκμασάντων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως.

Παναγιά, ἡ, στ' Μπαναϊά, 1) τοποθεσίαι ἐξ ὁμωνύμου παρεκκλησίου εἰς Γαναδιὸ (ΒΑ), Γορίτσαν (Ν), Μεσαριὰν (Ν), Πουρνιαν (Α), Πυξαριαν (ΒΔ). 2) τοποθεσίαι ἐξ ὁμωνύμου ἐκκλησίας εἰς Ἑλεύθερον (Α), Πυρσόγιανν (ΝΔ), Ἀηδονοχώριον, Χιονιάδες (ΝΔ), Κόνιτσαν (Α). Ἐπίσης ὁμώνυμοι τοπωνυμῖαι, ἀλλὰ προφερόμεναι: σ' *Μπαναῖα* εἶναι εἰς Καστάνιανν (Β) περὶ τὴν ἐκκλησίαν γεννήσεως Θεοτόκου καὶ ἄλλη εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον περὶ τὴν ἐκκλησίαν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σ' *Μπαναγία* εἰς Ἀγίαν Βαρβάραν, ὅπου παρεκκλήσιον καὶ ἄλλη τοποθεσία (Δ), ὅπου ἐκκλησία (15ης Αὐγούστου). Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἀκόμη τύποι: *Παναγιές*, αἱ, στ'ς Παναιζές, 1) τοποθεσία Ἐξοχῆς (Α) πέριξ τῆς ἐκκλησίας Παναγίας. 2) τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Α), ὅπου τὸ μοναστήρι Μολυβδοσκεπάστη. *Παναγιοπούλα*, ἡ, σ' Μπαναγιουπούλα, 1) τοποθεσία Γοργοποτάμου ἐκ τοῦ ὁμωνύμου παρεκκλησίου τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου, 2) τοποθεσία Καστάνιαννης (ΒΔ), ὅπου ἐκκλησίσα τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὁμοία καὶ ἐν Πλικατίφ λεγομένη «νὲ Schénπρία Βόγκλ». *Παναγιά Ἀηδονολαλοῦσα*, σ' Μπαναϊὰ σ' ν' Ἀηδονουλαλοῦσα, τοποθεσία καὶ βρύση Ἀηδονοχωρίου (Ν), ὅπου πολλὰ ἀηδόνια. Βλ. καὶ Ἀηδονολαλοῦσα. *Παναγιά Τσιφλίκι*, στ' Μπαναϊὰ τσιουφλίκ', τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Ν), ὅπου εἶναι χαλασμένη ἐκκλησία τῆς Παναγίας, τσιφλίκι ἄλλοτε τῶν Τούρκων μπέηδων τῆς Ὁστανίτσας.

Παναγιά ἀπαντᾷ ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 142), εἰς Μύρθιο (Χατζιδάκι 6), εἰς Μελισσουργοῦς (Στεργιοπούλου 1933 126), Παναγιοπούλα εἰς Πλαίσια (ἐνθ. ἀν. 131).

Πανούκλα, ἡ, σ' Μπανούκλα, δασικὴ ἑκτασις Βούρμπιαννης (ΒΑ) ἀνήκουσα εἰς γυναῖκα ἀποθανοῦσαν πρὸ 35 ἐτῶν· αὕτη εἶχε γεννηθῇ καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε πέσει πανώλης.

Παντελεήμων ἅγιος, στοὺν Ἀη-Πιντιλέημονα, 1) τοποθεσία Καστάνιαννης (Δ) ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐκκλησίας, 2) τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Ν), ὅπου ἐρείπια ἐκκλησίας.

Πανταζᾶτες, οἱ, στ'ς Πανταζᾶτες, συνοικία Ἀγίας Βαρβάρας (Δ), ὅπου οἱ Πανταζαῖοι.

Παντοῦ ἢ Ῥάχη τῆς Παντοῦς, στ'ς Παντοῦς ἢ στ' Ῥάχ' τ'ς Παντοῦς, ῥάχη Καβασίλων ἐκ τῆς συζύγου τοῦ Πάντου. Ἰδὲ Ῥάχη τῆς Παντοῦς.

Παπαβαγγέλης, ὁ, στ' Παπαβαγγέλ', τοποθεσία Λαγκάδας (Β), ὅπου ἀγρὸς ἀνήκων εἰς Παπαβαγγέλην.

Παπαγιάννης, ὁ, στ' Παπαγιάνν', 1) δάσος Πυξαριᾶς (ΝΔ) ἀνήκον εἰς παπᾶν ἀπὸ τὸ Δερβένι, 2) τοποθεσία Καστάνιανης εἰς Ντέρτι, ὅπου κτῆμα ἐνὸς Παπαγιάννη καὶ 3) τοποθεσία καὶ βρύση Κονίτσης (Α), (βλ. καὶ Βρύση Παπαγιάννη).

Παπαδημᾶτες, οἱ, στ'ς Παπαδημᾶτες, συνοικία Ἀμαράντου (Β) ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τὸν Παπαδημόν.

Παπαζήσης, ὁ, στ' Παπαζήσ' ῥάχη Γαναδιοῦ (ΒΔ) ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Παπαζήση.

Παπαλαένης, ὁ, στ' Παπαλαέν' δάσος καὶ κορυφογραμμὴ Γαναδιοῦ (Β). Λέγεται ὅτι ἐκεῖ κατεσκευάζοντο πήλινα ἀγγεῖα.

Παπαλάκκος, ὁ, στοὺν Μπαπαλάκκου, τοποθεσία Πωγωνίσκου κατάφυτος, ὅπου ἄλλοι λέγουν ὅτι συνελήφθη ἱερεὺς ὑπὸ κλεφτῶν καὶ ἄλλοι ὅτι ἐφονεύθη.

Παπαλέξης, ὁ, στ' Παπαλέξ', τοποθεσία Κερασόβου (ΝΑ), ὅπου ἦτο ἀγρὸς ἐνὸς Παπαλέξη.

Παπαντώνης, ὁ, στ' Παπαντών', χωράφια Γαναδιοῦ (ΒΑ) ἀνήκοντα εἰς τινὰ Παπαντώνην.

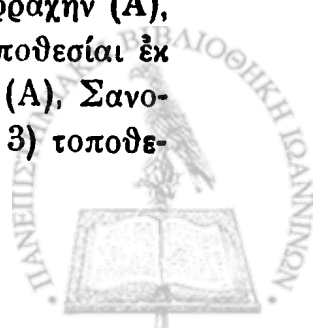
Παπασῖμος, ὁ, στ' Παπασίμ', τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Ν), ὅπου χωράφια τοῦ Παπασίμου.

Παπατζῖμος, ὁ, στ' Παπατζίμ', τοποθεσία Πουρνιας (Β).

Παράγκι, ἡ, στ' Μπαράγκα, τοποθεσία Πυξαριᾶς (Ν) μὲ λιθίνην παράγκαν, ὅπου ἀναπαύονται οἱ λουόμενοι εἰς τὰ λουτρά.

Παραποτάμοτα, τά, στὰ Παραπουτάμουτα, τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Α) πλησίον τοῦ Ἀφίου.

Παρασκευὴ Ἀγία, ἡ, σ' ν' Ἀη-Παρασκεβή, 1) τοποθεσίαι ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐκκλησίας εἰς Λαγκάδαν (Δ), Καστάνιανην (ΝΔ), Λυκόρραχην (Α), Ἀηδονοχώρι (Β καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου), Ἀσημοχώρι (Α), 2) τοποθεσίαι ἐκ τοῦ ὁμωνύμου παρεκκλησίου εἰς Μεσαριάν, Κόνιτσαν, Πουρνιαν (Α), Σανοβὸν (Β), Χιονιάδες (Δ), Δίστρατον (Δ), Μολυβδοσκεπάστον (Δ), 3) τοποθε-

σίαι ἐξ ὁμωνύμου ἑξωκκλησίου εἰς Πεκλάρι. Ὅμοια τοπωνυμία καὶ εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου Παλιοσελίου ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐκκλησίας: «Ἐδῶ καὶ τετρακόσια χρόνια μιὰ εἰκόνα τῆς Ἀγίας Παρασκεβῆς βρίσκονταν στὸ ἑξωκκλήσι Ἀ Παρασκιβή στὸ Κεράσοβο Κονίτης. Αὕτῃ τότε χάθηκε καὶ πῆγε καὶ στάθηκε ἔξω στὸ βόρειο μέρος τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας σὲ κάποια κρῆνιά. πού βρίσκονταν τότε. Οἱ Κερασοβῖτες πού ἔμαθαν τὸ χάσιμο τῆς εἰκόνας καὶ πὼς πῆγε στὸ Παλιοσέλι ἤρθαν καὶ τὴν πῆραν, ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα βρίσκονταν πάλι στὴ θέσι της στὸ Παλιοσέλι, ὅπου τότε ἦταν ἐκκλησιὰ στὸ ὄνομα τῆς Παναγίας. Αὐτὸ ἔγινε δυὸ - τρεῖς φορές, Τὸ Κεράσοβο τότε ἦταν τσιφλίκι καὶ κατοικοῦσαν σ' αὐτὸ καὶ μερικοὶ ἀγάδες Τοῦρκοι ὡς τσιφλικιοῦχοι. Ὅταν κι' αὐτοὶ τῶμαθαν, πῆραν μερικοὺς Κερασοβῖτες καὶ πῆγαν νὰ τὴν πάρουν. Ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸ Παλιοσέλι μὲ τὴν εἰκόνα, ἀκολουθοῦσαν καὶ Παλιοσελίτες μαλώνοντας. Στὴ θέσι Βρύση τοῦ Τούρκου ἡ εἰκόνα βάρυνε καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τὴ σηκώσουν. Γίνεται συμπλοκὴ καὶ σκοτώνεται ἓνας ἀγᾶς. Ἔτσι οἱ ἀγάδες καὶ οἱ Κερασοβῖτες ἔφυγαν, ἡ δὲ εἰκόνα ἔμεινε στὸ Παλιοσέλι καὶ ἡ ἐκκλησιὰ ἀφιερώθηκε στὴν Ἀη Παρασκεβή, ὅπως ἡ Ἀγία πρόσταξε τὸν παπᾶ, ἐνῶ πρωιότερα ἦταν ἀφιερωμένη στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου».

Παρασπόρι, τό, στοὺ Παρασπόρ', 1) τοποθεσία Χιονιάδων (N), ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πλησίον ἀγρῶν, 2) τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (N), ὅπου τὸ παρασπόρι, δηλ. ὁ καλύτερος τόπος γιὰ σελιό, κῆπος κοντὰ στὸ σπίτι.

Παρατσιώτης, ὁ, στ' Παρατσιώτ', τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ).

Παρπαδίτσα, ἡ, στ' Μπαρμπαδίτσα, ἀγροὶ Βούρμπιανης (NΔ) ἄδενδροι ἐκ τῆς παρπαδίτσας (=καρδερίνας).

Παρπαλέτης, ὁ, στ' Παρπαλέτ', λόφος Ἀμαράντου σχηματιζόμενος ἀπὸ κροκάλια.

Παρπάρα, ἡ, σ' Μπαρπάρα, θαμνώδης τοποθεσία Στράτσανης.

Πασᾶς, ὁ, στ' Paschā, τοποθεσία Πυξαριάς (N) ἀνήκουσα εἰς τὸν πασᾶν τοῦ Λιασκοβικίου.

Πατούνης, ὁ, στ' Πατούν', τοποθεσία Ζέρμας (Α).

Πατσιούρια, τά, στὰ Πατσιούργια, τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΑ).

Πάτωμα, τό, στοὺ Πάτουμα, τοποθεσίαι Πουρνιάς (N) καὶ Ζέρμας ὁμαλαί. Εἰς Ἀετομηλίτσαν λέγεται ὁμοία τοποθεσία πὶ Πάτ'μα. Ὑπάρχει καὶ τύπος *Πατώματα*, στὰ Πατώματα, τοποθεσία Λυκόρραχης (B), ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ ἰσώματα ἀλλεπάλληλα ὁμοιάζοντα πρὸς πατώματα. Εἰς Δίστρατον ἀπαντιᾷ (NΔ) λὰ Πάτουμε (στὸ Πάτωμα).

Παῦλος, ὁ, στοὺν Μπαύλου, τοποθεσία Πουρνιάς (N).

Παχλιά, τά, στὰ *Παχλιά*, 1) χωράφια ἀκαλιέργητα Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου ἄλλοτε σταῦλοι βοδιῶν καὶ 2) χωράφια τοῦ αὐτοῦ χωρίου (Β).

Πρβλ. *Παχνάκια* ἐν *Παρνασσίδι* (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 143).

Πέβιτα τοῦ *Μήτσου*, τ' *Μήτςch* *Πέβιτα*, τοποθεσία Ζέρμας (Δ) καλλιεργούμενη.

Πέγιος, ὁ, στ' *Πέγιου*, δασώδης ἐξ ὄξυων τοποθεσία Γοργοποτάμου.

Πεζούλικα, τά, στὰ *Πεζούλ'κα*, βρύση Βούρμπιανης (ΝΔ).

Πρβλ. *Πεζούλια* ἐν *Παρνασσίδι* (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 143), *Πεζοῦλοι* ἐν *Μυκόνῳ* (*Μενάρδου* τοπωνυμικὸν *Μυκόνου* 248), *Πεζούλια* εἰς *Κωστήτσι* (*Στεργιοπούλου* 1933 116).

Πεῖνα, ἡ, στ' *Μπεῖνα*, πηγὴ Κερασόβου (ΝΑ) καὶ ἡ γύρω τοποθεσία· λέγουν ὅτι, ὅταν πίνης νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση αὐτὴ, πεινᾷς ἀμέσως. Ὑπάρχει καὶ σύνθετος τοπωνυμία: *Πεῖνα Μαύρη*, ἡ, στ' *Μαύρ' Μπεῖνα*, τοποθεσία Βούρμπιανης (ΝΔ) βοσκήσιμος μὲ πηγάς, πού, καθὼς λέγουν, ἔχουν νερό, πὺ συντελεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν πέψιν τῆς τροφῆς, ὥστε ἡ πεῖνα (ἡ μαύρη πεῖνα) νὰ μὴ σβύνῃ ἀμέσως.

Πεκλάρι, τό, στὸ *Πικλάρ'*, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Οἱ κάτοικοι τὸ ὀνομάζουν καὶ *Πηγὴν*, ἐπειδὴ ἔχει πολλὰς πηγάς.

Ὁ Ἀραβαντινὸς (Χρον. Β' 339) τὸ ὄνομα τοῦτο παράγει ἀπὸ «Ἀπόκλαρον» θεωρῶν αὐτὸ ἐλληνικόν.

Πελεκητή, ἡ, στ' *Μπελεκ'τή*, 1) τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου πλαγερῇ (Δ), 2) δάσος Μολυβδοσκεπάστου (ΝΑ).

Περατινό, τό, στοὺ *Περατινό*, βρύση καὶ πέριξ συνοικία Γαναδιοῦ (Δ) εὐρισκομένη εἰς τὸ τέλος τοῦ χωρίου.

Πέργουλα, νὲ *Πέργουλα*, τοποθεσία Πλικατίου, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν πέργουλες. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Περγουλιά*, ἡ, στ' *Μπεργουλιά*, τοποθεσία Πουρνιαῶς (Β), ὅπου ἄλλοτε ἦσαν κληματαριές, κ. περγουλιές.

Περδικάρης, ὁ, στ' *Περδικάρ'*, τοποθεσία Ἐλευθέρου (Β) καλλιεργούμενη καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸν *Περδικάρην*.

Περιβόλια, τά, στὰ *Περιβόλια*, τοποθεσία Ὁξυᾶς (ΝΔ), ὅπου ἦσαν οἱ καλύτεροι κῆποι τοῦ χωρίου.

Περιστέρι, τό, στοὺ *Πιριστέρ'*, τοποθεσία Διστρήτου (Ν), ὅπου μαζεύονται τὰ περιστέρια.

Πρβλ. *Περιστερία* εἰς *Κωστήτσι* (*Στεργιοπούλου* 1933 116).

Περονάδες, οἱ, στ' *Πιρουνάδες*, συνοικία Πυρσόγιαννης, ἥτις ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ σιδηρουργούς· τούτους ὀνομάζουν *περονάδες*, διότι τὰ με-

γάλα καρφιά μὲ τὸ πλατὺ κεφάλι, τὰ ὅποια ὥς βελόνας κατεσκεύαζον, ὀνομάζονται καὶ σήμερον ἀκόμη περόνια.

Πέσιαρη, ἡ, σ' Μπέσχαρη, ἀγροὶ Βούρμπιανης (Α).

Πέστη, ἡ, στ' Μπέσχιτ', τοποθεσία Καστάνιανης (ΝΔ).

Πτεινόκαστρον, τό, στοὺ Πτεινόκαστρον, λόφος Ἀμαράντου (ΝΑ), ὅπου παραδίδεται ὅτι ἐλάλησε πετεινός.

Πέτρα, ἡ, σ' Μπέτρα, 1) πάνυψηλὸς ἀπότομος βράχος Γαναδιοῦ (ΒΑ), 2) τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν), ὅπου εἶναι λίθοι 3) ποταμὸς Ὁξυᾶς (Α) ῥέει ἀπὸ πολλὰς πέτρας. Ὑπάρχουν ἄφθινοι τοπωνυμιαὶ σύνθετοι ἐκ τῆς ὀνομασίας ταύτης καὶ ἄλλης λέξεως προδιδούσης ἐπώνυμον ἢ χρῶμα τῆς πέτρας ἢ τι ἄλλο. Οὕτως ἔχομεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτης τὰς κάτωθι τοπωνυμίας: *Πέτρα Ἀγία*, στ' ν' Ἀγία Πέτρα, δασώδης τοποθεσία Νικάνορος. Μὲ τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν συνδέεται τὸ ἐξῆς ἔθιμον τοῦ χωρίου: Οἱ οἰκεῖοι ἐνὸς νεογεννήτου τέκνου τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων παίρνουν ἓνα κακάβι κρασί καὶ πίνουν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ μικροῦ, στήνουν κατόπιν χορὸν καὶ στὸ τέλος πίνοντας τελευτᾶνε καὶ στὴν Πέτρα. *Πέτρα τοῦ Γελαδάρη*, σ' Μπέτρα τ' Γυλαδάρ', λόφος Κερασόβου (Δ), ὅπου βοσκὸς τις ὀνομαζόμενος Γελαδάρης ἔβασκε τὰ πρόβατά του. *Πέτρα Γκάση*, στ' Μπέτρα Γκάσ', μεγάλος βράχος Φούρκας, χρησιμεύσας ὥς κρύπτη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. *Πέτρα Ἐπάνω*, σ' ν' Ἀπάν' Πέτρα, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β), ὅπου εἶναι μεγάλο λιθάρι. *Πέτρα τοῦ Ζήκου*, σ' Μπέτρα τ' Ζήκ', τοποθεσία Λαγκάδας (Α), ὅπου ἦσαν ἀγροὶ τοῦ Ζήκου, φονευθέντος ὑπὸ Ἀλβανῶν, κατὰ τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν αὐτῶν κατὰ τοῦ χωρίου. *Πέτρα τῆς Κάλισας*, στ' Μπέτρα τ'ς Κάλισχας, τοποθεσία Καντσίκου (Α), ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ μίαν μεγάλην πέτραν (βράχον), ἐξ ἧς ἐκρημνίσθη ξανθὴ γυνὴ τῆς Λιάσκας, διότι κάλισα σημαίνει ξανθὴ. *Πέτρα τοῦ Καραγιάννη*, στ' Μπέτρα τ' Καραϊάνν', τοποθεσία Κονίτης (ΝΔ) παρὰ τὸν Ἀῶν' ἀπὸ κειμένην ἐκεῖ πέτραν ἔπεσεν Ἰωάννης τις βοσκός. *Πέτρα τῆς Κατσούπαινας*, στ' Μπέτρα σ' τ'ς Κατσιούπαινας, βραχώδης τοποθεσία Χιονιάδων, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἀγρὸς τῆς Κατσιούπαινας. *Πέτρα Κάτω*, στ' Γκάτου Πέτρα, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β), ὅπου εἶναι μεγάλο λιθάρι. *Πέτρα Κλειστή*, στ' Γκλειστή τ' Μπέτρα, τοποθεσία Χιονιάδων (Δ), ὅπου εἶναι δύο βράχοι διαχωριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ῥύακος Ἀλωνίων. *Πέτρα Κόκκινη*, στ' Γκόκκιν' Μπέτρα, τοποθεσία Γοργοποτάμου, ἔχουσα πλάκας κοκκίνου χρώματος (βλ. Κοκκινόχωμα). Εἰς ἄλλα χωρία συνενοῦνται αἱ δύο λέξεις καὶ λέγονται αἱ τοιαῦται τοποθεσίαι *Κοκκινόπετρα* (ὅπερ βλ.). *Πέτρα τοῦ Κωστάκι*, στ' Κουστάκ' τ' Μπέτρα, τοποθεσία Χιονιάδων (Δ) ἐκ κυρίου ὀνόματος. *Πέτρα Μαύρη*, ἡ, στ' Μαύρ' Πέτρα, λόφος Ἀμαράντου (Δ) ἐκ μαύρων πετρῶν καὶ τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β), ὅπου μεγάλη μαύρη πέτρα. *Πέτρα τοῦ Μούκα*, στ' Μπέτρα τ' Μούκα,

τοποθεσία Λυκόρραχης (Β), όπου ἐφονεύθη Τοῦρκος τις Μούκας. *Πέτρα τοῦ Σιαλατούρη*, στ' Σχαλατούρ' τ' Μπέτρα, τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΔ) ἐκ κυρίου ὀνόματος. *Πέτρα τοῦ Στράτου*, στ' Στράτ' ντ' Μπέτρα, τοποθεσία Βούρμπιανης (Δ), όπου ἐπολέμησεν ὁ ἐκ Βούρμπιανης Τόλης Στράτος κατὰ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος τὸ 1882. *Πέτρα Ὑψηλή*, στ' Μπέτρα τ' Μψηλή, τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΔ) ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὑψηλοῦ βράχου. *Πέτρα τοῦ Χότζα*, στ' Χότζια ντ' Μπέτρα, βραχώδης τοποθεσία Κονίτσης (Ν), όπου ἐφονεύθη Χότζας. Ὑπάρχουν τοπωνυμιαὶ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Πέτρες*, αἱ, στ' Πέτρις, πετρώδης τοποθεσία Γαναδιοῦ (Β). *Πέτρες τοῦ Σπανοῦ*, στ'ς Πέτρις τ' Σπανοῦ, λόφος Ὁξυᾶς (Β) ἀπὸ τὰ πλησίον κείμενα χωράφια τῶν Σπαναίων, κατοίκων τῆς Ὁξυᾶς.

Εἶναι συνήθης ἡ τοπωνυμία αὕτη ἐν Ἑλλάδι. Ἀναφέρω μερικὰ παραδείγματα. *Πέτρα* ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 143), *Πέτρες* εἰς Μύρθιο (*Χατζιδάκι* 4), *Πέτρα* εἰς Λοῦρον (Ἀναγνωστοπούλου 90), *Πέτρα* καὶ *Πέτρες* (*Στεργιοπούλου* 1933 126), *Πέτρα* εἰς Πηγάδια (*Στεργιοπούλου* 1933 129), *Πέτρες* εἰς Χόσεψη (*Στεργιοπούλου* 1933 139).

Πέτρακας, ὁ, στοὺν Μπέτρακα, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Ν).

Πετράλωνο, τό, στὸ Πιτράλουνου, τοποθεσία Ζέρμας, όπου παλαιὸ ἀλώνι. *Πετράλωνα*, στὰ Πιτράλωνα, τοποθεσία Νικάνορος (ΝΑ), όπου τὸ πάλαι ἀλώνια.

Πετρίτης, ὁ, στοὺν Πιτρίτη, τοποθεσία Πυρσόγιαννης (ΝΔ), πλήρης βράχων.

Πετρονέρι, τό, στοῦ Πετρουνέρ', βράχος Ἀμαράντου (ΒΔ), ὀνομασθεὶς οὕτω, διότι ἀπὸ μίαν ῥωγμὴν ἐξακοντίζεται τὸ ὕδωρ.

Πετρωτό, τό, στοῦ Πιτρουτό, τοποθεσία Χιονιάδων (Β) λόγῳ τοῦ πετρώδους αὐτῆς.

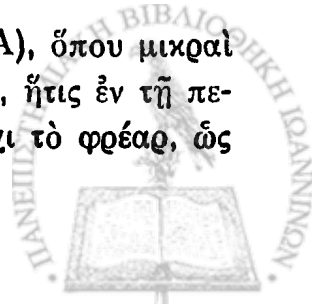
Πετσέλης, ὁ, στοὺν Μπιτσέλ', τοποθεσία Καντσίκου (ΝΔ) καλλιεργούμενη· κάποιος Πετσέλης θὰ εἶχε τὴν κυριότητά του ἐδῶ· ἡ αὕτη τοπωνυμία εἶναι καὶ ἐν Βουρμπιάνῃ.

Πετσίνγκαζο, τό, στοῦ Πιτσίνγκαζου, τοποθεσία Βούρμπιανης (ΒΑ) ἀμπελοφυτευμένη.

Πευκοτόπι, τό, στοῦ Πιφκουτόπ', τοποθεσία Λαγκάδας (Α) ἐκ πολλῶν πεύκων.

Πρβλ. *Πευκιές* εἰς Μύρθιο (*Χατζιδάκι* 4).

Πηγαδάκια, τά, στὰ Πηγαδάκια, τοποθεσία Μεσαριᾶς (Α), όπου μικραὶ πηγαί. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι μορφαὶ τῆς τοπωνυμίας ταύτης, ἥτις ἐν τῇ περιφερείᾳ Κονίτσης δηλοῖ τὴν πηγὴν κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ὄχι τὸ φρέαρ, ὥς

ἀλλαχοῦ. Οὕτως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἔχομεν τὰς ἑξῆς τοπωνυμίας: *Πηγαδί-
τσια*, τά, στὰ Μπ'γαδίτσια, 1) πολλὰ μικρὰ πηγαὶ καὶ τοποθεσία Ζέρμας
(ΝΔ), 2) τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΔ) ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πηγαδίων. *Πηγάδι
τοῦ Ἀδάμου*, στ' Ἀδάμ' τ' Μπ'γάδ', βρύση κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τινος
Ἀδάμου. *Πηγάδι στοῦ Βαράδικο*, στοῦ Μπ'γάδ' στοῦ Μπουράδ'κου, βρύση
Χιονιάδων (Δ) πλησίον εἰς τὰ Βουραδαίικα σπίτια. *Πηγάδι τοῦ Γεωργίου*,
στοῦ Μπ'γάδ' τ' Γιώργ', τοποθεσία καὶ βρύση Πουρνιᾶς (Δ). *Πηγάδι τοῦ
Γκούλ*, στοῦ Μπ'γάδ' τ' Γκούλ', πηγὴ Πυρσόγιαννης (Δ). *Πηγάδι τοῦ Ἀ-
γίου Δημητρίου*, στοῦ Μπ'γάδ' τ' Ἀη Δ'μήτρ', βρύση Ἀηδονοχωρίου. *Πη-
γάδι Ἐπάνω*, στ' Ἀπάν' Μπ'γάδ', βρύση Ἀηδονοχωρίου ἐντὸς αὐτοῦ. *Πη-
γάδι τοῦ Κάλιου*, στοῦ Κάλιου τοῦ Μπ'γάδ', βρύση Χιονιάδων (Β), κατα-
σκευασθεῖσα ὑπὸ τινος Καλιόμπεη ἐξ Ἐρσέκας τῆς Ἀλβανίας. *Πηγάδι στοῦ
Καρούτι*, στοῦ Μπ'γάδ' στ' Καρούτ', πηγάδι Χιονιάδων (ΒΔ), ἐπειδὴ τὸ νερὸ
τρέχει ἐκ τοῦ κρουνοῦ καὶ χάνεται ἐντὸς τοῦ ἐδάφους διοχετευόμενον (τὸ
ρουφάει σὰν καρούτα). *Πηγάδι Κάτω*, στοῦ Κάτου Μπ'γάδ', βρύση ἐντὸς
τοῦ χωρίου Ἀηδονοχωρίου. *Πηγάδι τῆς Λεφτοκαρυᾶς*, στοῦ Μπ'γάδ' τ'ς
Λιφτουκαρυᾶς, βρύση καὶ γύρω τοποθεσία Καντσίκου (Β)· πλησίον τῆς πη-
γῆς εἶναι λεφτοκαρυές. *Πηγάδι τοῦ Μανουρᾶ*, στοῦ Μπ'γάδ' στ' Μανουρᾶ,
πηγάδι Χιονιάδων ἐκ τοῦ πλησίον ῥυακος Μανουρᾶ. *Πηγάδι τοῦ Μαργαρίτη*,
στοῦ Μπ'γάδ' τ' Μαργαρίτ', πηγάδι Καντσίκου (ΝΑ) κατασκευασθὲν ὑπὸ
τινος Μαργαρίτου. *Πηγάδι τῆς Μαρίας*, σ' τ'ς Μαρίας τοῦ Μπ'γάδ', 1) βρύση
Ζέρμας (Β), ὅπου ἐπῆγε νὰ πιῇ νερὸ κάποια Μαρία καὶ πέθανε, 2) στ'ς
Μάρους τοῦ Μπ'γάδ', βρύση Ὁξυᾶς (Α), ἣν κάποια Μάρω (Μαρία) πρωτό-
φκισε. *Πηγάδι τοῦ Νάκου*, στ' Νάκ' τ' Μπ'γάδ', βρύση Μολυβδοσκεπάστου
(Ν) κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Νάκου. *Πηγάδι τοῦ Νταλίπ'*, στοῦ Μπ'γάδ' τ'
Νταλίπ', βρύση καὶ γύρω τοποθεσία Καντσίκου (Β)· ἐδῶ ἐσκοτώθη Τοῦρκος
Νταλίπ ὑπὸ Καντσιακιωτῶν, πρὸς οὓς ἐφέρετο βαρβάρως. *Πηγάδι στὰ Πα-
λιόρρουγκα*, στοῦ Μπ'γάδ' στὰ Παλιόρρουγκα, βρύση Χιονιάδων (Δ) ἐκ τῆς
δμωνύμου τοποθεσίας. *Πηγάδι τῆς Πέρδικας*, στοῦ Μπ'γάδ' τ'ς Πέρδικας,
βρύση Καντσίκου (Δ)· ὑπάρχουν ἀκόμη πέρδικες ἐδῶ. *Πηγάδι στὴ Ῥάχη*,
στ' Ῥάχ' στοῦ Π'γάδ', πηγὴ καὶ ἡ περίξ τοποθεσία Στράτσανης (ΒΑ). *Πη-
γάδι τοῦ Ῥεμπέλη*, στὸ Πηγάδ' τ' Ῥεμπέλ', βρύση Βούρμπιανης πλησίον
τῆς οἰκίας Ῥεμπέλη. Λέγεται καὶ ἀπλῶς στ' Ῥεμπέλη. *Πηγάδι τοῦ Τούρκου*,
στοῦ Μπ'γάδ' τ' Τούρκ', πηγὴ Βούρμπιανης. *Πηγάδι Τρανό*, τό, στοῦ Τρανὸ
Μπ'γάδ', 1) πηγὴ Κερασόβου (ΒΔ) ἔχουσα πολὺ νερὸ, 2) πηγὴ Ἀσημοχω-
ρίου (Δ) διὰ τὸν ἴδιον λόγον. *Πηγάδι στὴν Τσοῦρλα*, στ' Μπ'γάδ' στ' Ντζούρ-
λα, βρύση Χιονιάδων (ΒΑ), τῆς ὁποίας ὀλίγον τὸ νερὸ καὶ ῥέει ἀργά. *Πη-
γάδι τοῦ Χαρίση*, τό, στοῦ Μπ'γάδ' τ' Χαρίσ', πηγὴ Κερασόβου (ΒΑ), εὐρι-
σκομένη εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Χαρίση. Ἀπαντᾷ ἡ τοπωνυμία καὶ εἰς πληθυν-
τικὸν ἀριθμὸν: *Πηγάδια*, τά, στὰ Μπ'γάδγια, 1) πηγὴ Ἐλευθέρου (Ν), διότι

υπάρχουν ἐκεῖ πολλές πηγές, 2) πηγή καὶ ἡ πέριξ αὐτῆς τοποθεσία ἐξοχῆς (Δ). *Πηγάδια τοῦ Ἀλῆ*, στὰ Μπ'γάδγια τ' Ἀλῆ, βρύση Πετιλαρίου κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τινος Τούρκου Ἀλῆ ὀνομαζομένου. *Πηγάδια μεγάλα*, στὰ Μιγάλα Μπ'γάδγια, τοποθεσία Ζανοβοῦ (ΒΑ) ἔχουσα ἄφθονα νερά. *Πηγαδούλι*, τό. στοὺ Πηγαδούλ', μικραὶ πηγαὶ Ἀσημοχωρίου (Β), Ὁξυᾶς (ΝΔ). Ἀηδονοχωρίου (Α), Βούρμπιανης (Α), Πυρσόγιαννης (Ν καὶ Α) καὶ Χιονιάδων (Δ), ἐκ τῆς ὁποίας ὑδρεύεται ἡ συνοικία *Πίσω Μαχαλᾶς*. *Πηγαδούλια*, τά, στὰ Πηγαδούλια, βρύσες Βούρμπιανης (Δ) καὶ Ζέρμας. *Πηγή*, ἡ, σ' Μπηγή, τὸ χωρίον Πεκλάρι ὀνομάζεται καὶ οὕτω, διότι ἔχει πολλὰς πηγὰς.

Ἡ τοπωνυμία αὕτη εἶναι λίαν συνήθης ἐν Ἡπείρῳ. Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων τοπωνυμικῶν μνημονεύω τὰς ἑξῆς: Πηγάδι, Πηγαδούλι καὶ Πηγαδούλια εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 237), Πηγάδια εἰς Κυστήτσι (*Στεργιοπούλου* 1933 116), Πηγάδια καὶ Πηγαδούλι εἰς Πλαίσια (*Στεργιοπούλου* 1933 131).

Πηδόβολος, ὁ, στοὺν Μπ'δόβουλου, τοποθεσία Ἀμαράντου (Ν). διότι ἐν αὐτῇ ἤσκούντο εἰς τὸ πῆδημα.

Πηλός, ὁ. στὸν Μηλό, 1) τοποθεσία Ἀσημοχωρίου (ΝΑ) διὰ τὸ ἐκλεκτὸν χῶμα, ποὺ ἔχει διὰ σοφάτισμα, 2) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β), τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι πάντοτε ὥσάν τὸν πηλὸν καὶ 3) τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΔ) ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος πηλοῦ.

Πίκιανες, αἱ, σ' τ'ς Πίκιανες, τοποθεσία Βούρμπιανης (ΝΑ) καλλιεργουμένη.

Πινακακαριό, τό, στοὺ Πινακαργιό, δασικὴ ἔκτασις Βούρμπιανης (Β) ἐκ δρυῶν.

Πλάβαλη, ἡ, σ' Μπλάβαλ', τὸ σημερινὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀγία Βαρβάρα.

Τὸ ὄνομα φαίνεται ξενικόν, οὐχὶ ὀρθῶς δὲ ὁ Ἀραβαντινός (Χρονογρ. Β' 340) θεωρεῖ τοῦτο ἑλληνικὸν ἐκ τοῦ «Ἀπλοβολή».

Πλάγι, τό, στοὺ Πλάι, τὸ βουνὸν τῆς Μολυβδοσκεπάστου (Δ). Ὑπάρχει καὶ ὁ τόπος *Πλάγια*, στὰ Πλάϊα, τοποθεσία Καστάνιανης (Ν) πλαγινή.

Πρβλ. Πλαγιὰ καὶ Ὁμορφη πλαγιὰ εἰς Παρνασσίδα ((*Ἀθηνᾶ* ΜΔ 140, 143), Πλάγιον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τσεκμετζέ (*Σταμούλη* Α' 402), Πλάγια εἰς Κουκούλι (*Στεργιοπούλου* 1933 1109, Πλάγια καὶ Πλάγι εἰς Μελισσουρούς (ἐνθ. ἀν. 126).

Πλαγινή, ἡ, στ' Μπλαϊνή, τοποθεσία Καστάνιανης (Α) ἐπικλινής.

Πλαγινίτσα, ἡ, σ' Μπλαϊνίτσα(τοποθεσία Πουρνιᾶς (Α) πλαγινή.

Πλάκα, ἡ, σ' Μπλάκα τοποθεσίαι Στράτσανης (Δ), Γοργοποτάμου, Κονίτσης (Β), Πεκταρίου (Ν), ὅθεν ἐξάγουν πέτρες 2) δρόμος Πυξαριάς (Ν) ἀπὸ στρώματα λευκολίθου, 3) βουνὸν Κερασόβου (Α). Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντι-

κὸν ἀριθμὸν: *Πλάκες*, αἱ, σ' τ'ς *Πλάκες*, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου ὅπου βγαίνει πλάκα διὰ τὴν κατασκευὴν οἰκιῶν. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Πλακαριά*, ἡ, σ' *Μπλακαργιά*, τοποθεσία Χιονιάδων (ΝΔ) λόγῳ τῶν πλακερῶν (βλ. καὶ λὰ *Πλόστινε*).

Πρβλ. *Πλάκα* ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 143), *Πλάκα*, *Μαύρη Πλάκα*, *Πλακούρα* καὶ *Πλακοῦρες* εἰς Μύρθιο (*Χατζηδάκη* 4), *Πλάκα*, *Πλακαριά* εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 238), *Πλάκα* εἰς Μελισσουργοῦς (*Στεργιοπούλου* 1933 126), *Πλάκα* εἰς Χόσεψη (ἐνθ. ἀν. 139).

Πλακατὴ, ἡ, σ' *Μπλακουτὴ*, τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Α), ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξάγουν πλάκα διὰ τὴν στέγασιν τῶν οἰκιῶν.

Πρβλ. *Πλακωτὸ* ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 143) καὶ *Μυκόνῳ* (*Μενάρδου* τοπωνυμικὸν *Μυκόνου* 244).

Πλασιά, ἡ, σ' *Μπласχα*, τοποθεσία συνεχῆς καλλιεργουμένη *Καστάνιανης* (Δ). Λέγεται καὶ *Σέμτι*.

Πλάτανος, ὁ, στοὺν *Μπλάτανον*, 1) ἀκαλλιέργητος τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου σώζεται πελώριος πλάτανος, 2) τοποθεσία Ζέρμας (ΒΑ), ὅπου ὑπῆρχε μεγάλος πλάτανος, 3) τοποθεσία Μοναστηρίου (ΝΔ) διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ 4) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Ν). Ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος *Πλατάνια*, τά, στὰ *Πλατάνια*, τοποθεσίαι *Κερασόβου* (Β), Ἀμαράντου (Β) καὶ *Καβασίλων* (Α), ὅπου εἶναι πολλὰ *πλατάνια*. *Πλατόνια*, τά, στὰ *Πλατόνια*, 1) δάσος Βούρμπιανης (Δ) ἐξ ὄξυων, 2) βρύση *Χατσίκου* (ΝΑ), πλησίον τῆς ὁποίας εἶναι *πλατάνια*, 3) τοποθεσίαι *Χιονιάδων* καὶ *Κονίτισης* (Α), ὅπου θὰ εἶναι *πλατάνια*.

Συνήθης φυτώνυμος τοπωνυμία ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 143), *Πλάτανος* εἰς *Καλέτζι* (*Στεργιοπούλου* 1933 104), *Πλατανιας* εἰς Χόσεψη (ἐνθ' ἀν. 139).

Πλέπια, τά, στὰ *Πλέπλια*, δασώδης ἐξ ὄξυων τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου ἀραιαὶ εἶναι αἱ λεῦκαι, *πλέπια* ὀνομαζόμεναι.

Πλέπλια, τά, στὰ *Πλέπλια*, περιοχὴ Βούρμπιανης (Δ) βοσκήσιμος μετέλευκην.

Πλέτσης, ὁ, στ' *Πλέτσ'*, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Ν).

Πλικάτι, τό, στοὺ *Πλικάτ'*. τὸ σημερινὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἁλβανόφωνον.

Ὁ Ἀραβαντινὸς (Β 339) γράφων αὐτὸ *Πικάδες* θεωρεῖ ἁλβανικὸν καὶ τὸ ἐξηγεῖ *Λαγκαδιά*.

λὰ *Πλόστινε*, (στὴν *Πλακαριά*), τοποθεσία Διστράτου ἔχουσα πλάκας.

Πλοῦπος, ὁ, στοὺν *Μπλούπου*, πηγὴ Ἐλευθέρου (ΒΔ), ὅπου ὑπάρχει δένδρον *πλοῦπος*.

Ποδάρι τοῦ Καμενίκου, στοῦ Πουδάρ, τ' Καμινίκ', αἱ ὑπώρειαι τοῦ βουνοῦ Καμενίκου (ὅπερ ἰδὲ) Ἀμαράντου.

Ποδαρικό, τό, στοῦ Ποδαρ'κό, τοποθεσία Κερασόβου (Α) ὁμοιάζουσα πρὸς τὸ πόδι.

Πόδα, στ' Πόδα, τοποθεσία Διστράτου (Α) ἴσως ἐκ τοῦ ὀνόματος Μπότα.

Ποραγιά, ἦ, στ' Μπουραγιά, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β).

Ποτάμι, τὸ, στοῦ Πουτάμ', 1) ποτάμι Ἐλευθέρου (Ν), ὃ Ἀῶς, 2) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β) περὶ ῥύακα, 3) ὃ ποταμὸς Ἀῶς ἐν Κονίτση καὶ ἡ παραποτάμιος τοποθεσία, ὅπου τὰ κτήματα τῶν Κονιτσιωτῶν. Ὑπάρχουν καὶ οἱ Τινίοι: *Ποτάμι τὸ Κουσταρτσιότικο*, στοῦ Πουτάμ' τοῦ Κουσταρτσιότ'κου, ποτάμι τέρας εἰς τὴν θέσιν Κουστάρτσικο (Α). *Ποταμιά*, ἦ, σ' Μπουταμιά, 1) τοποθεσία Ἀσημοχωρίου (ΝΕ) κειμένη παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ 2) ῥυάκιον καὶ τοποθεσία Πεκταρίου. *Ποταμιές*, αἱ, σ' τ'ς Πουταμιές, τοποθεσία Βουρμπιάνης παραποτάμιος.

Πρβλ. Ποταμιές εἰς Κουκούλι (Στεργιοπούλου 1933 110), Ποταμιὰ εἰς Μελισσουργοῦς (ἐνθ. ἀν. 127).

Ποταμίτσι, λὰ Πουτ'μίτσ', τοποθεσία μεγάλη καὶ ὁμαλὴ Ἀετομηλίτσης κοντὰ εἰς Σίταν.

Πούλη, ἦ, στ' Μπούλ', τοποθεσία Λαγκάδας (Ν).

Πουρνάρι, τό, στοῦ Πουρνάρ' τοποθεσία ὁμαλὴ Ἀμαράντου (Δ) κεκαλυμμένη ἐκ' πρίνων.

Πουρνιά, ἦ, στ' Μπουρνιά, 1) τόπος Πεκλαρίου ἔχων πολλὰς κορομηλιές, 2) χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, ἄλλοτε ὀνομαζόμενον Σταρίτσανη, 3) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Δ), 4) δασικὴ ἔκτασις Νικάνορος (Β), ὅπου εἶναι μεγάλη ἀγρία κορομηλιά, 5) ἄλλη τοποθεσία Νικάνορος, ὅπου πολλὰς ἄγριες κορομηλιές.

Ἡ φυτώνυμος αὕτη τοπωνυμία προέρχεται ἐκ τοῦ φυτοῦ *prunnes spinosa* (Χελδράχ ἐνθ. ἀν.).

Πούσι, τό, στοῦ Πούσ'. 1) πηγὰδι καὶ ἡ πέριξ αὐτοῦ τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ), 2) πηγὰδι Πυξαριᾶς (ΝΔ), ἀπὸ τὸ ὅποιον παίρνουν νερὸ οἱ κάτοικοι καὶ 3) βρύση Βούρμπιανης (Α).

Ἡ λέξις Ἀλβανικὴ σημαίνουσα πηγὰδι, φρέαρ ἀπαντῶσα ὡς Μπούσου-βος ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 138), Βρωμοποῦσι ἐν Ἀττικῇ (Σαρρῇ Μ 152).

Πρασιάνου, ἦ, στ' Μπρασχάνου, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Α).

Πρασοκήπια, τά, στὰ Πρασουκήπια, τοποθεσία Βούρμπιανης (ΒΔ) πλησίον εἰς τὰ σπίτια τῶν Τρανταίων.

Πράχη, ἦ, στ' Μπράχ', τοποθεσία Γοργοποτάμου.

Πριάπορος, ὁ, στοὺν Μπριάπουβου, βουνὸν Ζέρμας (BA) ἔχον πολὺ χιόνι καὶ ἀέρα δυνατὸν.

Πριγιάλεγον, τό, στοῦ Πριάλιγου, τοποθεσία Χιονιάδων (A).

Πριόνι, τό, στοῦ Πριόν', τοποθεσία Λαγκάδας (B), ὅπου εἰργάσθη κατὰ τὸ 1885 ἐπὶ 17ετίαν τὸ νεροπρίονο, ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ῥάχης. Ὑπάρχει ἡ τοπωνυμία καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Πριόνια*, τὰ, στὰ Πριόνια, τοποθεσία Κερασόβου (A) ὅπου ὑπῆρχον ὕδροπρίονα.

Πρίπορος, ὁ, στοὺν Μπρίπουρου, τοποθεσία Ζέρμας (AB) κλειστὴ (γούρνα).

Προικιά, τὰ, στὰ Προικιά, τοποθεσία Γαναδιοῦ (BA) δοθεῖσα ὡς προῖξ ἄλλοτε.

Πρόκος, ὁ, στ' Πρόκ', τοποθεσία Γαναδιοῦ (BΔ) ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου Πρόκου.

Προσήλια, τὰ, στὰ Προυσήλια, τοποθεσία εἰς Πυρσόγιαννην (Δ), Λαγκάδαν (B), Μεσαριὰν (B), Ἐξοχὴν (B), Πουρνιὰν (A καὶ B). Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Προσήλιο*, τό, στοῦ Προυσήλιου, τοποθεσία Ἀμαράντου (Δ) καλλιεργήσιμος, καὶ δάσος Ἀηδονοχωρίου (N).

Προσήλιο ὀνομάζεται τὸ Μέτσοβον (*Λαμπρίδου* Ἡπειρ. μελετ. Δ' 7). Πρβλ. Προσήλιο εἰς Καλέτζι (*Στεριοπούλου*, 1933 104), Προσήλια εἰς Μελισσουργοῦς (ἐνθ. ἀν. 127).

Προύα α σὲν Ὀλί, νὲ Προὺ α schèn Ὀλί, Πλικατίου, πὺν ἔρχεται ἀπὸ τὸν Ἀγιον Ἡλίαν.

Δά Προύνον (= στὴν Κορομηλιά), τοποθεσία Ἀρμάτων (A) καὶ Διστράτου (B) ἔχουσαι πολλὰς Κορῶμηλιές.

Προυσκαβγίτσες, αἱ, σ' τ'ς Προυσκαβγίτσες, τοποθεσία Ἐξοχῆς (A), ὅπου ὑπάρχουν δένδρα, ὀνομαζόμενα προυσκαβγιές.

Πρυσόγιανη, σ' Μπρυσόϊαν', χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου τούτου ἔχομεν τὰς ἑξῆς πληροφορίας. Εἰς ἔγγραφο τοῦ 1836 (*Σούρλα* 216, 231) γράφεται Πρυσόγιαννη, εἰς ἔγγραφον τοῦ 1828 (ἀντ. 226) Πρυσόγιαννη, εἰς ἔγγραφον τοῦ 1824 ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰω. Σούρλα γράφεται «τῆς χώρας Πυρσογιάννης» καὶ «τῆς Πρυσογιάννης», ὁ δὲ κάτοικος «Πρυσογιανίτης» καὶ «Πυρσογιανεῖτες», Ὁ Ἀραβαντινὸς (τ. Β' 340) γράφει «Πρυσογιάννη (τοῦ)» θεωρεῖ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε Πρυσόγιαννης καὶ οὕτω νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι ἑλληνικόν. Ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου δὲν δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς μορφῆς αὐτῆς, διότι εἶναι γνωστὸν πόσον οἱ γράφοντες κατὰ τὸν προηγούμενον αἰῶνα προσεπάθουν νὰ ἀλλοιώνουν τὴν πραγματικὴν πληροφορίαν τῶν ὀνομασιῶν παρὰ νὰ ἀποτυπώνουν αὐτήν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ

προσέξωμεν μάλλον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκφώνησιν τοῦ χωρίου, ἥτις ἀναγράφεται ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἥτις μᾶς ὁδηγεῖ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἀσφαλῶς τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἡ λέξις Πυρσός. Περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ χωρίου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς παράδοσις: Ἡ σημερινὴ Πυρσόγιανη ἀπετελέσθη ἐκ τριῶν μικροτέρων συνοικισμῶν, οἵτινες ὀνομαζόμενοι Ζιέλεβο, Γράβες καὶ Χαλκιάδες εὐρίσκοντο νοτιοδυτικῶς τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν κατέχει τῶρα τὸ χωρίον. Οἱ κάτοικοι τῶν συνοικισμῶν τούτων, διὰ νὰ ἀντεπεξέρχωνται ἀσφαλέστερον κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τουρκαλβανῶν, ἀπεφάσισαν νὰ εὕρουν μίαν τοποθεσίαν καὶ ἐκεῖ ὅλοι νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς ἓνα χωρίον. Τὴν ἐξεύρεσιν τῆς καταλλήλου θέσεως ἀνέθεσαν εἰς ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία πῆρε ὡς βοηθοὺς καὶ τοὺς αἰγοβοσκοὺς τῶν δύο πρώτων ὡς ἄνω συνοικισμῶν. Ἐνας ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Γιάννης εἰσέδυσεν εἰς τὴν δασώδη τότε σημερινὴν τοποθεσίαν τῆς Πυρσόγιανης καὶ διὰ πυρίνων σημάτων ἐκίνησε τὴν προσοχὴν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἔτσι ἡ ἐπιτροπὴ καθώρισε τὴν θέσιν ταύτην διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἡνωμένου χωρίου. Ὅλοι οἱ γέροντες βεβαιοῦν ὅτι τότε μετώκησαν εἰς τὴν νέαν θέσιν πεντήκοντα οἰκογένειαι. Αὐτὰ λέγει ἡ παράδοσις περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Πυρσόγιανης, ἥτις δὲν φαίνεται ἱκανοποιούσα. Φαίνεται ὅτι δεύτερον συνθετικὸν γιάννης δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἡ παραγωγικὴ σλαβικὴ κατάληξις ἀπαντῶσα εἰς πολλὰς τοπωνυμίας καὶ ὅτι τὸ πρῶτον δέον νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν πυρσὸς μετατραπεῖσιν εἰς προυσὸν καὶ μπρουσόν. Ἡ ἵδρυσιν τοῦ χωρίου εἶναι λίαν παλαιά, ἀναγομένη εἰς τοὺς ἀρχαῖκους μεσαιωνικοὺς χρόνους, ὅπως εἰς τούτους ἀνάγεται καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ Προυσοῦ τῆς Αἰτωλίας. Τὸ ἀναφερόμενον ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι πρόκειται περὶ ἐνώσεως τριῶν συνοικισμῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τουρκαλβανικῶν συνοικισμῶν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ μόνον, ἂν παραδεχθῶμεν ὑπαρξιν Πυρσόγιαννης καὶ εἴσοδον τῶν κατοίκων τῶν συνοικισμῶν εἰς αὐτήν.

Πρωτόπαπας, ὁ, στ' Προυτόπαπα, τοποθεσία Καντσίκου (ΝΑ), τῆς ὁποίας τὰ κτήματα κάτειχε πρωτόπαπας τῆς ἄλλοτε Λιάσκας.

Πυξαριά, ἡ, σ' Μπυξαριά, τὸ πρόην χωρίον Μπιλθούκι (ὄπερ ἰδέ).

Πυραμῖς, ἡ, στ' Μπυραμίδα, τοποθεσία Πωγωνίσκου (Β) ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς, ὅπου πυραμῖς χρησιμεύουσα διὰ τὸν χωρισμὸν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας.

Πύργος, ὁ, στοὺν Μπύργου, 1) κορυφογραμμὴ Γαναδίου (ΒΑ), ὅπου ἄλλοτε εἰκόνισμα, δεικνύον τὰ ὅρια μετὰ τὸ χωρίον Κεράσοβον, 2) χωράφια Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου σῶζονται ἐρείπια φυλακίου, 3) ἡ ὑψηλότερα τῶν τοποθεσιῶν Στράτσωνης (Β), 4) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β). Ὑπάρχει ἡ τοπωνυμία καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Πύργοι*, οἱ, σ' τ'ς Πύργους, δάσος Χιονιάδων (ΒΔ) ἐξ ὄξυων ὀνομασθὲν οὕτως ἀπὸ τὸ δμώνυμον βουνόν, λόγῳ τῶν πολλῶν ὑψηλῶν κορυφῶν του. Εἰς Δίστρατον ἀπαντᾷ *τὰ Πύργουρι* (= στοὺς Πύρ-

γους), εἶναι δὲ ἡ θέσις αὕτη πολλοὶ λοφίσκοι. Ἀπαντᾷ καὶ *λὰ Πύργου* ἐν Δι-
στράτῳ. *Πύργορι* ἢ *Κύργορι*, λέγονται πυργίσκοι ἐκ σωροῦ λίθων, οὓς ἀνεγεί-
ρουν οἱ ἀρβανιτόβλαχοι ὡς ὄρια τῶν βοσκοτόπων.

Πρβλ. *Πυργάρι* ἐν Ἀττικῇ (*Σαρρῇ*), *Πύργος*, *Πυργάκις* καὶ *Πυργάκια*
ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 144), *Πυργάκι* ἐν Ἀρκαδίᾳ (Λαογραφία Δ' 87),
εἰς Ἡπειρον (Ἀναγνωστοπούλου 98), *Πύργος* εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 238),
εἰς Κωστήτσι (*Στεριοπούλου* 1933 117), *Πύργοι* εἰς Πλαίσια (*Στεριοπούλου*
1933 131).

Πώγωνη Ἐπάνω, ἡ, σ' ν' Ἀπάν' Πώγουν', τοποθεσία Πουρνιᾶς (B).

Πώγωνη Κάτω, ἡ, σ' Γκάτω Πώγουν', τοποθεσία Πουρνιᾶς (B).

Πωγωνίσκος, ὁ, στοὺν Μπουγουνίσκου, τὸ πρῶην χωρίον Μουτσικὸν
τῆς ἐπαρχίας Κονίτης.

Πωρί, τοῦ Πουρί, τοποθεσία Καστάνιανης (N) καὶ βρύση, ὅπου γίνον-
ται πωριά. *Πωριά*, τά, στὰ Πουργιά, 1) τοποθεσία καὶ Βρύση Βούρμπιανης
(Δ), ἔνθα εἶναι πωρί, ἐλαφρὸς γυψοειδὲς λίθος, 2) τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου
(N), ἔνθα τὸ νερὸ σχηματίζει πωρί.

Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 144), ἐν Παπίγκῳ (Ἀναγνωστοπού-
λου 90), εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 238).

P

Ῥάβενη, ἡ, στ' Ῥάβιν', τοποθεσία Καστάνιανης (N).

Ῥαζντόλ, νὲ Ῥαζντόλ', τοποθεσία Πλικατίου, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὸ κάτω
μέρος καὶ φθάνουσα εἰς τὸ βουνόν, στενόμακρος.

Ῥαμάστα, ἡ, στ' Ῥαμάστα, τοποθεσία Πουρνιᾶς (B).

Ῥάμιστα, ἡ, στ' Ῥάμιστα, συνοικία Λυκόρραχης (B).

Ῥαμνίστα, ἡ, στ' Ῥαμνίστα, τοποθεσία Ἀμαράντου (BA) ὁμαλή, κεκα-
λυμμένη ἄλλοτε ὑπὸ ἀμπέλων.

Ῥαφιές, αἱ, σ' τ'ς Ῥαφχιές, κῆποι Ἐξοχῆς (BA) αὐλακωτοὶ ἀπὸ τὰ
ῥυάκια.

Ῥάχη ἡ, στ, *Ῥάχ'*, ῥάχη εἰς Ἀσημοχώρι (NA), Ζέριμαν (NΔ), Πουρνιὰν
(Δ), Χιονιάδες καὶ συνοικία Καστάνιανης εἰς ῥάχην κτισμένη. Ἀπαντᾷ καὶ
εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Ῥάχες*, αἱ, σ' τ'ς Ῥάχης, λόφοι Πυξαριᾶς (B).
Ἀπαντῶσιν ἐπίσης καὶ αἱ τοπωνυμιαί: *Ῥάχη* στ' Ἀκόνι, στ' Ῥάχ' στ' Ἀκόν',
ῥάχη Ἀγίας Βαρβάρας καλλιεργούμενη. *Ῥάχη* τοῦ Ἀναστάση, στ' Ῥάχ' τ'
Ἀναστάς, λοφίσκος Σανοβοῦ (NA) ἀνήκων εἰς τὸν ἐν Κονίτῃ διαμένοντα
Ἀναστάσιον Σαμαρᾶν. *Ῥάχη* στοῦ Ἀνήλιου, στ' Ῥάχ' στ' Ἀνήλιου, ῥάχη Χιο-
νιάδων (N). *Ῥάχη* στίς Γκορτζιές, στ' Ῥάχ' στίς Γκορτζιές, ῥάχη Χιονιάδων

(Α) ἐκ τῆς ὁμωνύμου τοποθεσίας. *Ῥάχη* στὰ *Ἰσάδια*, στ' *Ῥάχ'* τὰ *Ἰσάδγλια*, ῥάχη Καβασίλων παρὰ τὴν ὁμώνυμον θέσιν. *Ῥάχη* τοῦ *Ἰωάννου*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Γιάνν'* λόφος Σανοβοῦ (N), ὅπου πρὸ 80ετίας ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων Γιάννης τις ἀμφισβητῶν τὴν κυριότητα ἐνὸς ἀγροῦ. *Ῥάχη* τοῦ *Κατή*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Κατῆ*, ῥάχη Ἀμαράντου (N), ὅπου ἐφονεύθη Τούρκος εἰρηνοδίκης. *Ῥάχη Κέφαλη*, στ' *Ῥάχ'* Κέφαλ', ῥάχη Μολυβδοσκεπάστου (N). *Ῥάχη Κοντή*, ἡ, στ' *Γκουντή* *Ῥάχ'*, μικρὸς λόφος Κερασόβου (BA). *Ῥάχη* τοῦ *Κούκου*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Κούκ'*, ῥάχη Καβασίλων (BA) ὑψηλότερα πασῶν. *Ῥάχη Κῦρος*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Κύρ'*, ῥάχη Καβασίλων. *Ῥάχη μάζη*, στ' *Ῥάχ'* μάζ', τοποθεσία Καστάνιανης (B). *Ῥάχη Μεγάλη*, ἡ, στ' *Ῥάχ'* *Μιγάλ'*, 1) ὑψηλότερα κορυφὴ ὄρους τῆς Μελισσοπέτρας (B), 2) βουνὸν λαγκάδας (B) ἀρχόμενον ἀπὸ τὸ Γκόλιο καὶ λήγον εἰς Σαραντάπορον, μεγάλου μήκους, ὅπου τὰ ὄρια μὲ Κούτσικον, 3) μεγάλη ῥάχη Ζέρμας (N). *Ῥάχη Μέρκου*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Μέρκ'*, ῥάχη Ἀμαράντου, ὅπου λέγουν ὅτι ἐφονεύθη Τούρκος. *Ῥάχη Ντόρετ*, στ' *Ντόρετ* τ' *Ῥάχ'*, ῥάχη Καβασίλων ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ντόρετ (= τέταρτος). Πράγματι εἶναι τετάρτη. *Ῥάχη τῆς Παντοῦς* (ιδὲ Παντοῦ) ῥάχη Καβασίλων. *Ῥάχη* στὸ *Σκάπετο*, στ' *Ῥάχ'* στοῦ *Σκάπιτου*, ῥάχη Χιονιάδων (B) πλησίον τῆς τοποθεσίας *Σκάπετο*. *Ῥάχη τῆς Στάθαινας*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Στάθινας*, ῥάχη Καβασίλων ἐκ τῆς συζύγου *Στάθη*. *Ῥάχη* τοῦ *Τζιέτη*, στ' *Ῥάχ'* τ' *Τζιέτ'*, ῥάχη Ἀηδονοχωρίου (B), ὅπου ἀγρὸς τοῦ *Τζιέτη*, *Ῥάχη Ἰζουρνόκου*, στ' *Ῥάχ'* *Ντζιουρνόκου*, ῥάχη Καβασίλων (BA). *Ῥάχη Τρανή*, ἡ, σ' *Ντρανή* *Ῥάχ'*, βουνὸν Κερασόβου (BA). *Ῥάχη Ὑψηλή*, στ' *Μψ'λή* τ' *Ῥάχ'*, ῥάχη ὑψηλὴ Χιονιάδων (BA).

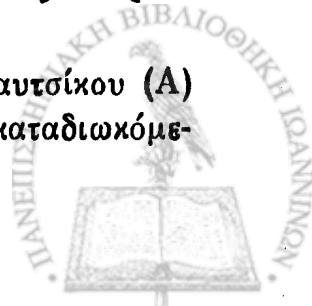
Ῥαχοβίτσα, ἡ, στ' *Ῥαχουβίτσα*, τοποθεσία Κερασόβου (BA), ὅπου ἦσαν τὰ ἀμπέλια τοῦ *Ῥαχόβου*.

Ῥάχοβον, τό, στοῦ *Ῥάχουβου*, τοποθεσία Κερασόβου (B), ὅπου ἄλλοτε ἦτο ὁμώνυμον χωρίον ἐκτισμένον, εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ Κεράσοβον. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ *Ῥάχοβον* ἔχον 19 οἰκογενείας ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν κατοίκων του, διότι οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρουν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κακοποιῶν στοιχείων καὶ τῶν Ἀλβανῶν, τῶν διερχομένων διὰ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Μεθ' ἑαυτῶν οἱ *Ραχοβῖται* ἔφερον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, φέρουσιν χρονολογίαν 1777 καὶ συνώκισαν μετ' ἄλλων τὸ Κεράσοβον.

Ῥεσάδικα Ἐπάνω, στὰ Πάν' *Rischád'κα*, τοποθεσία Πουρνιάς (B). *Ῥεσάδικα Κάτω*, στὰ Κάτ' *Rischád'κα*, τοποθεσία Πουρνιάς (B).

Ῥέτσιας, ὁ, στ' *Ῥέτσ'* τοποθεσία Σανοβοῦ (Δ) ἀνήκουσα εἰς Τούρκον *Ῥέτζι*.

Ρεῦμα τοῦ *Τζιάτζιου*, στοῦ *Ῥέμα* τ' *Τζιάτζι'*, τοποθεσία Καυτσίκου (Α) ἐπικλινής· ἐδῶ λέγουν ὅτι ἐκρύβη ὁ φοβερὸς ληστής *Τζιάτζιας*, καταδιωκόμε-

νος ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Ἑπταχωρίου τῆς Μακεδονίας, τοῦ συνορεύοντος μὲ τὸ Κάντσιον. Ἐνας ἐκ τῶν διωκτῶν τὸν ἀντελήφθη εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπερ ὑπάρχει εἰς τὴν θέσιν ταύτην, καὶ τὸν ἐφόνευσε. Λέγουν ὅτι εἶχε μαζί πολλὰ ἐκ τῶν κλαπέντων καὶ φλυτζάνια, τεμάχια τῶν ὁποίων εὗρισκουν ἀκόμη.

Ῥίζα Πέτρας, στ' *Ῥίζα Πέτρας*, τοποθεσία Καντσίκου (Δ) εἰς τὴν ῥίζαν μιᾶς πέτρας. *Ῥίζες*, αἱ, στ' *Ῥίζες*, τοποθεσία Γοργοποτάμου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Γκόλιου.

Ριζό, τό, στοῦ *Ρῆζό*, 1) δάσος Κερασόβου (Ν) εὗρισκόμενον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Σουβλίων 2) τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ) εἰς τὰς ὑπωρείας βουνοῦ. *Ριζά*, τά, στ' *Ρῆζά*, 1) τοποθεσία βραχώδης Μελισσοπέτρας (ΒΑ), ἐνθα διαμένουν μέλισσαι· λέγεται ἡ θέσις καὶ *Μελίσσια*, 2) μικρά τις λοφώδης ἔκτασις Λαγκάδας (Β), 3) τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Δ) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ *Πλάϊ*.

Πρβλ. *Ριζό* εἰς Παρνασσίδα (Ἀθηνᾶ ΜΔ 144), εἰς Μελισσουργοῦς (Στεργιοπούλου 1933 127).

Ῥόγγα, τά, στὰ *Ῥόγγα*, πυκνὴ δασώδης τοποθεσία Κερασόβου (ΝΔ).

Ῥογγάτσια, τά, στὰ *Ρουγγάτσια*, κάμπος Ἀηδονοχωρίου (Β), ὅπου φαίνεται ὅτι ἐκοπάνιζον (ἀφήρουν) τὰ αἰδοῖα τῶν ζώων, διὰ νὰ μὴ παράγουν. Ῥογκάτσικο λέγεται ἐκεῖνο τὸ ζῷον, οὗ τὸ κοπάνισμα δὲν ἐπετεύχθη. Ἐν Καρδίτῃ *Ρογγάτσια* εἶναι τελετὴ γινομένη ἀπὸ 4 μέχρι τῆς 6ης Ἰανουαρίου (Λαογρ. Δ' 1913 311-12).

Ῥόγγια, τά, στὰ *Ῥόγγια*, 1) τοποθεσία Γοργοποτάμου, κατάφυτος εἰς γαβρον, 2) τοποθεσία Ἀμαράντου (Δ) ὁμαλὴ ἐκχερσωθεῖσα πρὸς καλλιέργειαν, 3) τοποθεσία Καβασίλων, ὅπου ἄλλοτε ἦτο μέγα δάσος, 4) τοποθεσία δασώδης Μολυβδοσκεπάστου (Ν). *Ῥόγγια τοῦ Κούκου*, στ' *Κούκ*· τὰ *Ῥόγγια*, τοποθεσία Πωγωνίσκου. *Ῥόγγι τοῦ Γκίνη*, στ' *Γκίν*· τοῦ *Ῥόγγ*, τοποθεσία Γοργοποτάμου δασώδης, ἀνήκουσα εἰς τὸν Γκίνην ἄλλοτε. *Ῥόγγι τοῦ Μάνου*, στ' *Μάν*· τὸν *Ῥόγγ*, τοποθεσία Βούρμπιανης· τὸ ἔκαμεν αὐτός. *Ῥόγγι τοῦ Ρεπμέλη*, στ' *Ριμπέλ*· τοῦ *Ῥόγγι*, δασώδης ἔκτασις Βούρμπιανης (Δ). *Ῥόγγια τοῦ Νάκη*, στὰ *Ῥόγγια τ' Νάκ*, σήμερον δάσος Γαναδιοῦ (ΒΑ)· κάποιος Νάκης ἔκαμε τὴν θέσιν ῥόγγια.

Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 144), εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 239), εἰς Καλέτζι (Στεργιοπούλου 1933 104), Κωστήτσι (εὔθ. ἀν. 177).

Ῥόγγος, ὁ, τοποθεσία Καντσίκου (Ν), ὅπου ὑπάρχουν λιμνάζοντα νερά, τὰ λεγόμενα βαρηά. Τὰ φυτὰ, ποὺ φυτρώνουν ἀπὸ τὰ βαρηὰ αὐτά, τὰ λέγουν ρογγόζια, ἐξ οὗ καὶ ἡ τοπωνυμία *Ῥόγγος*.

Ροδίμι, τό, στοῦ *Ρουδίμ*, τοποθεσία Ἀσημοχωρίου (ΝΑ).

Ῥοϊδιές, αἱ, στ' *Ῥουϊδγιές*, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν), ὅπου εἶναι ῥοϊδιές.

Ῥόϊδω, ἢ, στ' *Ρόϊδου*, τοποθεσία Λαγκάδας (Α) ἔκ τινος ἀγρίου δμωνύμου δένδρου (ῥοδιᾶς).

Ῥόκα, ἢ, στ' *Ρόκα*, τοποθεσία Ζέρμας (Δ), ὅπου καὶ δμώνυμος βρύση.

Ρόκια τοῦ Θανασούλη, στὰ *Ῥόκια τ' Θανασούλ'*, τοποθεσία Καντσίκου (Β). *ῤόκια* σημαίνει χωράφια νεοανοιγμένα μὲ ἀποψίλωσιν τοῦ ἐδάφους· καποῖος Ἀθανάσιος τὸ ἤνοιξε.

Ῥομανόν, τό, στὸ *Ρουμανό*, τελευταία τοποθεσία Κονίτσης (Α) κατάφυτος (ἄγριον δάσος, ρουμάνι).

Ῥόμπουλο, τό, στοῦ *Ρόμπ'λου*, τοποθεσία Καστάνιανης (Α).

Ῥοσνάδες, οἱ, σ' *Rouschnádis*, τοποθεσία Καστάνιανης (Δ).

Ρόσνη, ἢ, σ' *Ῥόschn'*, τοποθεσία Καστάνιανης (ΝΔ).

Ροντοβάτο, τό, στοῦ *Ρουντουβάτου*, τοποθεσία Κερασόβου (Α) ἔχουσα πολλὰ βάτα.

Ρούβαλα, τά, στὰ *Ῥούβαλα* τοποθεσία Χιονιάδων (ΝΑ) κατωφερής.

Ρούγγιω, στ' *Ρούγγιου*, πηγὴ Ὁξυᾶς (ΒΔ) μὲ πολὺ καὶ καλὸ νερό.

Ροῦγγο, τοῦ α *Ροῦγκ'*, δάσος Ἀετομηλίτσης (ΝΔ) ἐκχερσωθέν.

Ρουμάνι, τό, στοῦ *Ρουμάν'*, τοποθεσία Καστάνιανης (Α) ἐπὶ τοῦ βουνοῦ.

Ῥούπα, ἢ, στ' *Ρούπα*, 1) τοποθεσία Γοργοποτάμου, 2) τοποθεσία Χιονιάδων (Α) ἔκ τῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ βράχου ὀπῆς.

Λὰ Ρουντζέλου (στὶς Βατσινιές), τοποθεσία Διστράτου (ΝΑ).

Ρουφιές, αἱ, στ'ς *Ρουφχιές*, τοποθεσία Σανοβοῦ (ΝΑ) ἐλώδης, ὀνομασθεῖσα οὕτω, διότι ὥς σπόγγος ἀπορροφᾷ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὕδατα τὸ θέρος. *Ῥωμηός*, ὁ, στοὺν *Ρουμηό*, βρύση Φουρκας εἰς σύνορα Φούρκας καὶ Σαμαρίνας. Εἰς τὴν βρύσιν αὐτὴν ἤρθε κάποιος Ῥωμηὸς ἀπὸ τὸν θεσσαλικὸν κάμπον, ἔπιε νερὸ καὶ ἀπέθανε.

Σ

Σάββας ἅγιος, στοὺν Ἀη *Σάββα*, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Β) ἔκ τοῦ δμωνύμου παρεκκλησίου.

Σαλατοῦρα, λὰ *Schalaτοῦρα* (=στὴν Ἀλατιέρα), τοποθεσία Διστράτου (Α), ὅπου ἀλατίζουν τὰ πρόβατά των οἱ τσελιγκάδες.

Σαλῆ, ὁ, στ' *Σαλῆ*, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν), ὅπου ἐφονεύθη ὁ Ὀθωμανὸς *Σαλῆ*.

Σανιά, τά, στὰ *Σανιά*, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Β), ὅπου ἐσπείρετο ἄλλοτε σανός.

Σανίδα, τά, στὰ Σανίδγια, λόγγος Ζέρμας (Α), ὅπου βγάζουν σανίδια. Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 145), εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 239).

Σανοβόν, τό, στοῦ Σανουβό, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτης.

Σάνταινα, ἡ, στ' Σάντινα, τοποθεσία Ἀμαράντου (Ν), ὅπου λέγουν ὅτι ἐτάφη Ὁθωμανός τις ὀνόματι Σαντέ.

Πρβλ. Σάταινα εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 239). Δὲν φαίνεται πιθανὴ ἡ γνώμη ὅτι προέρχεται ἐκ Σαντέ ἢ ἐκ Σάτου (ἐνθ. ἄν.), ἀλλ' ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ συγγενὴς πρὸς τὸ σάδο, σάντινο, σάντοβο, Σαντοβίτσα (= βοσκότοπος).

Λὰ Σαντίκ, τοποθεσία Διστράτου (ΒΔ), ὅπου ἐσκοτώθη Τοῦρκος ἀξιωματικὸς Σαντίκ.

Σαρίκα, ἡ, στ' Σαρίκα, τοποθεσία Μεσαριάς (Ν) ἀπόκρημνος.

Τοιαύτης μορφῆς τοποθεσίαι λέγονται καὶ Ὀρσίδες (δ. βλ.). Πρβλ. Σάρα εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 239), εἰς Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 117).

Σαρπούνι, τό, στοῦ Σαρπούν', 1) λόφος Ἐλευθέρου (ΒΑ), 2) μεγάλη τοποθεσία Γοργοποτάμου ἐνοικιαζομένη διὰ βοσκήν. ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ εἶναι ἡ ἑλληνοαλβανικὴ μεθόριος, 3) τοποθεσία Πλικατίου, βουνὸν ἕως Μαύρα.

Σαρτζῆδες, οἱ, σ' τ'ς Σαρτζῆδες, τοποθεσία Λαγκάδας (Ν), ἄλλοτε δασώδης καὶ νῦν καλλιεργουμένη. Σαρτζῆδες λέγονται οἱ ξυλοκόποι, οἱ ὅποιοι καὶ ἔκοψαν τὰ δένδρα τοῦ δάσους.

Σάτινα, ἡ, σ' τ'ς Σάτινα, τοποθεσία παρὰ τὸν ποταμὸν Στράτσανης (Ν),

Σβάρες, αἱ, στ' Σβάρις, τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Δ), ἧς τὸ ἔδαφος σβαρνιέται.

Σελάταινα, ἡ, στ' Σλάτινα, τοποθεσία Ἀγίας Βαρβάρας, ὅπου ἄγροί.

Σελιό, τό, στοῦ Σιλιό, τοποθεσίαι καλλιεργούμεναι Γαναδιοῦ (ΒΔ) καὶ Στράτσανης, (Ν), 2) τοποθεσία Ἀμαράντου (Α) ὁμαλὴ καὶ ἐπίπεδος καλλιεργουμένη, ὅπου ἄλλοτε ἦτο τὸ χωρίον καὶ ὁπόθεν κατόπιν μετώκησαν. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος: *Σελιά*, 1) τοποθεσίαι καλλιεργούμεναι Βούμπιανης, Γοργοποτάμου, Ἀσημοχωρίου, 2) τοποθεσίαι Ἐξοχῆς (Β), ὅπου ἄλλοτε ἦσαν παλιόσπιτα (σέλο = χωρίον), 3) τοποθεσία Ζέρμας (Β), ὅπου εἶχον ὅλοι ἀπὸ ὀλίγον τόπον καὶ ἦσαν σπίτια, ὅταν τὸ χωρίον ἦτο μέγα, 4) τοποθεσία Ὁξυᾶς (Ν). ὅπου ἦτο τὸ χωρίον Σέλο, ἐξ οὗ τὸ Σέλτσι. *Σελός*, ὁ, στοῦ Σιλό, 1) τοποθεσία Πυρσόγιανης (Ν) ἐπίπεδος, ὅπου, λέγεται, ὑπῆρχεν ἄλλοτε συνοικία τῶν Χαλκιάδων. 2) τοποθεσία Πουρνιάς (Β), μίᾳ τῶν ἄλλοτε συνοικιῶν τοῦ χωρίου.

Πρβλ. Σελιάς καὶ Σελιὸ ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 145), ὅπου ἀναπτύσσονται ἄγρια σέλινα, Σελιὸ χωρίον Ἀργυροκάστρου (Ἀραβαντινοῦ Β' 148), εἰς Κουκούλι (Στεργιοπούλου 1933 110).

Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἀπαντῶσα συνήθως εἶναι σλαβικὴ σημαίνουσα χωρίον. Ἐκ τῆς μελέτης τῆς τοπωνυμίας ταύτης συνάγομεν ὅτι ἀπαντᾷ κατὰ

μῆκος τῆς βορείας γραμμῆς τῆς ἐπαρχίας πρὸ παντὸς καὶ σχετικῶς εἰς ἐλάχιστα χωρία. Τοῦτο ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῆς λέξεως ἐγένετο ἐκ βορρᾶ καὶ οὐχὶ ἐξ ἀνατολῶν καὶ μάλιστα κατόπιν ἀναστατώσεων, τὰς ὁποίας οἱ Ἀλβανοὶ ἐνήργησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πολιτογραφήσαντες τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὴν γλῶσσάν των. Θὰ πρέπη δὲ νὰ νοηθῇ ὅτι ὅπου λέγεται Σελιὸ ὅτι εἰς τὸ μέρος αὐτὸ δὲν ὑπῆρχεν ὀλόκληρον τὸ χωρίον μετακινήθην ἀργότερον εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκεται σήμερον, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχεν ἀπλῶς χωρίον, συνόικισμός, καταστραφεῖς ἢ διὰ λόγους ἀσφαλείας μετακινήθεις. Μόνον ἡ τοπωνυμία Παλιοχώρι δηλοῖ χωρίον μετακινήθην ἢ καταστραφέν τελείως. Διότι αἱ τοποθεσίαι Σελιὸ καὶ αἱ συγγενεῖς πρὸς αὐτὴν εἶναι τόσον ἐγγὺς τῶν χωρίων τῶν σημερινῶν, ὥστε θὰ εἶναι ἀδύνατον, ὡς παράλογον, νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε χωρίον σημαντικόν.

Σέλλωμα, τό, στοῦ Σέλλουμα, δάσος Γαναδιοῦ (ΝΑ), λόφοι Ἐλευθέρου (ΝΑ), τοποθεσία Μελισσοπέτρας (ΒΑ) λόγω ὁμοιότητος πρὸς σέλλαν.

Πρβλ. εἰς Μελισσουργοῦς (Στεργιοπούλου 1933 127).

Σέλτση, ἡ, στ' Σέλλισ', τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον χωρίον Ὁξυνά.

Ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ ἐκ τοῦ σέλο = χωρίον. *Σέλτση* σημαίνει μικρὸν χωρίον. Κακῶς ὁ Ἀραβαντινὸς (Χρονογρ. Β' 339) τὸ θεωρεῖ ἄλβανικόν.

Σελτσιώτικος, ὁ, στὸ Σελτσιώτ'κου, ἢ στὸ Λάκκου τὸ Σελτσιώτ'κο, χεῖμαρρος Βούρμπιανης χρησιμεύων ὡς φυσικὸν ὄριον μετὰ τὴν Σέλτσην (Ὁξυνά).

Σεργιανή, ἡ, στ' Σιργιανή, ῥάχη Καβασίλων (ΝΔ) ἐκ τοῦ ἄλβανικοῦ σεργιάν (= περίπατος) ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἀλβανοῦ τινος ιδιοκτήτου.

Σέρψα, ἡ, στ' Σέρψα, τοποθεσία Λυκόρραχης (ΒΔ), ἥς τὸ ἔδαφος σέρνεται, τραβιέται· λέγεται καὶ ὀμναλοῦρα, ὅπερ ἰδέ.

Σέστουρη, ἡ, στ' Σέστουρ', τοποθεσία Ἀμαράντου (Β) ὀμαλὴ καὶ ἐπίπεδος, ὅπου ἄλλοτε ἦτο χωρίον, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ εὐρισκομένων καὶ σήμερον τάφων.

Σιάδια, τά, στὰ Schάδγια, τοποθεσίαι ἐπίπεδοι Πυρσόγιανης (Ν) καὶ Ἀμαράντου (Δ). *Σιάδια τ' Κύρ'*, τά, στὰ Κύρ' τὰ Schάδγια, τοποθεσία Βούρμπιανης (Α), ὅπου ἀμπελῶνες.

Βλ. καὶ Ἰσιάδι. Πρβλ. Σιάδη εἰς Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 117).

Σιάνιστα, ἡ, στ' Σσχάν'στα, τοποθεσία ἐπικλινῆς Πυρσόγιανης (ΝΔ).

Σιανοκώστι, τό, στὸν Σχανοκώστ', τοποθεσία Χιονιάδων (Δ).

Σιὰρ Κατῆς, στ' Σσχὰρ Κατῆ, τοποθεσία Κονίτσης (ΝΔ), ὅπου ἐδίκαζεν εἰρηνοδίκης.

Σιαφάρι, τό, στοῦ Σχιαφάρ, πηγὴ Ἀμαράντου (Α). *Σιάφαρη*, ἡ, στ' Σσχάφαρ', τοποθεσία θαμνώδης Πυρσόγιανης (Ν).

Ἀμφότεραι αἱ τοπωνυμίαι ἐκ τῆς λέξεως σιάφαρη σημαινούσης χόρτον, βότανον.

Σιδηριές, αἶ, σ' τ'ς Σιδηργιές, λοφίσκος Λαγκάδας (B) με ἀτραπούς, ὅπου ἔστηναν παγίδας πρὸς σύλληψιν ἀγρίων θηρίων, λύκων καὶ ἀλωπέκων.

Σιέσε Μάδε, νὲ Schésch' Μάδ', μεγάλο ἰσιάδι Πλικατίου (Δ).

Σιλίβα, ἦ, στ' Σιλίβα, τοποθεσία Ἀμαράντου (Δ) ὁμαλὴ ὀνομασθεῖσα οὕτω, διότι εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀγρίων δαμασκηνίων. Ὅμοία τοπωνυμία καὶ εἰς Χιονιάδες (B). Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Σιλιβιά*, ἦ, στ' Σιλιβγιά, τοποθεσία Πυρσόγιανης (BΔ), ὅπου ἄλλοτε ἦσαν δαμασκηναί. Εἰς Βούρμπιανην λέγεται οὕτω ἡ δαμασκηναὶ καὶ τὰ δαμάσκηνα σίλιβα.

Ἡ λέξις σλαβικὴ σημαίνουσα δαμάσκηνον.

Σιλνόκοβα, ἦ, στ' Σιλνόκουβα, τοποθεσία Πουρνιαῆς (N).

Σιμόκλυβα, ἦ, στ' Σμόκλυβα, τοποθεσία Μεσαριᾶς (BΔ).

Σινασκάρης, ὁ, στ' Σινασκάρ', τοποθεσία Πουρνιαῆς (A).

Σιόποτο, τό, στοῦ Schόπουτου, 1) βρύση καὶ ἡ γύρω τοποθύσια Ζέρμας (B), 2) τοποθεσία Πουρνιαῆς (N). Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Σιοποτά*, τά, στὰ Schουπουτά, τοποθεσία Κερασόβου (BΔ) ἔχουσα πολλὰς πηγὰς. Ἐπίσης καὶ αἶ τοπωνυμιαί: *Σιοποτίκο*, τό, στοῦ Schουπουτίκου, τοποθεσία Κανταίικου (NA), διότι ὑπάρχει πολὺ νερὸ στάσιμον. Ἀὰ *Schουπουτίκου* (= στὴ Βρυσούλα), πηγὴ μικρὰ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία Διστράτου (BA), *Σιόποτλο* ἄλ *Δαμούση*, λὰ Schόπουτλου ἄλ *Δαμούcsh'*, βρύση Ἀετομηλίτης (NΔ) ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Δαμούcshης (= Ἀδάμος). *Σιόποτλο* ἄλ *Δεσπότη*, λὰ Schόπουτλου ἄλ *Δεσπότ'*, βρύση Ἀετομηλίτης (NA), ὅπου κατέβαινε καὶ ἔπινε δεσπότης. *Σιόποτλο ντὲ λὰ Κανάλε*, λὰ Schόπουτλου ντ' λὰ Κ'νέλ', βρύση Ἀετομηλίτης (Δ). Σημαίνει βρύση εἰς τὰ Κανάλια, διότι πλησίον αὐτῆς ὑπάρχουν κορμοὶ δένδρων, ὅπου πίνουν νερὸ τὰ ζῶα. Οἱ κορμοὶ αὗτοὶ λέγονται κανάλια. *Σιόποτλο* ἄλ *Καράτζιον*, λὰ Schόπουτλου ἄλ *Καράτζιου*, βρύση ἐντὸς τοῦ χωρίου κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καράτζιου. *Σιόποτλο Μάρλι*, λὰ Schόπουτλου Μάρλι, μεγάλη βρύση Ἀετομηλίτης εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου. Ἡ τοπωνυμία σημαίνει βρύση μεγάλη. *Σιόποτλο* ἄλ *Μίσια*, λὰ Schόπουτλου ἄλ *Míschā*, βρύση Ἀετομηλίτης. Σημαίνει ἡ βρύση τοῦ Μιχάλη (Míschā κόντισοβλαχιστί). Ἀὰ Schόπουτλου ἄλ *Πάπουλον*, (= στὴ Βρύση τοῦ Γέρου), βρύση Διστράτου (NA). *Σιόποτλο ντὲ τοῦ Ροῦγγο*, λὰ Schόπουτλου ντὲ τοῦ Ροῦγγο, βρύση Ἀετομηλίτης (NΔ). Σημαίνει Βρύση εἰς τὰ Ρόγγια. *Σιόποτλο* ἄλ *Σιόκα*, λὰ Schόπουτλου ἄλ Schόκα, πηγὴ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία Διστράτου (NΔ) κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σιόκα. *Σιόποτλο Χανίση*, λὰ Schόπουτλου Χνίτch', βρύση Ἀετομηλίτης (Δ). Σημαίνει ἡ βρύση στὸ Χάνι.

Πρβλ. Σιόποτο εἰς Κουκούλι (Στεργιοπούλου, 1933 110), Σιόποτος εἰς Μελισσουργοῦς (ἐνθ. ἀν. 123), Σιόποτον εἰς Χόσεψην (εὐθ. ἀν. 139).

Κακῶς ὁ Ἀραβαντινὸς (B 154) ἐρμηνεύει τὴν τοπωνυμίαν ἐκ τοῦ «Εἰσόποτον ἢ Σηποτὸν διὰ τὸ ἀνυδροῦν τῶν ἐδαφῶν, ἐφ' ὧν ἔκειτο». Ἡ λέξις δὲν

είναι ελληνική, ἀλλὰ κουτσοβλαχική. Διὸ καὶ συνηθίζεται περισσότερο εἰς βλαχόφωνα χωρία.

Σιδόνος, ὁ, στ' Schóson', τοποθεσία Στράτσανης (Α).

Σιουγκαράδες, οἱ, σ' Τσιουγκαράδες, συνοικία Πυρσόγιανης (ΒΔ).

Σιουλέρι, νὲ Schoulér', τοποθεσία Πλικατίου.

Σιουμάρα, ἡ, στ' Σχουμάρα, τοποθεσία Βούρμπιανης δασώδης, Ἐξοχῆς καὶ Μολυβδοσκεπάστου (Ν). Λέγεται καὶ *Σιουμαριά*, ἡ, σ' τ'ς Σχουμαργιά, δάσος Κονίτσης ἀπὸ χαμόκλαδα (σιούμαν), ἥτοι κουμπαριά, ξυλινιά (= εἶδη δένδρου μικροῦ μὲ φύλλα παντοτινά). Ἀπαντᾷ καὶ *Σιούμος*, ὁ, τοῦ Schioumou, τοποθεσία Μεσαριάς (Β), Ἀμαράντου (Β), δάσος Χιονιάδων (Α), λόφος Γαναδιοῦ (Δ), κεκαλυμμένοι ἀπὸ τὸ θαμνώδες δένδρον σιούμο.

Σιούργια, ἡ, σ' τ'ς Schourgia, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ) Χαλικώδης, ὅπου τὸ νερὸ σφυρίζει.

Σιούσιαλι, τό, στὸν Schouschali, τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΑ).

Σιουσνίτσα, ἡ, στ' Schousnitsa, λόφος (Ελευθέρου (Δ)).

Σιογουνιά, ἡ, στ' Schoupsounia, τοποθεσία Πωγωνίσκου, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ ἓν εἶδος καρποῦ ὀνομαζομένου σιούψουμα.

Σίτσιος, ὁ, τοῦ Σίτσιου, τοποθεσία Ἀγίας Βαρβάρας (Δ) εἰς συνοικίαν Κιαμᾶτες.

Σκά, σ' Σκά, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίο (Ν) δασώδης.

Σκάλα, ἡ, στ' Σκάλα 1) δρόμοι ἀνωφερικοὶ εἰς Κόνιτσαν (Ν), Μεσαριὰν (ΝΔ), Πυξαριὰν (Δ), 2) τοποθεσία Λαγκάδας, (Δ), ὅπου δίοδος πρὸς Καστάνιανην, 3) θυάκιον Πεκλαρίου ἔχον σκάλες, 4) τοποθεσία Χιονιάδων λόγῳ τῆς ὁμοιότητός της πρὸς κλίμακα. Εἰς Πλικάτι λέγεται νὲ Σκάλα τοποθεσία, ὅπου κοφτεὲς οἱ πλάκες σὰν σκάλα. Ἦτο ἄλλοτε καλντερίμι, ὅθεν μετέβαιναν εἰς Γράμμοσταν. *Σκάλα τοῦ Μπεκιάρι* στ' Σκάλα τ' Μπικιάρ', στενὴ χαράδρα Σανοβοῦ (Β), ὅπου ἐφονεύθη πρὸ 5 ἐτῶν Κονιτσιώτης τις Μπεκιάρης. *Σκάλες Κατοσιανιτ'κες*, *Σκάλες Στρατσιανιτ'κες*.

Πρβλ. Σκάλα εἰς Παρνασίδα (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 146), Πάπιγκον (Ἀναγνωστοπούλου 92), Πλαιοσία (Στεργιοπούλου 1933 131), Φορτώσι (εὐθ. ἄν. 135), Χόσεψη (ἐνθ. ἄν. 140), *Μελισσουργοῦς* (127), Χουλιαράδες (Σούλη 240),

Σκαλιός, ὁ, στὸν Σκαλιό, τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ) σπειρομένη δι' ἄρο βοσίου.

Σκαμνάκια, τά, στὰ Σκαμνάκια, ἐλικοειδῆς καὶ δύσβατος ὁδὸς Ὁξυᾶς ὑποβασταζομένης διὰ τοίχων.

Σκάμια, τά, στὰ Σκάμνια, τοποθεσία Στράτσανης, ὅπου ἦσαν πολλὲς σκαμνιές (= μουριές). Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Σκαμνιές*, αἱ, σ' τ'ς Σκαμνιές, τοποθεσίαι Ἀμαράντου (Α) καὶ Ἐξοχῆς (Ν) ἔχουσαι ἄλλοτε σκαμνιές.

Σκάνδαλον, τοποθεσία Διστράτου (N).

Σκάπετο, τό, στοῦ Σκάπιτου, τοποθεσία Χιονιάδων (B) ὀπίσω ἀπὸ τὴν ῥάχην πρὸς τὸ ῥεῦμα.

Σκέμπια, τὰ, στὰ Σκέμπλια, ῥάχη Καβασίων (B) ἐκ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σαρανταπόρου βράχων τῆς. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος **Σκέμπω**, ἡ, στ'ς Σκέμπους, τοποθεσία βραχώδης Στράτσανης (B), **Σκέμπι τῆς Κρανιαῆς**, στὸν Σκέμπ' τ'ς Κρανιαῆς, τοποθεσία Λαγκάδας (A) βραχώδης καὶ μεγάλη, εἰς τὴν ὁφρὺν τῆς ὁποίας ἦτο μεγάλη κρανιά.

Πρβλ. **Σκέμπι** ἐν Ἀττικῇ (Σαρρῇ M' 134).

Ἡ λέξις εἶναι ἀλβανικὴ σημαίνουσα θρόνον, βράχον ὄρθιον, μύτην.

Σκέντος, ὁ, στ' Σκέντ', τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ) ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Σκέντου.

Σκιρίου, τοποθεσία ἄνω ποταμοῦ ἀπότομος Διστράτου (N). Μᾶλλον πρόκειται περὶ τοπωνυμίας **Σερὲ** ρέου σημαίνουσης «πάνω ἀπὸ τὸ ποτάμι» καὶ παραφθοραεῖσης.

Σκίρτσ, λὰ Schkirtsch, τοποθεσία Ἀετομηλίτης (BΔ) ποὺ παραφεύγει. **Σκίρτσ** λέγεται τὸ μαλακὸ τῆς πλάτης, ἡ κριτσανίθρα.

Σκορδάτικα, τὰ, στὰ Σκουρδάτ'κα, πλαγιὲς Πυξαριᾶς (BΔ) βοσκήσιμος.

Σκοιάδι, νὲ Σκοντάντ', δασώδης τοποθεσία Πλικατίου ἐκ πεύκων,

Σκούρλια, ἡ, στ' Σκούρλια, τοποθεσία Καστάνιανης (BΔ).

Σκουτιά τῆς **Τέλλως**, στ' Τέλλους τὰ Σκ'τχλά, βρύση Ὁξυᾶς (Δ) μετὰ ἀνοικτοῦ ἐκ πεύκης σωλήνος. Λέγουν ὅτι κάποια Τέλλω ποὺ ἔπλυνεν ἐκεῖ, πέταξε σ' αὐτὴν ἄχρηστα ροῦχα, τὰ ὁποῖα μέιναντα ἐπ' ἀρκετόν, ἐκίνουν τὴν περιέργειαν τῶν διερχομένων κατοίκων καὶ τὰ ὀνόμαζαν τῆς **Τέλλως** τὰ **Σκουτιά**. Οὕτως ἐδόθη καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν βρύσην.

Σκόφα, ἡ, στ' Σκόφα, τοποθεσία Χιονιάδων (NΔ).

Σκράκλον, λὰ Σκράκλου, λόφος Ἀρμάτων (A).

Σκρίκα, ἡ, στ' Σκρίκα, 1) τοποθεσία Καβασίων (Δ) ἐκ τοῦ ὀνόματος πορώδους λίθου τόπου πετρώδους καὶ ἀγόνου 2) τοπόθεσία Μεσαριᾶς (N), ὅπου ἀπότομον μέρος.

Πρβλ. **Σκρίκες** εἰς χουλιαράδες (Σούλη 240), Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 117).

Σκριπού, ἡ, στ' Σκριπού, τοποθεσία Μεσαριᾶς (NΔ).

Σκροβάλια, τὰ, στὰ Σκροβάλια, ἀγροὶ Βούρμπιανης (Δ).

Σκυλοχώραφο, τό, στοῦ Σκυλοχώραφου, τοποθεσία Λαγκάδας (A).

Σλιβίτικο, ὁ, στοὺν Σλιβίτ'κον, ῥυᾶξ Χιονιάδων (B).

Σμίξη, ἡ, στ' Ζμίξ', τοποθεσίαι 1) Ἀγ. Βαρβάρας, ὅπου συμβάλλουν τὸ

ποτάμι αὐτῆς καὶ ὁ Σαραντάπορος, 2) Μολυβδοσκεπάστου (Α) ὅπου συμβάλλει ὁ Ἄψος εἰς Σαραντάπορον.

Σμίλιανο, τοποθεσία Διστράτου (Α), ῥάχη ἀγναντερό.

Σμόλικας, ὁ, στὸν Σμόλ'κά, βουνὸν Κερασόβου (Ν), Διστράτου (ΒΔ).

Σνίμναλον, τοποθεσία Πουρνιαῶς (Ν) καὶ βρύση Βούρμπιανης (Α).

Σόγιον, τοῦ, στ' Σόγιου, τοποθεσία Στράτσανης (ΒΑ),

Σοροβιά, ἡ, στ' Σουρβγιά, τοποθεσία Χιονιάδων (Ν), ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχε δένδρον σοροβιά. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Σοροβιές*, αἱ στ'ς Σουρβγιές, τοποθεσία Λαγκάδας (Δ) ἐκ πολλῶν σοροβιῶν, ὁπωροφόρων δένδρων.

Πρβλ. Σουρβιά ἐν Παπάγκῳ (Ἀναγνωστοπούλου 95).

Σορμπάσος, ὁ, στοῦ Σουρμπάσου ῥύαξ Παλιοσελίου (Δ) πηγάζων ἀπὸ τὸν λόφον Ἁγίου Νικάνορα.

Σουβλιά, τά, στὰ Σουβλιά, 1) βουνὸν Κερασόβου (Ν), ὅπου ἦτο βράχος ὁμοιάζων πρὸς συοβλί, 2) τοποθεσία Πουρνιαῶς (Ν) ἔχουσα κορυφὰς ὡς σουβλιά. Πρὸφ. *Σουφλιά*.

Σούκαλη, σ' Σούκαλ', τοποθεσία Καστάνιανης (Β).

Σουλτουνιάδες, οἱ, στ' Σουλτουνιάδες, δάσος Νικάνορος (Ν).

Σουπετάρλιον, πηγὴ Ἀρμάτων (Β).

Σουρλαίικα, τά, στὰ Σουρλαίικα, συνοικία Πυρσόγιανης (Β) ἐκ τῶν Σουρλαίων.

Σουρτσικό, τό, στὸν Σουρτσ'κό, τοποθεσία Καστάνιανης (ΝΔ).

Σπάσμα, τό, στὸν Σπάζμα, ἀκαλλιέργητος τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ) φεύγουσα. Ὑπάρχει καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Σπάσματα*. τά, στὰ Σπάσματα, τοποθεσία Ὁξυᾶς (Ν) καὶ Πουρνιαῶς (Β), ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος πάσχει ἀπὸ καθιζήσεις.

Σπέλα, ἡ, στ' Σπέλα, λόφος Ἀμαράντου (Α) ἐκ τῶν πολλῶν πετρῶν.

Σπήλαιον, τό, στοῦ Σπήλιου, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν), ὅπου ὑπάρχει σπήλαιον. Ἀπαντᾷ καὶ *Σπηλιά*. ἡ, στ'ς Σπηλιά, τοποθεσία Πωγωνίσκου πέριξ σπηλαίου, ὅπου λέγουν ὅτι εἶναι ζωγραφία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Πρβλ. Σπηλιὰ καὶ Μαύρη Σπηλιὰ ἐν Μυκόνῳ (*Μενάρδου* τοπωνυμικοῦ Μυκόνου 244), Σπήλαιον εἰς Καλέτζι (*Στεργιοπούλου* 1933 104).

Σποργιές, αἱ, στ'ς Σπουργιές, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ), ὅπου εἶναι κτήματα τόσον στενά, ὅσον καὶ αἱ σπουργιές, τὰ μικρὰ τμήματα τῶν ἀγρῶν.

Πρβλ. ἐν Πάρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 146).

Σσίτα, λὰ Σσίτα, βρύση καὶ τοποθεσία Ἀετομηλίτης (Β), ἐπειδὴ πρὸ τοῦ ὕδραγωγείου εἶχον δικτυωτὸν σύρμα, διὰ νὰ μὴ γεμίζῃ τοῦτο ἀπὸ πέτρας καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, παρασυρόμενα ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

Στάβλος τοῦ Χάμψα, στοῦ Στάβλου τοῦ Χάμψα, τοποθεσία Φούρκας (ΝΑ) δασώδης ἐκ πεύκων, ὅπου ἐστάλιζον τὰ πρόβατα ἐνὸς ποιμένος Χάμψα.

Σταλάγματα, τά, στὰ Σταλάματα, 1) ἀπότομοι βράχοι Γαναδιοῦ (Δ), 2) τοποθεσία Μεσαριᾶς (Β), διότι στάζουν νερά.

Στάλος, ὁ, στοῦ Στάλου, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ) καὶ Ἀσημοχωρίου (Δ), ὅπου σταλίζουν ποίμνια.

Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 147), εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 241), εἰς Κουκούλι (Στεργιοπούλου 1933 110).

Στάμα, λὰ Στάμα, πηγὴ Ἀρμάτων (Δ).

Στάνη ἂλ *Καρανίκου*, λὰ Στάν' ἂλ Καρανίκο, τοποθεσία Ἀετομηλίτης (ΒΔ), ὅπου ἡ στάνη τοῦ Καρανίκου. *Στάνη Λάμπρου*, λὰ Στάν' ἂλ Λάμπρ', τοποθεσία Ἀετομηλίτης.

Στανιά, ἡ, σ' Στανιά, τοποθεσίαι Λαγκάδας (Β) βραχώδης καὶ Πουρνιᾶς (Δ). *Σανιές*, αἱ, σι'ς Στανιές, τοποθεσία παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ.

Πρβλ. Στανὸς ὀχυρώτατον φρουρίον Μακεδονίας ἀκμάζον κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἤδη κατηδαφισμένον (Ἀραβαντινοῦ Β' 161).

Στάρα, ἡ, σι' Στάρα, τοποθεσία Στρατίσανης (Ν), ὅπου παράγεται σιτάρι.

Πρβλ. Σταρόβα πλησίον τῆς λίμνης τῶν Ἀχριδῶν (Ἀραβαντινοῦ Β' 161).

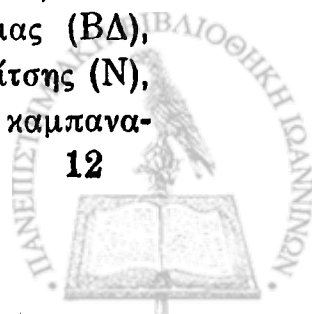
Σταρίτσανη, ἡ, σι' Σταρίτσιαν', τὸ σημερινόν χωρίον Πουρνιά. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ὄνομα Σταρίτσανη πῆρε ἀπὸ τὴν μοναχὴν τοῦ μοναστηρίου Ἀγίου Σάββα, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶχον συγκεντρωθῇ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου οἱ τὸ πρῶτον συγκροτήσαντες αὐτήν, διότι στάριτσα σημαίνει μοναχὴν, ἡγουμένην.

Ἡ λ. φαίνεται σλαβική, δὲν ἔχει δίκαιον ὁ Ἀραβαντινὸς (Β' 340) θεωρῶν αὐτὴν ἐλληνικήν.

Σταυροδρόμι, τό, στοῦ Σταυρουδρόμ', τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ), ὅπου διασταυροῦνται ὁδοί. Ἰδὲ καὶ *Σταυροπήδι*.

Σταυροπήδι, τό, στοῦ Σταυροπήδι, ἰδὲ *Σταυροδρόμι*.

Σταυρός, ὁ, στὸν Σταυρό, 1) τοποθεσία Γαναδιοῦ (Β)· λέγουν ὅτι, διὰ νὰ προφυλαχθῇ τὸ χωρίον ἀπὸ τὴν πανώλη, οἱ κάτοικοι ἐπέρασαν ζευγὸς δαμαλιῶν δι' ἀργυροῦ ἀρότρου σταυροειδῶς καὶ ἔπειτα ὅλα τὰ ἔθαψαν ἐκεῖ. 2) λόφος Ἐλευθέρου (Δ), ὅπου εἰκόνισμα τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, 3) λόφος Πυρσόγιαννης (Δ), ὅπου ἄλλοτε ἦτο εἰκόνισμα φέρον μέγαν σταυρόν, 4) τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΔ), ὅπου ὑπῆρχεν εἰκόνισμα, 5) τοποθεσία Ζέρμας (ΒΔ), ὅπου ὑπάρχουν 6 δένδρα ἐν σχήματι σταυροῦ, 6) τοποθεσία Κονίτης (Ν), ὅπου λέγεται ὅτι ἦτο σταυρός, ἐνῶ σήμερον ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει εἶναι καμπανα-

ρειό, διὸ καὶ ἡ τοποθεσία λέγεται καὶ *Καμπαναρειό* (ὅπερ βλ.), 7) τοποθεσία Μοναστηρίου (ΝΔ) ὅπου σώζεται σταυρός, 8) τοποθεσία Ὁξυᾶς (Β), ὅπου δύο δρόμοι διασταυροῦνται, 9) τοποθεσία Βούρμπιανης ἐκ τοῦ κειμένου ἐκεῖ εἰκονίσματος.

Πρβλ. εἰς Χῶλιαράδες (Σούλη 241), εἰς Κωστήτσι *Στεργιοπούλου* 1933) 117), Μελισσουργούς (ἐνθ. ἄν. 127), Χόσεφῃ ἐνθ. ἄν. 140).

λὰ *Σταφοῦντα*, (=στὸν τόπο ποῦ σειέται ἡ φοῦντα, τὸ φύλλωμα), τοποθεσία Διστράτου (ΒΔ), ὅπου τὰ δένδρα ἐξάγουν ταχύτατα φύλλωμα.

Στειρογκάνια, τά, στὰ Στρουγκάνλια, τοποθεσίαι Λαγκάδας (Ν), καὶ Βούρμπιανης (Δ). διότι ἐπ' αὐτῶν φύεται τὸ χόρτον στειρογκάνι, μὲ πλατέα φύλλα μεγάλα καὶ λογχοειδῆ καὶ δηλητηριώδη.

Στένημα, τό, στοῦ Στένημα, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Α) στενή.

Στενό, τό, στοῦ Στινό, ὄρος Βούρμπιανης (Δ) ἔχον περιορισμένην βοσκήσιμον ἔκτασιν καὶ τοποθεσία Ἀσημοχωρίου (Ν). Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Στενά*, τά, στὰ Στινά, 1) στενή τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ) καὶ 2) τοποθεσία Χαντζίσκου (ΝΔ). ὅπου σχηματίζονται στεναὶ λωρίδες γῆς λόγφ τῆς ἐνεργείας τοῦ νεροῦ πολλῶν μικρῶν λάκκων.

Πρβλ. *Στενὸ* καὶ *Στενή* ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 147), εἰς Κωστήτσι (*Στεργιοπούλου* 1933 147).

Στέργαινα, ἡ, στ' Στέργινα, λόφος Σανοβοῦ (Ν). ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀγρός, ὅπου ἀπέθανεν αἰφνιδίως γυνή τις *Στέργαινα* μεταβᾶσα νὰ κόψῃ ξύλα εἰς τὸ ὀπισθεν δάσος.

Στεφανῆς, ὁ, στ' Στιφανῆ, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Α).

Στέφανος Ἅγιος, ὁ, στοὺν Ἀη Στέφανον, 1) τοποθεσίαι Λαγκάδας (Β) καὶ Ἀηδονοχωρίου ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐκκλησιῶν, 2) τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Ν), ὅπου ἐρείπια ἐκκλησίας.

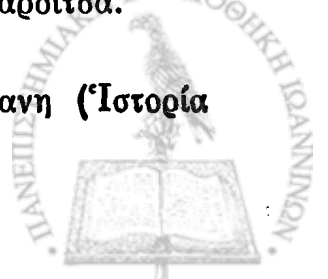
Στοίκοβον, τό, στοῦ Στοίκουβον, τοποθεσία Καστάνιανης (ΝΔ).

Στοιχειό, τό. στοῦ Στοιχειό, βρύση Πεκλαρίου. Διηγοῦνται ὅτι ἀπὸ τὴν βρύσῃν αὐτὴν ἐξήρχετο ἓνα στοιχειό καὶ ἐσταμάτα τὸ νερό, δὲν τὸ ἄφηνε δὲ παρὰ μόνον, ἂν τοῦ ἔρριπταν κρέας νὰ φάγῃ. Ἡ Ἀγία Παρασκευὴ τὸ ἐδηλητηρίασε καὶ ὅμως δὲν ἔπαθε τίποτε. Ἐπέρασεν ὅμως ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ τὸ ἐφόνευσε.

Στόμιον, τό, στοῦ Στόμιον, 1) τοποθεσία Κονίτσης (Ν) ἀνοικτὴ ἐν μέσφ δύο βουνῶν, ὁπόθεν διέρχεται ὁ Ἀῶς, 2) στενή τοποθεσία Φούρκας ὁχυρὰ μεταξὺ Μονῆς καὶ Μαυρόβου. ὅθεν περνᾷ τὸ ποτάμι Μαρδίτσα.

Στράτσανη, ἡ, στ' Στράτσαν', χωρίον τῆς ἐπαρχίας.

Ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρων τὸ χωρίον τὸ γράφει *Στράτζανη* (Ἱστορία

σελ. 606 καὶ Χρον. Β' σελ. 340, ὅπου τὸ παράγει κακῶς ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατειανή, ἐνῶ πρόκειται περὶ ξενικῆς λέξεως).

Στρατών, ὁ, στοὺ Στρατώνα, τοποθεσία Κονίτης (ΒΔ), ὅπου ὁ στρατών.

Στόπνα, ἡ, στ' Στόπνα, δασώδης καὶ θαμνώδης ἔκτασις Νικάνορος (ΝΔ).

λὰ Στουρνάρε (=στὸ Στουρνάρι), τοποθεσία Διστράτου ἔχουσα στουρναρόπετρες.

Πρβλ. Στουρνάρι εἰς Χωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 117).

Στρέγκλα, ἡ, στ' Στρέγκλα, λόφος Ἀμαράντου (Β) ὀνομασθεὶς οὕτω, διότι ἐν αὐτῷ διαιτῶνται αἶγαγροι.

λὰ Στιάρπα (=στὴ Στεῖρα, τοποθεσία Διστράτου (ΒΑ), ὅπου πηγαίνουν καὶ βόσκουν τὰ στεῖρα γιδοπρόβατα.

Στρίγλα, ἡ, σ' Στρίγλα, τοποθεσία Πουρνιαῆς (Β).

Στριμπού, ἡ, στ' Στριμπού, τοποθεσία Μοναστηρίου (Α).

Στρογγυλο, τό, στοὺ Στρογγυλου, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Α) μὲ ἐπιφάνειαν στρογγύλην.

Πρβλ. Στρογγυλὴ 3 Παλαιὰ Ἀλώνια (Ν) Ἰωαννίνων, Στρογγυλὸν (χωρίον) ἐν Κύπρῳ (Μενάρδου τοπωνυμικὸν Κύπρου Ἀθηνᾶ τ. ΙΗ'), Στρογγυλὸ καὶ Στρογγυλὴ ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 147), Στρογγύλι εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 242).

Στροῦγγες, αἱ, στ' Στροῦγγες, τοποθεσία Ἀσημοχωρίου (Ν), ὅπου εἶχον στροῦγγες. *Στροῦγγα τοῦ Τσάγκα*, στ' Στροῦγγα τ' Τσιτάγκα, τοποθεσία Ζέρμας, ὅπου ἡ στάνη τοῦ Τσάγκα.

Πρβλ. Στρογγούλα ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 147), Στροῦγγα εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 241). Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 117), Στρογγούλα εἰς Μελισσουροῦς (128).

Ἡ λέξις κατὰ τὸν Weigand (Balkan. Archiv. 1928 IV 23) δύναται νὰ ἔχη ἄλβανικὴν ἢ σλαβικὴν τὴν προέλευσιν.

Στυλάδες, οἱ, στ', Στυλάδες, συνοικίαι Ζέρμας καὶ Πυρσόγιανης ἀπὸ τοὺς Στύλους.

Συνόρια, τά, στὰ Συνόρτζα, τοποθεσία Πυξαριᾶς (Ν).

Σύνορος, ὁ, στοὺ Σύνουρου, χεῖμαρρος Βούρμπιανης, χρησιμεύων ὡς σύνορον μὲ τὴν Πυρσόγιανην.

Πρβλ. Σύνορο εἰς Μελισσουροῦς (Στεργιοπούλου 128).

Σφένδακνος, ἡ, στ' Σφενδάμ', τοποθεσία Μεσαριᾶς (ΒΔ) ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δένδρου.

Σώζων, ὁ, στοὺν Ἀη Σώζουν, 1) τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Ν), ὅπου

δμώνυμος ἐκκλησία, 2) τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Δ) ἐκ τοῦ ἔρειπιωμένου ἐκκλησιδίου (στοὺν ἙΑη Σώζονται).

Σωλήνας, ὁ, στοὺ Σουλήνα, πηγὴ Ὁξυᾶς πλησίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἧς τὸ νερὸ διέρχεται διὰ σωλῆνος σιδηροῦ.

Σωτήρ, στοὺν ἙΑη Σωτήρα, 1) τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ) καὶ λόφος Παλιοσελίου ἐκ τῶν παρεκκλησίων, 2) σ' τ' Σουτήρα, λόφος Ἐλευθέρου (ΒΑ) καὶ Καστάνιανης (Β) ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. 3) σ' ν' ἙΑη Σουτήρα (θηλ.) τοποθεσίαι Μολυβδοσκεπάστου (Ν), Ἀηδονοχωρίου (Ν) καὶ Στράτσανης (Ν) ἀπὸ τὰς ὁμωνύμους ἐκκλησίας· τῆς τρίτης ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μετεφέρθη πρὸς Β. πρὸς τιμὴν τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ εἶναι σήμερον ἡρειπιωμένη, ὁμοία εἰς Λαγκάδαν (Δ) ἀπὸ ἑξωκκλήσιον, 4) στ' Σουτήρα, τοποθεσία Ἀμαράντου (Δ), ὅπου ἄλλοτε ἦτο ὁμώνυμος ναός. 5) λὰ Σουτήρ, τοποθεσία Ἀετομηλίτσης (Δ), ὅπου ἐκκλησία Μεταμορφώσεως Σωτήρος. 6) στοὺν ἙΑη Σουτήρου, ἡ τοποθεσία Καλόγηρος (ὅπερ ἰδὲ) τῆς Καστάνιανης, Μολυβδοσκεπάστου (Ν), ὅπου σώζεται ἡ ἐκκλησία, καὶ Νικάνορος.

Πρβλ. Σωτήρου (ἡ) ἐν Παρνασσίδι (ἙΑηθηνᾶ ΜΔ' 146), ἐν Κύπρῳ ἡ Σωτήρα ὡς ὄνομα δύο χωρίων.

Διὰ τὰς τοπωνυμίας δὲν γίνεται χρῆσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἁγίος - ἁγία, μετ' αὐτῶν δ' ἐτέθη τὸ χαρακτηριστικὸν Σωτήρ. Εἰς Κρήτην (εἰς Μύρθιο) γνωστὴ εἶναι ἡ τοπωνυμία «στὸν ἙΑῖ Σταυρωμένο» (Χατζιδάκι 7).

Τ

Ταῖστρια, τά, στὰ Ταῖστρια, τοποθεσία Χιονιάδων χρησιμεύουσα διὰ τὰισμα τῶν αἰγοπροβάτων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως.

Ταμπακαρεῖδ, τό, στοῦ Νταμπακαργιό, τοποθεσίαι Ἀσημοχωρίου (ΝΑ) καὶ Μολυβδοσκεπάστου, ὅπου κατεσκεύαζαν ταμπάκον.

Ταμπακόμυλος, ὁ, στοὺν Νταμπακόμπλου, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου ἄλλοτε μύλος ταμπάκου, ὅπως ὁμοία τοπωνυμία καὶ εἰς Χιονιάδες.

Ταμπόρι, τό, στοὺ Ταμπόρ', τοποθεσίαι Πυρσόγιανης (Δ) καὶ (Ὁξυᾶς) (ΒΔ), ὅπου ἦσαν τουρκικὰ φυλάκια. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Ταμπούρι*, τό, στοὺ Ταμπόρ', βουνὸν Κερασόβου (ΒΑ) καὶ τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου ἦσαν φυλάκια τουρκικά. Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν: *Ταμπούρια*, τά, στὰ Ταμπόριγλα, τοποθεσία Ζέρμας (Β), ὅπου ἦσαν τουρκικὰ φυλάκια. *Ταμπούρι τοῦ Βαγγέλη*, στοὺ Ταμπόρ' τ' Βαγγέλ', τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου τὸ φυλάκιον τοῦ Βαγγέλη περὶ οὗ βλ. Μπουνάρι τοῦ Βαγγέλη, *Ταμπούρι τοῦ Καραγεώργου*, στοὺ Ταμπόρ' τ' Καραγεώργ', τοποθεσία Φούρκας (ΒΔ), ὅπου

εἰς ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Βέργου εἶχε κτισθῇ σταθμὸς ὑπὸ τοῦ Φουρκιώ-
του ἀρχιεπιστοῦ Καραγεώργου, δι' ἄμυνάν κατὰ τῶν Τούρκων. Εἰς Δίστρατον
ἀπαντᾷ (ΝΑ) λὰ ταμποῦρε (=στὸ Ταμπούρι), ὅπου εὐρίσκονται ἐρείπια ταμ-
πουρίου.

Ταξιάρχαι ἅγιοι, οἱ, στὸν Ἅη Ταξιάρχ', 1) τοποθεσία Ἐξοχῆς (Β), Μο-
ναστηρίου (ΝΔ) ἀπὸ δμώνυμα ἐκκλησίδια καὶ 2) τοποθεσία Μολυβδοσκεπά-
στου (Ν), ὅπου τὰ ἐρείπια ἐκκλησίας. 3) σ' τ'ς Ἅη Ταξιάρχης, τοποθεσία Πουρ-
νιας (Δ), ὅπου ἐκκλησία.

Τασαῖοι, οἱ, στ'ς Τασαίους, συνοικία Κερασόβου (ΝΑ) ἀπὸ τὴν οἰκογέ-
νειαν τῶν Τασαίων.

Τεκές, ὁ, στοὺν Ντικέ, τοποθεσία Κονίτης (ΝΔ), ὅπου εὐρίσκονται καὶ
νῦν ἐρείπια τοῦρκικοῦ μοναστηρίου (τεκέ).

Τελιάδες, οἱ, στ'ς Τηλιάδες, συνοικία Κερασόβου (Α) ἐκ τοῦ δμωνύμου
τῆς πρώτης οἰκογενείας, τοῦ Τέλη.

Τέρνια, τά, στὰ Τέρνια, τοποθεσία Καντσίκου (Β) καλλιεργουμένη.

Τζαρνοβότα, ἡ, σ' Τζιαρνουβόντα, πηγὴ Πυρσόγιανης (Β).

Τζιάμος, ὁ, στοὺν Τζιάμου, τοποθεσία Καντσίκου (ΝΑ), ἥς πρὸ 50 ἐτῶν
Τζιάμος τις ἐκ Πυρσόγιανης εἶχε τὴν κυριότητα.

Τζίμας, ὁ, στοὺν Τζιμινάδ'κου, λακκιά Γαναδιοῦ (ΒΑ) ἐκ τοῦ ἐπωνύμου
Τζιμινάδη.

Τζίνι, τό, σ' Τζίν', δάσος Ἀηδονοχωρίου (Ν) ἀπὸ ντοῦσκα καὶ παλιού-
ρια, τὰ ὅποια ἔχουν ἀγκάθια (=τζίνια). Ἀπαντᾷ καὶ εἰς πληθυντικὸν ἀρι-
θμόν: Τζίνια, τά, στὰ Τζίνια, τοποθεσία Κονίτης (βλ. Παλιούρια).

Τζιοβέλας Γιώτης, ὁ, στ' Γιώτ' Τζιουβέλα, τοποθεσία καὶ βρύση Κονί-
της, ὅπου ἦτο ὁ Παναγιώτης Τζιοβέλας ἀπὸ τὴν Λιτοινιάβισταν.

Τζιουβακάδες, οἱ, στ' Τζιουβακάδες, τοποθεσία Χιονιάδων (Ν) ἐκ κυρίου
ὀνόματος,

Τζιοῦμα, ἡ, σ' Τζιοῦμα, βουνὸν Κερασόβου (Ν) ὁμοιάζον πρὸς δοχεῖον
(ὀνομαζόμενον τζιοῦμα) ἀνεστραμμένον.

Τὸ αὐτὸ εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 242).

Τζιώρης, ὁ, στ' Τζιώρ' τοποθεσία Ζέρμας (Ν), ὅπου ὑπάρχει κτῆμα κά-
ποιου Τζιώρη.

Τίγκα, ἡ, σ' Ντίγκα, τοποθεσία Γορίτης (ΒΑ) καλλιεργουμένη ἐκ τοῦ
ιδιοκτῆτου Τίγκα.

Τοκίλι, λὰ Τονκίλ', τοποθεσία Ἀρμάτων (Α).

Τοπόλιτσα, ἡ, σ' Ντοπόλ'τσα, ῥύαξ Κονίτσης (ΒΔ).

Τόπος Τρύπιος, στοὺν Τρύπχιου τοὺν Τόπου, περιοχὴ Φετόκου, ὅπου ὁ Σαραντάπορος ἔχει κόψει χέρσον τόπον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ἐσχηματίσθη νησίς.

Τόση, ὁ, στοὺν Τόsch', ἀμπελῶνες Βούρμπιανης (ΒΑ).

Τοῦβλα, τά, σιὰ Τοῦβλα, βλ. Ντούβλη (ἀριθ. 1).

Τούμπα, ἡ, σι' Ντούμπα, λόφοι Γαναδιοῦ (ΒΔ), Καστάνιανης (Β), Ὁ-ξυᾶς (Β).

Τὸ αὐτὸ εἰς Χουλιαράδες (Σούλη 242).

Τοῦρκος, ὁ, στοὺν Τούρκου, 1) τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ), ὅπου ἐτάφη Τοῦρκός τις, 2) βρύση Βούρμπιανης (Ν), ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο ἡ τουρκικὴ συνοικία (λέγεται καὶ στοῦ *Τούρκου* τὸ *Πηγάδι*, ὅπερ ἰδέ).

Τούρλα, ἡ, σ' Ντούρλα, λόφος Ἐλευθέρου (Β).

Πρβλ. Τούρλα ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 148), Τουρλάκι καὶ Τοῦρ-λες ἐν Κύπρῳ, Καλύμνῳ καὶ Καρπάθῳ (Dieterich 283), ἐν Μυκόνῳ (*Με-νάργου* τοπων. Μυκόνου 246), Τοῦρλες εἰς Κωστήται (Στεργιοπούλου 1933 118).

Ὁ τύπος τούρλα ἐκ τοῦ τροῦλλος (τοῦτο ἐκ τοῦ λατιν. *trulla*), κατὰ με-τάθεσιν τοῦ ρ (=τοῦρλος), τὸ δὲ θηλ. κατ' ἐπίδρασιν τοῦ θηλ. ἡ θέσις, ἡ χώρα κλπ.

Τουρνοβίτσα, ἡ, σι' Ντουρνουβίτσα, τοποθεσία Ὁξυᾶς (Β), διότι ἐν αὐ-τῇ εὐρίσκοντο κτήματά εἰς τινὰ εἰς Τουρνόβου καταγόμενον. Δὲν φαίνεται ἡ παράδοσις ἀκριβής.

Τούρνοβον, τό, στοῦν Τούρνουβου, τὸ σημερινὸν χωρίον Γοργοπόταμος.

Τουφέκια, τά, σιὰ Ντουφέκια, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Α). Διὰ τὴν τοποθεσίαν ταύτην καὶ τὰς τρεῖς ἄλλας ἐγγὺς αὐτῆς Ἐπάνω καὶ Κάτω Φράν-τσια καὶ Βουβάλες λέγουν ὅτι, εἰς μὲν τὰς μεσαίας ἦτο στρατὸς φράγκικος, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ *Τουφέκια* εἶχε τὸν ὀπλισμὸν του καὶ εἰς *Βουβάλες* εἶχε βουβά-λια καὶ ἄλλα ζῶα διὰ τὴν διατροφήν του.

λὰ *Τρακάλου* (=τραβοῦν τὰ ἄλογα), τοποθεσία Διστράτου (ΝΑ) ὅπου τραβοῦν τὰ ἄλογα διὰ βοσκήν.

Τράπεζα, ἡ, σ' Ντράπιζα, μικρὰ κοιλὰς Πυζαριᾶς (ΒΔ) μὲ δάσος πυκνόν. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος *Τραπεζίτσα*, ἡ, σ' Ντραπιζίτσα, λόφος Πεκλαρίου (Ν), ὅπου τὰ παλαιὰ χρόνια κάποιος—κατὰ τὴν παράδοσιν—ἔκαμε τραπέζια προ-σκαλῶν εἰς γεύματα φίλους, ἐν' οἷς καὶ ἐπισήμους Τούρκους.

Τράπια, ἡ, σ' Ντράπχια, τοποθεσία Πουρνιαῶς (Α), ὅπου ἄλλοτε ἦτο ἀ-τραπὸς ὁδηγοῦσα πρὸς τὸ Στένημα, μία τῶν ἄλλοτε τριῶν συνοικιῶν τοῦ χωρίου.

Τράφος, ὁ, στοὺν Τράφου, συνοικία Βούρμπιανης. Ἐκλήθη ἐκ τῆς λέξεως τάφος. Σήμερον σκάπτοντες οἱ κάτοικοι εὕρισκουν τάφους κατὰ μῆκος τῶν ἀγρῶν. Ἡ λέξις *τράφος* καὶ *τραφιὰ* = ἐπιφάνεια ἐπίπεδος. Ὑπάρχει καὶ τοπωνυμία: *Τράφοι Ραζαίικοι*, στ' Ῥ'ζαίικους στ' Τράφ'ς, ἀποδιδομένη εἰς τοποθεσίαν τῆς Βούρμπιανης (Δ).

Ντράφι ἢ *Τράφι* (ἐκ τοῦ τάφος) εἶναι καὶ μικρὸς συνοικισμὸς παρὰ τὸ χωρίον Πίκερμι (*Milchöfer Karten von Athica, Erläntendec, Text III 37* καὶ *Σαρρῇ Μ' 127*).

Τριανταφυλλιά, ἡ, σ' *Ντριάνταφυλλιά*, τοποθεσία Καντσίκου (Δ) καλλιεργουμένη, ὅπου φύονται ὀλίγαι ἄγριαι τριανταφυλλέαι.

Τριάς Ἀγία, ἡ, σ' ν' Ἀη - Τριάδα, 1) τοποθεσία ἐκ τῶν ὁμωνύμων ἐκκλησιῶν εἰς Γαναδιὸ (ΒΔ), Ἡλιορραχην (Ν), Μολυβδοσκεπάστον (Α), Στράτσανην (Δ), Ἀμάραντον (Β), Καστάνιανην (Δ), Κόνιτσαν (Δ), Μολυβδοσκεπάστον (Α), Πλικάτι (νὲ Τριάδα), 2) λόφος Παλιοσελίου (Β), ὅπου εἰκόνημα τῆς Ἀγίας Τριάδος 3) τοποθεσία Πουρνιᾶς (Ν) ἐκ τοῦ εὕρισκομένου παρεκκλησίου.

Τρικουκιές, αἱ, στ' Τρικουκιές, τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ), ὅπου θάμνοι τρικουκιές, εἶδος ἀγρίας κορομηλιάς, ἡ *Crataegus Heldreschii* (*Χελδράϊχ Δημῶδη* ὀνόματα φυτῶν).

Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 149).

Τριμπούζι, τό, στοὺ Τριμπούζ', δάσος Κάντσίκου (Δ) ἐξ ὄξυνων.

Τρουψί, τό, στοὺν Τρουψί, τοποθεσία Γοργοποτάμου ἐκτεταμένη.

Τρυπινίτσες, αἱ, στ' Τρυπινίτσες, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΑ).

Τσαγκαῖοι, οἱ, στ'ς Τσαγκαῖοι, συνοικία Ζέρμας ἀπὸ τοὺς Τσαγκαίους.

Τσακαλιάνους, ὁ, στ' Τσακαλιάν', τοποθεσία Νικάνορος (Β) θαμνώδης.

Τσαλαγκίν, λὰ Τσαλαγκίν, λόφος Ἀρμάτων (Α), ὅπου εἶναι πολλὰ μελίσσια.

Τσάμαρης, ὁ, στοὺν Τζιάμαρ', τοποθεσία Χιονιάδων (Δ).

Τσαμᾶτες, οἱ, στ' Τσιαμᾶτες, συνοικία Στράτσανης.

Τσαμπίνι, τό, στοὺ Τζαμπίν', ἔκτασις Γοργοποτάμου κατάφωτος ἐπὶ πρανοῦς καὶ πετρώδους ἐδάφους.

Τσαντίλα, ἡ, σ, Τζαντίλα, τοποθεσία Γοργοποτάμου.

Τσαντόρα, ἡ, σ' Τζιαντόρα, ὑψώματα Γαναδιοῦ (Δ) καὶ Καβασίων (ΒΔ) ὅπου ξύλινον παράπηγμα (τσαντόρα).

Τσαπιάνι, τό, στοὺ Τσαπχιάν. τοποθεσία Κανσίκου (Β) καλλιεργουμένη.

Τσαραπλανή, σ' Τζαραπλανή, τοποθεσία Καβασίων (Α) ἐκ τῆς ιδιοκτίτου αὐτῆς καταγομένης ἐκ Τσαραπλανῶν (νῦν Βασιλικοῦ).

Τσεκούρας, ὁ, στ' Τσικούρα, τοποθεσία Ὁξυᾶς (Δ), ὅπου λημέριαζε κάποιος καπετάνος Τσεκούρας.

Τσέπλιος, ὁ, σ' Τσιέπλ'(ιου) βρύση Βούρμπιανης (Δ).

Τσεραπάτες, οἱ, στ' Τσιραπάτες, συνοικία Ἀμαράντου (Δ), τῆς ὁποίας οἱ ἄνδρες ἐφόρουν πλεκτὲς κάλτσες (σκυκτικῶς).

Τσέρια, ἡ, σ' Τζέργια, τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΔ) ἐκ τοῦ τσέρα=(δένδρον, δρυς),

Τσερκέζι, τό, στοὺ Τσιέρουβου, 1) τοποθεσία Πυξαριάς (Ν) γεμάτη τσέρους (εἶδη δρυός), 2) τοποθεσία Ἀγίας Βαρβάρας. λιβάδια διὰ τὰ βώδια,

Τσερόνια, τά, στὰ Τσιρόνια, 1) τοποθεσία Ζέρμας πλησίον τοῦ Ζερματινοῦ ποταμοῦ, 2) τοποθεσία Γοργοποτάμου καλλιεργουμένη. *Τσερόνια τοῦ Βαγγέλη*, στὰ Τσιρόνια τ' Βαγγέλ', τοποθεσία Γοργοποτάμου, ὅπου τὰ χωράφια τοῦ Βαγγέλη, περὶ οὗ βλ. Μπουνάρι τοῦ Βαγγέλη.

Τσιρόνια ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης εἶναι μικρὰ ψάρια, οἱ τοίμες τῶν Ἰωαννίνων.

Τσεροπήγαδον, τό, στοὺ Τσερουπήγαδου, βρύση Βούρμπιανης (ΒΔ).

Τσέρως, ἡ σ' Τζέρου, τοποθεσία Ἐξοχῆς (Δ) καὶ δάσος Ζέρμας (Δ) ἐκ δρυῶν.

Ἡ λέξις σλαβικὴ σημαίνουσα δένδρον, δρυῖν.

Τσιάκα Ῥόσχα, σ' Ντζιάκα Ῥόσχα, καλλιεργουμένη τοποθεσία Νικάνορος (Δ).

λὰ *Τσιάρα Ῥόσχα* (=στὸ Κοκκινόχωμα), τοποθεσία Διστράτου (Α), ἥς τὸ χῶμα κόκκινο.

Τσιγκέλια, τά, στὰ Τσιγκέλια, τοποθεσία Μολυβδοσκεπάστου (Α), ὅπου ἄλλοτε ἔβαζαν τὰ σφάγια στὸ τσιγκέλι.

Τσίγκου (τοῦ), στ' Τσίγκ', λόφος Ἐλευθέρου (Β).

Τσικάρι, τό, στοὺ Τσικάρ',

Τσιλιμιγκάδικο, τό, στοὺ Τσιλιμιγκάδικο, βρύση καὶ γύρω τοποθεσία Καστάνιανης, ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τινὰ Τσιλιμίγκαν.

Τσιντζιλόπετρες, αἱ, σ' Τζιντζιλόπετρες, τοποθεσία Ἀμαράντου (Β) ὀνομασθεῖσα οὕτω, διότι εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ θαμνωδῶν φυτῶν, φυομένων μεταξὺ περῶν (τζιντζιλιὰ=εἶδος μύρτου).

Τσιράκος, ὁ στ' Τσιράκ', πηγὴ καὶ πέριξ τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν).

Τσιρέντζα, ἡ, σ' Ντζιρέντζα, τοποθεσία Κερασόβου (ΝΑ).

Τσιρέσι, λὰ Tschirésch', βοσκότοπος Ἀετομηλίτης (ΝΔ), ὅπου ἦτο κερασιά, tsiérsch κόντισοβλαχιστί.

Τσιρόντραβον, τό, στὸ Τζιρόντραβον, τοποθεσία Πουρνιάς (Β).

Τσίτσιρας, ὁ, στοὺν Τζίτζιρα, τοποθεσία Καντσίκου (Β) καλλιεργούμενη παρὰ παραπόταμον τοῦ Σαρανταπόρου, ὅπου τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος τραγουδεῖ ὁ τσίτσιρας (=τζίτζικας).

Τσοπάνης, ὁ, στοὺν Ντζιουμπάν', τοποθεσίαι Μισαριάς (Α), Μοναστηρίου (Α) καὶ Πουρνιάς (Δ).

Τσούκα, ἡ, σ' Ντζιούκα, τοποθεσία Πυρσόγιανης (Β) καὶ λόφοι Ἀμαράντου (Ν) καὶ Πυξαριάς (Δ). *Τσούκα Πέτση*, νὲ Ττζιούκα Πέτσ' τοποθεσία Πλικατίου.

Πρβλ. ἐν Γορτυνίᾳ Τσιουῦκες καὶ ἐν Παρνασσίδι Τσούκα (Ἀθηνᾶ ΜΔ' 150), Τσούκα Ἀλτα εἰς Κωστήτσι (Στεργιοπούλου 1933 118).

Ἡ λέξις ἀπαντῶσα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ σημαίνουσα τὸ ἐν Κυνουρίᾳ ἐπιφανές βουνόν, ἐν Θράκῃ λόφον, ἐν Χίῳ κεφαλὴν, (οἰκεδὸν ταυτοσήμους ἐννοίας) παράγεται ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν λέξιν zucca=κεφαλὴ, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ ἀλβανικὴ tsuke.

Τσούκαρη, ἡ, σ' Ντζιούκαρ', ἀπότομος ὑψηλὴ ῥάχη Ζέρμας.

Τσουκνίδα, ἡ, σ' Ντζουκνίδα, τοποθεσία Χιονιάδων (Δ) ἐκ τῆς ὑπάρξεως δένδρου τσουκνίδας.

Πρβλ. ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 150), εἰς Μελισσουργοῦς (Στεργιοπούλου 1933 128), Τσουκνίδες εἰς Χόσεψη (ἐνθ. ἀν. 140).

Ἡ λέξις προῆλθε διὰ προσθήκης τοῦ σ (Byr. Neugr. Jahrb. 5 1926-27 412-3) εἰς τὸ ἀρχαῖα καὶ ἐκ τοῦ κνίδα ἔγινε τσουκνίδα).

Τσούμα, ἡ, σ' Ντζιούμα, τοποθεσία Κερασόβου (Β), Ἀσημοχωρίου (ΝΑ) εἰς Ἀετομηλίταν καὶ Δίστρατον (Δ) προφέρεται λὰ Tschoume. Αἱ τοποθεσίαι ὁμοιάζουν πρὸς ἀνεστραμμένον δοχεῖον. Ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλας: *Τσιούμα Πέτρα*, σ' Τζιούμα Πέτρα, τοποθεσία Στράτσανης (Ν), ὅπου σωρὸς ἀπὸ πέτρες. λὰ *Τσιούμ' ἄλλι Πούλιε* (= στὸ ὕψωμα τῆς Πούλιας, ῥάχη ὑψηλὴ Διστράτου (ΝΑ)).

Πρβλ. Ὁμορφη τσούμα εἰς Βρυσούλαν (Στεργιοπούλου 1933 101), Τσούμα τοῦ Γερογιάννη εἰς Κωστήτσι (117), Τσούμα εἰς Χόσεψη (140).

Τσούμπα, ἡ, σ' Ντζιούμπα, δάσος Πυρσόγιανης (Δ).

Τσουρνόκος, ὁ, στ' Τζουρνόκ', τοποθεσία Ἐξοχῆς (Ν) ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Τζουρνόκος.

Τσουσαῖτες, οἱ, σ' Τσιουτσιάτις, συνοικία Πυρσόγιανης.

Τσουτσουρᾶτες, οἱ, σ' *Τσουτσουρᾶτις*, συνοικία Ἀγίας Βαρβάρας (Δ), ὅπου οἱ *Τσουτσουραῖοι* (*Τσούτσουρας*).

Τυλίχτρα, ἡ, σ' *Ντ'λίχτρα*, θέσις Πυρσόγιανης (Β), ὅπου ἄλλοτε ἐτύλισον τὸ στημόνι αἱ γυναῖκες διὰ τὸν ἀργαλειόν.

Πρβλ. εἰς *Χουλιαράδες* (*Σούλη* 242), εἰς *Κωστήτοι* (*Στεργιοπούλου* 1933 118).

Νύμφη, ἡ, σ' *Ντύμφ'*, τὸ βουνὸν τῆς Κονίτσης (Α). Ὁ κόσμος τὴν λέγει *στὴ Νύμφη*.

Φ

Φακές, αἱ στ' *Φακές*, τοποθεσία Ζέρμας (Α) ἀπόκρυφος, ὅπου οἱ κάτοικοι κατόπιν τῶν εἰσβολῶν τῶν Ἀλβανῶν ἔτρεχον καὶ ἐκρύπτοντο· ἀπὸ τότε ἔμεινεν ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις «αὐτὸς σπέρνει φακές» (=φοβᾶται).

Πρβλ. *Φακὴ* ἡ φαγωμένη εἰς *Χουλιαράδες* (*Σούλη* 243).

Φανάρι, τό, στοὺ *Φανάρ'*, τοποθεσία Χιονιάδων (ΒΔ) ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος ὑψηλοῦ λίθου δίκην φαναρίου.

Βλ. *Φανάρια* λόφος Μυκόνου (*Μενάρδου* τοπων. Μυκόνου 246).

Φάρμακον, λὰ *Φάρμακ(ον)*, τοποθεσία Ἀετομηλίτσης, ὅπου ἦτο ἄλλοτε ἐν ἀκμῇ τὸ χόρταν. Ἐκ τῶν δηλητηριωδῶν οὐσιῶν αὐτοῦ ἐψόφησαν ζῶα.

λὰ *Φάτζα* (=στὶς Ὀξυές), τοποθεσία Διστράτου (Α) γεμάτη Ὀξυές. Ὀμοία καὶ εἰς Ἀρματα (Α).

λὰ *Φερεκένα*, πηγὴ Ἀρμάτων.

Φετόκο, ἡ, στ' *Φιτόκο*, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Φίλιππας, ὁ, στ' *Φίλ'ππα*, ὕψωμα Στράτσανης (Ν), ὅπου κάποιος ἀρματωλὸς ὀνόματι Φίλιππος πολεμῶν πρὸς τοὺς Τούρκους ἐφονεύθη.

Φλιαρόσκανη, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Ν).

Φλωρίνος, ὁ, στ' *Φλουρίν'*, τοποθεσία Ἐξοχῆς (ΝΑ) ἐκ τοῦ Φλώρου.

λὰ *Φολίνα*, πηγὴ Ἀρμάτων.

Φονικά, τά, στὰ *Φουν'κά*, 1) δάσος Γαναδίου (ΒΑ), τοποθεσία Κερασόρου (Β), ὅπου ἐγινε μάχη μεταξὺ κλεφτῶν καὶ Τούρκων, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐφονεύθησαν

Πρβλ. *Φονιὰ* ἐν Παρνασσίδι (Ἀθηνᾶ ΜΔ 150), *Φονικά* εἰς *Κωστήτοι* (*Στεργιοπούλου* 1933 118), *Φονικὸ* εἰς *Μελισσουργοῦς* (128).

Φορτόπι, τό, στοὺ *Φουρτόπ'* τόπος εὐφορος Πυξαρῆς (Β).

Φούζια, τά, στὰ Φούζια, τοποθεσία Στράτσανης (N).

Φούντα, ἡ, στ' Φούντα, τοποθεσία Κονίτισης (N) κατάφυτος ἀπὸ φουντωνὰ δένδρα.

λὰ Φουντίνα ἀλ Καψάλι (=στὴ Βρύση τοῦ Καψάλη), πηγὴ Διστράτου (NΔ) κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βριατζιώτου Καψάλη, λὰ Φουντίνα Ῥάτσια (=στὴν Κρυόβρυση), πηγὴ Διστράτου (E) καὶ ἡ πέριξ αὐτῆς τοποθεσία. λὰ Φουντίνα κοὺ Schuīn (=στὴ βρύση στὰ Ἀγκάλια), πηγὴ Ἀετομηλίτισης μὲ ἀγκάδια πλησίον.

Φούρκα, ἡ, στ' Φούρκα, τοποθεσία Μοναστηρίου καὶ χωρίον τῆς ἐπαρχίας.

Φοῦρνοι, οἱ, στ'ς Φοῦρν'ς, τοποθεσία Πωγωνίσκου, ὅπου βράχοι μὲ σπήλαια ὁμοιάζοντα πρὸς φούρνους.

νὲ Φούsch Μάγκλι, τοποθεσία Πλικατίου σημαίνουσα στὸν μικρὸν κάμπο, νὲ Φούsch Μάδε τοποθεσία Πλικατίου (=στὸ μεγάλο κάμπο).

Ἡ λέξις φούσα ἔκ τοῦ φόσα σημαίνοντος χάνδακα. Ἀπαντᾷ ὡς τοπωνυμία εἰς Κορωπὶ καὶ Κουβαρᾶν Ἀττικῆς (Σαρρῆ Ἀθηνᾶ M 128),

Φραγκοπόλεμοι, οἱ, στ'ς Φραγκουπουλέμ'ς, τοποθεσία Καβασίλων (Δ), ἔνθα ἔγιναν πόλεμοι κατὰ Φράγκων.

Φράντσια Ἐπάνω, στὰ Πάνα Φράντζια, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Α). Φράντσια Κάτω, στὰ Κάτα Φράντζια, τοποθεσία Ἀηδονοχωρίου (Α).

Φράξος, ὁ, στοὺ Φράξου, τοποθεσία Γαναδιοῦ (ΒΔ), ὅπου ἦτο ὁμώνυμον δένδρον. Ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος Φλαξιά, τά, στὰ Φραξιά, τοποθεσίαι Λαγκάδας (Β) καὶ Νικάνορος (Δ).

Φράσιαρες, αἱ, στ'ς Φράschαρες, δασώδης περιοχὴ Βούρμπιανης ἐντὸς τῆς Λειανούρας.

λὰ Φρίγκα, τοποθεσία Διστράτου (ΒΑ),

Φροντζάδες, οἱ, στ'ς Φρουντζάδες, συνοικία Πυρσόγιαννης ἔκ τῶν Φροντζάδων. Οὗτοι εἶναι φερτοί, δηλ. δὲν εἶναι αὐτόχθονες. Εἰς Πυρσόγιαννην λέγονται αἱ φερταὶ σκηναὶ φρέντζα. Ἀσφαλῶς ἔκ τούτου ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν γηγενῶν Φροντζάδες

Φτελιάς, ὁ, στοὺ Φτιλιά, 1) τοποθεσία Λαγκάδας (Α) καλλιεργουμένη, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ πτιλέαν διαμέτρου ἑνὸς μέτρου καὶ πλέον σωζομένην καὶ σήμερον, 2) βρύση Πυξαριᾶς (ΒΔ) μὲ κἀναλες διὰ τὰ ζῶα, ὅπου ἕνας γεροφτελιάς. Φτελιάδια, τά, στὰ Φτιλιάδγλα, 1) τοποθεσία Ζέρμας Λυκόρραχης (Β), ὅπου φύονται φτιλιάδια (=καραγάτσια), 2) τοποθεσία Ζέρμας (Δ). Φτελιά τοῦ Καλογήρου, στ' Φτιλιά τ' Καλόκρ', τοποθεσία Ζέρμας (ΒΔ), διότι ὑπάρχει μιὰ μεγάλη φτιλιά, ὅπου ἔκαμε στρούγγα κάποιος καλόγηρος.

Βλ. Φτελιάς ὡς Χόσεψη (Στεργιοπούλου 1933 140).

Φτέρη, ἡ, στ' *Φτέρ'*, τοποθεσία Ἐλευθέρου (B), Ἀμαράντου (BΔ), Ἀηδονοχωρίου (N) ἔχουσαι φτέρες.

Πρβλ. *Φτεριάς* εἰς Παρνασσίδα (Ἀθηνᾶ ΜΔ 151), *Φτερές* εἰς Μύρθιο (*Χατζηδάκι* 4), *Φτερούσης* εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 244), *Φτέρες* εἰς Κατιούλι (*Στεργιοπούλου* 110), εἰς Χόσεψη (ἐνθ. ἀν. 140).

Φυτιά, ἡ, στ' *Φυτιά*, τοποθεσία Πουρνιάς (B).

Φυτοί, οἱ, στ' *Φ'τούς*, τοποθεσία Ὁξυνᾶς (Δ), ὅπου λέγουν ὅτι ἦσαν φυτευμένα πολλὰ δένδρα.

Φωλεὰ τοῦ Κόρακα, στ' *Κόρακα τ' φουλιά*, ἀπόκλημος βράχος Βούρμπιανης (B), ὅπου οἱ κόρακες κτίζουν τὰς φωλεάς των.

Φώτης, ὁ, στ' *Φώτ'*, τοποθεσία Λαγκάδας (A) καλλιεργουμένη.

X

Χαλίκι, λὰ *Χαλίκ*, τοποθεσία Ἀετομηλίτσας (BΔ) καὶ Ἀηδονοχωρίου, ὅπου εἶναι χαλίκι. Ἀπαντᾷ καὶ : *Χαλικωτά*, τά, στὰ *Χαλκουτά*, τοποθεσία Γορίτσας (N).

Τὸ αὐτὸ ἐν Εὐρυτανίᾳ (Λοκοπούλου), Ἀττικῇ (Σαρρῇ), Παρνασσίδι (Κάλια 151), Συρράκῃ (Ἀναγνωστοπούλου 90), *Χαλίκια* εἰς Καλίτζι (*Στεργιοπούλου* 1933 σ. 104), *Χαλίκια* καὶ *Χαλιάς* εἰς Κωστήτσι (*Στεργιοπούλου* σ. 118), *Χαλιάδες* καὶ Μελισσουργοῦς (ἐνθ. ἀν. σ. 128), *Χαλίκια* εἰς Μελισσουργοῦς (ἐνθ. ἀν. σ. 151).

Χαλίλης, ὁ, στ' *Χαλὶλ'*, λόφος Πυξαριάς (Δ) ἀνήκων εἰς τινὰ βέην.

Χαλκιάδες, οἱ, σ' *τ'ς Χαλικάδης*, τοποθεσία ἐπίπεδος Πυρσόγιαννης (NΔ), ὅπου ἦτο ἐν τῶν τριῶν χωρίων, ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Πυρσόγιανη.

Χαλκιᾶς, ὁ, στ' *Χαλκιᾶ*, 1) τοποθεσία Καντσίκου (NΔ), ὅπου κάποιος σιδηρουργὸς (*Χαλκιᾶς*) ἔκοπτε κέδρα ἐν καιρῷ φοβεροῦ χειμῶνος καὶ ἀπέθανεν ἐκ τοῦ ψύχους. 2) τοποθεσία Πουρνιάς (N) ἀπὸ τὰ πολλὰ χαλίκια.

Χάνι, λὰ *Χάν'*, τοποθεσία Ἀετομηλίτσης, ὅπου χάνι. *Χὰν - τσαούσης*, στ' *Χάν τσιαούσ'*. ἀμπέλια Γαναδιοῦ (BA)· πιθανῶς ἐκ Τούρκου τσαούση Χάν.

Χανόπουλο, τό, στοῦ Χανόπ'λου, τοποθεσία Μοναστηρίου (BA).

Χαράλαμπος ἅγιος, ὁ, στοὺν ἅη Χαράλαμπον, 1) τοποθεσία ἀπὸ παρεκκλήσια εἰς Μεσαριὰν (B), Πυξαριάν (NΔ), 2) τοποθεσία ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς Ἀμαράντον (Δ), Καστάνιανην (B).

Χαρίτω, ἡ, στ' *Χαρίτου*, τοποθεσία Καστάνιανης (NA), τῆς ὁποίας τὰ κτήματα ἀνήκον εἰς μίαν ἀρχόντισσαν Χαρίτω.

Χατζᾶτες, οἱ, στ'ς *Χατζιδᾶτις*, συνοικία ἁγίας Βαρβάρας (Δ), ὅπου κατοικοῦν οἱ *Χατζαῖοι* (*Χατζῆς*).

Χειμαδιά, τά, στὰ *Χ'μαδγιά*, τοποθεσία Καστάνιανης (Δ), ὅπου δὲν πίπτει χιὼν· τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὸν Ἑὺ Σωτῆρα κατέβαινον ἐδῶ οἱ καλόγηροι, ὅπου εἶχον κελλιά.

Χιονιάδες, οἱ, στ'ς *Χιουνιάδες* χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτης, τσιφλίκι τοῦ Ἑὺ πασᾶ (*Ἀραβαντινοῦ Ἱστορ.* Ἑὺ 603).

Χονδροβούνι, τό, στὸ *Χονδροβούν'*, τοποθεσία Ἑὺ Βαρβάρας (Α) καλλιεργούμενη.

Χοροστάσι, τό, στοὺ *Χουρουστάς*, τοποθεσία Βούρμπιανης (Δ). Παραδίδεται ὅτι ἔθετον εἰς τὴν θέσιν ταύτην οἱ κόπτοντες ξύλα εἰς τὸ πλησίον δάσος τὰ φορτία των καὶ ὕστερον ἐγύριζον εἰς τὸ δάσος πρὸς μεταφορὰν καὶ ἄλλων φορτίων, ὥς μοι εἶπεν ὁ κ. Φεμπέλης. Ἡ τοποθεσία εἶναι ὁμαλὴ καὶ κατάλληλος νὰ στρώσουν χορὸν. Ὁ λαὸς φαντάζεται ὅτι οἱ «ξωτικιᾶς» στήνουν χορὸν καὶ φαίνεται ὅτι ὁ λαὸς διὰ τὸ «στήσιμον χοροῦ» τοῦτο ὠνόμασε τὴν τοποθεσίαν.

Χράπι, τό, στὸ *Χράπ'*, δάσος Ἑὺ Αἰδονοχωρίου (Ν), ὅπου καὶ ὁμώνυμος πηγὴ.

Χριστόφορος ἅγιος στοῦν Ἑὺ-Χ'στόφουρου, τοποθεσίαι 1) ἀπὸ ἐκκλησίαν εἰς Καστάνιανην, 2) ἀπὸ παρεκκλήσιον εἰς Πουρνιὰν (Α), στ' Ἑὺ-Χ'στουφόρ', ἀπὸ ἐκκλησίαν εἰς Ἀσημοχώρι, 4) ἀπὸ μοναστήρι εἰς Μολυβδοσκέπαστον (Ν).

λὰ *Χρῦσκου*, πηγὴ Ἑὺ Αἰμάτων (Α).

Χωράφια στὸ *Κρυόνερο*, στὰ *Σουράφχια* στοὺ *Κρυόνερον*, τοποθεσία Ἑὺ Αἰδονοχωρίου (Ν) εἰς βρύση Κρυόνερο. *Χωράφια* τοῦ *Νικολάου*, στ' *Νικολάου* τὰ *Χουράφχια*, τοποθεσία Πουρνιᾶς (Δ). *Χωραφούλι*, τό, στοὺ *Χουραφούλ'*, τοποθεσία Μεσαριᾶς (Α), ὅπου μικρὸ χωράφι. *Χωραφούλια*, τά, στὰ *Χουραφούλια*, ῥάχη Καβασίλων ἀπὸ πολλὰ μικρὰ χωράφια.

Πρβλ. Πλατὲ χωράφια εἰς Μύρθιο (*Χατζιδάκις* 4), *Χωράφ*, καὶ *Χωραφούλλα* εἰς Χουλιαράδες (*Σούλη* 245), *Χωραφιὰ* εἰς Φορτώσι (*Στεργιοπούλου* 136). *Χωράφια* εἰς Κουκούλι (ἐνθ. ἄν. 110).

Ψ

Ψεμματάρης, ὁ, στ' *ψεμματάρ'*, χείμαρρος καὶ ἡ πέριξ αὐτοῦ τοποθεσία Βούρμπιανης.

Ψηλομάνδρια, στὰ ψηλουμάντρια, ράχη Καβασίων (Α). Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ἦσαν πολλοὶ ψύλλοι εἰς τὴν θέσιν ταύτην καὶ τὰ αἰγοπρόβατα ἀπέθαναν.

Ψημένος, ὁ, στοὺν Ψημένου, τοποθεσία Ἀμαράντου (ΒΑ), ὅπου λέγουν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔψησαν κάποιον Χριστιανόν.

Ψωμάτικο, τό, τοῦ ψουμάτ'κου, κάμπος Ἀηδονοχωρίου καρπίζων καλύτερα ἀπὸ ὅλας τὰς θέσεις τοῦ χωρίου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΑΡΡΟΣ

Ὁ Δημήτριος Σάρρος ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Βίτσαν τοῦ Ζαγορίου. Δι-
δαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ χωρίου του, ἐνεγράφη τὸ 1883
εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν τῶν Ἰωαννίνων, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τὸν Ἰούλιον τοῦ
1890. Οἱ μαθηταὶ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς ἔζων τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν
ζωηρὰν ἐπίδρασιν τῶν στίχων τοῦ Κρυστάλλη, ὁ ὁποῖος μαθητὴς τῆς Ζωσιμαίας
τότε, εἶχε δημοσιεύσῃ τὰς «Σκιὰς τοῦ Ἀδου» ἕνεκα τῶν ὁποίων ἠναγκάσθη νὰ
δραπετεύσῃ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ νὰ ἀφίσῃ τὰ μαθητικὰ θρανία τῆς Σχολῆς.
Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον ὁ Κρυστάλλης, ποὺ ἔδωσεν εἰς τὸν μικρὸν τότε Σάρρον τὸ
πρῶτον ποιητικὸν φτερούγισμα. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀκόμῃ ἔναυλος ἡ ποι-
ητικὴ παράδοσις τοῦ Βηλαρά καὶ ζωντανὴ ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἔργου τοῦ Ψαλλίδα
καὶ τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Ὅπως ὁ Κρυστάλλης ἔτσι καὶ ὁ Σάρρος τότε μαθητὴς
τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς ἐδημοσίευσεν τὸ 1889 εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν, πρᾶγμα
οὐχὶ σύνηθες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην «Τὰ πρῶτα τραγούδια». Εἰς τὰ τραγούδια
ταῦτα τὰ παιδικὰ καὶ ἀφελῆ, ζωγραφίζεται ὁλόκληρος ὁ μετέπειτα Σάρρος, ὁ
καλὸς μελετητὴς τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ποιητῶν καὶ ὁ θερμὸς ἐραστὴς τοῦ
δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ τόνου. Ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ δὲν
λείπει καὶ ἡ σατυρικὴ διάθεσις, γέννημα προφανῶς τῆς μελέτης τῶν ποιημάτων
τοῦ Βηλαρά, καὶ δι' αὐτὸ γράφει κάπου.

»Λοιπὸν καλὸ σκολεῖό μου μὲ τοὺς καθηγητάς σου
»μὲ τοὺς δουλικούς σου νόμους μὲ τὰ παπαγαλλικά σου
»σ' ἀφίνω· σχώρεσέ με καὶ νᾶσε σχωρεμένο
»κι' ἐγὼ πλιά μὲ τὴ Μοῦσά μου εἰς ἄλλον δρόμον μπαίνω.

Κι' ἔτσι ὁ Σάρρος μπῆκε σ' ἄλλον δρόμον, τὸν δρόμον τῆς λογοτεχνίας.

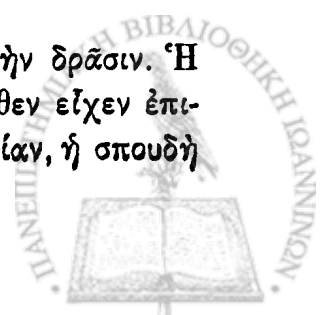
Ὁ Δημήτριος Σάρρος, ποθὼν ἀνωτέραν μόρφωσιν, ἐνεγράφη τὸ 1892 εἰς
τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. Πρωτοετὴς ἀκόμῃ
ἐδημοσίευσεν μετὰφρασιν ἀριστοτεχνικὴν τοῦ ὠραίου ποιήματος τοῦ Μουσαίου
«Τὰ καθ' Ἡρῶ καὶ Λέανδρον» εἰς τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ μεταγγίσῃ ὅλην τὴν
χάριν καὶ τὴν δροσερότητα τοῦ δημοτικοῦ στίχου καὶ νὰ εὕρῃ ἀντιστοίχους φρά-
σεις καὶ ἀντίστοιχα θέματα εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ τὰς παραδόσεις τῆς
Ἠπείρου.

Ἀποπερατώσας τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς τὸ 1897, διωρίσθη σχολάρχης εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὁπότεν, συστάσει τῆς Πρυτανείας τοῦ Πανεπιστημίου, ἐστάλη διευθυντὴς τοῦ Παγκυπρίου γυμνασίου. Ἐν Κύπρῳ ὑπηρετῶν ἐδημοσίευσεν τὸ 1901 ἀξιόλογον μελέτην περὶ τοῦ Κυπρίου φιλοσόφου Ζήνωνος τοῦ Καλιέως, ὡς καὶ λαογραφικὴν περὶ τῶν μηνῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκεῖθεν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐκτιμῶν τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸ καθήκον καὶ τὴν πατριωτικὴν του δράσιν, τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, ὅπου ἐπὶ ἑπταετίαν ὑπηρετήσας οὗτος ὡς γυμνασιάρχης εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ Σέρρας καὶ γεν. Ἐπιθεωρητὴς εἰς Θεσσαλονίκην, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἐν ἀκμῇ τότε εὐρισκόμενον Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Λόγῳ ὁμῶς τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐκείνων ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πατριαρχείου Κ/πόλεως τὴν μετάθεσίν του ἀλλαχοῦ καὶ οὕτω διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ὅπου ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1923. Εἰς τὴν Κ/πολιν ὁ Σάρρος συνεχίζει τὴν ὥραίαν παράδοσιν τῶν Ἑπειρωτῶν διδασκάλων τὸν Τάγνηδην, τοῦ Παρανίκα, τοῦ Βωζάνη, τοῦ Παπαρρούση, τοῦ Λεσσοῦ, τοῦ Χασιώτη καὶ τοῦ Ἑπειρώτου ἱατροφιλοσόφου Βασιάδη. Λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, δημοσιεύων μελέτας εἰς τὸ περιοδικόν του, συμμετέχει ὡς κριτὴς καὶ εἰσηγητὴς διαγωνισμῶν τοῦ Συλλόγου, γίνεται εἰσηγητὴς τοῦ ἐκπαιδ. συνεδρίου τῆς Κ/πόλεως τὸ 1909, ὁργανώνει τὸ 1912 ἐν Κ/πόλει τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν διδασκάλων τοῦ Ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν μεγάλην Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ, τὴν συγκληθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τὸ 1910 ὁπότε συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τὰ πατριωτικὰ του αἰσθήματα, φυλακίζεται. Διατελὼν μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πατριαρχείων, δηλ. τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ κυριώτερος συντάκτης τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων αὐτοῦ. Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφὴ τὸν ἔφερε τὸ 1922 εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου διωρίσθη γυμνασιάρχης ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἔπειτα ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος κατὰ τὸ 1926 καὶ ἀργότερον μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

Ὡς ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Σάρρος ἄφισεν ἀρίστας ἐντυπώσεις παντοῦ ὅπου ὑπηρέτησεν. Ἦτο ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τοῦ Ἑπειρώτου διδασκάλου καὶ ἡ ἐνσάρκωσις τῶν ὑψηλῶν ἀρετῶν ἐκείνου τῆς φιλεργίας, τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν πατρίδα. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας του ἦτο πῶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τοὺς ὑποδούλους μαθητάς του τὰ μεγάλα διδάγματα τῆς προγονικῆς μας εὐκλείας καὶ πῶς νὰ κρατήσῃ ἄσβεστον τὴν λαμπράδα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς εἰς αὐτοὺς καὶ ἀκοίμητον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἦτο ὁ Σάρρος προητοιμασμένος διὰ μίαν τοιαύτην ἐθνικὴν δράσιν. Ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων εἰς τὴν ὁποίαν παιδιόθεν εἶχεν ἐπιδοθῇ, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν δημοτικὴν ποίησιν καὶ τὴν λαογραφίαν, ἡ σπουδὴ

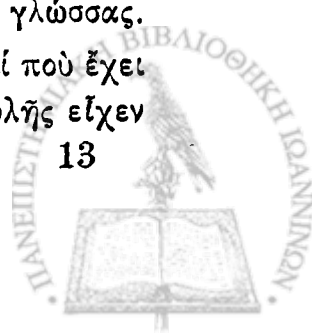

τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, τὸν εἶχον ἐφοδιάσῃ μὲ ὅλα τὰ ἐφόδια, τὰ ἀπαιτούμενα διὰ μίαν τοιαύτην ἐπωφελῆ δρᾶσιν, ἣς εἶχεν ἀνάγκην ὁ ὑπόδουλος τότε Ἑλληνισμός. Διὰ ταῦτα χωρὶς δισταγμὸν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὸν Δημήτριον Σάρρον μεταξὺ τῶν μεγάλων τοῦ Γένους διδασκάλων, τῶν ὁποίων ἡ Ἡπειρος ὑπῆρξεν ἡ κυριώτερα τροφός. Μαζί μὲ τοὺς συγχρόνους τοῦ Ἡπειρώτας τὸν Κρυστάλλην καὶ τὸν Χριστοδασίλην, τοὺς Ἡπειρώτας ἐκείους ποὺ ἐτίμησαν τὰ νεοελληνικὰ γράμματα καὶ τὴν Ἡπειρον, ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ λίγους Ἑλληνας ποὺ ἔγραψαν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐμελέτησαν αὐτήν.

Κυριώτερον ὅμως ἔργον τοῦ Σάρρου θὰ μείνῃ τὸ μεταφραστικόν, δηλαδὴ ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ κάμῃ γνωστὸν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δρᾶμα, τὴν τελειωτέραν ἔκφασιν τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Τὸ μεταφραστικόν ἔργον τοῦ Σάρρου εἶναι σπουδαῖον, διότι προέρχεται ἀπὸ βαθὺν γνώστην τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας. Πάντοτε εἰς τὰς μεταφράσεις του προσπαθεῖ νὰ ζωντανεύσῃ τὸν ἀρχαῖον ποιητὴν καὶ ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον καὶ ἀντίστοιχον ἔκφασιν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ δηλ. εἰς τὸ δημοτικὸ τραγούδι, εἰς τὸν νεοελληνικὸν μῦθον, εἰς τὸν νεοελληνικὸν θρύλλον, ὅπου ὀλοζώντανος ζῇ ὁ ἑλληνικὸς λαός. Ἡ ἀδιάκοπος ἀναστροφὴ μὲ αὐτοὺς, τοῦ φέρνει ἀδιάστως ὅταν μεταφράζει τὰς καταλλήλους ἐκφράσεις καὶ δίδει εἰς τὰς μεταφράσεις του ὅλον τὸ κάλλος τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς. Μεταφράζει ἀπαλὰ καὶ ἀδίαστα, τὸ ὕψος του εἶναι ζωντανὸν καὶ ἀπροσποίητον καὶ ὁ στίχος του ἡρεμὸς καὶ μελωδικὸς ἀπαπνέων ὅλον τὸ ἄρωμα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἡ γλῶσσά του εἶναι καθαρὴ δημοτικὴ ἀπλὴ καὶ ζωντανὴ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ ἀκρότητας καὶ νεολογισμοὺς καὶ ἐξεζητημένην φρασσεολογίαν. Ὅταν διαβάσεις μεταφράσεις τοῦ Σάρρου νομίζεις πῶς διαβάσεις δημοτικὸ τραγούδι τῆς Ἡπείρου. Μετέφρασε μόνον δώδεκα δράματα τοῦ Εὐριπίδου καὶ πέντε τοῦ Σοφοκλέους, ἄφισε δὲ σχεδὸν ἔτοιμα πρὸς ἐκδοσιν τὴν Ἠλέκτραν καὶ τὸν Φιλοκτήτην τοῦ Σοφοκλέους.

Ἄλλὰ καὶ ἡ μελέτῃ τῆς λαογραφίας δὲν εἶναι μικροτέρας ἀξίας. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν πᾶσα ἄλλη ἐνασχόλησις ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κειμένων ἐθεωρεῖτο μωρία, ὁ Σάρρος μιμούμενος τὸν Παναγιώτην Ἀραβαντινὸν τὸν μεγάλον ἱστορικὸν καὶ λαογράφον τῆς Ἡπείρου, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν λαογραφίαν τῆς Ἡπείρου καὶ οὕτω τὸ 1893, ὅτε ἀκόμη ἦτο φοιτητῆς, ἐδραφεύθη ἡ λαογραφικὴ συλλογὴ του «Ἡπειρωτικὰ ποικίλα». Εἰς τὰς λαογραφικὰς του μελέτας ζητεῖ πάντοτε ἐπιμόνως νὰ εὕρῃ τὰς ἐπιδιώσεις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως εὕρισκει εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν παράδοσιν τοῦ Ζαφείρη λείψανα τοῦ ἀρχαίου μύθου τοῦ Λίνου καὶ τοῦ Ἀδωνίδος. Πρὸς τούτοις πρῶτος ὁ Σάρρος ἐπρόσεξε καὶ ἐμελέτησε συστηματικῶς τὰς συνθηματικὰς γλώσσας.

Ἐκτὸς τῆς λαογραφίας, τὴν προσοχὴν τοῦ Σάρρου ἐλκύει κάθε τί ποὺ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν πάτριον ἱστορίαν. Μαθητῆς ἀκόμη τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς εἶχεν

ἀντιγράφει ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου καὶ τὰ μηναῖα τῆς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις, τὴν ἐργασίαν δὲ ταύτην ἐξακολουθεῖ καὶ ἀργότερον, ὅτε ὡς διδάσκαλος περιέρχεται τὸν ὑπόδουλον ἐλληνισμόν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας τοῦ ταύτης εἶναι αἱ συλλογαί, αἱ δημοσιευθεῖσαι εἰς τὸ Περιοδικὸν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κ/πόλεως, τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικά, τὴν Ἑπετηρίδα τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν.

Διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Σάρρου ἀρκετὰ ἐγράφησαν, ἐλπίζω δὲ νὰ ἐκδώσῃ εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐν τόμῳ πάσας τὰς κρίσεις ταύτας ὡς καὶ μελέτας γραφείας ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ φίλων του τιμώντων τὸ ἔργον του. Παραθέτω μόνον γνώμην τοῦ ἐξ Ἀραφιδίου κριτικοῦ κ. Ροδᾶ δημοσιευθεῖσαν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐλεύθερον Βῆμα». «Ὁ Σάρρος ἦταν φυσιογνωμία ἀδρῆ, μὲ βαθύτατα καὶ τετράγωνα θεμέλια. Ἐπέρασεν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν ζωὴν ἀδίστακτος μπροστὰ στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας μὲ τὸ κήρυγμα ἀδιάκοπα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, μὲ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀπλότητα ἀρχαίου φιλοσόφου. Γι' αὐτὸ ἐλατρεύετο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐγνώρισαν τὴν ἀγνή του ψυχὴ καὶ τὸν ἀπροσποίητον καὶ ἀδαμάντινον χαρακτῆρά του».

Ὁ Σάρρος ἐδημοσίευσε τὰς ἐξῆς ἐργασίας.

Α' ΔΙΑΦΟΡΑ

- 1) Τὰ πρῶτα τραγούδια (εὐθυμα, πόνου ἀρχαῖα) Ἀθῆναι 1891.
- 2) Ἱστορικὰ σημειώματα περὶ Ἑπείρου καὶ Βλαχίας (Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος τ. Ε') Ἀθῆναι 1897.
- 3) Λεῖψανα τῆς λατρείας τοῦ Λίνου καὶ Ἀδώνιδος ἐν Ἑπείρῳ (Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας Ἑλλάδος τ. Α'). Ἀθῆναι 1897.
- 4) Περὶ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Λάρναξ (Κύπρου) 1901.
- 5) Οἱ μῆνες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (ἐφημ. Ἀλήθεια Λεμεσοῦ Κύπρου 1 Ἰανουαρίου 1901).
- 6) Ἐκθεσις τῆς κρίσεως τοῦ Β' Δραματικοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Κων/πολις 1911.
- 7) Παλαιογραφικὸς ἔρανος (Περιοδικὸν τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου Κ/λεως τ. ΛΒ'). Κων/πολις 1912.
- 8) Περὶ ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων διδασκάλων. Εἰσήγησις εἰς τὸ ἐν Κ/πόλει πανδιδασκαλικὸν συνέδριον. Ἐφημερίς «Πατρίς» Κ/πόλεως 18-29 Αὐγούστου 1912.
- 9) Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Κων/πολις 1912.

- 10) Παρατηρήσεις εἰς τὸ Ἑπειρωτικὸν γλωσσάριον τοῦ Π. Ἀραδαντινοῦ. Κων/πολις 1920.
- 11) Διορθωτικὰ εἰς Εὐριπίδην, Ἰφιγένειαν καὶ Μήδειαν. Κων/πολις 1920.
- 12) Περὶ τῆς ἐν Ἑπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνθηματικῆς γλώσσης. (Δελτίον τῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τ. Ζ') Ἀθῆναι 1723.
- 13) Ζαγορσιακῶν θεσμίων ἔρευνα (Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ τ. Β'). Ἰωάννινα 1927.
- 14) Ἡ ἐπανάστασις Διογυσίου τοῦ Σκυλοσόφου εἰς Ἰωάννινα (1611) καὶ ὁ στηλιτευτικὸς λόγος Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, (Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ τ. Γ') Ἰωάννινα 1928.
- 15) Κατάλογος τῶν χειρογράφων τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου. (Ἐπετηρὶς Βυζαντινῶν σπουδῶν τ. Η' (1931) καὶ τ. Θ' 1932). Ἀθῆναι.
- 16) Πῶς εἶδε καὶ πῶς ἐτραγούδησεν ὁ λόρδος Βύρων τὴν Ἑπειρον (Childe Harold's Pilgrimage II) Φιλολογικὸς Νέος Κόσμος Ἀθῆναι 1935.
- 17) Παλαιογραφικὰ Ἑραγίσματα ἐκ Θεσσαλίας (Ἐπετηρὶς Βυζαντινῶν σπουδῶν τ. ΙΒ') Ἀθῆναι 1936.
- 18) Ἑπειρωτικαὶ ἐνθυμήσεις ἢ Χρονικὰ σημειώματα καὶ ἐπιγραφαὶ (Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ τ. ΙΒ') Ἰωάννινα 1937.
- 19) Τοπωνυμικὸν Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου (Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ τ. ΙΒ') Ἰωάννινα 1937.
- 20) Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου. Ἀπόκρισις πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς Ἀρτης. Ἐξ Ἰωαννίνων 1614. (Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ) Ἰωάννινα 1937.

Β' ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

- 21) Τὰ καθ' Ἡρὸν καὶ Λέανδρον, Μετάφρασις εἰς δημοτικοὺς στίχους καὶ ἀνεύρεσις εἰς τὴν δημῶδη ποίησιν. Ἀθῆναι 1892.
- 22) Εἰσαγωγή στὸ ἀρχαῖο δράμα. Ἀθῆναι 1920.
- 23) Σοφοκλῆς σὲ δημοτικοὺς στίχους, μὲ προλόγους καὶ σημειώματα ἐρμηνευτικά. I Ἀντιγόνη ἔκδ. Β 1932. II Αἴας 1935. III Οἰδίπους Τύραννος 1936. IV Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ 1937. V Ἰχνευταὶ Σάτυροι 1932. Ἀθήνα.
- 24) Εὐριπίδης, σὲ δημοτικοὺς στίχους μὲ προλόγους καὶ σημειώματα ἐρμηνευτικά. Τομ. Α' I Βίος καὶ Ἔργα, Ἰππόλυτος, II Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι, III Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις, IV Ἀλκηστis. Ἀθήνα 1934.
- 25) Εὐριπίδης, σὲ δημοτικοὺς στίχους μὲ προλόγους κλπ. τομ. Β' I Μήδεια, II Ἑκάδη, III Ἥλέκτρα, IV Ἀνδρομάχη. Ἀθήνα 1935.

26) Εὐριπίδης, σὲ στίχους δημοτικούς μὲ προλόγους κλπ. τ. Γ' I Φοίνισσαι, II Ἰκέτιδες, III Ἡρακλείδαι, IV Κύνιθωψ.

Τῶν δραμάτων τούτων τινὰ εἶχε δημοσιεύσει ἐν Κων/πόλει εἰς περιοδικά.

Γ' ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΙΣΑΙ

27) Σοφοκλῆς σὲ δημοτικούς στίχους. Ἡλέκτρα, Φιλοκτήτης (ἐλλιπής).

28) Ἀρχαῖα τραγούδια σὲ νέους στίχους.

29) Χρονικὰ σημειώματα ἐκ διαφόρων Βιβλιοθηκῶν.

30) Λόγοι καὶ διατριβαί.

31) Ἡπειρωτικὰ Ἡθογραφήματα.

32) Τὰ φωνήεντα εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ ἰδιώματα.

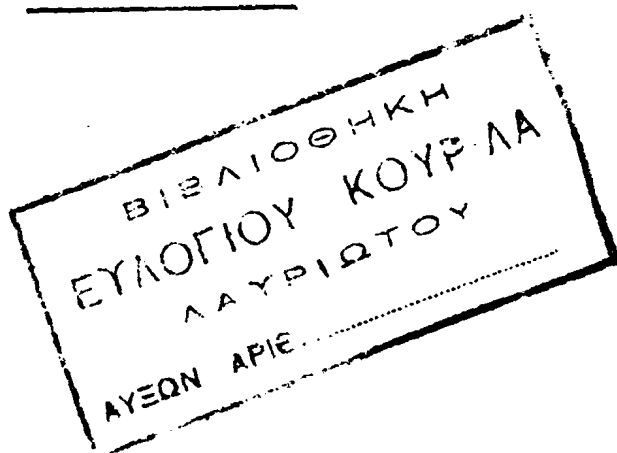
33) Ἡπειρωτικὰ τραγούδια καὶ μοιρολόγια.

34) Λεξικὸν τῶν Ἡπειρωτικῶν ἰδιωμάτων.

35) Ἡπειρωτικὴ Λαογραφία (ἐδραβεύθη εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Γλωσσικοῦ Συλλόγου «Κοραῆς» 1893).

Ἀπέθανε τὴν 3 Ν/βρίου 1938 εἰς Ἀθήνας κατόπιν ἐγχειρήσεως.

ΧΡ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΓ' ΤΟΜΟΥ

<p> *Αγ. Βαρβάρα 154, 156, 184, 186, 189.
 *Αγ. Παρασκευή 132, 178.
 *Αγιος Τάφος 94.
 *Αγκάλια 187.
 *Αγόρανα 132.
 *Αδριανούπολις 80, 192.
 *Αδωνις 193, 194.
 *Αετομηλίτσα 152, 153, 157, 164, 173, 176,
 177, 180, 185—188.
 *Αηδονοχώρι 152, 153, 155, 156, 157, 158,
 161—169, 178—180, 182,
 187, 188, 190.
 *Αθανάσιος *Οχριδος 89.
 *Αθανασίου Κ. 136.
 *Αθηνᾶ 178.
 *Αθηναγόρας Πρ. Παραμυθίας 81, 149.
 Αΐας 195.
 Αΐσωπος 115.
 Αϊτωλία 119.
 Αϊτωλὸς Χρῦσανθος 146.
 *Ακαδημία Πατριαρχική 145.
 *Ακαρνανία 118.
 *Αλβανία 88, 90, 129, 137.
 *Αλβανοὶ 186.
 *Αλῆ - Μπέη 132.
 *Αλῆ Πασᾶς 1 ἐξ. 14, 15, 21, 33, 36, 37,
 38, 41, 42, 43, 44, 53, 123 ἐξ.
 143, 144, 146, 147, 148, 150,
 189.
 *Αλτα Τσούκα 185.
 *Αλφαντζῆς Μιχ. 84.
 *Αμαντος Κ. 142.
 *Αμάραντος 152, 156, 157, 159, 162, 163,
 164, 165, 168, 169, 171, 172,
 173, 179, 180, 183—185, 188,
 190.
 *Αμπάξης Μέτζε 43.
 *Αμπάξης Ταχῆρ 22, 43. </p> | <p> *Αναγνωστόπουλος 188.
 *Ανασελίτζα 45.
 *Αναστασίας ἁγ. λείψανον 27.
 *Ανδρομάχη 195.
 *Ανθράκης Μεθόδ. 109.
 *Αντιγόνη 195.
 *Αντρωνᾶδες Δ. Μαργ. 32.
 *Αντρωνᾶδες Θαν. 32.
 *Αντρωνᾶδες Νάσ. 32.
 *Αντρωνάης Ν. Δ.
 *Αντρώνη Μιχ. 32.
 *Αραβαντινὸς Π. 3, 81, 119, 144, 177, 178,
 189, 191, 193, 195.
 *Αραβαντινὸς Ε. 128, 140, 146.
 *Αργύρης *Αν. 139.
 *Αργύρης Γιάννης 125.
 *Αργύρης Ν. 125, 141.
 *Αργύροβα 135, 136.
 *Αργυρόκαστρον 93.
 *Αρλιώτης Νικ. 145.
 *Αρματα 165, 175, 177, 181, 183, 186.
 *Αρτα 15, 36, 123, 139, 146, 149, 150, 195.
 *Αρτινὸς Θεοχ. 37.
 *Ασημοχώρι 156, 161, 162, 164, 169, 171,
 178—180, 185, 189.
 *Αττική 188.
 Αὐδῆ μπέης 83.
 Αὐλῶν 80.
 *Αχμέτ πασᾶς 17, 19.
 *Αχριδῶν 177.
 *Ἄψος 164, 176, 178.

 Βαγγέλη Ταμπούρη 180.
 Βάκος Ντεμῆρης 64.
 Βαλαρέσος Τζώρτζης 121.
 Βάλτον 43.
 Βαλαπάτης Α. 148.
 Βαλτσόρα 132. </p> |
|--|---|

- Βανούτση Ἑλένη 134.
 Βαρβάρα Ἀγ. 184.
 Βαργιάδες 132, 149.
 Βαροσλῆς 79.
 Βυσιάδης 192.
 Βασιλείου Σπ. 52.
 Βασιλικὸν 183.
 Βασταβέντζια 39.
 Βασταβέτσι 132.
 Βέης Ν. 81, 142, 148.
 Weigand 146.
 Βελάνος Αἰμ. 95, 101, 109, 111.
 Βελέγραδα 144, 147.
 Βελεγράδια 148.
 Βελῆ πασᾶς 33, 38.
 Βελῆς Ἀλῆ πασᾶ 74 ἐξ.
 Βελλὰ 90.
 Βελλιανίτης Θ. 81.
 Βελτζίστα 98, 132.
 Βενετία 92, 114.
 Βενετίας Ἀρχεῖον 81, 91, 101, 112, 117.
 Βεράτιον 142.
 Βέργος 181.
 Βέρροια 45.
 Βηλαρᾶς 191.
 Βήσσανη 132.
 Βησσαρίωνος λειτουργία 116.
 Βιδαλῆ Μαριετώα 109.
 Βιέννη 133.
 Βίτσα 191, 195.
 Βλαχία 8.
 Βλάχος Γερ. 114.
 Βλάχος Γκαμαλέτζης 38.
 Βλάχος Π. 35.
 Βομπλό 132.
 Βορρε 2, 20.
 Βοστίνα 132.
 Βουβάλες 182.
 Βούλγαρις Εὐγ. 11.
 Βούλιστα 132.
 Βουλόδημος 8.
 Βούρμπιανη 3, 7, 12, 13, 15, 16, 17, 18,
 21, 35, 36, 45, 4, 757, 76, 154,
 155, 157, 158—164, 178, 179,
 182—184, 187—189.
 Bousquet L. 147.
 Βουτυρᾶς Σ. 145.
 Βράβαρη 132.
 Βρεττοὶ 130.
 Βρεττὸς Ἰω. 133, 134.
 Βρεττὸς Ἀναστ. 133, 134, 140.
 Βρεττὸς Ἀργύρης 123, 133, 134.
 Βροντισμένη 132.
 Βρυσούλα 185.
 Βύρων λόρδος 5, 136, 137, 191, 195.
 Βυζάντιος Σεραφ. 145.
 Βωζάνης 192.
 Γαζῆς 11.
 Γαναδιὸ 154, 155, 156, 157, 158, 159, 163.
 165, 166, 169, 171, 172, 176—178
 180, 182, 183, 186, 187.
 Γαστρίτσα 111.
 Γγίνος Ἀναστ. 37.
 Γγιόνμας Μᾶνος 112.
 Γγκιόνμα Σχολή 112.
 Γγιούντζε Ἀϊντίν 50.
 Γγιούντζες Μεχλουλ 66.
 Γγούτζη Μάνκε 50.
 Γεδεών Μ. 142, 145.
 Γερογιάννης 185.
 Γερορρίζος Κούσης 45.
 Γερουλᾶνος Σπ. 115.
 Γεφύρα 43.
 Γεωργάνου 132.
 Γεώργιος Ἀγ. 178.
 Γεωργίου Α. 146.
 Γεωργίου Ν. Χρ. 52.
 Γιαούπης Πάσω 67.
 Γιαούπης Πάσιος 65.
 Γιάνκου Ν. 43, 52, 53.
 Γιαννάκος Γ. 37.
 Γιαννάκος Ν. 37.
 Γιαννόπουλος Ν. 81.
 Γιάντζε 60.
 Γιάντζες Μοῦρτος 55.
 Γιαντζάνης Ὁρχάν 66.
 Γιάτζες Σελήμπεης 26.
 Γιολαντζήδες 48.
 Γιούσε Ρακήπης 55.
 Γιώτης Τζοβέλας 181.
 Γκαβογιασούμπεης 41.
 Γκαβομιχάλης Α. 33.
 Γκαγκαράτζας Μῆτρος 41.
 Γκανούλης 150.
 Γκινάκος Μ. Ζήκος 47.

- Γκίνης Δ. 114.
 Γκίοναλα 132.
 Γκιόνμα σχολεῖον 108.
 Γκιούντζης Ἀϊντ 60.
 Γκιούντζης Μάνκας 61.
 Γκιούτζης Μπεχλιούλης 62.
 Γκιούτζε Ἀϊττ 57.
 Γκόλιο 168.
 Γκοῦτζε Σούμπασης 40.
 Γκρίμπιανη 132.
 Γλάβας Μουσᾶς 44.
 Γλυκᾶς Χάϊδω 103 ξξ.
 Γλυκὺς Δ. 103 108 109.
 Γλυκὺς Μ. 108.
 Γλυκὺς Ν. 103. 114.
 Γοργοπόταμος 153, 158, 162, 163, 164, 169, 170, 171, 180, 182, 183.
 Γορίτσα 153-155, 181, 188.
 Γότζιστα 39.
 Γούναρης Περ. Μαν. 46.
 Γράβες 165.
 Γραμματικὸς Γιάνν. 58.
 Γραμματικὸς Κ. Ν. 1 ξξ 51-53. 67. 68. 72.
 Γραμματικὸς Μάνθος 44.
 Γραμμένον 132.
 Γράμμοστα 174.
 Γρατσανὰ 132.
 Γρεβενὰ 21.
 Γρηγορίου Πέτρος 72.
- Δαβάντζο Μ. Ιω. 108.
 Δαλματία 121, 122.
 Δαπόντε Κ. 134.
 Δελβινακόπουλο 132.
 Δέλβινον 80. 86. 89. 90. 93. 95. 96. 98. 102.
 Δελῆ Γεωργος 84. 85-87.
 Δελήνδορης Ζῶτος 108.
 Δερβενιὰ 80.
 Δερβενίστα 132.
 Δερβίζιανα 132.
 Δεσποτόπουλος Θανάσης 22.
 Δημάρατος Κύρκας 70.
 Δημητρακόπουλος Γ. 147.
 Δημητρίου Ἀδ. 31.
 Δημητρίου Στάνος 100. 102.
 Δίβρη 93.
 Διβροβοῦνι 93.
 Διονύσιος φιλόσοφος 81 ξξ.
- Διονύσιος Σκυλόσοφος 195.
 Διογενειάδης Εὐγεν. 115.
 Δίστρατον 156, 165, 167, 170, 171, 173, 175, 176, 178, 179, 181, 182. 184-187.
 Δοβίσδιανα 132.
 Δουραχάνη 111.
 Δρόβιανη 144, 149.
 Δρόσος Δεμ. 135.
 Δρόσος Ν. 141.
 Δρυμάδες 132.
 Δυοβουνιώτης Κ. 148.
 Δυρράχιον 121.
 Δωδώνη 146.
- Ἐκάβη 195.
 Ἐλεῦθερον 155. 158. 161. 163. 171. 172. 177. 180. 182. 184. 188.
 Ἐλευθέρου λόφος 177.
 Ἐλευθεροχώρι 132.
 Ἑλλάς 192.
 Ἑλπάζμπεης 22.
 Ἑμὶν πασᾶς 80.
 Ἑξοχή 152. 153. 154. 159. 165. 169. 170. 174-179. 181. 183. 184-186.
 Ἐπιφάνιος ἡγούμενος 110.
 Ἐπτάνησος 145.
 Ἐρκούλιος 117.
 Ἐρσέκα 161.
 Ἐρωτόκριτος 115.
 Εὐαγγελίδης Δ. 148.
 Εὐαγγελίδης Τρ. 147.
 Εὐριπίδης 193, 195.
 Εὐριπος 129.
 Εὐρυτανία 188.
 Ἐφτάμπουλες 120.
- Ζαβίρας Γ. 145.
 Ζάβροχο 93.
 Ζαγόρι 15, 136, 191, 195.
 Ζαγόριανη 132.
 Ζαγόρτσα 132.
 Ζάκυνθος 121.
 Ζάλογγον 147.
 Ζαμάνης Τζήμος 35.
 Ζαμπονίκας Μάνως Μπέντζος 23.
 Ζανοβόν 162.
 Ζαφείρης 193.
 Ζεῖρη Μούνας 54.

Ζέλοβα 23, 132.
 Ζερβάτα 93.
 Ζερλέντης Π. 146.
 Ζέρμα 15, 68, 153, 157, 158, 160-163,
 165, 170, 171, 173, 177, 179-181,
 183-187.
 Ζέρμη 132.
 Ζερτούλης 143.
 Ζήκο—Μαῦρος 23,
 Ζημὶρ Καλφασὶ 30.
 Ζήνων 192-194.
 Ζησίου Γ. 148.
 Ζησίου Κ. 146.
 Ζιέλεβο 166.
 Ζίντραλ Γ. 33.
 Ζίτσα 137, 146.
 Ζόριτσα 132.
 Ζούμης Χρ. 40.
 Ζουπάνι 15.
 Ζώης Γιαννούλης 53.
 Ζωσιμαία Σχολή 132, 191, 193.
 Ζῶτος Β. 147.
 Ζῶτος Δ. 148.

Ἡλέκρα 193, 196.
 Ἡλιόρραχη 183.
 Ἡμέρης Φ. Σινάν 44.
 Ἡπειρος 80, 82, 90, 118, 119, 129, 132
 137, 144, 145, 148, 150, 162,
 191, 193, 195.
 Ἡπειρος ἐφημερίς 132.
 Ἡπειρωτικά Χρονικὰ 20, 114.
 Ἡρακλεῖδαι 196.
 Ἡρῶ 195.
 Ἡστιάμπεη Χρουπίσι 38.

Θεοδωρῆς Μποτίστας 95.
 Θεοδώρου Στρατ. ἀγ. λείψανον 27.
 Θεός Ν. 42.
 Θεοτόκης Ἀντρ. 94.
 Θεοτόκης Λιόντας 83.
 Θεσσαλία 129, 195.
 Θεσσαλονίκη 22, 86, 118, 119, 192.
 Θράκη 185, 192, 195.

Ἰβάρι Βουβρωτοῦ 5, 43.
 Ἰκέτιδες 196.
 Ἰπόλυτος 195.

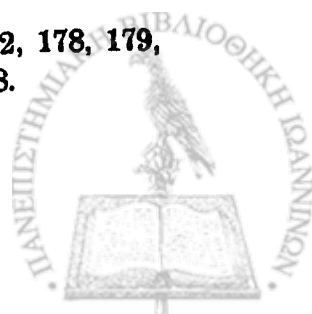
Ἰσακάση Σαλήκος 64.
 Ἰσβορον 57, 68.
 Ἰσκος Λιάτζε 55.
 Ἰσμαήλ μπέης Κονιτσιώτης 27.
 Ἰσμαήλ πασᾶς 5, 6, 12, 21, 43.
 Ἰσπανοὶ 88, 89.
 Ἰφιγένεια 195.
 Ἰχνευταὶ 195.
 Ἰωακείμ Ἰωαννίνων 51-53.
 Ἰωάννης Ἱερομνήμων 111.
 Ἰωάννινα 16, 80, 83, 84. 88, 95, 93, 98,
 98, 103, 110, 111, 112, 117
 ἐξ. 121, 124, 129, 131, 133,
 136, 137, 179, 191, 195.
 Ἰωαννίνων Σχολή 110.
 Ἰωάννου Σταῦρος 10.
 Ἰωσήφ Βελλᾶς 29.
 Ἰωσήφ Κονίτσης 18.

Καβαλιώτης Ζήκος 31.
 Καβαλιώτης Τζάτζης 31.
 Καβάσιλα 15, 156, 163, 163, 167, 169,
 172, 175, 183, 187, 189, 190.
 «Καισαροβασιλικὴ Κάσα» 133.
 Κακοσοῦλι 132.
 Κακουσοὶ 132.
 Καλαρρῦται 15.
 Καλαρρυώτης Γουρτούρης Γ. 5.
 Καλέντζι 132, 152, 163, 165, 169, 176.
 Κάλια 188.
 Καλόγηρος 180.
 Καλόγνωμος 95.
 Κάλυμνος 182.
 Καμπαναρεῖο 178.
 Καμπούρογλους 1.
 Κονιτζῶται 31.
 Κανταβρυγία 118.
 Κάντζικον 15, 31, 152, 159, 160, 161,
 161, 166, 168, 170, 173, 176,
 181, 183, 185, 188.

Καζοὶ 147.
 Καρὰ Σινάν 119.
 Καρασίας Χαρ. 148.
 Καραγεώργος 181.
 Καραγεώργου Ἀμπούρι 180.
 Καραγιάννης Λέων 100, 102.
 Καρανίκου 177.
 Καρίτσα 111.

- Κάρολος Β' 119, 121.
 Κάρπαθος 182.
 Καρπενήσιον 8.
 Καρύτιανη 132.
 Καστάνιανη 7, 132, 154, 156, 159, 162, 162, 163, 167, 168, 170.
 Καστρινὸς Ἀν. 53.
 Καστρινοῦ Ἀν. 52.
 Καταφυγιώτης Δ. 150.
 Κατηφόρης Π. 150.
 Κατιοῦλι 188.
 Κατσίκης Γιάννης 83.
 Καψάλης Βρυατζιώτης 187.
 Καψάλη Βρύση 187.
 Κεράσοβον 15, 153, 156-159, 161-165, 168-170, 173, 176, 180, 181, 184-186.
 Κεραύνιος ἀβᾶς 147.
 Κέρκυρα 83, 121, 192.
 Κεφαλληνία 121.
 Κηπουριὸ Γρεβενῶν 146.
 Κήρκας 71, 72.
 Κιαβογιαούμπης 7.
 Κιόρι 7.
 Κικέλης Παπαζήσης 35.
 Κιοσὲ Ἀχμέτ πασᾶς 16.
 Κιώρης Μάλλκος 37.
 Κλαδᾶς Γ. 147.
 Κλειδὶ 118.
 Κοβίλιανη 132.
 Κόκκινος Δ. 149.
 Κοκκινόχωμα 184.
 Κολικόνδασι 146, 140.
 Κολοβὸς Σπ. 5, 44.
 Κολώνια 7, 16, 49, 50.
 Κολωνιάτες βελήκο καὶ Ἑλμάξ 32.
 Κολονιάτι 132.
 Κομμάτια 139.
 Κόνιτσα 3, 10, 12, 15, 16, 18, 21, 46, 68, 73, 78, 79, 150, 151, ἐξ. 162, 165, 170-172, 174, 177-179, 181-184, 186, 189.
 Κονταρῆς Ν. 109.
 Κονταρίνι Σίμων 88.
 Κοντογιάννης Κ. 36.
 Κοντογιάννης Ν. 36.
 Κοντὸς Γ. 37.
 Κοπάνοι 137.
 Κορτζᾶ 57.
 Κορύτιανη 151.
 Κορφοὶ 94.
 Κορωπὶ 187.
 Κοσκὸν 45.
 Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς 142 ἐξ.
 Κοσμᾶς Θεοδωρῆς 110.
 Κοσοβίτζα 39.
 Κότρα Σεΐτης 66.
 Κοτότζης Γεώργ. 23.
 Κότρασις Νοῦρε 23, 49, 62, 66.
 Κουβαρᾶς 81, 149, 189.
 Κουκούλι 152.
 Κουλούρης Γιάν. 36.
 Κουμέρκι 5, 43.
 Κουρέντα 132.
 Κουρεντιακὸ 146.
 Κουρσουμλῆς 33.
 Κούρ πασᾶς 144.
 Κουρτέσης Μουσᾶ 49.
 Κούσης Γ. 52.
 Κούσης Δημ. 40.
 Κούσης Λόλος Ρύξος 33.
 Κουτσομπίνος Γιάνκος 41.
 Κουτσομπίνος Τέγος 38.
 Κουτσοπάνος 37.
 Κραβαρίτης 22.
 Κρασιά 146.
 Κρασσᾶς Ἰω. 94, 97, 99, 102.
 Κρατζίας στρατηγὸς 117.
 Κράψι 39, 132.
 Κρέτζος 32.
 Κρήτη 180.
 Κροτίνιστα 15.
 Κροτινιστιώτης Μακρυγ. 37.
 Κρυόβρουσι 187.
 Κρυστάλλης Κ. 181, 191, 193.
 Κίνιθωψ 196.
 Κυπαρίσσης Ζήσης 14, 23, 36, 40, 47.
 Κύπρος 179, 180, 182, 192, 194.
 Κυραζίνας Νασ. 37.
 Κύρκα Ζήσης 40, 73.
 Κύρκας Ριζούλης 14, 23, 34, 36, 40.
 Κυρσοβίτσα 93.
 Κωνσταντινούπολις 131, 192, 194-196.
 Κωσταρτσικὸν 153.
 Κωστήτσι 154, 158, 171, 172, 178, 179, 182, 185, 186, 188.

Λαγκάδα 152, 153, 156, 159, 164, 165,
169, 170, 171, 173, 174, 177,
178, 180, 187, 188.

Λαγκαδιά 163.

Λαμπρίδης 1, 145, 146.

Λάμπρος (γραμ. τοῦ Ὁσμάν) 84, 85, 86, 87.

Λάμπρος Σ. 81, 147, 148.

Λάμπρω Στάνη 117.

Λάρισα 76.

Λάρναξ 194.

Leake w. 129, 144.

Λέανδρος 195.

Λέξη Λάμπρ. 35.

Λειανοῦρα 187.

Λέλοβα 132.

Λεμησός 194.

Λεσσός 192.

Λευκός 89, 121.

Λιάμπεης Β. 135.

Λιασκοβίκιον 157.

Λιβόρνον 134.

Λιγκιάδες 111.

Λίνος 193, 194.

Λιόλης Π. 35.

Λιουζάτης Σ. Λιάμτζε 43.

Λιτονιάβιστα 191.

Λιώτας Λογοθ. 45.

Λοκόπουλος 188.

Λοζέτσι 132.

Λουκόπουλος Δ. 146.

Λουκόπουλος Ν. 149.

Ludwig Emil 2.

Λυκόρραχη 156, 157, 160, 167, 172, 187.

Μαζαράκι 132.

Μάζι 153.

Μακεδονία 90, 129, 146, 177, 192, 185.

Μαυραῖος Σέργ. 145.

Μακρῆς Βησσαρίων 112.

Μακρῆς Κ. 134.

Μαλακάσι 132.

Μάλκος Κιῶρ Τεπελένας 45.

Μανέσης Γ. 35.

Μανέσης Χαρ. 35.

Μάνθος Γραμματικὸς 5, 6, 21.

Μανὶν Δανιήλ 114.

Μάνου Χαρ. Γ. 41.

Μαντουκιώτης Μίχος 82, 83, 84.

Μάξιμος Πελοποννήσιος 81, 195.

Μάργανης Π. 43.

Μαρδίτσα 178.

Μαρίνος Χριστόδ. 37.

Μαρούτση Καραϊ, Ἑλένη 134.

Μαρούτση Κ. 135.

Μαρούτσης Α. 134, 135.

Μαρούτσης Π. 135

Μαρούτσης Χριστ. 135.

Μαριπέτρος Τρόϊλος 121.

Μασγονᾶς Φραγκ. 109.

Μαστραπᾶς Ἰω. 135.

Μάτζακας Ζούνης 23.

Μάτη Μιχ. Ζήκος 42.

Μαύρα ἁγία 121.

Μαυροκορδάτος Ἀλ. 11.

Μαυροκορδάτος Ν. 145.

Μαυρονόρος 132.

Μαχμούτ πασᾶς 58, 79.

Μαχμούτ σουλτᾶνος 79, 123.

Μέβδισδα 132.

Μέγκουλη 132.

Μελέτιος Ἀθηνῶν 118.

Μελισσόπετρα 151, 152, 172.

Μελισσουργοὶ 151, 152, 155, 164, 169,
170, 173, 174, 179, 185,
186, 188.

Μέμνων 117, 119.

Μενάνδος 179, 186.

Μέρτζιος Δ. Κ. 82, 90, 91, 110, 134.

Μεσαριά 153, 154 - 156, 160, 165, 171,
174, 175, 177, 179, 185, 188, 189.

Μέτζοβον 93, 100, 165.

Μεχμέτμπεγης Λεσκοβικλῆς 48.

Μεχμέτ πασᾶς 16, 68, 79.

Μήδεια 195.

Μηλιγγοὶ 42.

Μίσιος Μιχ. 136.

Μισύρη 9.

Μιχαλίτσι 132.

Μιχαλόπουλος Φ. 142, 144, 150.

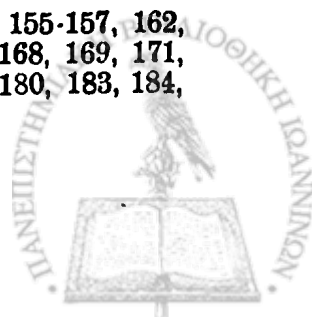
Μίχος Πότζος 30.

Μόλιστα 15.

Μοληστινοὶ 31.

Μολοσσὸς Ζῶτος 143.

Μολυβδοσκέπαστον 153, 155-157, 162,
163, 168, 169, 171,
178, 180, 183, 184,
189.

- Μοναστήριον 163, 178, 179, 181, 185
 Μονή Ἀραβίτσης 144.
 Μονή ἁγ. Ἀναργύρων Στροῦνι 111.
 Μονή Βατοπεδίου 94.
 Μονή Βελλᾶς 18.
 Μονή Γρηγορίου 94.
 Μονή Διονυσίου 94.
 Μονή Δοξάρι 94.
 Μονή Ζίτσας 111.
 Μονή Ζωγράφου 94.
 Μονή Προφ. Ἡλία Γεωργουτσάτης 111.
 Μονή προφ. Ἡλίου 93.
 Μονή Ἰβήρων 94.
 Μονή Κάμενας 93.
 Μονή Καρακάλου 94.
 Μονή Κασταμονίτου 94.
 Μονή Κουτλουμουσίου 94.
 Μονή Μαυρόβου 178.
 Μονή ἁγ. Νικολάου Γιόνμα 108.
 Μονή ἁγ. Νικολάου Ντίλιου 111.
 Μονή ἁγ. Νικολάου Σπανοῦ 111.
 Μονή Ξενοφῶντος 94.
 Μονή Ξηροποτάμου 94.
 Μονή Παληουρῆς 91.
 Μονή Παναγίας Παλιουργιωτίσσης 98.
 Μονή Παντοκράτορος 93.
 Μονή Πάτμου 93, 97, 100.
 Μονή Παύλου 94.
 Μονή Προδρόμου Διρβεκίστης 149.
 Μονή Πυριώτισσας 93.
 Μονή Σιμόπετρας 94.
 Μονή Σινᾶ ἁγ. Αἰκατερίνης 94, 111.
 Μονή Σταυρονικήτα 94.
 Μονή Στίλο 93.
 Μονή Συμεῶν 94.
 Μονή Σωτῆρος Νησίδος 111.
 Μονή Φιλοθέου 94.
 Μονή Χιλιανδάρη 94.
 Μονοδένδρι 195.
 Μοσπινιώτης Ἰω. 94.
 Μόσχα 133.
 Μοσχόπουλος 147.
 Μουλαρογιάννης θαν. 38.
 Μουράτ σουλτᾶνος 117, 118, 120.
 Μουρζίνα Τάσ. 44.
 Μουσαῖος 191.
 Μουσιοῦ Νικ. 31.
 Μουσταφᾶ πασσᾶς 16, 19.
 Μουχαμὲτ πασσᾶς 75.
 Μουχουρὺτάρ Πούνζα 38.
 Μουχτάρ πασσᾶς 36, 37, 135.
 Μουχτάρ Σαῖτ πασσᾶς 72.
 Μπαγαταλῆ Μεχμέτ 30.
 Μπαέλας Χρ.
 Μπαῖμποτλῆς 45.
 Μπαῖροκλί 136.
 Μπακόλας Ἀναστ. 37.
 Μπαλᾶνος Δ. 81, 148.
 Μπάρκος Ζ. Χ. 36.
 Μπαρουτζῆς Στ. Μέτο 49.
 Μπέικοβα 7, 58, 59, 60.
 Μπεϊκόβας Ἀχμέτ 50.
 Μπεϊκόβας Τζέτζο 67.
 Μπεκήρ μπέης 89.
 Μπεκήρ Τζογαδῶρος 22.
 Μπελημάνης Μάκον 55.
 Μπεμπρήμπεης 22.
 Μπένζος Μάνε 49.
 Μπερτελῆς χασάν 79.
 Μπερτολδῖνος 116.
 Μπερτόλδος 115, 116.
 Μπεχλιούλης 47, 48, 49, 50, 51, 57.
 Μπίζιος Παπατζῆκος 35.
 Μπιλθούκι 166.
 Μπιστρέκης Γ. 150.
 Μπιτόλια 19, 20, 48.
 Μποζανίκος 132.
 Μπόνος Μέτζε 42.
 Μπορμποτζικὸν 33.
 Μπότζος Ταμπακτζῆς Ἀναγν. 30.
 Μπουνάρι Βαγγέλη 180.
 Μπουρέκας Ἰσμήνης 63, 63.
 Μπουρμπουτσικὸ 15.
 Μπραῖκας Βελῆκος 63.
 Μπριάζα 15.
 Μύκονος 163, 176, 182, 186.
 Μύρθιο 155, 160, 163, 180, 188, 189.
 Μυριανθούσης Θ. 145.
 Μυρτίλλας ναὸς 93, 95, 96, 97, 98.
 Μυστακίδης Ν. 146.
 Μωάμεθ 115.
 Μωρονά Ἀνδρ. 137.
 Νάτσος Δ. 34.
 Ναύπακτος 129.
 Νεάπολις 88, 135.

Νησι Ἰωάννινων 103.
 Niebuhr 80.
 Νικάνωρ 152, 179, 180, 183, 184, 187.
 Νικόδημος Ἀγιορείτης 144.
 Νικόλα Ν. 35.
 Νικόλας Ἀγ. 180.
 Νικολίτσι 132.
 Νίτζκας Ζ. 35.
 Νίτζκας Λάμπρος 23.
 Νίτσος Ν. 148.
 Νοβοσέλια Τάρε 65, 67.
 Νότης Σαλῆκος.
 Νούτζης Γιαν. 35.
 Νούτζου Ἀλέξιος 5, 6, 21, 43.
 Νταβῆς Μωσὲ 22.
 Ντελίπης Χόντος 63.
 Ντερβενίστα 39.
 Ντερλήκασε Σέμης 63, 67.
 Ντεφτεμντάρ ἐφέντης 30.
 Ντζιρέντζα 184.
 Ντζιουῦκα 185.
 Ντζιουκάρ' 185.
 Ντζιουῦμα 185.
 Ντζιουῦμπα 185.
 Ντζιουμπάν 185.
 Ντζουκνίδα 185.
 Ντιβάν ἐφένδης 139.
 Ντίγκα 181.
 Ντ'λίχτρα 186.
 Ντόμπρου 132.
 Ντούβλη 182.
 Ντούρβαρης Χαρ. 14, 34.
 Ντούρλα 182.
 Ντουρνοβίτσα 182.
 Ντουφέκια 182.
 Ντραπεζίτσα 182.
 Ντράπχια 182.
 Ντράπιζα 182.
 Ντράφι 183.
 Ντύμφ' 186.

Ξερόβαλτος 132.

Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ 195.
 Οἰδίπους Τύραννος 195
 Οἰκονόμου Γ. 150.
 Οἰκονόμου Σπ.
 Οἰκονόμου Χρ. 53.

Ὅμερ Βρυώνης 22, 35, 39, 43.
 Ὅμερ πασσᾶς 42.
 Ὅμορφη Τσούμα 185.
 Ὄξυά 158-161, 162, 174, 176, 178, 180, 182, 104, 188.
 Ὄξυῆς 186.
 Ὄσμάν πασσᾶς 81, 86, 89.
 Ὄχρις 90.

Παχούλης Τζόλας 23.
 Παγούνης Ν. 47.
 Παγωναῖοι 151.
 Πάρες 18, 151.
 Παδιότας 31.
 Παζάρια 151.
 Παζαρόπουλος 151
 Παλαιά Ἀλώνια 179.
 Παλαμάνου 152.
 Παλιάμπελα 152.
 Παλιόβρυση 152.
 Παλιογκορτζιά 152,
 Πσλιοκάλυβο 152.
 Παλιόκαστρον 152.
 Παλιόκηποι 152.
 Παληοκκλήσι 152.
 Παλιοκόπρια 152.
 Παλιοκοῦλα 152.
 Παλιόλαγκος 153.
 Παλιόμαζο 153.
 Παλιομάντρι 153.
 Παλιομονάστηρον 153.
 Παλιομῦλι 153.
 Παλιοντάμπουρον 153.
 Παλιοπέβιτον 153.
 Παλιόρρογκα 153.
 Παλιοσέλιον 18, 151-153, 157, 176, 180, 183
 Παλιόσπιτα 153.
 Παλιόστρουγγα 153.
 Παλιούρι 154.
 Παλιοχειμαδιά 154.
 Παλιοχείργιανον 154.
 Παλιόχοно 154.
 Παλιοχώραφο 154.
 Παλταδῶρος Θωμ. 37.
 Παναγία Ἀρχιμανδρείου 111.
 Παναγιωτίδης Δ. 147.
 Πανούκλα 155.
 Πανταζᾶτες 156.

- Παντοῦ 156.
 Παξοὶ 89.
 Παπαγιάννης 23, 74, 75, 76, 77.
 Παπαδάτες 132.
 Παπαδημᾶτες 156.
 Παπαδιαμάντης 12.
 Παπαδόπουλος Α. 149.
 Παπαδόπουλος Κεραμεὺς 81.
 Παπαδόπουλος Χρυσόστ. 81.
 Παπαζήκου Ζηκούλης 23, 47.
 Παπα-Ζήσης 7, 156.
 Παπαθεοδώρου Κ. 40, 42.
 Παπαϊωάννου Δ. 148.
 Παπακαλούδης 35.
 Παπακυριακοῦ Σ. 149, 150.
 Παπακώστας ᾽Αγγ. 143, 150.
 Παπαλαένης 156.
 Παπαλάκος 156.
 Παπαλέξης 156.
 Παπανδρέου Χριστ. 143.
 Παπαντώνης 156.
 Παπαρίζος 21, 22, 39, 43, 70, 71, 72.
 Παπαρίζου Ἰω. 23.
 Παπαρρηγόπουλος 81, 119.
 Παραρρούσης 192.
 Παπασῖμος 156.
 Παπασπύρου Π. 149.
 Παπασταύρου ᾽Αμάλια 146.
 Παπατζῖμος 156.
 Παπαχαρίσης Ν. 35, 36, 41.
 Πάπιγκον 174.
 Πάργα 189.
 Παραμυθιά 83, 85, 86.
 Παραμυθιώτης Γ. 144.
 Παρανίκας Ματθ. 144, 192.
 Παραποτάμοβα 156.
 Παρασπόρι 157.
 Παράσχος Γ.
 Παρατσιώτης 157.
 Παρνασσίς 154, 155, 160, 162, 163, 164,
 167, 169, 171, 177-180, 182,
 183, 185, 188.
 Παρπαδίτσα 157.
 Παρπαλέτσης 157.
 Παρπάρα 157.
 Παπᾶς 157.
 Πασχίδης Α.
 Πασχίδης Θ. 81.
 Πάσχος Δημ. 134.
 Πάτερον 132.
 Πάτμος 100.
 Πατούνης 157.
 Πάτωμα 157.
 Παχνια 158,
 Παχυκάλαμο 132.
 Πέγιος 158.
 Πεζούλικα 150.
 Πεκλάρι 157, 158, 162, 164, 178, 182.
 Πεκτάριον 162.
 Πελεκητή 158.
 Πενέλος Γόσης 30.
 Περραιβός 5, 6, 144.
 Περᾶτι 132.
 Περαινὸ 158.
 Πέργουλα 158.
 Περδικάρης 158.
 Περιβόλια 158.
 Περιστερί 158.
 Περονάδες 158.
 Πέτσιαρη 159.
 Πέστα 159.
 Πετανίτικα 189.
 Πεινιόκαστρον 159.
 Πέτζανη 45.
 Πετυλάριον 162.
 Πέτρα 159.
 Πέτρακας 160.
 Πετράλωνο 160.
 Πετρίτης 160.
 Πετρίτης Ἰω. 84, 85.
 Πετρονέρι 160.
 Περωτὸ 160.
 Πετσέλης 160,
 Πέτση Τσούκα 185.
 Πεντσίγκαζο 160.
 Πευκοτόπι 160.
 Πηγαδάκια 160.
 Πηγάδια 154.
 Πηδόβολος 162.
 Πηλὸς 162.
 Πικέρμι.
 Πίκιανες 162.
 Πινακαριὸ 162.
 Πλάβαρη 162.
 Πλάγι 162.
 Πλαγινὴ 162.

Πλαγινίτσα 162.
 Πλαζομίτης 45, 46.
 Πλαίσια 152, 162, 163, 174.
 Πλάκα 162.
 Πλακωτή 163.
 Πλατάνια 163.
 Πλάτανος 163.
 Πλατὲ 189.
 Πλατζιώτης Χ" Κώστα Δ. 37.
 Πλέπια 163.
 Πλέτσης 163.
 Πλικαδίτης 'Αν. Θαν. 41.
 Πλικατῆδες 43.
 Πλικάτι 15, 155, 158, 163, 167, 171,
 173, 174, 183, 185, 187.
 Πλοῦπος 163.
 Πογδόριανη 132.
 Πόδα 164.
 Ποδαρικὸ 164.
 Ποδογόρα 132.
 Πονταλῆς Σιλιχτάρης 'Ηλιόζ 22, 23.
 Πόποβο 85.
 Ποραγιά 164.
 Ποτάμι 164.
 Ποταμίτσι 164.
 Πουκεβίλ 81, 118, 119, 120, 144.
 Πούλη 164.
 Πούλις 185.
 Πουρνάρι 164.
 Πουρνιά 153, 155, 156-166, 168, 170—
 171, 173, 176, 177-179, 181—
 183, 185, 186, 188, 189.
 Πούσι 164.
 Πραξιῶται 31.
 Πρασιάνου 164.
 Πρασίνικος 'Ανθ. 103.
 Πρασοκήπια 164.
 Πράχη 164.
 Πρέβεζα 15, 145, 146, 149.
 Πρεβεζάνοι Χ' καὶ Α' 42.
 Πρεβεζᾶνος Μόσχος Κ. 37.
 Πρεμέτι 15, 16.
 Πριάπορος 165.
 Πριγγελεὺς Νίκηφ. 110.
 Πριγιάλεγον 165.
 Πριόνι 165.
 Πρίστορος 165.
 Πρόγονο 132.

Προζκόλι 39.
 Προικιά 165.
 Πρόκος 165.
 Προσγόλι 132.
 Προσήλια 165.
 Προυσκαβγίτσες 165.
 Προυσόν 166.
 Πρωβᾶκον 94.
 Πρωτόπαπας 132, 136.
 Πυξαριά 152.
 Πυξαριά 152, 154-156, 162, 164, 166,
 167, 174, 175, 179, 182, 184-188.
 Πυραμῖς 166.
 Πύργος 166.
 Πυρσόγιαννη 18, 152, 153, 155, 158,
 160 - 162, 165, 166, 171,
 172, 174, 176, 177 - 180,
 182, 183, 185, 180.
 Πώγωνη 167.
 Πωγώνιον 132.
 Πωγωνίσκος 187.
 Ράβενη 167.
 Ράδος Κ. 10.
 Ραδοσίνιστα 146.
 Ραζεῖκοι Τράφοι 183.
 Ραζντόλ 167.
 Ράκος Χρ. 'Αναστ. 39.
 Ράκος Σπ. 33.
 Ραμάστα 167.
 Ράμιστα 167.
 Ραμνίτσα 167.
 Ραντάτης 'Αῖντ 57.
 Ρασίτ Μεχμέτ πασᾶς 78.
 Ράντης Ρίζος 40.
 Ραφιές 167.
 Ράφτης Χρ. 111.
 Ράχη 167.
 Ραχοβίτσα 168.
 Ράχοβον 168.
 Ρεσάδικα 168.
 Ρέτσιας 168.
 Ρήγας Φεραῖος 11, 20.
 Ριζάρειος Σχολή 192.
 Ριζὸ 169.
 Ρίζος Κούς Δ. 36.
 Ρίζος Σ. 91 ἐξ., 102.
 Ρίντζας Τάκος 57.

Ρόγγα 169.
 Ρογγάτσικα 169.
 Ρόγγια 169,
 Ρόγγος 169.
 Ροδᾶς 194.
 Ροδίμι 169.
 Ροῖδω 170.
 Ρόκκα 132, 170.
 Ρομανόν 170.
 Ρόμπουλο 170.
 Ροντοβάτο 170.
 Ροσνάδες 170.
 Ρόσνη 170.
 Ρούβαλα 170.
 Ρούγγιω 170.
 Ροῦγγο 170.
 Ρουμάνι 170.
 Ρούμελη Βαλεσῆς 80.
 Ροῦμπος Χρ. 35.
 Ρούπα 170.
 Ρουπιάτσα 132.
 Ρουφιές 170.
 Ρουσιὰ 132, 147.
 Ρωσσικόν (ἄγ. ὄρος) 94.

Σάββας ἁγ. 170,
 Σαγιάς 83, 84, 85,
 Σάθας 81, 144.
 Σακελλίων 146.
 Σαλατοῦρα 170.
 Σαλῆ ἐφέντης 54, 170.
 Σαμαρηνιώτης Μ. Ζῆχος 42.
 Σαμαρηνιώτης Χ. Μποῦρος 39.
 Σανιά 170.
 Σανίδια 171.
 Σανιές 177.
 Σαναβόν 152, 153, 156, 171, 178.
 Σάνταινα 171.
 Σαντοβίτσα 132.
 Σάρα Ἑλένη 159.
 Σαρακατζάνοι Γ. καὶ Θ. 37.
 Σαρακατζάνος Γ. 38.
 Σαρακατζάνος Λαδιᾶς 38.
 Σαραντάπορος 13, 168, 176, 182, 185.
 Σαρίκα 171.
 Σαρίτσανη 164.
 Σαρπούνι 154, 171.
 Σαρρῆς 183, 187, 188.

Σάρρος Δ. 81, 191.
 Σάρρος Λάμπρος 102.
 Σαρτζῆδες 171.
 Σάταινα 171.
 Σάτινα 171.
 Σάτυροι 195.
 Σβάρες 171.
 Σβορώνου Ἑλ. 148.
 Σγουρός 118.
 Σελάταινα 171.
 Σελιό 153, 171.
 Σελιτζόται 31.
 Σέλλωμα 172.
 Σέλτζη 13, 15, 32, 172.
 Σελτσιώτικος 172.
 Σενίτσα 147, 149.
 Σεπεριώτης Κυρ.
 Σεραφεῖμ Ἄρτης 81.
 Σεργιανὰ 172.
 Σέρραι 192.
 Σέρψα 172.
 Σέστουρη 172.
 Σιάδια.
 Σιάνιστα 172.
 Σιανοκώστι 172.
 Σιὰρ Κατῆς 172.
 Σιαφάρι 172.
 Σιδηριές 173.
 Σιέσε Μάδε 173.
 Σιλιχτάρ Πόδας 3.
 Σελίβα 178.
 Σελνόκοβα 173.
 Σιμόκλυβα 173.
 Σίμος Γιάννης 86.
 Σίμου Μῆτσος 37.
 Σινάκης 117.
 Σινασκάρης 173.
 Σιόμπος Χαρ. 36.
 Σιόποτο 173.
 Σιόσνος 174.
 Σιουγκαράδες 174.
 Σιουλέρι 174.
 Σιουμάρα 173.
 Σιούργια 174.
 Σιούσαλι 174.
 Σιουσνίτσα 174.
 Σιοψουμιὰ 174.
 Σίτα 164.

- Σίτσιος 174.
 Σκᾶ 174.
 Σκάλα 174.
 Σκαλιὸς 174.
 Σκάμια 174.
 Σκαμνάκια 174.
 Σκάνδαλου 175.
 Σκάπετο 168, 175.
 Σκέμπια 165.
 Σκεντέρης Κ. 147.
 Σκέντος 175.
 Σκιαδᾶ 132.
 Σκιρίου 175.
 Σκίρτζ 175.
 Σκόντρας 57.
 Σκόρδα Κ. 33.
 Σκορδάτικα 175.
 Σκοτάδι 175.
 Σκουμπουρδῆς Κονιτζ. Νότης.
 Σκούρλια 175.
 Σκόφα 175.
 Σκράκλον 175.
 Σκρίκα 175.
 Σκριποῦ 175.
 Σκροβάλια 175.
 Σκυλοχώραφο 175.
 Σβιλίτικο 175.
 Σμίλιανο 176.
 Σμίξη 175.
 Σμίξιν 146.
 Σμόλικας 176.
 Σμύρνη 8.
 Σνίμπολον 176.
 Σόγιου 176.
 Σορμπασὸς 176.
 Σοροβιά 176.
 Σουβλιά 176.
 Σουγδουρῆς Γ. 11, 103.
 Σούκαλης 176.
 Σουλεϊμάν Γκέκας 58.
 Σουλεϊμάνμπεη Γκαβοῦ 7.
 Σουλεϊμάνμπεης 39, 40, 42, 68.
 Σούλης Χρ. 132, 178, 186, 188, 189, 191.
 Σούλι 6.
 Σουλιῶται 5.
 Σουλιώτης Τασούλας 23.
 Σουλτουνιάδες 176.
 Σουπερτάλιου 176.
 Σουρίδας Δ. 33.
 Σουρλέϊκα 176.
 Σούρλας 33, 36.
 Σούρλας Γιάννης 18, 19, 78.
 Σούρλας Εὐρ. 1, 20, 54, 68, 80, 142.
 Σουρτσικὸ 176.
 Σοφοκλῆς 193, 195, 196.
 Σπανὸς Μιχ. 102.
 Σπάσμα 176.
 Σπεῖρος 37.
 Σπείρου Γ. καὶ Ν. 30.
 Σπέλα 176.
 Σπήλαιον 176.
 Σπαργιές 176.
 Σπυρίδων Ἰωαννίνων 20.
 Σπῦρος Πολυζ. 102.
 Σπύρου Ν. 51, 52.
 Σρανταπόρης Τζένης 48.
 Σοῖτα 176.
 Σταθογιάννης Γερμ. 143.
 Σταλάγματα 177.
 Στάλος Γανναδιοῦ 177.
 Στάμα 177.
 Στάνη 177.
 Στανιά 177.
 Στάνος 117.
 Στανὸς Ἰωάν. 102.
 Στάρα 177.
 Σταρίζα 68.
 Σταρίτσανη 117.
 Σταριτζόται 31.
 Σταρίτσιανη 15.
 Στάροβα 177.
 Σταῦλος τῶν Χάμψα 117.
 Σταυράκι 132.
 Σταύρης Γιάννης 34.
 Σταυροδρόμι 177.
 Σταυροπῆδι 177.
 Σταυρός 177.
 Σταυροσκιὰδι 132.
 Σταυρωμένος 180.
 Σταφοῦντα 178.
 Στεῖρα 179.
 Στειρογκάνια 178.
 Στενὰ 178.
 Στενή 168.
 Στένημα 178, 182.
 Στενὸ 178.

- Στέργενα 178.
 Στέργιου Ἰω. 37.
 Στεφανῆς 178.
 Στέφανος Ἀγ. 178.
 Στιάρπα 179.
 Στοίκοβον 178.
 Στοιχειὸ 178.
 Στόμιον 178.
 Στόπνα 179.
 Στουρνάρι 179.
 Στρατῆς Σπ. 98.
 Στρατίνιστα 132.
 Στρατῶν 179.
 Στρέγλα 179.
 Στρίγλα 179.
 Στριμποῦ 179.
 Στράτσιανη 15, 18, 50, 157, 161, 162,
 171, 174 - 178, 180, 183,
 185 - 187.
 Στρογγούλα 179.
 Στρογγυλὴ 179.
 Στρογγύλι 179.
 Στρογγυλὸν 179.
 Στρουγγάνια 178.
 Στροῦγκα Τσάγκα 179.
 Στροῦγγες 179.
 Στυλάδες 179.
 Συληχτάρης 16.
 Συνόρια 179.
 Σύνορος 179.
 Σύρος 8.
 Συρράκον 188.
 Σφένδακος 179.
 Σώζων Ἀγ. 179, 180.
 Σωλήνας 180.
 Σωτήρα 180.
 Σωτήρας Ἀγ. 189, 190.
 Σωτήρι 180.
 Σωτήρου 180.
 Σώχης Μ. Ζήσης 32.
 Ταῖστρα 180.
 Ταμβακόμυλος 180.
 Ταμπόρι 180.
 Ταμπακαρειὸ 180.
 Ταμποῦρι 180.
 Ταμπούρια 180.
 Ταξιάρχαι Ἀγ. 181.
 Τάρε Σούλιος 49, 50.
 Τασαῖοι 181.
 Τάτζης Μουχαρέμης 48.
 Τατζῆς Τζόγκας 49.
 Ταχῆρ Ἀμπάξης 38, 42, 43.
 Ταχσὶν Χασάν 30.
 Τεκῆς 181.
 Τέλης 181.
 Τέλης Ζήσης 31.
 Τελιάδες 181.
 Τεπελένι 15.
 Τεργιάχι 132.
 Τέρνα 181.
 Τζάκος Φέκας 45.
 Τζακούμης 72.
 Τζαμένοι 36.
 Τζαμουργιὰ 5, 43, 52, 54, 58.
 Τζαμπὶν 183.
 Τζαντίλα 183.
 Τζαντόρα 183.
 Τζαραπλανὴ 183.
 Τζαρνοβότα 181.
 Τζατζένης Ὀχράν 65.
 Τζέκα Μουσταφᾶς 56.
 Τζέμο Μπεχλιούλης 55.
 Τζένες Μοῦρτος 56.
 Τζέργια 184.
 Τζερχοβίτσα 45.
 Τζήλας Ν. 23, 47.
 Τζήλι Γιάννης 35.
 Τζήμος Χ, Κώστας 31.
 Τζήμος Τσαπάρης 31.
 Τζήμος Φώτης 32.
 Τζιάκα Ρόχα 184.
 Τζιάκος 181.
 Τζιαμάρ' 183.
 Τζιαντόρα 183.
 Τζίκα 181.
 Τζίμας 181.
 Τζίμος Ντάλας Ν. 36.
 Τζιμινάδης 181.
 Τζίνι 181.
 Τζίνια 154, 181.
 Τζιοβέλας Γιώτης 181.
 Τζιουβακιάδες 181.
 Τζιοῦμα 181.
 Τζιοῦμα Πέτρα 185.
 Τζιρόντραβον 185.

- Τζιτζῆς Κούσης 36.
 Τζιτζιλόπετρες 184.
 Τζίτζιρα 185.
 Τζιώρης 181.
 Τζογαδῶρος Μπεκήρ 37.
 Τζομπάνου Λάμπρος 23.
 Τζοτζόπλους Παπαζήσης 14, 33, 35, 36, 41.
 Τζοτζόπλους Τζήμης 41
 Τζότζος Μίχος 32.
 Τζότζος Παπαγιάννης 22, 34.
 Τζότζου Παπαχαρίσης 14, 36, 41.
 Τζούκαλης Ζ. 34.
 Τζούμης Χρ. 71, 72.
 Τζουρνόκος 185.
 Τίγκα 181.
 Τοκίλι 181.
 Τοπόλιτσα 182.
 Τόπος Τρύπιος 182.
 Τόση 182.
 Τόσκα Γλ. Λιάμτζε 44.
 Τοῦβλα 182.
 Τούμπα 182.
 Τουρκοπάλουκον 118.
 Τοῦρκος 182.
 Τούρλα 182.
 Τουρλάκι 182.
 Τοῦργες 182.
 Τουρνοβίτσα 182.
 Τούρνοβον 182.
 Τουρτούρης Γ. 43.
 Τουτουλιούσης 56.
 Τουφέκια 182.
 Τράκαλου 182.
 Τράλιος Νικ. 30.
 Τράπεζα 182.
 Τραπεζίτσα 182.
 Τράπια 182.
 Τράφι 183.
 Τράφοι Ραζαίτικοι 183.
 Τράφος 183.
 Τριανταφυλλιά 183.
 Τριάς 'Αγ. 183.
 Τρικουκιές 183.
 Τριμποῦζι 183.
 Τρούψι 183.
 Τρυπινίτσες 183.
 Τρύφωνος 'Αγ. Λεῖψανον 27.
 Ττάγκα Στρούγκα 179.
 Τσαγκαῖοι 183.
 Τσακαλιάνους 183.
 Τσαλαγκίν 183.
 Τσαμαντᾶ 148.
 Τσαμάρης 183.
 Τσαμᾶτες 183.
 Τσαμπίνι 183.
 Τσαντίλα 183.
 Τσαντόρα 183.
 Τσαπιάνη 183.
 Τσαρχιάν 183.
 Τσουραπλανὰ 132, 147, 183.
 Τσαρχοβιστικά 146.
 Tschirésch 185.
 Tschoume λά 185.
 Τσεκμετζέ 162.
 Τσεκούρας 184.
 Τσεκούρι 132.
 Τσέπλιος 184,
 Τσεραπάτες 184.
 Τσέργια 184.
 Τσέργιανη 132.
 Τσερχέζι 184.
 Τσερόνια 184.
 Τσεροπήγαδον 184.
 Τσέρος 184.
 Τσιαμάτες 183.
 Τσιάκα Ρόχα 184.
 Τσιαρίτσιανα 132.
 Τσιγκέλια 184.
 Τσίγκου 184.
 Τσιέρουβου 184.
 Τσιέπλ' 184.
 Τσίκαρι 184.
 Τσικοῦρα 184.
 Τσιλιμιγκάδικο 184.
 Τσιλιμίγκας 184.
 Τσιντσιλόπετρα 184.
 Τσιοῦκες 185,
 Τσιοῦμα Πέτρα 185.
 Τσιουτσιάτις 185.
 Τσιράκι 146.
 Τσιράκος 184.
 Τσιρέντζα 184.
 Τσιραπάτες 184.
 Τσιρέτσι 185.
 Τσιρόνια 134.
 Τσιρόντραβον 185.

- Τσίτερ Χρ. 150.
 Τσιτσέλης 'Ηλ. 147.
 Τσίτσιρας 185.
 Τσιφλικόπουλο 132.
 Τσοπάνης 185.
 Τσούκα 185.
 Τσούκαρη 185.
 Τσουκνίδα 185.
 Τσούμπα 185.
 Τσουκνίδες 185.
 Τσοῦμα 185.
 Τσουρνοκός 185.
 Τσουσάτες 185.
 Τσουττουραῖοι 186.
 Τσούτσουρας 186.
 Τσουττουράτες 186.
 Τυλίχτρα 186.
 Τύριος 118.
 Τύρναβον Θεσσαλ.

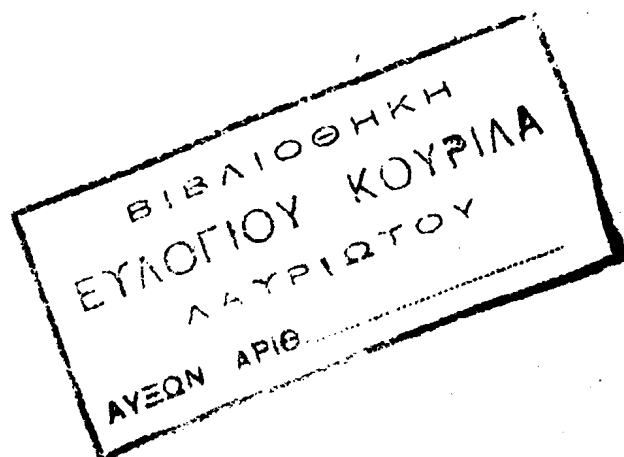
 Φακὲς 186.
 Φαλταίτες Κ. 148, 149.
 Φανάρι 186.
 Φάρμακον 186.
 Φάτζα λὰ 186.
 Φέμπελης 189.
 Φεραῖος Ρήγας 144.
 Φερεκενὰ λὰ 185.
 Φετόκο 15, 186.
 Φετόκος 151.
 Φετόκου 182.
 Φιλική Ἑταιρεία 6, 11, 20,
 Φίλιππας 186.
 Φιλιπιάδα 132.
 Φιλοκτήτης 193, 196.
 Φιλόσκυφος (Διον.) 83.
 Φιτηλᾶς 129,
 Φιτόκο 186.
 Φλιαρόσκανη 186.
 Φλουρίν' 186.
 Φλωρινὸς 186.
 Φλώρος 186.
 Φοίνισσαι 195.
 Φολίνα λὰ 186.
 Φονιά 186.
 Φονικά 186.
 Φονικὸ 186.
 Φορτόπι 186.

 Φορτῶσι 154, 174, 189.
 Φουν'κὰ 186.
 Φούντα 186.
 Φουντίνα λὰ 187.
 Φούρκα 15, 159, 170, 180, 187.
 Φουρκιῶται 31.
 Φουρκιώτης 181.
 Φοῦρνοι 187.
 Φούσχ νὲ 187.
 Φουρτόπ' 186.
 Φούτζια 186.
 Φράγκοι 187.
 Φραγκοπόλεμος 187.
 Φραντζῆς 117.
 Φράντσια Ἐπάνω 182, 187.
 Φράντσια Κάτω 182, 187.
 Φραξιά 187.
 Φράξος 187.
 Φρασιάρες 187.
 Φρασιανὰ 132, 147.
 Φρίγκα λὰ 187.
 Φροσύνη (κυρὰ) 148.
 Φρουτζάδες 187.
 Φτιλιά 187.
 Φτελιά 187.
 Φτελιάδια 187.
 Φτέρη 188.
 Φτέρες 188.
 Φτερούση 188.
 Φυτιά 188.
 Φυτοὶ 188.
 Φωλιές τοῦ Κόρακα 188.
 Φώτης 188.

 Χαβέλλας Θ. 145.
 Χαλασμὸς 7, 17, 21.
 Χαλιάδες 188.
 Χαλιάς 188.
 Χαλκιάδες 150, 165, 188.
 Χαλικᾶς 188.
 Χαλίκι 188.
 Χαλίκια 188.
 Χαλικωτὰ 188.
 Χαλίλης 188.
 Χαλκιᾶς 188.
 Χαλκοκονδύλης Α. 117, 120.
 Χαλκουτὰ 188.
 Χαμίτ Σουλτ. 130, 131, 132.

- Χάνι 188.
 Χανόπουλο 188.
 Χάν-τσαούση 188.
 Χαράλαμπος Ἁγ. Λεῖψανον 27.
 Χαράλαμπος Ἁγιος 188.
 Χαρίτου 188,
 Χαρίτω 188.
 Χαρίτων Δ. 147.
 Χασάνμπεη Σούλιος 39.
 Χασάν Ταχσίν 124-126, 129, 130, 140.
 Χασιώτης 145, 192.
 Κατζαῖοι 189.
 Κατζάτες 189.
 Κατζῆ Μαχμούτ Ἁγᾶς 54, 58.
 Κατζῆς 189.
 Κατζιδάκις 180, 188, 189.
 Κατζίσκος 178.
 Χάτσικον 163.
 Χειμαδιὰ 189.
 Χειμάρα 144.
 Χελδράιχ 183.
 Χιονάδες 15, 152, 153.
 Χιοναδίτης Κ. 34.
 Χιονιάδες 154-157, 159 - 163. 165 - 167,
 170, 172-175, 180, 181, 183,
 185, 186, 189.
 Χίος 185.
 Χουμπουπάτ Ναζιρῆ Ἀλήμπεης 30.
 Hobhouse 135, 137.
 Χοντροβοῦνι 189.
 Χοντρογιάννης Γ. 32.
 Χοροστάσι 189.
 Χόσεψη 152, 154, 160, 163, 174, 178,
 185, 187, 188.
 Χουλιαράδες 132, 151-153, 162, 167, 167,
 171, 174, 177-179, 181, 185,
 186, 189.
 Χουραφούλια 189.
 Χουρουστάς 189.
 Χουρσίτ 5, 6.
 Χουσεῖν Μπέης 22, 27, 30, 42, 75, 89.
 Χραπ' 189.
 Χράπι 189.
 Χρηστοβασίλης Χρ. 81, 193.
 Χριστοδουλίδης Σάπφειρος 142, 143.
 Χρίστου Δ. 53.
 Χριστόφορος Ἁγιος 189.
 Χρύσκου λὰ 189.
 Χρυσοβίτσα 132.
 Χρυσολωρᾶς 115.
 Χ'τόφουρους Ἁγ. 189.
 Hugues Smart 134, 135, 137, 138, 140.
 Hugues Thomas 118.
 Χωράφια 189.
 Χωραφούλι 189.
 Χωραφούλλα 189.
 Ψεμματάρης 189,
 Ψηλομάνδρια 190.
 Ψημένος 190.
 Ψωμάτικο 190.
 Weigand 179.

"CHRONIQUES ÉPIROTES,,

RÉSUMÉ DES NOTICES CONTENUES DANS LE PRÉSENT VOLUME

EURIPIDE SOURLAS «Costis Grammaticos» pp. 1 - 80.

L'a. puisant dans les archives de sa famille ainsi que dans d'autres archives, expose l'activité d'un des plus renommés en Épire conseiller d'Aly pacha. C'est une réhabilitation de cet archonte dont la mémoire a été plutôt maltraitée par ses contemporains et notamment par Aravantinos.

C. D. MERTZIOS. «La révolution de Dionysios le philosophe». pp. 81 - 90.

Si l'a. revient sur un sujet traité déjà par plusieurs savants, c'est parcequ'il a eu la chance de mettre la main sur six documents déposés aux Archives nationales d'Athènes, que l'a. publie in extenso. Il en résulte entre autres que 1) La révolution éclatât entre la nuit du 10 au 11 Sept. 1691, Mardi à Mercredi et non pas du Samedi au Dimanche. 2) Dionysios était archevêque de Larissa et non pas de Trikké. 3) Qu'il était d'âge moyen et non pas un vieillard, enfin que 4) Dionysios n'était pas un imposteur, un misérable, un fourbe, un démon comme l'a représenté son calomniateur Maximos, mais tout au contraire c'était un caractère chevaleresque, hardi et courageux, mais crédule et léger, un patriote fervent mais reveur et nullement pratique.

C. D. MERTZIOS. Monuments épirotes inédits pp. 91 - 116.

Ce sont d'abord trois testaments : celui de S. Rizos originaire de Delfino, écrit à Vénise en 1749. L'a. en trouva l'original dans les Archives de Venise ; celui de la dame Haïdô, veuve de Nicolas Glykys (1706) et extraits de celui de Jean Hiéromnémon (1709). Ces documents sont intéressants à plus d'un titre : non seulement ils montrent les sentiments qui animaient les testateurs, ce qui explique le rôle joué par les Epi-

rotes à la renaissance de la Nation, mais encore ils nous font assister à leur vie privée et nous aident à suivre l'évolution—plutôt les vicissitudes—de la langue sous le régime sultannien. Puis l'a. donne un extrait du livre des comptes du supérieur Epiphanius, dont nous apprenons que ce bienfaiteur, avant de fonder ses écoles à Jannina et à Athènes, entretenait à ses frais un maître d'école à Jannina, Nicéphore Pringuéas (1647). Ensuite une lettre de Manos Ghionmas prouve que lui aussi, avant de fonder en 1677 son école à Jannina, y entretenait depuis 1672 un maître d'école auquel il payait 20.000 aspres. A ces documents l'a. ajoute «un troisième et dernier annexe à la liste des éditions faites par Nicolas Glykys».

C. D. MERTZIOS. «La prise de Jannina» pp. 117 - 122.

L'a. a été assez heureux de découvrir dans les Archives de Venise un décret du Sénat écrit sur parchemin et daté du 17 Juin 1430 relatif à la prise de Jannina. Il en publie le texte italien et sa traduction en grec, qu'il fait précéder d'une dissertation critique.

B. PYRCINELLA. «Les propriétés de la famille Vrettos usurpées par Aly pacha» pp. 123 - 141.

L'a. publie un firman du sultan Mahmout de 1831, ainsi que d'autres documents relatifs à ce sujet. Le sultan ordonne de rendre aux héritiers d'Anastase Argyri Vrettos de Jannina celles de ses propriétés qu'Aly Pacha avait usurpé. L'historique de cette usurpation est très suggestif.

ANGE N. PAPACOSTAS. «Cosmas d'Étolie». pp. 142 - 150.

L'a. voulant contrôler l'exactitude d'une biographie manuscrite de ce martyr et apôtre national, qu'un de ses parents avait copié en 1840, a dressé une longue liste de tout ce qui avait été publié sur Cosmas.

CONSTANTIN P. STERGIPOULOS. «Toponymicon de l'éparchie de Konitsa» pp. 151 - 190.

Suite et fin.

CHR. J. SOULIS. «Démétrios Sarros» pp. 191 - 197.

Nécrologie. Vie et travaux de ce savant Épirote qui fut un des collaborateurs des «Chroniques Épirotes».

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΓ' ΤΟΜΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

Εύριπίδου Σούρλα: Κώστας Γραμματικός	Σελ. 1— 80
Κ. Δ. Μέρτζιου: Ἡ ἐπανάστασις Διονυσίου τοῦ Φιλοσόφου	» 81— 90
Τοῦ αὐτοῦ: Ἀνέκδοτα ἡπειρωτικὰ μνημεῖα :	
α) Ὀλόκληρος ἡ διαθήκη τοῦ ἐκ Δελβίνου Σ. Ρίζου	» 91—102
β) Διαθήκη Χαΐδως Γλυκῆ	» 103—109
γ) Ἐπιφάνιος Ἡγούμενος - Νικηφόρος Πριγγελεὺς καὶ ἡ Σχολὴ Ἰωαννίνων	» 110
δ) Τῆς διαθήκης τοῦ Ἰωάννου Ἱερομνήμονος ἐνδια- φέροντα ἀποσπάσματα	» 111
ε) Ἡ Σχολὴ τοῦ Γγιόνμα	» 112 -113
στ) Τρίτον καὶ τελευταῖον παράρτημα τῶν παρὰ Νικο- λάω Γλυκὲ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκδόσεων	» 114—116
ζ) Ἡ ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων	» 117—122
Β. Πυρσινέλλα: Τὰ ἀρπαγέντια ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κτή- ματα τῶν Βρετιῶν	» 123—141
Ἀγγέλου Ν. Παπακώστα: Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς Ἱερο- μάρτυς καὶ ἐθναπόστολος (1714 - 1779).	» 142—150

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Κωνστ. Δ. Στεριοπούλου: Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτης (Συνέχεια καὶ τέλος)	» 151—190
---	-----------

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Χρ. Ι. Σούλη: Δημήτριος Σάρρος	» 191—196
Πίναξ ὀνομάτων τοῦ ΙΓ' τόμου	» 197

Δ Ε Λ Ω Σ Ι Σ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος πρὸς ἐγγραφὴν καὶ εἰσπράξιν συνδρομῶν διὰ τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ περίχωρα, εἶναι ὁ κ. Δημήτριος Βέργος, Ριζάρειος Σχολῆ, Ἀθῆναι.

